

БЪЛГАРИЯ

ПРОГРАМА ЗА ОЦЕНКА НА ФИНАНСОВИЯ СЕКТОР

ПОДРОБНА ОЦЕНКА ЗА СПАЗВАНЕ НА БАЗЕЛСКИТЕ ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ ЗА ЕФЕКТИВЕН БАНКОВ НАДЗОР

Подробната оценка за България относно спазването на Базелските основни принципи за ефективен банков надзор е изготвена от екип сътрудници на Международния валутен фонд и Световната банка. Тя се базира на наличната информация по времето на завършването ѝ през септември 2015 г.

Докладът е общодостъпен на:

International Monetary Fund Publication Services
PO Box 92780 Washington, D.C. 20090
Telephone: (202) 623-7430 Fax: (202) 623-7201
E-mail: publications@imf.org Web: <http://www.imf.org>
Цена: 18.00 щ.д. за хартиен носител

**Международен валутен фонд,
Вашингтон**

БЪЛГАРИЯ

ПРОГРАМА ЗА ОЦЕНКА НА ФИНАНСОВИЯ СЕКТОР

Октомври 2015 г.

ПОДРОБНА ОЦЕНКА ЗА СПАЗВАНЕ

НА БАЗЕЛСКИТЕ ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ
ЗА ЕФЕКТИВЕН БАНКОВ НАДЗОР

Изготвен от:
**Отдел „Парични
и капиталови пазари“
на МВФ и направ-
ление „Световни
финанси и пазари“
на Световната банка**

Този доклад бе изготвен в резултат на съвместна мисия за оценка на стандарти на МВФ и Световната банка в България през март 2015 г. под ръководството на отдел „Парични и капиталови пазари“ на МВФ и направление „Световни финанси и пазари“ на Световната банка.

INTERNATIONAL MONETARY FUND

THE WORLD BANK

СЪДЪРЖАНИЕ

Използвани съкращения	4
УВОД	5
МЕТОДОЛОГИЯ	6
ИНСТИТУЦИОНАЛНА И ПАЗАРНА СТРУКТУРА – ПРЕГЛЕД	7
ПРЕДПОСТАВКИ ЗА ЕФЕКТИВЕН БАНКОВ НАДЗОР	9
ПОДРОБНА ОЦЕНКА	14
А. Надзорни правомощия, отговорности и функции	14
Б. Надзорни регламенти и изисквания	99
РЕЗЮМЕ ОТНОСНО СЪОТВЕТСТВИЕТО С БАЗЕЛСКИТЕ ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ ЗА БАНКОВ НАДЗОР	209
ПРЕПОРЪЧИТЕЛНИ ДЕЙСТВИЯ И ЗАБЕЛЕЖКИ НА ОРГАНИТЕ	218
А. Препоръчителни действия	218
Б. Отговор на компетентните органи по оценката	224

Използвани съкращения

АВКО	агенция за външна кредитна оценка	МПНФС	Дирекция „Макропруденциален надзор и финансова стабилност“
АД	акционерно дружество	МР	Меморандум за разбирателство
АДСИЦ	акционерно дружество със специална инвестиционна цел	МСП	малки и средни предприятия
АФР	Агенция за финансово разузнаване	МСС	Международни счетоводни стандарти
БВП	брутен вътрешен продукт	МСФО	Международни стандарти за финансово отчитане
БКБН	Базелски комитет за банков надзор	МФ	Министерство на финансите
БНБ	Българска народна банка	НК (<i>NPL</i>)	необслужвани кредити
БОП	Базелски основни принципи	ННКИ	Дирекция „Надзорно наблюдение на кредитните институции“
ВААК (<i>ICAAP</i>)	вътрешен анализ на адекватността на капитала	НСЛС	Национална следствена служба
ВААЛ	вътрешен анализ на адекватността на ликвидността	ОИСР	Организация за икономическо сътрудничество и развитие
ВРП (<i>IRB</i>)	вътрешнорейтингов подход	ОК	основни критерии (към Основните принципи)
ДАНС	Държавна агенция „Национална сигурност“	ОЛП (<i>LSR</i>)	отношение на ликвидно покритие
ДВПБ (<i>BRRD</i>)	Директива за възстановяване и реструктуриране на банки	ОНСБ (<i>NSFR</i>)	отношение на нетно стабилно финансиране
ДК	допълнителни критерии (към Основните принципи)	ОП	Основни принципи
ДКИIV (<i>CRRIV</i>)	Директива за капиталовите изисквания IV (2013/36/ЕС)	ПОАД	Дирекция „Правно обслужване и административна дейност“
ДСН	Дирекция „Специален надзор“	ПНПО	Процес по надзорен преглед и оценка
ДФР	Дирекция „Финансово разузнаване“ в ДАНС	ПОФС (<i>FSAP</i>)	Програма за оценка на финансовия сектор
ЕБО	Европейски банков орган	РКИ (<i>CRR</i>)	Регламент (ЕС) № 575/2013 относно капиталовите изисквания
ЕИП	Европейско икономическо пространство	РПА	рисково претеглени активи
ЕНО	европейски надзорни органи	СБСРВ	системата за брутен сетълмент в реално време
ЕС	Европейски съюз	СОР	Система за оценка на риска
ЕССР	Европейски съвет за системен риск	СПС	система на паричен съвет
ЕЦБ	Европейска централна банка	СПФО	съобщения относно подозрителни финансови операции
ЗБНБ	Закон за Българската народна банка	СФС (<i>FSB</i>)	Съвет за финансова стабилност
ЗКИ	Закон за кредитните институции	ТСИ	Технически стандарти за изпълнение
ЗКФН	Закон за Комисията за финансов надзор	УБН	Управление „Банков надзор“
ЗМИП	Закон за мерките срещу изпирането на пари	УПИ (<i>AMA</i>)	усъвършенстван подход за измерване
ЗМФТ	Закон за мерките срещу финансирането на тероризма	УС	Управителен съвет
ЗНФО	Закон за независимия финансов одит	ФГВБ	Фонд за гарантиране на влоговете в банките
ЗПУКИ	Закон за предотвратяване и установяване на конфликт на интереси	<i>CAMELOS/CAEL</i>	система за надзорна оценка и рейтинг на търговските банки
ЗПФИ	Закон за пазарите на финансови инструменти	<i>COREP</i>	собствен капитал и капиталови изисквания
ЗСч	Закон за счетоводството	<i>DGS</i>	схема за гарантиране на депозитите
ЗФР/ДФР	Звено за финансово разузнаване/дирекция „Финансово разузнаване“	<i>FINREP</i>	финансова отчетност по МСФО
КБ(Д)С	краен бенефициарен (действителен) собственик	<i>LGD</i>	загуба при неизпълнение
КЕБНО	Комитет на европейските банкови надзорни органи	<i>NACE</i>	Статистическа класификация на икономическите дейности в ЕС
КПНРО	Комисия за публичен надзор над регистрираните одитори	<i>PD</i>	вероятност от неизпълнение
КСФС	Консултативен съвет за финансова стабилност	<i>RAS</i>	Наръчник за оценка на риска
КТБ	„Корпоративна търговска банка“ АД	<i>RCAP</i>	Програма за оценка на регулаторното съответствие
КУАП	Комитет за управление на активи и пасиви	<i>VPN</i>	виртуална частна мрежа
КФН	Комисия за финансов надзор		
КФУ (<i>FSC</i>)	Комисия по финансови услуги		
ЛАВК (<i>HQLA</i>)	ликвидни активи от високо качество		
МОС	Международни одиторски стандарти		

УВОД¹

1. Настоящата оценка на текущото състояние на прилагането на Базелските основни принципи (БОП) за ефективен банков надзор в България е възложена на Международния валутен фонд (МВФ) и Световната банка през март 2015 г. от компетентните български власти и е представена като самостоятелен Доклад за спазване на стандартите и правилата. Той отразява действащата регулаторна и надзорна рамка към датата на приключване на оценката. Той не включва оценка на действията във връзка с банковата криза от 2014 г. и не претендира да представлява анализ на състоянието на банковия сектор или рамката за управление на кризи.

2. Вътрешната управленска структура на Българската народна банка (БНБ) предоставя повечето правомощия по отношение на банковия надзор на ресорния подуправител, което излага на риск надзорната ѝ функция. Законът дава на подуправителя големи правомощия да действа самостоятелно и независимо, въпреки че Управителният съвет, освен правомощията си по лицензиране и регулиране на банки, има функции и отговорности по отношение на проблемни банки. Според правноорганизационната структура на БНБ надзорът и правоприлагането са отделени от Управителния съвет, а Управителният съвет няма право да изисква прозрачност при вземането на решения или да наложи механизъм, който да гарантира съгласуваност в режима на правоприлагане. Във функциите на Управителния съвет, макар неблагоприятната позиция да няма пряко отношение към надзорния процес, обаче е да издава наредби, които формулират и установяват надзорните стандарти на БНБ и очакваните резултати. Разпределението на правомощията и липсата на прозрачност и отчетност, включително липсата на вътрешна рамка, гарантираща съгласуваност при вземането на решения за прилагане на множеството предвидени мерки, не способстват за един активен и убедителен надзорен процес. Особено притеснителна е възможността да се упражни натиск върху едно лице, което може фактически да възпре който и да е подуправител да прилага толкова категорично или толкова регулярно, с нарастваща взискателност дадените му правомощия, колкото е необходимо. Освен това трябва да се отбележи, че ако длъжността на подуправителя неочаквано се оваканти, не съществува правна възможност правомощията му да бъдат делегирани на друго лице. Този недостатък излага надзорната дейност на БНБ на ненужна несигурност.

3. Налице са сериозни опасения, че БНБ е твърде ограничена в ресурсно отношение, за да осигури минимално ефективно равнище на надзор. Международната регулаторна реформа след глобалната финансова криза повиши чувствително изискванията към регулаторните органи. Те се пренасят в България предимно по линия на законодателната и конвергентната програма на ЕС. Задълженията на надзора за противодействие на изпирането на пари и на финансирането на тероризма поставят допълнителни изисквания, в частност за съдействие на външни органи като прокуратурата и финансовото разузнаване при разследване на сложни дела за измама, присвояване и пране на пари. Освен това правомощията на БНБ във връзка с прозрачността на банковите продукти и наблюдение върху правата на потребителите на банкови продукти също се извършват от управление „Банков надзор“. В резултат на това редица направления от надзорната дейност на БНБ, като се започне от обхвата и мащаба на надзорните инспекции, възможността за превантивни разследвания и се стигне до способността да се гарантира достатъчно високо равнище на надзор върху местния сегмент на банковия пазар, който представлява почти една четвърт от пазара, са поставени под значително напрежение. В БНБ не достигат или са по-слабо застъпени определени специализирани умения и опит, в т.ч. в областта на информационните технологии, анализа на пазарния риск и прилагането на количествени методи. Освен това през 2014 г. персоналят на БНБ е бил отклоняван от надзорните си задачи, за да реагира на банков фалит и ликвидна криза. Подобно необходимо пренасочване на ресурси обаче има неизбежно отрицателно въздействие върху планираната надзорна програма на БНБ и води до това, че някои институции не се подлагат своевременно на проверка, а последващите наблюдение и мерки могат да се забавят прекомерно.

4. Въпреки широкия набор от надзорни правомощия на БНБ в правната рамка съществуват някои празноти, които ненужно ограничават контролните ѝ позиции в надзорния процес. Налице са редица моменти, чийто кумулативен ефект би могъл да възпрепятства един всеобхватен надзорен подход. Съществени пропуски се наблюдават в редица области, но най-видимо в отношенията с компетентния орган за управление на дадена банка – БНБ не може да дава указания на банките да променят вътрешната си организация или структура или състава на ръководния си орган; нито да настоява за промяна на външния одитор на дадена банка; както и един аспект на правната закрила, с която се

¹ Този „Подобен доклад за оценка“ е изготвен от *Katharine Seal*, МВФ, и *Pier-Laurent Chatain*, Световна банка.

БЪЛГАРИЯ

ползва персонала на БНБ. Все в тази връзка продължаващото забавяне на транспонирането на Директивата за възстановяване и реструктуриране на банки не позволява на БНБ да доведе докрай определени задачи по подготовката на процедури за контролирано реструктуриране, в случай че такива се окажат необходими.

5. Като държава – членка на Европейския съюз, регулаторната рамка на България се основава на законодателството и архитектурата на ЕС. Същевременно последните изменения в регулаторната рамка на ЕС намаляват оперативността на надзорния орган. Преди това БНБ е използвала минимално отношение на обща капиталова адекватност от 12%, но понастоящем съгласно Регламента за капиталовите изисквания това изискване е 8%. В резултат на това и през период на засилен системен стрес БНБ въвежда изпреварващо изискванията за капиталовите буфери, така че понастоящем са в сила и предпазният капиталов буфер, и буферът за системен риск. Въвеждането на РКИ и на неговите техническите стандарти намаляват също така и съществуващите правомощия на БНБ да определя надзорни провизии спрямо проблемни експозиции. Българската народна банка обаче си запазва правото да определя по-високи капиталови изисквания по отношение на проблемни активи. Понастоящем БНБ практикува непосредственото наблюдение на динамиката на съответните портфейли и прилага, така да се каже, един „неофициален подход по Стълб 2“. В бъдеще обаче БНБ трябва да има готовност и да бъде в състояние да налага допълнителни изисквания за капитал по Втори стълб.

6. В надзорната си дейност БНБ прилага подход, основан на риска, и разполага със специализиран и квалифициран персонал. Българската народна банка използва надеждни методологии за анализ и оценка на отделни банки и банкови групи. Тази работа се допълва от дейността на дирекция „Макропруденциален надзор и финансова стабилност“. Надзорният подход на БНБ се опира в голяма степен на процедурите при инспекциите на място, но се влияе отрицателно от недостига на ресурси за провеждане на достатъчно обхватна и постоянна програма за инспекции. В условията на ресурсна ограниченост за БНБ е важно да подобри вътрешната си организация и използването на надзорния си инструментариум. Това включва вътрешна проверка на компетентността на персонала и стратегия за идентифициране на недостатъци, преглед на вътрешната организация с цел максимизиране на ефективността и вътрешния обмен на информация и по-широко използване на такива надзорни техники, като хоризонталните оценки.

7. В БНБ има адекватно разбиране за риска и множество добри практики, високо равнище на правилно прилагане на международните стандарти и методическите указания, но в системата като цяло са налице и уязвими места с важно значение. Най-същественят риск в банковата система е кредитният риск и докато БНБ прилага всеобхватен подход към кредитния риск, той се подронва от слаби места в системата, като рисковете от концентрация, от свързани лица и свързано кредитиране, както и от корпоративното управление. Въпреки че БНБ не изпуска от внимание тези проблемни области и е установила редица нарушения и недобросъвестни практики в банковите институции, като цяло са нужни подобрения в надзорния подход. От първостепенна важност е по-голямата прозрачност в структурата на собствеността на клиентите, особено на юридическите лица, регистрирани в чужбина (включително и в офшорни центрове) с неоповестени крайни бенефициарни (действителни) собственици. Българската народна банка би могла да прибегва до хоризонтални инспекции и да въведе изисквания за по-надеждни процедури при установяване на свързаност между клиенти или групи свързани лица.

МЕТОДОЛОГИЯ

8. Трябва да се отбележи, че направените по време на тази оценка квалификации не са пряко сравними с предишни оценки. Настоящата оценка на БНБ е извършена в съответствие с методологията, основаваща се на Базелските основни принципи за банков надзор (БОП), публикувана от Базелския комитет по банков надзор (БКБН) през септември 2012 г. Ръководството на БНБ възприе строг подход и избра да бъде оценено и по основните, и по допълнителните критерии. Последната оценка по Базелските основни принципи е била извършена през 2002 г. След последната оценка в България, методологията е била ревизирана два пъти, веднъж през 2006 г. и отново през 2012 г. През 2008 г. Програмата за оценка на финансовия сектор на МВФ и Световната банка (ПОФС) бе актуализирана, но в нея не бе включена оценка по Базелските основни принципи.

9. С редакцията на Основните принципи през 2012 г. БКБН цели да отрази уроците от последната криза във финансовия сектор, да повиши изискванията за надежден надзор, отразяващи възникващите най-добри практики. В методологията са добавени нови принципи и нови основни критерии (ОК) към всеки принцип. Те способстват за по-голяма

конкретизация и прилагане на допълнителни критерии (ДК), които „вдигат летвата“ още по-високо. Като цяло, тази редакция на Основните принципи съдържа 247 отделни основни и допълнителни критерии, по които една надзорна агенция може да бъде оценявана днес. В частност, ревизираните БОП повишават изискванията към надзорните органи, подходите към надзора и изискванията на надзорните органи към банките. Наред с правомощията, които надзорните органи трябва да притежават съгласно БОП, за да снемат опасенията относно сигурността и стабилността на банковата система, в тях е отделено повишено внимание върху фактическото прилагане на правомощията чрез ранни интервенции в рамките на подход, ориентиран в бъдещето.

10. Оценяващият екип направи преглед на рамката от закони, правила и указания и проведе пространни беседи с отговорни служители на БНБ, както и допълнителни срещи с Министерството на финансите, звеното за финансово разузнаване, одиторски фирми, професионални организации и представители на банковия сектор. Българската народна банка предостави изчерпателна самооценка по основните принципи (ОП), даде подробни отговори на допълнителни въпросници и съдействия, при условията на поверителност, за достъп до надзорни документи и материали, както и до персонала и системите.

11. Екипът оценява високо отличното съдействие от страна на компетентните органи. Екипът благодари също на служителите от компетентните органи за отличното сътрудничество, включително и за предоставената изчерпателна информация и оказаната техническа помощ, и то по време, когато се провеждаха редица други мероприятия за разрешаване на вътрешни проблеми, както и международни регулаторни инициативи.

12. Стандартите бяха оценени в контекста на степента на развитие и сложността на финансовата система на България. Основните принципи трябва да бъдат приложими в най-различни юрисдикции, чиито банков сектори неизбежно включват широк спектър от банки. За да се съобрази с този приложен обхват, в рамките на ОП е възприет пропорционален подход както от гледна точка на изискванията към надзорните органи при изпълнение на служебните им задължения, така и от гледна точка на стандартите, които надзорните органи налагат на банките. Ето защо оценката на дадена държава спрямо ОП трябва да отчита факта, че нейните надзорни практики съответстват на сложността, взаимосвързаността, размера и рисковия профил, както и трансграничната дейност на банките, по отношение на които се извършва надзор. С други думи, оценката трябва да отчита контекста, в който се упражняват надзорните практики. Концепцията за пропорционалност е в основата на всички критерии за оценка. По тази причина оценката на една юрисдикция не е пряко съпоставима с тази на друга.

13. Оценката за съответствие с БОП не е и не претендира да бъде точна наука. Достигането до изводи налагаше оценяващият екип да прави определени преценки. Банковите системи, както и местните условия, в които те функционират, се различават в отделните страни. Освен това след кризата банковата дейност е подложена на бързи промени, което доведе до еволюция на представата за надзорната дейност и на надзорните практики. Въпреки това, придържайки се към общоприетата, съгласувана методология, оценката ще предостави на българските ръководни органи мярка за международна съпоставимост на качеството на техния банков надзор по отношение на преработените Основни принципи, приети като минимални стандарти в международен мащаб.

ИНСТИТУЦИОНАЛНА И ПАЗАРНА СТРУКТУРА – ПРЕГЛЕД

14. Банковата система е най-важният сектор на българската финансова система. Към края на юни 2014 г. активите на финансовата система в България възлизат на 141.5% от БВП, а на банковия сектор – на 76%. Задълженията на финансовата система към външни пазари са сравнително малки, а ниската степен на финансирането от външни пазари навярно е допринесла за относителната изолираност от световната финансова криза. Рисковият профил на банковата система е съсредоточен предимно в кредитния риск.

БЪЛГАРИЯ

15. Структурата на небанковия сектор на финансовата система е сравнително равномерно разпределена между отделните подсектори.

Сектор	Активи (млрд. лв.)
Застрахователни компании	5.5
Фондове за допълнително пенсионно осигуряване	7.6
Местни инвестиционни фондове	0.8
Небанкови инвестиционни посредници	4.6
АДСИЦ	1.5
Лизингови компании	4.3
Дружества, специализирани в кредитиране	2.6

Източник: БНБ, *Банките в България* (тримесечен бюлетин).

16. България е преимуществено приемаща страна на банкови групи от ЕС. Макар повечето банки в България да са регистрирани по местното законодателство, пазарният дял на местните банки е по-малко от една четвърт – 23%, докато на дъщерни банки с майки от ЕС се падат 73%. Дъщерни банки, гръцка собственост, държат приблизително една четвърт от пазара – 24%². Като цяло в България действат 28 банки (ако не броим една наскоро изпаднала в несъстоятелност банка), сред които 6 клона. Банковите предприятия извън ЕС са представени с по-малко от 1.5% от банковата система.

17. Банковият сектор издържа на световната финансова криза, но през юни 2014 г. възниква кризисна ситуация, когато две банки изпадат в несъстоятелност. След масово теглене на депозити БНБ поставя двете банки под специален надзор. Скоро след тази намеса трета местна банка е била подложена на масово теглене на депозити и получава извънредна ликвидна подкрепа (държавна помощ, одобрена от Европейската комисия). Когато след криза на банковата система България въвежда през юли 1997 г. системата на паричен съвет (СПС), функцията на БНБ като кредитор от последна инстанция бе ограничена до пълното покритие на местната парична единица с резервна валута.

18. Банковата система остава жизнеспособна въпреки понижилото се доверие към нея в резултат на банковата криза. Според обнародваните данни капиталовата адекватност на системата остава висока. От януари 2014 г. капиталовата адекватност се изчислява съгласно Регламента на ЕС относно капиталовите изисквания, който допуска малко по-благоприятно третиране на някои рискови тегла, отколкото при предишния режим на БНБ. По данни от декември 2014 г. съотношението на капиталова адекватност на системата възлиза на 22%, а отношението на адекватност на капитала от първи ред е било 19.9%. В България по-голямата част от капитала от първи ред е под формата на обикновени акции, а съотношението на базовия собствен капитал от първи ред на системата е било 19.5%. След въвеждането на РКИ БНБ вече не може да изисква минимална капиталова адекватност от 12%. От май 2014 г. обаче БНБ въвежда предпазен капиталов буфер от 2.5% и капиталов буфер за системен риск в размер на 3% от общия размер на рисково претеглените експозиции с географска принадлежност в страната, които са изчислени съгласно чл. 92, ал. 3 от Регламент (ЕС) № 575/2013.

19. За българските условия устойчивостта спрямо ликвидни шокове също е важна. Отчетните показатели за ликвидност също са добри. Съотношението между ликвидните активи и задълженията в банковата система към края на януари достига 31.8%. Еквивалентът в ЕС на Базелското отношение на ликвидно покритие все още не е изцяло въведен и според графика на ЕС няма да бъде в сила до октомври 2015 г., но БНБ продължава да поддържа предишния си режим за ликвидност, който изисква банките да избягват падежните несъответствия във всички падежни интервали. Ежедневната отчетност позволява на БНБ да наблюдава внимателно ситуацията.

² Данните са към края на декември 2014 г.

20. Делът на необслужваните кредити в системата обаче също е висок. Отчитаните необслужвани кредити (на брутна основа) в България, като се изключи банката, изпаднала в несъстоятелност, към края на септември 2014 г. достигат 18.1%, което представлява нарастване в сравнение с 15% от общо кредити след началото на финансовата криза през 2008 г.

ПРЕДПОСТАВКИ ЗА ЕФЕКТИВЕН БАНКОВ НАДЗОР

Стабилни и устойчиви макроикономически и финансови политики

21. Надеждността на надзора в България попада в центъра на вниманието след банковите фалити през 2014 г. [две банки са поставени под специален надзор на 18.06.2014 г. – уточнение на ред. на превода]. Наред с разклащането на стабилността на банковата система настъпва рязко влошаване на силната дотогава фискална позиция. Политическите трусове и неразрешените проблеми в управлението на страната засилват опасенията относно насоките на макроикономическата и финансовата политика, което оказва влияние върху икономическите перспективи. Режимът на паричен съвет, който беше въведен ефективно след 1997 г. и помогна на България успешно да устои на световната криза и на кризата в еврозоната, – както засилва, така и се опира на устойчиви макрофинансови политики, достатъчни буфери и напредък в изпълнението на програмата за конвергенция с ЕС. Съгласно правилата на паричния съвет общият размер на паричните задължения на БНБ (включително всички банкноти и монети в обращение) не могат да превишават еквивалента в български левове на брутните международни валутни резерви. Българският лев е фиксиран към еврото (1.95583 лева се равняват на 1 евро).

Рамка за формулиране на политика на финансова стабилност

Институционална и правна уредба

22. Отговорностите по надзора върху финансовите институции и пазари са разделени между БНБ за банките и Комисията за финансов надзор (КФН) за небанковите финансови институции и пазари. Комисията за финансов надзор е създадена на 1 март 2003 г. по Закона за Комисията за финансов надзор. Тя е формирана като независима институция и се отчита пред Народното събрание на Република България. Комисията е отговорна за регулирането и надзора на небанковия финансов сектор, в т.ч. капиталовите пазари, застраховането и допълнителното пенсионното осигуряване.

Координиране на финансовата стабилност

23. Българската народна банка и КФН, заедно с Министерството на финансите, си сътрудничат и обменят информация посредством официална макропруденциална рамка, а именно Консултативния съвет за финансова стабилност (КСФС). Съветът е създаден по Закона за Комисията за финансов надзор (ЗКФН) като съвещателен орган. Членове на КСФС са министърът на финансите, управителят на БНБ и председателят на КФН. Макропруденциалната рамка е приложена за пръв път в България през 2003 г. и разширена допълнително през 2010 г. чрез изменение на ЗКФН, което засилва значително ролята на КСФС.

24. Българската народна банка, КФН и КСФС са компетентните органи, които отговарят за определяне на политиката за финансова стабилност. Според съществуващата рамка за финансова стабилност и макропруденциална политика в България БНБ и КФН носят отговорност за поддържането на финансовата стабилност в съответните си области на компетентност. Освен това КСФС има консултативни и координиращи функции. Консултативният съвет за финансова стабилност се председателства от министъра на финансите, приел е правилник за дейността си и взема всички свои решения с консенсус. Консултативният съвет за финансова стабилност може да отправя предложения и препоръки към членовете си във връзка с правомощията на представляваните от тях институции по защитата и поддържането на финансовата стабилност, предотвратяването и управлението на финансови кризи. Освен това, що се отнася до подобряването на макропруденциалните политики в страната, КСФС обсъжда по инициатива на който и да е от членовете на Съвета предложения, произтичащи от препоръки или предупреждения на Европейския съвет за системен риск (ЕССР). Съветът е отговорен и за одобряване на национален план за действие в случай на криза. Консултативният съвет за финансова стабилност заседава всяко тримесечие, но може да бъде свикан и по искане на който и да е от членовете му, а дейността му се подпомага от постоянна работна група.

25. Според ЗКФН основната цел на КСФС е да съдейства за по-ефективно сътрудничество с цел поддържане на финансовата стабилност посредством обмяна на информация и оценка на състоянието и развитието на финансовата система в България и потенциалното влияние на външни и вътрешни фактори върху нейната стабилност, както и чрез координиране на дейността в тази насока. Консултативният съвет за финансова стабилност осъществява наблюдение и анализ на системните рискове въз основа на аналитичната дейност, извършвана от членуващите в него институции.

26. Българската народна банка отговаря за оценката на системните рискове за банковата система, а КФН – за небанковия финансов сектор. Аналитичният принос на БНБ е по линията на дирекция „Макропруденциален надзор и финансова стабилност“, създадена през 2014 г. чрез сливане на две предишни звена с цел постигане на взаимодействие между пруденциалния надзор и финансовата стабилност. Тя съдейства и за осъществяване на макропруденциалните правомощия на БНБ и е в съответствие с новата надзорна архитектура на ЕС (ЕССР и националните надзорни органи) и с препоръките на ЕССР относно макропруденциалния мандат на националните органи.

Добре развита публична инфраструктура

Система на дружественото право

27. Като член на ЕС България се подчинява на целия набор от законодателни актове на ЕС в областта на дружественото право. Това включва Първата, Втората, Четвъртата, Седмата и Осмата директиви на ЕС в областта на дружественото право, както и Директивата за прозрачността, Регламента за МСС и Директивите за годишните отчети на банките и застрахователните дружества. Според мониторинга от януари 2012 г. на Европейската комисия за транспонирането България е нотифицирала и е преминала проверка на Комисията по прилагане на 90% от приложимите разпоредби на директивите в областта на дружественото право и мерките срещу изпирането на пари. Само една директива, отнасяща се до съгласуване на гаранциите по отношение учредяването на акционерни дружества и поддържането и изменението на техния капитал, е след датата на мониторинга. Действащото стопанско законодателство в България включва Търговския закон, Закона за банковата несъстоятелност, Закона за задълженията и договорите, Закона за защита на потребителите, Закона за собствеността и др. Законът за защита на потребителите и Законът за потребителския кредит съдържат конкретни механизми за справедливо разрешаване на спорове.

Ефективна и независима съдебна власт

28. Съдебната власт е официално независима. Според българската Конституция (чл. 117) съдебната власт защитава правата и законите интереси на гражданите, юридическите лица и държавата. При осъществяване на своите функции съдиите, съдебните заседатели, прокурорите и следователите се подчиняват само на закона. Съдебната власт има самостоятелен бюджет. Според Закона за съдебната власт (чл. 7) всички граждани имат право в разумен срок на справедлив публичен процес пред независим и безпристрастен съд. Гражданите и юридическите лица имат право на съдебна защита, която не може да им бъде отказана. Основните принципи на ефективната и независима съдебна власт са формулирани в Гражданския процесуален кодекс, Наказателнопроцесуалния кодекс и Административнопроцесуалния кодекс.

29. Външната оценка за независимостта и ефективността на съдебната власт обаче е ниска. Според Информационното табло на ЕС за правосъдието от 2015 г. (издава се ежегодно) възприемането на правосъдието в България като независимо се е понижило, като България вече дели с друга държава членка най-ниското място по този показател. Докладът за глобалната конкурентоспособност за 2014–2015 г. поставя България на 126-о място от 144 страни по независимост на съдебната власт, на 124-то по ефективност на правната рамка за разрешаване на спорове и обжалване на правни нормативни актове и на 110-о по защита на правата на собственост. През декември 2014 г. правителството прие актуализирана стратегия за продължаване на реформата в съдебната система, която да гарантира независимостта и професионализма на съдилищата и другите съдебни органи. България подготвя също и промени в Закона за съдебната власт.

30. Администрирането на съдебната власт в България е триинстанционно. Съдилищата административат граждански, наказателни и административни дела. Законът за съдебната власт е основният закон, който определя

структурата и принципите на работа на съдебните органи и регламентира взаимодействието между тях, както и взаимодействието им с органите на законодателната и изпълнителната власт. Висш административен орган на съдебната власт е Висшият съдебен съвет, който управлява дейността ѝ и осигурява независимостта ѝ. Той определя състава и организацията на работа на съдебната власт.

31. Юридическите професии са регламентирани в Конституцията на Република България и в Закона за съдебната власт. Основните правни професии в България са обществен обвинител (прокурор), следовател, съдия, адвокат, нотариус, частен съдебен изпълнител, държавен съдебен изпълнител и съдия по вписванията.

- Прокуратурата на Република България се състои от редица органи, включително, но не само, от главен прокурор и Национална следствена служба. Всички прокурори и следователи са подчинени на главния прокурор. Прокурорът ръководи разследването в качеството си на наблюдаващ прокурор, като всички актове на прокурора могат да бъдат обжалвани, ако не подлежат на съдебен контрол. Главният прокурор се назначава (и освобождава) от Президента на Република България по предложение на Висшия съдебен съвет за период от седем години и не може да се избира за втори мандат. Прокурорите придобиват несменяемост след петгодишен стаж на длъжността и получена положителна оценка на дейността им от атестирането. Главният прокурор може да сезира Конституционния съд.
- Съгласно Закона за съдебната власт следователите в Република България имат статут на магистрати (съдии и прокурори). Следствени органи са Националната следствена служба (НСЛС), окръжните следствени отдели в окръжните прокуратури и Следственият отдел към Специализираната прокуратура. При изпълнение на своите задачи в наказателното производство разследващите органи действат под ръководството и надзора на съответния прокурор. Разпоредданията на следователите във връзка с разследването са задължителни за всички държавни органи, юридически лица и граждани.
- В България съдиите се назначават, повишават и понижават, преместват и освобождават от длъжност с решение на Висшия съдебен съвет. Съдиите стават несменяеми след навършване на петгодишен стаж на длъжността и получена положителна комплексна оценка от атестирането, приета с решение на Висшия съдебен съвет. Адвокатската професия е дейност, предвидена в Конституцията. Статутът, правата и задълженията на адвокатите са уредени в Закона за адвокатурата. Висшият адвокатски съвет е юридическо лице, което се състои от представители на адвокатските колегии. Той поддържа единните регистри на адвокатите. Съдиите по вписванията разпореджат или отказват вписвания, отбелязвания или заличавания в имотния регистър и се произнасят за издаването на справки и удостоверения. Те извършват нотариални и други действия, предвидени със закон. Съдиите по вписванията могат да извършват действия само в своя район. Броят им се определя от министъра на правосъдието.

Счетоводни принципи и правила

32. Според законодателството на ЕС всички регистрирани на фондовата борса дружества от ЕС трябва да съставят консолидираните си финансови отчети съгласно Международните стандарти за финансово отчитане (МСФО). България прилага МСФО от 2003 г., което предшества присъединяването ѝ към ЕС. По тази причина след 2003 г. от всички публични дружества в България, както и банките, застрахователните дружества, договорните (взаимните) фондове и другите финансови институции, се изисква да съставят консолидираните си финансови отчети, като прилагат МСФО. Изискването всички публични дружества и финансови институции, както и всички големи български дружества с ограничена отговорност да изготвят както консолидирани, така и индивидуални финансови отчети [по МСС – доп. на ред. на превода] е в сила от 2005 г., което отново предшества членството в ЕС, състояло на 1 януари 2007 г. Националните стандарти за финансовите отчети на малки и средни предприятия се прилагат от стопански субекти, които отговарят на съответни минимални критерии за допустимост. Подобни субекти могат обаче да изберат да съставят годишните си финансови отчети на базата на Международните счетоводни стандарти. Всички кредитни институции, независимо дали са публични дружества или не, прилагат Международните счетоводни стандарти.

Система на независим външен одит

33. Според Закона за счетоводството годишните финансови отчети на банките подлежат на независим финансов одит. Годишните отчети подлежат на одитиране и включват пълен одиторски доклад. Одиторът извършва одита в съответствие с общоприетите одиторски процедури, определени от Международните одиторски стандарти и въведени със Закона за независимия финансов одит. Одитът на финансовите отчети, подлежащи на публикуване, се провежда в

БЪЛГАРИЯ

съответствие с международно признатите одиторски практики и стандарти и взаимосвързани процедури, определени от Международните одиторски стандарти (чл. 2 от Закона за независимия финансов одит). Според ЗКИ годишните финансови отчети на всяка банка, както и надзорните отчети, определени от БНБ, се проверяват и заверяват от специализирано одиторско предприятие, което е регистриран одитор съгласно Закона за независимия финансов одит.

34. България е създавала Комисия за публичен надзор над регистрираните одитори (КПНРО). Комисията е създадена в съответствие с Директивата на ЕС относно задължителния одит (Директива 2006/43/ЕО).

35. В България професията на регистрираните одитори е регулирана професия. Задължителният одит и консултантските услуги са запазен периметър за регистрираните одитори. През 2011 г. е имало над 600 квалифицирани специалисти и над 90 специализирани одиторски предприятия. Ежегодно в професията навлизат около 150 новообучени лица. Както и в други страни, одиторите трябва да положат професионални изпити и да имат две години професионален стаж като помощник-одитори, преди да получат диплом за правоспособност. Институтът на дипломираните експерт-счетоводители, който изпълнява и функцията на тяхна професионална организация, отговаря за регистрацията на одиторите.

Платежни и клирингови системи

36. Българската народна банка носи отговорност да съдейства за създаването и надзора върху функционирането на ефективни платежни системи и за надзора върху дейност на операторите на платежни системи съгласно органичния Закон за Българската народна банка (ЗБНБ). През 1992 г. е въведена в действие Банковата интегрирана система за електронни разплащания (БИСЕРА; система за обработка на клиентски преводи, предназначени за изпълнение в определен момент, осигуряващ окончателност на сетълмента). През 2010 г. в действие влиза системата за обработка на междубанкови клиентски нареждания за преводи в евро, предназначена за окончателност на сетълмента в определено време (т.е. това не е СБСРВ – системата за брутен сетълмент в реално време) БИСЕРА7-ЕВРО. На 1 февруари 2010 г. БНБ въведе в действие националния системен компонент ТАРГЕТ2-БНБ. На същата дата към ТАРГЕТ2 бе включена спомагателната система БИСЕРА7-ЕВРО с оператор „БОРИКА-Банксервиз“ АД. Участието в ТАРГЕТ2 не е задължително за България, понеже тя все още не е член на еврозоната. Националният картков оператор – Банковата организация за разплащания с използване на карти (БОРИКА), е създадена през 1995 г. за обслужване на плащанията по операции с банкови карти в България. Създадени са две системи за сетълмент на ценни книжа: Депозитар на държавни ценни книжа (ДДЦК) през 1992 г. и „Централен депозитар“ АД (ЦД) през 1996 г. През юни 2003 г. е въведена в действие Системата за брутен сетълмент в реално време РИНГС. Тя осигурява окончателност на сетълмента за всички плащания в страната.

Рамка за управление на кризи, възстановяване и реструктуриране

37. Съществуващата правна рамка за възстановяване и реструктуриране на кредитни институции се нуждае от чувствително подобряване, тъй като не предоставя на компетентните органи достатъчно правомощия да управляват ефективно криза. Сливът на „Корпоративна търговска банка“ АД (КТБ) през 2014 г. разкрива поредица от значителни слабости в местния режим за реакция спрямо проблемни банки, включително отсъствието на възможността за използване на инструмента „добра банка/лоша банка“. Понастоящем мярката, която БНБ може да предприеме спрямо проблемни банки (включително и при опасност от неплатежоспособност), е да постави дадена банка под специален надзор. Управителният съвет на БНБ назначава един или няколко квестори, които под контрола на БНБ предприемат всички мерки за възстановяване на банката. Ако специалният надзор върху банката не доведе до подобряване на финансовото ѝ състояние (т.е. нейната платежоспособност или ликвидна позиция продължи да се влошава), БНБ може да отнеме лиценза ѝ и да подаде до компетентния съд в писмен вид искане за откриване на производство по несъстоятелност.

38. Трудността да се приложи контролирано реструктуриране принуждава компетентните органи да преразгледат правната рамка за възстановяване и реструктуриране на кредитни институции. Тази рамка ще бъде налична след прилагане на ДВПБ (Директива 2014/59/ЕС за възстановяване и реструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници) и след приемане в българското законодателство на нови разпоредби и изменения в съществуващата правна рамка (например в Закона за кредитните институции, Закона за банковата несъстоятелност и Закона за БНБ). По време на оценката се очакваше БНБ да бъде определена за орган за реструктуриране, а българският

Фонд за гарантиране на влоговете в банките – за фонд за реструктуриране. Това транспониране в националната правна уредба е в процес на изпълнение и се очаква да влезе в сила към края на 2015 г.³

Надеждност на системата за защита (социална защитна мрежа)

39. Българският Фонд за гарантиране на влоговете в банките (ФГВБ) е юридическо лице, учредено през 1998 г. по Закона за гарантиране на влоговете в банките. Фондът осигурява защита на средствата на вложителите в банки в размер до 196 000 лева (100 000 евро), както и на интересите на кредиторите при производството по банкова несъстоятелност. Фондът за гарантиране на влоговете в банките навлиза в преходна фаза в условията на изменение на закона за гарантиране на влоговете и транспониране в българското законодателство на Директивата на ЕС за възстановяване и преобразуване на банки⁴. Очаква се ФГВБ да получи по-големи правомощия, особено по отношение управлението на средствата и новите подходи за изчисляване на вноските на банките. Новият закон ще отстрани и съществени недостатъци, които изплуваха на повърхността по време на кризата с КТБ, включително ускоряване своевременното изплащане на гарантираните депозити⁵. При това в резултат от срива на КТБ, ФГВБ е обработил чрез мрежа от девет участващи банки исканията на 104 640 вложители в банката на обща стойност 3.5 млрд. лева (1.7 млрд. евро).

Ефективна пазарна дисциплина

40. Прозрачността в структурата на собствеността на банките е затихващ проблем. Управление „Банков надзор“ на БНБ изразява съмнения относно прозрачността в някои банки, включително една, в която три компании с квалифицирано акционерно участие са със седалище в офшорни центрове с неоповестени крайни бенефициарни (действителни) собственици. Извършен е и по-нататъшен анализ за събиране на информация с оглед установяване на действителната идентичност на крайните собственици и сваляне на всички съмнения относно прозрачността на институциите. Освен това БНБ засилва проверките в това отношение, като всяка година изпраща писма, изискващи акционерите (притежаващи повече от 3% от акциите или правото на глас) да потвърдят информацията за бизнеса си, вида на инвестицията (акции, облигации) и одитираните си финансови отчети. От БНБ заявиха на мисията, че не съществуват съмнения относно прозрачността на структурата на собственост в банките.

³ Допълнение след датата на оценката: Българският Закон за възстановяване и реструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници, транспониращ Директива 2014/59/ЕС, е официално приет от Народното събрание на Република България на 30 юли 2015 г.

⁴ Допълнение след датата на оценката: Измененията в Закона за гарантиране на влоговете в банките, транспониращ Директива 2014/49/ЕС, са официално приети от Народното събрание на Република България на 30 юли 2015 г.

⁵ Българският Закон за гарантиране на влоговете в банките признава отнемането на банков лиценз като единствено условие за започване изплащането на гарантирани депозити. Както Европейската комисия, така и Европейският банков орган твърдят, че това положение е в нарушение на Директивата на ЕС относно схемите за гарантиране на депозитите (ДСГД).

ПОДРОБНА ОЦЕНКА

А. Надзорни правомощия, отговорности и функции	
Принцип 1	Отговорности, цели и правомощия. Ефективната система за банков надзор има ясни отговорности и цели за всеки орган, упражняващ надзор върху банки и банкови групи ⁶ . Налице е адекватна правна рамка за банков надзор, която предоставя на всеки компетентен орган необходимите правомощия да разрешава извършване на банкова дейност, да упражнява текущ надзор, да следи за спазване на законите и да предприема своевременни коригиращи действия при опасения относно сигурността и надеждността на банките и техните операции ⁷ .
Основни критерии	
ОК1	Отговорностите и целите на всеки орган за банков надзор ⁸ са еднозначно дефинирани в законодателството и са публично оповестени. Там, където повече от един орган е натоварен с надзора върху банковата система, е налице надеждна и общодостъпна рамка за избягване на регулаторни и надзорни пропуски.
Описание и изводи относно ОК1	<p>В България правните норми относно отговорностите, целите и правомощията са приведени в два законодателни акта: 1) Закона за БНБ (по-долу ЗБНБ), и 2) Закона за кредитните институции (по-долу ЗКИ), които регламентират дейността на финансовите институции. Съгласно гореспоменатите закони БНБ е единствената институция, отговорна за банковия надзор. Законът за БНБ (чл. 20, ал. 3) еднозначно оправомощава БНБ като орган за банков надзор с право за надзор върху банки и клонове на чуждестранни банки, опериращи в България, както и клонове на български банки, опериращи в други държави. Освен това чл. 1, ал. 2 от ЗКИ постановява, че БНБ „е компетентен орган за упражняване на надзор върху банките“. Българската народна банка също така е оправомощена да упражнява надзор върху финансови холдинги и финансови холдинги със смесена дейност. Законът определя, че БНБ има правомощия да осъществява надзор върху такива институции и за тази цел е оправомощена да разработва стандарти за сигурност и стабилност. Различни членове както в ЗБНБ, така и в ЗКИ предоставят на БНБ право да извършва на практика всички надзорни действия, като провеждане на инспекции на място, лицензиране на банки и събиране на информация за целите на надзора.</p> <p>Трябва да се отбележи, че надзорът и мониторингът за прилагане изискванията на директивата за предотвратяване използването на финансовата система за целите на изпирането на пари и финансирането на тероризма са поставени под прекия контрол на БНБ и дирекция „Финансово разузнаване“ (ДФР) (звено за финансово разузнаване на подчинение в Държавната агенция „Национална сигурност“ (ДАНС).</p> <p>Основната отговорност за надзора върху мерките срещу изпирането на пари и финансирането на тероризма за банките (и всички задължени лица) е възложена на ДФР (ДАНС). Българската народна банка обаче също е оправомощена да извършва инспекции на място относно мерките за превенция на използването на финансовата система за целите на изпирането на пари както самостоятелно – чрез дирекция „Специален надзор“ от състава на управление „Банков надзор“ (УБН), – така и съвместно с ДФР. Според БНБ тази схема на двоен надзор не предизвиква пропуски или дублиране, а разграничението на отговорностите между двата органа е ясно очертано.</p> <p>Вътрешното „Указание за приложението на процеса за надзорен преглед“ на БНБ определя управленската структура на управление „Банков надзор“. Наръчникът описва процеса на банков надзор и определя отговорностите на отделните дирекции, както и взаимодействията помежду им при изпълнение на техните задачи.</p> <p>Българската народна банка няма надзорни отговорности върху небанкови финансови институции. Тези функции са възложени на Комисията за финансов надзор (КФН), която регулира, лицензира и</p>

⁶ В този документ понятието „банкова група“ включва холдинговата компания, банката и нейните офиси, дъщерните дружества, асоциираните и смесените дружества – както местни, така и чуждестранни. Рисковете, свързани с други институции в групата като цяло, например небанкови (включително нефинансови) институции, може също да са от значение. Този подход за надзор върху цялата група е извън рамките на счетоводната консолидация.

⁷ Дейностите по издаване на разрешения за извършване на банкова дейност, текущ надзор и коригиращи действия са подробно разгледани в следващите Принципи.

⁸ В настоящия доклад този орган се нарича „надзорен орган“/„орган за надзор“, освен ако за яснота не е било необходимо да се използва по-дългата форма „орган за банков надзор“.

	<p>упражнява надзор върху участниците на небанковия финансов пазар (застрахователни дружества, пенсионни фондове, емитенти на ценни книжа).</p> <p>Отговорностите и целите, описани по-горе, са формулирани в нормативни актове и са публично оповестени, в частност на интернет страницата на БНБ. Впрочем, нормативните актове на БНБ, които са задължителни за финансовите институции, също са достъпни на интернет страницата на БНБ.</p>
ОК2	<p>Основната цел на банковия надзор е да съдейства за сигурността и стабилността на банките и банковата система. Ако на банковия надзор са възлагат по-широки отговорности, те трябва да са подчинени на основната цел и да не ѝ противоречат.</p>
Описание и изводи относно ОК2	<p>Редица разпоредби както в ЗБНБ, така и в ЗКИ, постановяват, че свързаните с надзора дейности се осъществяват с цел постигане на сигурност и стабилност на банковата система. Член 1, ал. 1 от ЗКИ казва, че дейността на БНБ, в частност във връзка с надзора „за спазването на <i>пруденциалните изисквания</i>“, има за цел да се осигури „стабилна, надеждна и сигурна банкова система“. Съгласно чл. 2, ал. 1 от ЗБНБ основната цел на БНБ е да поддържа ценова стабилност. Налице обаче са редица разпоредби, които очевидно удовлетворяват изискванията на ОК2. Член 2, ал. 6 от ЗБНБ постановява, че целите на БНБ са също да „регулира и осъществява надзор върху дейността на другите⁹ банки в страната <u>с оглед поддържане стабилността на банковата система и защита интересите на вложителите</u>“. Освен това ЗКИ в чл. 79, ал. 2 посочва, че БНБ „упражнява и макропруденциален надзор върху банките с цел поддържане стабилността на банковата система“. Накрая, съгласно чл. 14, ал. 3, т. 4, преди да издаде лиценз за извършване на банкова дейност, БНБ трябва да направи преценка, дали дейността, която заявителят възнамерява да извършва, „осигурява необходимата му <i>надеждност и финансова стабилност</i>“.</p> <p>На своята интернет страница БНБ пояснява още, че „силният и ефективен банков надзор, заедно с ефективната макроикономическа политика, е от решаващо значение за финансовата стабилност на всяка страна. Осъществяването на надзор върху дейността на кредитните институции, опериращи в България, е основна функция на БНБ, с която се цели поддържане на стабилността на банковата система и защита на интересите на вложителите.“</p> <p>Трябва обаче да се отбележи, че БНБ осъществява и други функции, особено във връзка с прозрачността на банковите продукти и защита на интересите на вложителите и потребителите на банкови услуги. В рамките на управление „Банков надзор“ на дирекция „Специален надзор“ (ДСН) са възложени множество дейности, които надхвърлят рамките на основната ѝ цел за осигуряване надеждност на банковия сектор. Първоначално дирекцията е била създадена единствено за целите на надзора върху мерките за противодействие на изпирането на пари и финансирането на тероризма, но постепенно, с разширяването на мандата на БНБ, на нея са възложени допълнителни дейности, включително въпроси, свързани с прозрачността на продуктите¹⁰, и съблюдаване на правилата за гарантиране на влоговете, които трябва да бъдат спазвани наред с мерките за борба срещу изпирането на пари. Важно е също да се отбележи, че от служителите на ДСН често се изисква да подпомагат правоохранителните органи и българските съдилища при разследване на казуси за изпиране на пари. Предвид казаното оценяващите стигнаха до извода, че към тези дейности трябва да продължи да се подхожда ефективно, като се осигури допълнителен персонал в ДСН. Препоръчително е фокусът в дейността на дирекция „Специален надзор“ да се насочи отново към основния ѝ мандат за превенция на изпирането на пари, а дейностите, които не са свързани с противодействие на изпирането на пари, се възложат на други подходящи структурни звена в БНБ.</p>
ОК3	<p>Законите и подзаконовите нормативни актове осигуряват на надзорния орган рамка да въвежда и прилага минимални пруденциални стандарти за банките и банковите групи. Надзорният орган има правомощия да въвежда по-високи пруденциални изисквания към отделни банки и банкови групи въз основа на техния рисков профил¹¹ и системна значимост¹².</p>

⁹ „Други“ означава другите банки, различни от БНБ.

¹⁰ Например, прозрачност на банковите продукти и мониторинг на съществуващите процедури за разглеждане на жалби.

¹¹ В настоящия документ „рисков профил“ се отнася до естеството и мащаба на рисковите експозиции, поети от дадена банка.

¹² В настоящия документ „системната значимост“ се определя от размера, взаимосвързаността, заменяемостта, наличието на глобална дейност или дейност в различни юрисдикции (ако са налице) и сложността на банката, както са обяснени в доклада на Базелския комитет по банков надзор (БКБН) относно *Глобалните банки със системно значение: методология за оценка и допълнителни изисквания по отношение на способността да поемат загуби*, ноември 2011 г.

БЪЛГАРИЯ

<p>Описание и изводи относно ОК3</p>	<p>В България ЗБНБ и ЗКИ съставляват основната обща рамка за надзорния орган да установява и гарантира прилагането на пруденциални стандарти за банките и банковите групи. Правната база за осъществяване от страна на БНБ на мерки по Втори стълб е установена в чл. 79в от ЗКИ, както и в чл. 103, ал. 2, според т. 5, на която БНБ може да изиска от дадена банка допълнителен капитал и/или ликвидност във връзка с рисковете, на които тя е изложена, или с рисковете, които банката представлява за финансовата система. Друга разпоредба може да се открие в чл. 20, ал. 3 от ЗБНБ, според която при упражняване на надзорните си правомощия подуправителят, ръководещ банков надзор „<i>прилага самостоятелно и независимо предвидените в закон мерки за въздействие и санкции</i>“ спрямо кредитните институции. Оттук може да се направи извод, че подуправителят, ръководещ банков надзор, може да наложи на банките по-високи пруденциални изисквания в съответствие с техния рисков профил.</p>
<p>ОК4</p>	<p>При необходимост банковите закони, наредби и пруденциални стандарти се актуализират, за да се гарантира ефективността и съответствието им на условията на изменящите се банков сектор и регулаторни практики. Те подлежат на публична консултация, ако е целесъобразно.</p>
<p>Описание и изводи относно ОК4</p>	<p>След последната актуализация на Програмата за оценка на финансовия сектор (ПОФС, 2008 г.), правната и регулаторна рамка за банков надзор в България е била многократно актуализирана, като законите и подзаконовите нормативни актове са претърпели множество изменения и допълнения. Последните най-значителни промени в законодателството, регулиращо банковата дейност и банковия надзор, произтичат от надзорните изисквания към европейските банки, установени с регламентите на ЕС. На практика, европейската рамка за банков надзор, в т.ч. Директива 2013/36/ЕС, Регламент (ЕС) № 575/2013, който е в сила от 1 януари на 2014 г., както и измененията и допълненията на ЗКИ, обнародвани в „Държавен вестник“ на 25 март 2014 г., предизвикват издаването от БНБ на нови наредби, като Наредба № 7 за организацията и управлението на рисковете в банките и Наредба № 8 за капиталовите буфери на банките.</p> <p>Други скорошни изменения включват между другото подобряване на критериите за лицензиране, както и независимостта на членовете на одитния комитет. Поради тези промени се стига до отмяна от страна на БНБ на някои наредби, като Наредба № 7 за големите експозиции на банките, Наредба № 8 за капиталовата адекватност на кредитните институции и Наредба № 9 за оценка и класификация на рисковите експозиции на банките и за установяване на специфични провизии за кредитен риск, както и до допълнение на действащи наредби. Най-съществени са измененията и допълненията в Наредба № 20 за издаване на одобрения по чл. 11, ал. 3 от ЗКИ, Наредба № 4 за изискванията към възнагражденията в банките¹³ и Наредба № 11 за управлението и надзора върху ликвидността на банките. Законът за банковата несъстоятелност също се очаква за претърпи сериозни промени в резултат от кризата с КТБ.</p> <p>Освен че като правило БНБ се консултира относно проектите си на нормативни актове (напр. наредби), тези проекти винаги са предмет на „неофициално“ допитване до българския банков сектор (Асоциацията на банките в България), макар правно задължение за подобна практика да не съществува. Както посочва ръководството, БНБ обикновено е силно ангажирана с изготвянето на проекти за нови нормативни актове относно банковата дейност или за изменения в действащи такива. Що се отнася например до транспонирането на законодателството на ЕС, Министерството на финансите е създадо междуетадомствена работна група, която включва БНБ, Асоциацията на банките, КФН и всички останали заинтересовани страни.</p>
<p>ОК5</p>	<p>Надзорният орган има право на:</p> <ul style="list-style-type: none"> а) пълен достъп до членовете на ръководните органи на банките и банковите групи, мениджмънта, служителите и документацията с оглед осъществяване на преглед за съответствие както с вътрешните правила и лимити, така и с външните закони и подзаконови нормативни актове; б) преглед на цялостната дейност на банкова група както на вътрешния пазар, така и на презграничните ѝ операции; и в) надзор върху дейността на чуждестранните банки, регистрирани на територията на страната.

¹³ Най-същественото изменение в Наредба № 4 е прилагането на изискване размерът на променливите елементи на възнаграждението да не надхвърля 100% от размера на постоянните елементи на всички възнаграждения.

<p>Описание и изводи относно ОК5</p>	<p>а) Българската народна банка има право на достъп до информацията на банките и банковите групи за целите на надзора. На практика съгласно чл. 4, ал. 1 на ЗБНБ, БНБ има право да „изисква от банките да ѝ предоставят всички документи и информация, както и да извършва съответни проверки.“ Законът за кредитните институции също предоставя на БНБ подобни широки правомощия. Според чл. 80, ал. 1 БНБ „има право да изисква от банките и когато е приложимо, от финансовите холдинги и финансовите холдинги със смесена дейност, от техните акционери или съдружници да ѝ предоставят всички необходими счетоводни и други документи, както и информация за дейността им, и да извършва проверки на място (...) и да събира доказателства за установяване на нарушения“. Освен това чл. 80, ал. 3 от същия закон постановява, че БНБ има право: 1) на свободен достъп в служебните помещения и информационните системи на банката, 2) да изисква документи и да събира сведения във връзка с изпълнението на нейните задачи, 3) да присъства на заседанията на ръководните и контролните органи на банките и да изразява становища, които се отразяват в протокола на заседанието, и т.н.</p> <p>б) Що се касае до банковите групи, БНБ на основание чл. 89, ал. 1 от ЗКИ има право да осъществява надзор на консолидирана основа спрямо банки, банкови групи, финансови холдинги, финансови холдинги със смесена дейност и холдинги със смесена дейност. Тези институции въвеждат правила, процедури и механизми, изисквани от ЗКИ и в дъщерните си дружества, включително и в тези, които не са обхванати от този закон. Тези правила, процедури и механизми трябва да са последователни и добре интегрирани и да позволяват на дъщерните дружества да изготвят всякакви данни и информация, които са от значение за целите на надзора. Ето защо БНБ може да изиска дружествата майки и дъщерните дружества на банки да предоставят всички необходими документи и информация, както и да осигурят свободен достъп до тази информация.</p> <p>в) Чуждестранните банки, регистрирани в България подлежат на регулиране и надзор в същата степен като местните банки, а чуждестранните банки, опериращи в страната чрез клон, се третират като местни банки.</p>
<p>ЕС6</p>	<p>Когато по преценка на надзорния орган банка не изпълнява изискванията на законови или подзаконови нормативни актове, упражнява или има вероятност да извърши съмнителни или рискови практики и дейности, които излагат на опасност банката или банковата система, надзорният орган има право да:</p> <ul style="list-style-type: none"> а) предприеме (и/или да изиска банката да предприеме) незабавни коригиращи действия; б) наложи различни санкции; в) отнеме лиценза на банката; и г) сътрудничи и взаимодейства със съответните компетентни органи относно подготовката на контролирано реструктуриране на банка, а при необходимост и при започване на възстановяване.
<p>Описание и изводи относно ОК6</p>	<p>а), б) и в): Законът за кредитните институции и ЗБНБ дават право на БНБ да предприема (и/или да изисква банките да предприемат) коригиращи действия и да налага санкции. Член 103, ал. 1 от ЗКИ изброява случаите, в които БНБ може да предприеме мерки, когато банките не изпълняват изискванията на нормативната уредба или, например, когато застрашават интересите на вложителите. В чл. 103, ал. 2 са посочени видовете административни санкции, с които разполага БНБ. С много малко изключения списъкът изглежда изчерпателен и включва от писмени предупреждения до отнемане на лиценз.</p> <p>Българската народна банка обаче, изглежда, не е в състояние да освобождава други служители освен членове на висшето ръководство. Както бе посочено по-горе, БНБ може да отстрани от длъжност едно или повече лица, оправомощени да управляват и представляват банката, както и членове на управителния съвет, съвета на директорите или на надзорния съвет. Ако в определения от БНБ срок банката не освободи съответното лице, БНБ може да го отстрани от длъжност и на негово място да назначи друго лице. Все пак това правомощие явно не е приложимо към останалия персонал, в частност за лица, отговарящи за управлението на риска, и за други служители, изпълняващи важни функции в банката (съответствие, управление на риска, противодействие на изпирането на пари и кредитиране).</p> <p>Българската народна банка няма и правомощия да променя вътрешната структура на банката. Законът за кредитните институции в чл. 103, ал. 2, т. 15 оправомощава БНБ да променя вътрешните правила и процедури на банката, но не и нейната вътрешна организация или структура. Оценяващите</p>

	<p>са на мнение, че това важно правомощие е необходимо, но до него трябва да се прибегва само в краен случай.</p> <p>Законът за кредитните институции предоставя на БНБ други правомощия по режима на т.нар. „специален надзор“ (чл. 115), според който БНБ може да установи процедура по специален надзор спрямо банка, ако прецени, че е изложена „на риск от неплатежеспособност“. В такъв случай БНБ назначава квестор за период от 6 месеца. Пример за това е решението на управителния съвет на БНБ от юни 2014 г. съответно да се назначат квестори и да се поставят под специален надзор „Корпоративна търговска банка“ АД („КТБ“) и Търговска банка „Виктория“ ЕАД (ТБВ) поради опасност от изпадане в неплатежеспособност¹⁴.</p> <p>Накрая, БНБ има също правомощия да налага глоби и имуществени санкции при условията, предвидени в чл. 152 от ЗКИ.</p> <p>г) Съгласно чл. 121а от ЗКИ, БНБ има известни правомощия по реструктуриране. Законът ѝ дава право да изготви план за „контролирано реструктуриране на всяка банка, лицензирана в Република България, която може да бъде приложен, ако банката изпадне във финансови затруднения“. Но ако се вземе предвид срифтът през 2014 г. на КТБ, четвъртата най-голяма банка в страната, режимът за реструктуриране на банки показва значителни слабости (за повече подробности вж. Принцип 11). Както посочва ръководството на БНБ, страната все още не е разработила единна правна рамка за възстановяване и контролирано реструктуриране на кредитни институции. Освен това все още предстои създаването на орган за реструктуриране по новия режим. Всъщност България понастоящем е в процес на транспониране на Директивата на ЕС за възстановяване и реструктуриране на банки (BRRD) в правната си рамка, като окончателното транспониране на рамката на BRRD за банки се очаква през август 2015 г.¹⁵. В резултат условията за сътрудничество и взаимодействие с други компетентни органи – както се изисква от тази директива на ЕС – все още предстои да бъдат определени и въведени.</p>
<p>ОК7</p>	<p>Надзорният орган има право да извършва преглед на дейността на дружествата майки и на дружествата, свързани с дружествата майки, за да установи тяхното влияние върху сигурността и стабилността на банката и банковата група.</p>
<p>Описание и изводи относно ОК7</p>	<p>Българската народна банка има право да упражнява надзор на консолидирана основа върху банки, банкови групи, финансови холдинги, финансови холдинги със смесена дейност или холдинги със смесена дейност. Надзорният орган се ползва със свободен достъп до цялата необходима информация.</p>
<p>Оценка на Принцип 1</p>	<p>Съответствие в голяма степен</p>
<p>Коментари</p>	<p><i>Основна цел на банковия надзор (Принцип 1, ОК2)</i></p> <p>Освен поддържането на сигурността и надеждността на банките и банковата система БНБ упражнява и други функции, в частност по отношение прозрачността на банковите продукти. В рамките на управление „Банков надзор“ на дирекция „Специален надзор“ (ДСН) са възложени множество дейности, които надхвърлят рамките на основната ѝ цел да осигурява надеждността в банковия сектор. Първоначално дирекцията е създадена единствено с цел упражняване на надзор във връзка с мерките срещу изпирането на пари и финансиране на тероризма, но постепенно, с разширяване правомощията на БНБ, на нея са възложени допълнителни задължения, включително свързани с прозрачността на продуктите и с мониторинг на въпроси относно тенденции при правата на потребителите (например, прозрачност на банковите продукти и наблюдение върху вътрешните процедури за разглеждане на жалби), както и надзор за спазване на правилата за гарантиране на влоговете. Трябва също да се подчертае, че наред с техните задължения от служителите на ДСН често се иска да подпомагат правоохранителните органи и българските съдилища при разследването на дела за изпиране на пари. Във връзка с това е препоръчително ръководните органи да намерят начин, който да позволи на ДСН да се съсредоточи върху основата си цел. Една от възможностите е да се извадят спомагателните дейности извън УБН. Друг аспект, макар и не толкова съществен, е наименованието на ДСН, което може да доведе до объркване с режима на „специален надзор“, предвиден в ЗКИ. Препоръчително е дирекцията да бъде преименувана.</p>

¹⁴ Лицензът на КТБ бе отнет непосредствено след като специалният надзор установи нейната несъстоятелност.

¹⁵ Вж. бележка под линия 5.

	<p><i>Правомощия на надзорния орган за налагане на различни санкции (Принцип 1, ОКБ(б))</i></p> <p>Българската народна банка има на разположение широк набор от надзорни инструменти за реакция в ситуации, когато банки не спазват законите и разпоредбите или участват в рискови практики. Според чл. 103, ал. 2 от ЗКИ БНБ може по собствено усмотрение в зависимост от преценката ѝ за сериозността и характера на допуснатите недостатъци да предприеме една или повече от предвидените надзорни мерки. Те включват както задължителни административни мерки, така и административни наказания. При по-сериозни ситуации БНБ може да изиска банката да промени вътрешните си правила и процедури. Българската народна банка обаче няма правомощия да изиска дадена банка да промени вътрешната си организация или структура. Както бе посочено по-горе, това важно правомощие е необходимо, но до него трябва да се прибегва само в краен случай.</p>
	<p>Ако даден член на ръководството не изпълнява своите задължения, може да се окаже необходимо БНБ да осигури друг на негово място. От първостепенна важност е, разбира се, да се гарантира, че БНБ в качеството си на надзорен орган не се намесва в управлението на банката.</p> <p><i>Сътрудничество и взаимодействие с други компетентни органи при контролирано реструктуриране на банки (Принцип 1, ОКБ(г))</i></p> <p>Сривът на „Корпоративна търговска банка“ АД (КТБ) през 2014 г. разкри редица значителни слабости в националния режим за реакция спрямо проблемни банки, задълбочени от липсата на конкретни правомощия по реструктуриране. В условията на кризата с КТБ БНБ е работила със съответните органи по подготовката на проектозакон, който би увеличил правомощията на БНБ за справяне със ситуацията в КТБ, включително възможност за обособяване на активи по модела „добра банка/лоша банка“. Законът не бе приет, но случаят показва, че съществуващата правна рамка не дава на компетентните органи достатъчна свобода на действие да управляват криза напълно ефективно. Окончателното транспониране и прилагане на Директивата на ЕС за възстановяване и реструктуриране на банки (ДВПБ) в националното законодателство е решаващо условие за преодоляване на празнотите в инструментариума за реструктуриране на банки и управление на кризи, и за осигуряване на координирани и своевременни коригиращи действия спрямо проблемни банки. Предвид този критерий е важно да се направи разграничението, че недостатъкът от гледна точка на целите на БОП е, че понастоящем БНБ не разполага с достатъчно възможности за сътрудничество и взаимодействие за извършване контролирано реструктуриране на банка. Липсата на правомощия за реструктуриране не е достатъчно основание за негативна оценка, тъй като БОП не предполага надзорният орган да бъде и орган за реструктуриране. Щом се транспонира и приложи ДВПБ, ще бъде създадена архитектура за реструктуриране, включваща определянето на орган за реструктуриране на банки и инвестиционни посредници, както и фондове за реструктуриране и адекватно планиране на възстановяването и реструктурирането.</p> <p>Препоръки</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Препоръчително е фокусът в дейността на дирекция „Специален надзор“ да се насочи отново към основния ѝ мандат за предотвратяване изпирането на пари, а дейностите, които не са свързани с него, се възложат на други подходящи структурни звена в БНБ. ○ Проучване на възможните изменения в ЗКИ с оглед предоставяне на БНБ на допълнителни правомощия, включително възможности да налага промени във вътрешната организация и структура на банките. ○ Разглеждане на възможността за преименуване на дирекция „Специален надзор“ с оглед избягване на недоразумения с режима на „специалния надзор“.
Принцип 2	<p>Независимост, отчетност, ресурсна обезпеченост и правна закрила на надзорниците. Надзорният орган притежава оперативна независимост, прозрачни процедури, добро управление и бюджетни процедури, които не накърняват неговата автономия и необходимите ресурси, и носи отговорност за изпълнението на задълженията си и използването на ресурсите. Правната рамка за банков надзор включва правна защита на надзорния орган.</p>
Основни критерии	

БЪЛГАРИЯ

<p>ОК1</p>	<p>Оперативната независимост, отчетността и управлението на надзорния орган са залегнали в законодателството и са публично оповестени. Не се наблюдава държавна намеса или намеса от страна на банковия сектор, които да застрашават оперативната независимост на надзорния орган. Надзорният орган има правомощия да действа и да взема по своя преценка всякакви надзорни мерки или решения относно банките и банковите групи под негов надзор.</p>
<p>Описание и изводи относно ОК1</p>	<p>Както бе отбелязано в Принцип 1, БНБ е институция със законови задължения за регулиране и надзор върху банките (ЗБНБ, чл. 2, ал. 6).</p> <p>Българската народна банка се ръководи от Управителен съвет, състоящ се от управителя, трима подуправители и трима членове без административни функции. Всеки от тримата подуправители ръководи едно от трите основни управления на БНБ, както е залегнало в закона (ЗБНБ, чл. 19). Тримата подуправители на БНБ се предлагат от управителя и се избират от Народното събрание за срок от 6 години. Останалите трима членове на Управителния съвет се назначават от Президента на Републиката (чл. 12 от ЗБНБ).</p>
	<p>Управление „Банков надзор“ на БНБ е едно от трите основни управления и ръководещият го подуправител упражнява надзор върху банковата система (чл. 20, ал. 3 от Закона за БНБ). Той организира, насочва и е отговорен за дейността на управлението (чл. 19 ал. 3 от Закона за БНБ). При упражняване на надзорните си правомощия съгласно закона подуправителят прилага самостоятелно и по собствена преценка предвидените в Закона за кредитните институции (ЗКИ) мерки и наказания (чл. 20, ал. 3 от Закона за БНБ).</p> <p>В съответствие с чл. 151, ал. 1 от ЗКИ има три вида решения, които управителят и подуправителят, ръководещ банков надзор, предлагат заедно за вземане на решение от Управителния съвет. Такива са решенията за даване на лиценз (или неговия отказ), отнемането на разрешение или назначаването на квестор или поставянето на банка под специален надзор при наличието на риск от нейната неплатежоспособност. Освен това Управителният съвет е отговорен за издаването на регулации. При всички останали случаи надзорното решение за издаване на административен акт, означаващо използване на корективни и оздравителни правомощия (глоби, ограничения или освобождаване и т.н.), което се основава на чл. 103 от ЗКИ, е задължение на подуправителя, което той може да делегира.</p> <p>По време на оценката Народното събрание освободи от длъжност подуправителя, ръководещ УБН, и на негово място беше назначен изпълняващ длъжността. Отстраняването от длъжност на предишния подуправител се състоя два месеца преди извършването на оценката – на 21 януари 2015 г. Първоначално през юни 2014 г. подуправителят е бил отстранен от длъжност и помолен да освободи кабинета си в резултат от събитията, свързани с фалита на Корпоративна търговска банка (КТБ). Докато е бил в принудителен отпуск от БНБ, той е делегирал надзорните си правомощия на изпълняващия длъжността на подуправител. В ЗБНБ не е предвидена ситуация, при която подуправителят отсъства или не е на разположение по непредвидими причини (например внезапно нелечимо заболяване).</p>
<p>ОК2</p>	<p>Процесът на назначаване и освобождаване на ръководителя/ръководителите на надзорния орган и на членовете на управителното му тяло е прозрачен. Ръководителят/ръководителите на надзорния орган се назначава/т за минимален срок на мандата и се освобождава/т от длъжност през неговия/техния мандат само по причини, посочени в закона, или ако той/тя/те не е/са физически или умствено в състояние да изпълнява/т задълженията си или е установено виновно извършване на сериозно нарушение. Причината/ите за освобождаване от длъжност се оповестяват публично.</p>
<p>Описание и изводи относно ОК2</p>	<p>Както е посочено по-горе, подуправителят, ръководещ банковия надзор, се предлага от управителя и се избира от Народното събрание (чл. 12, ал. 1 от ЗБНБ). Българската народна банка няма правомощия да отстранява или освобождава някой от членовете на Управителния съвет. Правомощия да освобождава избрания от него и встъпил в длъжност управител и тримата подуправители на БНБ има само Народното събрание. Другите трима членове на Управителния съвет, които не са на административни длъжности в БНБ, се предлагат от президента, който по отношение на тях има правомощия за освобождаване от длъжност.</p> <p>Съгласно чл. 11, ал. 3 от ЗБНБ всички членове на Управителния съвет следва да бъдат лица с високи нравствени качества, които са изтъкнати професионалисти в сферата на икономиката, финансите и банковото дело. По-нататък Законът определя известен брой условия, които лишават дадено лице от право да бъде предложено за член на Управителния съвет. Най-общо, тези условия включват влязла в сила присъда за лишаване от свобода за умишлено престъпление, несъстоятелност, конфликт на</p>

	интереси или наличие на семейна/родствена връзка или фактическо съжителство с друг член на Управителния съвет (чл. 11, ал. 4 от ЗБНБ).
	<p>Мандатът на подуправителя, ръководещ управление „Банков надзор“, е шест години (чл. 12, ал. 4 от ЗБНБ).</p> <p>Член 14, ал. 1 от ЗБНБ постановява, че член на Управителния съвет може да бъде предсрочно освободен от длъжност само ако отговаря на някои от условията, залегнали в чл. 11, ал. 4 от ЗБНБ, или поради фактическа невъзможност да изпълнява задълженията си за повече от 6 месеца, или ако е признат за виновен за съществено нарушение на служебните си задължения (чл. 14, ал. 1 от ЗБНБ). По отношение на този въпрос ЗБНБ се придържа към Устава на Европейската централна банка (ЕЦБ). В ЗБНБ не съществуват законови изисквания основанията за освобождаване от длъжност да бъдат публично оповестявани, но това се изисква съобразно Правилника за дейността на самото Народно събрание.</p> <p>Решението за освобождаване от длъжност на управителя може да бъде отнесено за разглеждане пред Съда на Европейските общности от страна на засегнатия управител или от Управителния съвет на ЕЦБ (чл. 14, ал. 3 от ЗБНБ).</p> <p>Както се споменава и в ОК1, подуправителят, отговарящ за банковия надзор, беше освободен от длъжност през януари 2015 г. По време на оценката управителят предложи нов кандидат за длъжността, но Народното събрание не прие никакво решение, а до вземането на такова никакви действия по смяна на подуправителя не можеха да бъдат предприети.</p>
ОК3	Надзорът публикува своите цели и се отчита за изпълнението на задълженията си във връзка с тях посредством прозрачна процедура ¹⁶ .
Описание и изводи относно ОК3	<p>Целите и отговорностите на управление „Банков надзор“ са определени в ЗБНБ и ЗКИ. Изпълнението на основните задачи на управлението намира отражение в полугодишните и в годишните отчети на БНБ пред Народното събрание.</p> <p>Годишният отчет на БНБ, който се публикува на български и на английски език, се приема от Управителния съвет на БНБ на основание на чл. 1, ал. 2 и чл. 51 от ЗБНБ и се представя за сведение на Народното събрание. В него на фона на анализ на макроикономическото развитие на България и на тенденциите в световната икономика се прави преглед на дейността и функциите на Банката през годината и на предстоящите ѝ задачи. Отчетът включва също консолидиран финансов отчет на Банката за съответната година, както и статистически приложения. Що се отнася до надзора, отчетът описва състоянието на банковия сектор, развитието на нормативната база и всички други процеси, като например промени в управлението на банките в България, емисия на инструменти на собствения капитал, както и уведомления, например входно/изходно прилагане на единния европейски паспорт при предлагане на услуги в рамките на Европейския съюз (ЕС).</p>
ОК4	Надзорът разполага с ефикасни процедури за вътрешно управление и комуникация, които дават възможност надзорните решения да се вземат своевременно на равнище, подходящо за значимостта на въпроса и/или при извънредни обстоятелства. Органът за управление е структуриран така, че да бъде избегнат всякакъв действителен или възможен конфликт на интереси.
Описание и изводи относно ОК4	Управленската структура на БНБ, както е определена в ЗКИ и в ЗБНБ, гарантира, че повечето надзорни решения и действия трябва да се вземат от подуправителя, отговарящ за банковия надзор, с изключение на правомощията, делегирани от него на друго длъжностно лице. Решенията относно даването и отнемането на лиценз, поставянето на банка под специален надзор (назначаване на квестор) или издаването на регулации се вземат от Управителния съвет на базата на съвместно предложение от управителя и подуправителя. Преди излизането през 2014 г. на подуправителя в принудителен отпуск правомощията му във връзка с вземането на решения не са били делегирани на друго длъжностно лице.

¹⁶ Вж. Принцип 1, ОК1.

	<p>Документът за служебно ползване „Наръчник за процеса по банков надзор“ (от юни 2010 г.) определя ролята и функциите на различните дирекции в управление „Банков надзор“, включително взаимоотношенията помежду им.</p> <p>Наръчникът доказва, че съществуват процедури, гарантиращи преглеждането на докладите преди предаването им на съответния директор. Освен това наръчникът показва кои функции на кое ръководно равнище е необходимо да се предоставят (независимо дали въпроси, свързани с идентифицирането на рискове, или с докладването им на по-горното управленско равнище). Когато се налагат надзорни мерки или административни наказания, за отделните процедури са определени конкретни срокове.</p> <p>Наръчникът обаче не описва процедурите за проверка на основните надзорни решения, които може да се наложи да се вземат (т.е. процедурата на „четирите очи“), нито определя процедури, когато такива са необходими, например в случай на бързо ескалиране на даден проблем. Служителите свидетелстват, че в подобни случаи, като например възникналия през 2014 г., процедурата е довела до увеличаване на скоростта и интензивността в работата на надзора, за да се гарантира, че информацията достига максимално бързо до висшето ръководство. На практика, когато е необходимо, Управителният съвет я получава ежедневно.</p> <p>Служител в управление „Банков надзор“ е допустимо да притежава акции в банка, лицензирана в България, при условие че участието се декларира (вж. ОК5).</p> <p>В ЗБНБ са включени изчерпателни разпоредби, имащи за цел предотвратяване на възможността за конфликт на интереси сред Управителния съвет на БНБ.</p> <p>Законът изключва за определени лица възможността да бъдат членове на Управителния съвет. Съгласно чл. 11, ал. 4 от ЗБНБ никой от членовете на Управителния съвет не може да бъде в семейна/родствена връзка или фактическо съжителство с друг негов член (т. 5) или да бъде собственик/член на орган на управление или контрол на търговско дружество (в т.ч. кооперация), (т. 4).</p> <p>Нещо повече, с цел предотвратяване възникването на конфликт на интереси съществуват ограничения относно дейностите, които членовете на Управителния съвет могат да извършват (чл. 12, ал. 5 и 6 от ЗБНБ). По същество в тези разпоредби се посочва, че членовете на Управителния съвет не могат да извършват платена дейност, включително работейки за финансови институции (в т.ч. банки и застрахователни дружества). На управителя и подуправителя се разрешава да преподават, както и да извършват неплатена дейност при единодушно решение на Управителния съвет и липса на конфликт на интереси.</p> <p>В Закона също така се посочва, че членовете на Управителния съвет не участват в обсъждането и се въздържат от гласуване на решения по въпроси, от които те или членове на техните семейства са заинтересовани. Те са длъжни предварително да уведомят Управителния съвет за наличието на такива интереси (чл. 17, ал. 4 от ЗБНБ). Като длъжностни лица в публична институция членовете на Управителния съвет и служителите в управление „Банков надзор“ следва да съблюдават изискванията на Закона за предотвратяване и установяване на конфликт на интереси (ЗПУКИ, чл. 3, т. 13 и 25).</p>
ОК5	<p>Надзорът и неговите служители се ползват с доверие, основаващо се на техните професионализъм и почтеност. Съществуват правила относно избягването на конфликт на интереси и адекватното използване на информацията, придобита в процеса на работата, както и приложимите наказания, когато тези правила не се съблюдават.</p>
Описание и изводи относно ОК5	<p>С цел насърчаване на професионализма и етиката служителите на БНБ, работещи в управление „Банков надзор“, се назначават въз основа на прозрачно провеждани конкурси, като свободните щатни бройки се оповестяват публично.</p>

	<p><i>Професионална тайна</i></p> <p>Законът за кредитните институции съдържа редица разпоредби, установяващи изисквания за професионална тайна, а също и административни наказания (глоби) за неспазването на подобни ограничения.</p> <p>Служителите на БНБ трябва да спазват професионалната тайна по отношение на дейността и връзките на БНБ с нейните клиенти (чл. 23, ал. 2 от ЗБНБ). Съгласно ЗБНБ (чл. 61, ал. 1), ако нарушението не съставлява престъпление, се налагат наказания.</p> <p>Членовете на Управителния съвет, служителите, външните одитори, експерти и други лица, работещи за БНБ, са длъжни да спазват професионална тайна дори и след прекратяване на взаимоотношенията си с БНБ (чл. 63 и 64 от ЗКИ).</p> <p>Освен това всяко нарушение на ЗКИ, Регламент (ЕС) № 575/2013 (т.е. Регламента за капиталовите изисквания, РКИ) или нормативен акт по прилагането им, или на Регламент (ЕС) № 1031/2010, ако деянието не съставлява престъпление, се наказва с глоби в нарастващ размер (чл. 152, ал. 1 от ЗКИ).</p> <p><i>Конфликт на интереси</i></p> <p>Използваните защитни мерки за предотвратяване конфликт на интереси сред членовете на Управителния съвет са разгледани по-горе (вж. ОК4).</p> <p>Всички служители са длъжни да спазват Етичния кодекс на служителя на БНБ, съгласно чл. 9 от който поведението на всички в БНБ трябва да гарантира избягването на конфликт на интереси. Служителите също така следва да декларират членството си в ръководен орган на политическа партия. Те могат да притежават акции в кредитна институция, но е необходимо писмено да ги декларират.</p> <p>Освен това съобразно Решение на Управителния съвет № 155/20.12.1999 г. не се допускат родствени или съпружески отношения между служителите.</p> <p>В допълнение към споменатия в ОК4 текст на чл. 3 от ЗПУКИ Етичният кодекс на служителя на БНБ съдържа ясни разпоредби за избягването на конфликт на интереси, което показва, че като длъжностни лица нито членовете на Управителния съвет, нито служителите в управление „Банков надзор“ участват във вземането на решения по въпроси, от които самите те или техните семейства са заинтересовани.</p> <p>По-конкретно, съгласно Етичния кодекс, влияещ върху тях или те върху институцията:</p> <ul style="list-style-type: none"> • служителят на БНБ следва да се държи по начин, посредством който се избягва конфликт на интереси (чл. 9, ал. 1); • служителят следва да декларира писмено пред ресорния си ръководител своето избиране в ръководен или контролен орган на политическа партия (чл. 9, ал. 2); • всеки служител, с изключение на такъв, който заема техническа длъжност, подава декларация за несъвместимост и за частни интереси по чл. 12 от ЗПУКИ по ред, определен със заповед на управителя на БНБ (чл. 9, ал. 3); • служителят е длъжен сам да се отстрани от изпълнение на правомощията си или на задължение по служба, когато по конкретен повод е налице частен интерес. Той може да бъде отстранен по конкретен повод от изпълнение на своите правомощия или на задължение по служба с писмен акт на управителя на БНБ по предложение на съответния ресорен ръководител, ако е декларирал частен интерес.
--	--

БЪЛГАРИЯ

	<p>Съгласно Етичния кодекс за техническа се счита длъжност, която не включва никакви ръководни и контролни функции, нито предполага участие в подготовката на решения, заповеди, вътрешни правила и нормативни актове, анализи, прогнози, концепции, оценки, експертни становища и кореспонденция в сферата на компетентност на БНБ. Технически са длъжностите секретар, преводач и архивист.</p> <p>Когато даден въпрос не е пряко регулиран от Етичния кодекс, се прилагат разпоредбите на ЗПУКИ.</p>
<p>ОК6</p>	<p>Надзорът разполага с адекватни средства за провеждането на ефикасен надзор и надзорно наблюдение. Финансирането се извършва по начин, който не накърнява неговата самостоятелност или оперативна независимост. То включва:</p> <ul style="list-style-type: none"> а) бюджет, осигуряващ достатъчен брой подготвени служители за надзора върху банка или банкова група със съответния рисков профил и значение за банковата система; б) атрактивно равнище на заплатите, позволяващо набирането на квалифициран персонал; в) възможност за привличане на независими външни експерти с нужните професионални умения, които спазват необходимите ограничения по отношение на поверителността при изпълняването на задачите по надзора; г) финансово осигурена и редовно провеждана квалификационна програма за персонала; д) достатъчен бюджет за осигуряване на служителите с технологични възможности, необходими им при надзора върху банковия сектор и за оценяване на отделните банки и банкови групи; и е) бюджет за командировки, който позволява адекватно провеждане на инспекциите на място, ефикасно презгранично сътрудничество и участие в провежданите национални и международни срещи от съществено значение (например на надзорните колегии).
<p>Описание и изводи относно ОК6</p>	<p><i>Източници на финансиране и достатъчност на бюджета</i></p> <p>Българската народна банка се финансира главно от своите приходи от операции с валутните резерви. Годишният бюджет на БНБ (включително този на управление „Банков надзор“) се одобрява от Управителния съвет и впоследствие се публикува. Българската народна банка изцяло се разпорежда с вътрешното преразпределяне на своя бюджет и на тавана на разходите си. В съответствие със ЗБНБ (чл. 51) тя представя на Народното събрание приетия от Управителния съвет годишен бюджет, както и два пъти годишно официалните си отчети за напредъка в своята дейност заедно с консолидирания финансов отчет.</p> <p><i>Равнище на заплатите и задържане на персонала</i></p> <p>По закон трудовото възнаграждение на служителите на БНБ се определя от Управителния съвет, но не може да е по-ниско от средното възнаграждение на служители със съответните функции в други банки в страната (чл. 23, ал. 3 от ЗБНБ). Когато определя това средно възнаграждение, дирекция „Управление на човешките ресурси“ взема предвид равнището на заплатите в търговските банки. Това средно равнище на заплатите се прилага спрямо всички служители на БНБ, без да се обособяват служителите от надзора.</p> <p>Тъй като БНБ се ползва със статут и репутация на надеждна институция, равнището на заплатите на нейния персонал не съответства непременно на пазарното, поради което през предходните пет години част от подготвените ѝ служители са напуснали. Набирането на опитен персонал, например през последните 10 години, се оказва нелека задача. Израстването до ръководна длъжност в рамките на банковия надзор е ставало по-скоро чрез вътрешно повишение, отколкото чрез пряко назначение на ръководен персонал извън БНБ – в миналото длъжността на подуправителя за банковия надзор е била назначавана отвън [при всички случаи се прилага предвидената в ЗБНБ процедура за избор от Народното събрание на Република България – уточнение на ред. на превода]. По време на оценката управление „Банков надзор“ разполагаше със свободни работни места, за всяко от които имаше извънредно много кандидати.</p>

	<p><i>Използване на външни експерти</i></p> <p>Макар че на практика това се случва рядко, БНБ има право да назначава независими външни експерти и да назначи външни одитори на банка, които да извършат финансов или друг вид одит (чл. 80, ал. 3 и 4 от ЗКИ). Външните експерти, както и служителите на БНБ, са длъжни да спазват изискванията за професионална тайна дори и след прекратяване на техните взаимоотношения с БНБ (чл. 63, ал. 3 от ЗКИ).</p> <p><i>Бюджет за обучение</i></p> <p>„Наръчникът за процеса по банков надзор“ изисква от дирекциите в управлението при ежегодния процес на планиране да определят и изготвят бюджет съобразно нуждите си от обучение. Служителите от юридическото звено осъзнават нуждата от последователно професионално развитие и във връзка с него са наясно и с изискванията към тях да осигурят обучение от страна на други надзорни органи в резултат от значителното множество европейски правни актове в сферата на банковия надзор през последните години.</p> <p>Оценяващите разбраха, че обичайният подход е бил дирекция „Управление на човешките ресурси“ да уведомява управление „Банков надзор“ относно всички възможности за външно обучение, като курсове, конференции, лекции и семинари, например от страна на други надзорни институции или Vienna Joint Institute [<i>и други организации – допълнение на ред. на превода</i>], така че служителите да имат възможност да кандидатстват за участие. Имало е случаи, когато натовареността в работата е попречила на участието в семинари въпреки предварително полученото разрешение за това.</p> <p><i>Бюджет за технологично осигуряване</i></p> <p>По времето на оценката се подготвяше проект за усъвършенстване на ИТ инструменти, намиращи се на разположение на служителите от надзора. Той трябваше да осъвремени информационно-технологичните системи и бази данни, така че да включат измененията в резултат от въвеждането на РКИ и Директивата за капиталовите изисквания IV (ДКИ IV). Със създаването на новата регулаторна рамка е било загубено генерирането на автоматични показатели и интеграцията им с рейтинговите бази данни. Проектът има за цел подмяна на изгубената вследствие нормативните промени функционалност, но не се стреми към внедряването на нововъведения.</p> <p><i>Бюджет за командировки</i></p> <p>Главният директор и петимата подчинени на него директори от управление „Банков надзор“ изготвят планове и бюджет за оперативните нужди на управлението, включващи не само надзорните дейности в страната, например инспекциите на място, но и програми за обучение и международни срещи, като международни форуми, подобни на работните групи към Базелския комитет по банков надзор, надзорни колегии, или заседания и работни срещи, организирани от Европейската комисия или от Европейския банков орган (ЕБО). Поради ограничения бюджет не винаги е възможно представители на БНБ да вземат участие във всички срещи, свързани със законодателния процес в ЕС (т.е. с изготвянето и обсъждането на предложения). Въпреки това БНБ изпълнява всички свои ангажименти по отношение на надзорното сътрудничество и взаимодействие, включително по линия на надзорните колегии, на участието в срещите на ЕБО (включително, когато е необходимо, на основните работни групи).</p> <p>На годишна и полугодишна база се изготвят отчети, проследяващи постигането на целите и на допълнителните специални задачи, делегации с цел обмяна на надзорен опит, образование, обучение, и др.</p>
OK7	<p>Като част от подготовката и планирането на годишния си бюджет надзорниците редовно правят преглед на натрупаната налична квалификация и прогнозираят кратко- и средносрочните изисквания към надзора, вземайки предвид съответните нови надзорни практики. Те набелязват и прилагат мерки за компенсиране на установените пропуски и/или за повишаване на квалификацията.</p>

БЪЛГАРИЯ

<p>Описание и изводи относно ОК7</p>	<p>Както беше отбелязано в ОК6, главният директор и петимата подчинени на него директори от управление „Банков надзор“ разработват програми на дирекциите с годишните им цели и съответстващи на тях бюджети. Този процес на годишно планиране изисква включване и идентифициране на нуждите от обучение и повишаване на квалификацията. Освен това от дирекциите ежегодно се изисква да предлагат планове за обучение, без да съществуват формални процедури за установяване на пропуски в квалификацията и за индивидуалните нужди на служителите от развитие нито на равнище дирекция, нито за управлението като цяло. В условията на управление с малка численост на персонала е общоприето директорите или главният директор да имат общ поглед относно нуждите и пропуските на дирекцията, но по време на извършването на оценката БНБ нямаше възможност да изготви ефикасна оценка на текущата и бъдещата необходимост от квалификация или да е в състояние да запази в графика си време за съответното обучение.</p>
<p>ОК8</p>	<p>При определянето на надзорните програми и разпределянето на ресурсите надзорниците вземат предвид рисковия профил и системното значение на отделните банки и банкови групи, както и различните налични подходи за редуцирането му.</p>
<p>Описание и изводи относно ОК8</p>	<p>Съобразно надзорните програми честотата и интензивността на инспекциите в банка зависят от размера на съответната банка, от оценката на нейното системно значение и характер, от обема и сложността на нейните дейности. Оценяващите бяха в състояние да се запознаят с текущия годишен надзорен план. Планът се осъвременява посредством годишна проверка, но може да бъде приспособен така, че да взема предвид възникнали проблеми, както се е случило през 2014 г.</p>
<p>ОК9</p>	<p>Законите осигуряват на надзорния орган и неговите служители защита от съдебни иски за добросъвестни действия и/или бездействия при добросъвестно изпълнение на задълженията им. Надзорът и неговият персонал са адекватно защитени за разноските по защитата при такива действия и/или бездействия, извършени при добросъвестно изпълнение на задълженията им.</p>
<p>Описание и изводи относно ОК9</p>	<p>Българската народна банка, нейните органи и оправомощените от нея лица не носят отговорност за вреди при упражняване на надзорните си функции, освен ако са действали умишлено (чл. 79, ал. 8 от ЗКИ).</p> <p>В компетенциите на Управителния съвет на БНБ е вземането на решение за покриването на такива разноси при всеки конкретен случай. Когато се иска покриване на такива разходи, в закона липсва изрично посочване на БНБ. Съществува решение на Управителния съвет да се покриват разходите на неговите членове, включително на подуправителите. Все още обаче няма прието подобно решение за останалите служители на БНБ, макар да може да се вземат решения за всеки конкретен случай и принципната презумпция е, че прецедентът с решението за покриване разходите на членовете на Управителния съвет би довел до подобно решение и за персонала на Банката.</p>
<p>Оценка на Принцип 2</p>	<p>Несъответствие в голяма степен.</p>
<p>Коментари</p>	<p><i>Вътрешна организационна структура на БНБ за банковия надзор (Принцип 2, ОК1, ОК4)</i></p> <p>Въпреки че действащата понастоящем правна рамка разумно осигурява необходимите правомощия за лицензиране на банки, провеждане на текущ надзор, преглед за съответствие със законите и предприемане на корективни мерки, настоящата мисия прецени, че организационната структура на БНБ, по-конкретно що се отнася до разпределянето на делегирани правомощия, поражда сериозни опасения.</p> <p>Излагайки в следващия текст аргументите си, оценяващите подчертават, че коментарите им са предназначени за четене само в контекста на банковия надзор. В обхвата на оценката по Базелските основни принципи за ефективен банков надзор не се включват коментари относно управленската структура на БНБ при изпълнението на нейните правомощия.</p>

	<p>Вътрешната организационна структура на БНБ за банковия надзор, що се отнася до разпределянето на правата и отговорностите във връзка с банковия надзор, описана в предишния абзац, поражда сериозни опасения. Отбелязва се, че тази структура е изградена съгласно закона, което е в противоречие с упражняването на делегирани правомощия.</p> <p>Признава се, че концентрацията на власт у едно лице – подуправителя, ръководещ банковия надзор, относно предприемането на надзорни действия, е премислено решение, предназначено да гарантира отговорността и отчетността. Въведен е известен взаимен контрол, в смисъл че не всички правомощия са в ръцете на подуправителя. Въвеждат се решения, които трябва да се вземат от целия Управителен съвет въз основа на съвместно предложение от управителя и подуправителя за изваждане от банковия сектор и справяне с извънреден проблем в банка (а именно даване и отнемане на лиценз, поставяне под специален надзор/назначаване на квестор). Управителният съвет има задължението да издава регулации на БНБ, включително тези, които се отнасят до надзора. Въпреки това, в преобладаващия брой от случаите при вземането на надзорни решения няма процедури за взаимен контрол. Нито законът, нито вътрешните процедури в БНБ гарантират необходимото за тях качество в смисъл на прозрачност, непрекъснато наблюдение или критичен поглед в процеса на достигане до такива решения. За Управителния съвет и управителя това би било възможно да бъдат пълноценно информирани и консултирани относно вземаните от подуправителя решения или техните основания, независимо дали преди или след като станат факт. По принцип Управителният съвет, разбира се, може да бъде информиран, но това е право на преценка на подуправителя, без да съществува задължение за уведомяване. Законът за БНБ (чл. 16, т. 10) постановява, че отчетите за дейността на основните управления на БНБ (включително на банковия надзор) трябва да се представят на Управителния съвет, но това не е равнозначно на своевременно изискване за прозрачност и консултиране относно детайлите на решенията, вземани от подуправителя.</p> <p>Управленската структура за вземане на решения показва процеса на вземането им до съвместимостта на подхода или, от друг ъгъл, до стремежа или нежеланието за прилагането им от страна на отделен индивид. Нещо повече, във всеки конкретен случай е възможно лицето, заемащо длъжността на подуправител за банковия надзор, да бъде подложено на силен неправилен натиск да действа или бездейства. С други думи, управленската структура изолира подуправителя, отговарящ за банковия надзор, и оказва неправилен натиск върху лицето, заемащо поста. На оценяващите им се струва, че организационната структура е неподходяща за подкрепа на една активна и щателна надзорна програма. Посочва се, че подуправителят може да създаде вътрешен механизъм, чрез който да взема отделните решения, както и да гарантира, че Управителният съвет едновременно е уведомен за решенията и има възможност да ги обсъди. Също така се признава, че дори ако подуправителят благоразумно би се насочил да действа по начина, препоръчан в Програмата за оценка на финансовия сектор (ПОФС) от 2008 г., легално той не би могъл да бъде заставен да го направи.</p> <p>По времето на оценката се прояви друга неочаквана слабост на сегашната организационна структура – тъй като надзорните правомощия за извършване на изпълнителни действия са предоставени на едно лице, неговото отсъствие може да накърни или да постави под съмнение надзорните правомощия на БНБ за правоприлагане. Макар че ЗБНБ изисква, когато отсъства, подуправителят да делегира надзорните си правомощия, в законодателството не е предвидена разпоредба за извънредни обстоятелства, вземаща предвид ситуация, когато внезапно и неочаквано подуправителят може да се окаже не на разположение, например в случай на внезапно нелечимо заболяване. Нещо повече, съгласно закона за назначаването на нов подуправител няма максимален срок. Тук е важно да има пълна яснота и сигурност относно правомощията на БНБ да действа при всякакви обстоятелства, за да се подпомогне един активен и пораждащ доверие надзорен процес.</p> <p>Фактически затова ЗБНБ предоставя на подуправителя, ръководещ банковия надзор, значителни правомощия да действа самостоятелно и независимо, дори когато Управителният съвет има важна роля и отговорности по отношение на проблемни банки в допълнение към своите лицензионни и регулаторни правомощия. Правният режим създава ситуация, при която надзорът и правоприлагането са отделени от Управителния съвет, дори когато той е отговорен за издаването на наредби, формулиращи и въвеждащи надзорните стандарти и очаквания на БНБ. С други думи, Управителният съвет е приканен да издава регулации, от които зависи надзорната практика, като същевременно е отдалечен от надзорния процес и</p>
--	---

	<p>от ключовите надзорни решения.</p> <p>Имайки предвид всички фактори, оценяващите считат, че вътрешната организационна структура е доказано незадоволителна както от гледна точка на ефекта върху персоналната роля на подуправителя за банковия надзор, така и на ефекта върху колективната роля и отговорността на Управителния съвет. В частност се посочва, че надзорът може да бъде ефикасен само ако разполага с ефективни правомощия за правоприлагане. Според оценяващите действащият правен режим не благоприятства своевременните, последователни, прозрачни и, ако е необходимо, продължителни и ескалиращи решения и действия по правоприлагане.</p> <p>Квалификация и професионализъм (Принцип 2, ОК5)</p> <p>Професионализмът и уменията на персонала на БНБ в банковия надзор са впечатляващи. Добрата репутация, квалификация и посветеност на служителите на БНБ бяха широко обсъждани от оценяващите на редица техни срещи. Знаменателно е, че персоналет на БНБ от банковия надзор запазва доверието и високата си репутация въпреки ограничените ресурси и засилената работа по-специално през миналата година, когато е бил натоварен допълнително в резултат от външни регулаторни промени и вътрешни проблеми.</p> <p>Бюджет, обучение, ИТ ресурси, външни експерти (Принцип 2, ОК6, т. „в“, „г“ и „д“)</p> <p>За броя и характера на задачите, които БНБ следва да изпълнява с цел ефикасен банков надзор, средствата са недостатъчни. Посочва се също, че в резултат от промените, предизвикани от дневния ред на глобалната нормативна реформа, провеждана главно посредством законодателството на ЕС, изискванията към всички надзорни органи значително се повишиха. Основните инвестиции, които всички надзорни органи трябва да правят, за да са в състояние да функционират, значително нараснаха през последните 5 години, през което време размерът на бюджета на БНБ за нейната надзорна функция остана като правило неизменен. Този недостиг влияе негативно върху числеността на персонала, а също и върху продължаващото му обучаване и разполагаемите ИТ възможности. Оценяващите отбелязват, че БНБ вече съзнава недостатъчната подготовка в определени специализирани области, главно информационно-технологичните и математическите, които стават все по-важни компоненти в арсенала на надзора, дори в банкови системи, фокусирани върху кредитирането, каквато е тази в България. Подходът на БНБ при надзора, както е обичайно, силно зависи от процеса на инспекциите на място, така че за изпълнението на подходяща програма на инспекциите е ключово значението на наличните ресурси. Макар по време на оценката да се изпълняваше един ИТ проект, негова главна цел беше възстановяването на изгубената функционалност, активизирано допълнително поради промени в регулаторната отчетност. Един по-амбициозен и перспективен проект за интегриране на различни бази данни с качествена и количествена информация би бил особено ценен за спестяване на недостигащото време на служителите, така че то вместо за компилиране и изчисляване на данни да се използва по-скоро за анализиране.</p> <p>Оценка на недостатъчната квалификация (Принцип 2, ОК7)</p> <p>Понастоящем не са картографираны видовете квалификация, необходими за разгръщане на надзорния процес и за оценяване квалификацията на персонала относно тези нужди, както и за гарантиране, че за справяне с подобни проблеми съществува стратегия. Подпомагането на текущото и на дългосрочното планиране и бюджетиране на ресурсите е важна задача.</p>
	<p><i>Рисково базиран надзорен подход (Принцип 2, ОК8)</i></p> <p>Ясно е, че БНБ извършва на годишна база анализ на рисковия профил на банковата система и на тази основа разпределя своите ресурси и наобелязани надзорни дейности. Надзорниците се сблъскват със специфичен проблем – да решат как да разпределят надзорното си внимание, когато банковият сектор е преобладаващо концентриран в малко на брой банкови институции, а оставащата му част е разпиляна в много на брой доста по-дребни субекти, рисковият профил и практики на които по правило са по-лоши. Такава е ситуацията в България. Положително е, че БНБ извършва внимателен анализ, публикуван в редовните ѝ доклади, относно връзките между банките, поради което разполага с база данни, в която да открива опасност от „заразяване“ и вторични ефекти. Този анализ осигурява важна входяща информация за вземането на решения относно дейността на надзора.</p> <p><i>Правна защита (Принцип 2, ОК9)</i></p> <p>Съгласно ЗБНБ (чл. 3, ал. 4) само управителят има правна възможност да оспори пред Съда на ЕС решението за своето освобождаване от длъжност. Подобна възможност не е предвидена за</p>

	<p>подуправителите.</p> <p>Българската народна банка разполага с правна защита за закрила на персонала, но се отбелязва, че е въпрос на преценка на Управителния съвет дали да бъдат покрити от БНБ направените от служителите разходи по съдебни искове. Взето е решение относно членовете на Управителния съвет и това предполага, че на практика такива разходи ще бъдат покрити и за персонала, но все още няма официално прието подобно решение.</p> <p>Препоръки</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Да се преразгледа вътрешната организационна структура на банковия надзор в БНБ, за да се гарантира, че съществени правомощия не са предоставени само на едно лице – ако е необходимо, и посредством законови промени. Целта е в процеса на вземане на решения да се осигури ясен взаимен контрол, включващ прозрачни процедури за оспорване; да се гарантира, че отсъствието или липсата на което и да било лице не възпрепятства цялостното и ефикасно прилагане на надзорните правомощия на БНБ. ○ Да се гарантира, че Управителният съвет своевременно разполага с информация относно развитието на съществени въпроси, свързани с надзора, включително изпреварваща информация във връзка с всякакви промени в контролните и корективните действия, така че да е добре подготвен, ако е необходимо да взема неотложни важни решения при критични обстоятелства, в т.ч. даване и отнемане на лиценз, поставяне на банка под специален надзор и издаване на пруденциални регулации. ○ Да се увеличат средствата, насочвани към банковия надзор, за да се осигури достатъчно квалифициран персонал, способен да извършва цялостна програма за инспекции на място; набиране и обучение на служители, способни да повишават квалификацията си, включително в областта на ИТ, качествения анализ и моделиране и МСФО. ○ Да се осъвременят информационно-технологичните възможности, с които разполагат служителите от надзора, така че те да могат ефикасно и ефективно да използват масива от данни и информация, предоставяни на БНБ. Това осъвременяване следва да е по-обхватно от подмяната на изгубената функционалност, дължащо се на регулаторните промени. ○ Да се извърши картографиране на нужната за надзорния процес квалификация, като се има предвид факта, че характерът и обемът на изискванията към надзора ще продължават да нарастват и да се развиват не на последно място и в резултат от дневния ред на международната нормативна реформа. Да се установява точно всеки недостиг на квалификация – настоящ и бъдещ – и да се създава стратегия за преодоляването му. ○ Да се гарантира, че основанията за освобождаване от длъжност на управителя и подуправителя са публично оповестени, т.е. задължително, а не по преценка. ○ Да се осигури покриване от БНБ на съдебни разноски вследствие на иск спрямо служител.
Принцип 3	<p>Сътрудничество и взаимодействие. Закони, наредби или други споразумения осигуряват рамка за сътрудничество и взаимодействие със съответните компетентни национални и чуждестранни надзорни органи. Тези споразумения отразяват нуждата от защита на поверителността на информацията¹⁷.</p>
Основни критерии	

¹⁷ Принцип 3 е доразвит по-нататък в принципите, посветени на „Надзор на консолидирана основа“ (12), „Взаимоотношения между изпращащата и приемащата държава“ (13) и „Злоупотреба с финансови услуги“ (29).

БЪЛГАРИЯ

<p>OK1</p>	<p>Споразуменията – официални или неофициални – се прилагат при сътрудничество, включващо анализ и обмен на информация, и осъществяване на съвместна дейност с всички местни органи, отговорни за сигурността и устойчивостта на банки, други финансови институции и/или стабилността на финансовата система. Налице са доказателства, че тези използвани в практиката споразумения са необходими.</p>
<p>Описание и изводи относно OK1</p>	<p>Законът за кредитните институции съдържа някои разпоредби, уреждащи сътрудничеството и взаимодействието между надзорните органи, по-специално между, от една страна, БНБ и, от друга, Комисията за финансов надзор (КФН), Държавна агенция „Национална сигурност“ (ДАНС), Прокуратурата на Република България и Министерството на вътрешните работи. Освен това формите на сътрудничество са посочени в т.нар. „Споразумения за сътрудничество и взаимодействие“, подписани с българския Фонд за гарантиране на влоговете (ФГВБ), (30 ноември 1999 г.), КФН (27 октомври 2003 г.), Финансовото разузнаване (2003 г.) и Главната прокуратура (2006 г.). Тези споразумения официално систематизират условията за обмена на информация, сътрудничеството и съвместните действия, предприемани от националните органи за надзор и други относими органи.</p> <p>Българската народна банка си сътрудничи с КФН предимно по въпроси, свързани с лицензирането и инспекциите на място. Например, преди да разреши на банка предоставянето на други финансови услуги съгласно Закона за пазарите на финансови инструменти (ЗПФИ), БНБ се обръща към КФН с искане за писмено становище. Ако становището е отрицателно, БНБ не дава лиценз; в противен случай БНБ изпраща копие от лиценза на КФН (чл. 15, ал. 6 от ЗКИ). Друга важна област на сътрудничеството засяга придобиването на значителна собственост в банки. При пряко или непряко придобиване от страна на лицензирано от КФН лице на квалифицирано дялово участие в лицензирана банка, преди даването на разрешение БНБ следва да проведе с КФН предварителни консултации и да си сътрудничи с нея (чл. 28, ал. 6). Възможно е също провеждането на съвместни инспекции на място, включващи едновременно служители на КФН и на БНБ по силата на чл. 80 от ЗКИ. Друга насока на сътрудничеството са консултациите по проекти на законодателни актове. По Меморандума за разбирателство, прегледан от мисията, БНБ и КФН координират съвместно проекти на законодателни актове в областта на финансовите пазари. Скорошен пример е законопроектът, транспониращ ДКИ IV и Директивата за възстановяване и реструктуриране на банки.</p> <p>В областта на изпирането на пари съществува висока степен на сътрудничество между БНБ и компетентните органи, включително Прокуратурата на Република България, органите на националното следствие, полицията и финансовото разузнаване (Специализирана административна дирекция „Финансово разузнаване“ към ДАНС). Що се отнася до финансовото разузнаване, сътрудничеството се урежда с подписания между БНБ и ДАНС през 2003 г. Меморандум за разбирателство, който вече е недействителен поради това, че страна по него е Агенцията за финансово разузнаване, трансформирана през 2008 г. съгласно Закона за Държавна агенция „Национална сигурност“ (ЗДАНС) в дирекция „Финансово разузнаване“ в рамките на ДАНС. Като отбелязват компетентните органи, БНБ постоянно участва при осигуряване на експертни становища и помощ при анализа на фалшиви транзакции и съществени случаи, включващи злоупотреба със средства на ЕС, изпиране на пари, финансови измами и сложни презгранични финансови сделки. Освен това финансовото разузнаване и БНБ могат да осъществят съвместни операции за оценка на съответствието с изискванията в областта на мерките за борба срещу изпирането на пари и финансирането на тероризма; в такива случаи се провеждат срещи между финансовото разузнаване и дирекция „Специален надзор“ на управление „Банков надзор“ на БНБ (която наред с другото отговаря и за борбата срещу изпирането на пари), за да се набележат областите за проверка. За да се избегне дублиране на усилията, двата органа провеждат също годишни срещи за определяне на банките, които ще подлежат на съвместни проверки.</p>

	<p>Българската народна банка си взаимодейства и с ФГВБ посредством обмен на съответна информация. По-конкретно, по искане на ФГВБ дирекция „Специален надзор“ на БНБ извършва проверки по същество, за да установи точно приноса на банките във Фонда. За проверка на съответствието със Закона за гарантиране на влоговете в банките (ЗГВБ) се използват въпросници за инспекциите. Сътрудничеството между БНБ и ФГВБ обаче, което се базира на подписания през 1999 г. Меморандум за разбирателство, се нуждае от подновяване и разширяване на обхвата при обмена на информация. Съгласно чл. 9 от ЗГВБ заместник-председателят на ФГВБ се назначава от Управителния съвет на БНБ.</p> <p>Съществуват и други механизми за сътрудничество (макар и неофициално) със съответни други учреждения, в частност с Министерството на финансите (МФ), за редовен обмен на информация относно банките, действащи като първични дилъри на държавни ценни книжа, или при извънредни случаи. Българската народна банка освен това подпомага МФ при изготвянето на националната позиция във връзка със съответни европейски и други международни форуми, както и при усъвършенстването на националната финансова нормативна рамка. Друга насока на деловото сътрудничество между БНБ, МФ и съответни други заинтересовани страни представляват междуинституционалните работни групи за изготвяне на проекти на законодателни актове.</p> <p>Също така управителят на БНБ участва от 2007 г. в Консултативния съвет за финансова стабилност (КСФС). Това е консултативен орган, който посредством обмен на информация, оценяване на българската финансова система и наблюдаване на потенциалните рискове за нея е отговорен за запазването на финансовата стабилност. Съветът се състои от министъра на финансите (и председател на Съвета), управителя на БНБ и председателя на КФН. Съгласно разпоредбите на Закона за Комисията за финансов надзор (ЗКФН), (чл. 31) БНБ подпомага КСФС, предоставяйки му наред с другото надзорни прегледи относно тенденциите в банковия сектор и относими презгранични въпроси, които може да се отразят върху финансовата стабилност. Последните решения, взети от КСФС, засягат случая с КТБ и съдържат препоръки към БНБ да изготви законопроект за реструктуриране на банки, както и да предприеме подходящите мерки за справяне със ситуацията чрез включване на всички заинтересовани страни. На 7 юли 2014 г. бе подписан протокол, с който се урежда функционирането на КСФС.</p>
OK2	Споразуменията – официални или неофициални – се прилагат при сътрудничество, включващо анализ и обмен на информация, и осъществяване на съвместна дейност със съответните чуждестранни органи за надзор върху банки и банкови групи. Налице са доказателства, че тези използвани в практиката споразумения са необходими.
Описание и изводи относно OK2	Правни основания за официално сътрудничество и обмен на информация между БНБ и други надзорни органи може да се намери в някои разпоредби на ЗКИ, по-специално в чл. 87–87г. Тези разпоредби предоставят на БНБ правомощия, свързани с участието в споразумения за сътрудничество с органи за надзор върху чуждестранни банки както в ЕС, така и извън него.

	<p>Механизмите за сътрудничество се отнасят и за ситуации, изискващи незабавно внимание. Например БНБ незабавно информира компетентните органи във всички приемащи държави членки, когато възникнат ликвидни сътресения или може обосновано да се очаква такива да възникнат във връзка с банка, лицензирана в България, която извършва дейност чрез клон в друга държава членка. Информацията трябва да включва подробности относно изготвянето и прилагането на план за възстановяване, както и всички предприети във връзка с това мерки за пруденциален надзор.</p> <p>За целите на инспекциите на място се очакват също обмен на информация и участие в споразумения за съвместни действия. Член 87, ал. 9 постановява, че компетентният надзорен орган в държава членка, който е отговорен за надзора върху банки с клонове на територията на Република България, може след предварително уведомяване на БНБ сам или с помощта на надлежно упълномощени лица да извършва инспекции на място. В такива случаи БНБ предоставя помощ на чуждестранния надзорен орган. Аналогично споразумение съществува и когато БНБ извършва (макар и в много редки случаи) инспекции на място в български клонове, опериращи в държава членка.</p> <p>Освен това БНБ може по искане на надзорен орган в изпращащата държава да извършва инспекции на място. В такива случаи представител на надзора на изпращащата държава членка (или упълномощен от него одитор) може да вземе участие в инспекцията. Обратно, БНБ може да отправи такова искане и да помоли надзорния орган на приемащата държава да извърши от нейно име инспекция. В практиката обаче има твърде малко случаи на подобно сътрудничество.</p> <p>В чл. 88 от ЗКИ са формулирани принципите на сътрудничество с държави извън ЕС; условията за сътрудничество са установени с меморандуми за разбирателство, по-специално във връзка с обмена на информация, представляваща професионална тайна (вж. по-долу).</p> <p>Сътрудничество в условията на надзор на консолидирана основа</p> <p>Надзорът на консолидирана основа представлява друга област, в която сътрудничеството е от ключово значение. Във връзка с това БНБ е оправомощена да подписва писмени споразумения за сътрудничество и взаимодействие с компетентните надзорни органи в съответните държави членки (чл. 87 и 92 от ЗКИ). Българската народна банка може да поема отговорност за изпълнението на допълнителни надзорни задачи посредством споразумение с компетентните органи на държавите членки. Обратно, когато банка, лицензирана в България, се контролира от кредитна институция в друга държава членка, БНБ може да делегира на надзорния орган на банката майка отговорността да извършва надзор върху дъщерната банка. За нуждите на надзора на консолидирана основа БНБ е подписала меморандуми за разбирателство с компетентните органи на Австрия, Кипър, Гърция, Италия, Нидерландия, Словения, Франция, Румъния и Унгария.</p> <p>Други аспекти на презграничното сътрудничество с националните компетентни органи, които са съобразени с регулациите на ЕС и с техническите стандарти на ЕБО, може да бъдат намерени и в ЗКИ. Те са свързани предимно със следното: а) справяне със ситуации на несъгласие с мерки, предприети от други компетентни национални органи (КНО); б) как да се изпрати предупреждение на други относими КНО относно недостатъчна ликвидност; в) как да се предприемат инспекции на място в съответната държава; г) как да се определи глобата при изпращащия/приемащия орган, ако местният чуждестранен клон е значим; д) как редовно да се обмена информация относно мерките, наложени на значими клонове (вж. чл. 87, ал. 3–13 и чл. 87а–87г от ЗКИ).</p>
	<p>Мисията се сдобил с копие от споразумение за сътрудничество, подписано с чуждестранен орган. Забелязваше се, че споразуменията съдържат информация във връзка с процедура по лицензиране и даване на разрешение, с текущ надзор върху презгранични институции, инспекции на място, финансови престъпления, обмен на информация при извънредни ситуации, корективни действия, изисквания за поверителност, и др. Повечето споразумения съдържат разпоредби за искане на допълнителна информация и текуща координация, включително сътрудничество чрез посещения с информативна цел и обмяна на експертен персонал.</p>

	<p>За провеждането на рутинен надзор или в условия на извънредни ситуации сътрудничеството допълнително се задълбочава посредством надзорни колегии. Законът за кредитните институции съдържа някои разпоредби, уреждащи участието на България в тези органи. България е приемаща държава за 9 дъщерни дружества и един значим клон; в резултат БНБ е подписала многостранни споразумения, основаващи се на Образец на ЕБО за споразумение за многостранно сътрудничество и взаимодействие относно надзора и участва в 10 надзорни колегии. Според властите участието ѝ е много активно и плодотворно (особено с <i>Banca d'Italia</i>) и не съществуват ограничения за служителите да вземат участие в срещите. Надзорните колегии, в които БНБ участва, са една възможност за набавяне на информация относно структурата на групите и дяловото участие. Също така БНБ наскоро използва рамката на надзорните колегии, за да поиска от изпращащия надзорен орган да представи планове за възстановяване на две чуждестранни банки, които не съответстват на изискванията на БНБ.</p> <p>Регионално сътрудничество и сътрудничество с държави извън ЕС</p> <p>Законът за кредитните институции урежда също условията за сътрудничество и обмен на информация с държави извън ЕС. Член 88 гласи, че при изпълнението на надзорните си функции БНБ може да сключва с други централни банки или надзорни органи от трети държави споразумения за сътрудничество и обмен на информация на реципрочна основа, поемайки ангажимент да съблюдава банковата и професионалната тайна. За тази цел БНБ е подписала меморандуми за разбирателство с трети държави, а именно Турция, Косово, Македония, Албания и други страни от Югоизточна Европа.</p> <p>България е член на Групата на банковите надзорници в страните от Централна и Източна Европа (<i>BSCEE</i>). В <i>BSCEE</i> членуват органите на банковия надзор от Албания, Австрия, Беларус, Босна и Херцеговина, България, Хърватия, Чехия, Естония, Унгария, Латвия, Литва, Македония, Черна гора, Полша, Румъния, Русия, Сърбия, Словакия, Словения, Украйна и Молдова. Групата има за цел наред с другото: а) да насърчава и подкрепя близкото сътрудничество и комуникацията между структурите за банков надзор в страните от Централна и Източна Европа; б) да улеснява органите за банков надзор в тези държави към по-добро изпълняване на техните функции; в) да осигурява възможности за обмен на надзорни техники, опит, информация и знания; и г) да подпомага интегрирането им в системата на европейския банков надзор.</p> <p>Освен това България е член и на Инициативата на надзорните органи на държавите от Югоизточна Европа, в която участват Албания, Армения, Гърция, Босна и Херцеговина, Кипър, Грузия, Молдова, Черна гора, Македония, Румъния и Сърбия. Инициативата насърчава по-структурираното сътрудничество в областта на банковия надзор с цел засилване на финансовата стабилност в Югоизточна Европа и подобряване ефикасността и ефективността на надзорните мерки. Членуващите в нея държави са подписали Меморандум за разбирателство, който включва разпоредби относно обмена на информация, конвергенцията на надзорните практики, наблюдението на системите за контрол върху банковите групи, управлението на кризи, сътрудничеството в сферата на мерките за борба срещу изпирането на пари и финансирането на тероризма и изискванията за поверителност.</p>
<p>ОКЗ</p>	<p>Надзорният орган може да предостави поверителна информация на друг национален орган или на чуждестранен надзорен орган, но трябва да предприеме разумни стъпки, за да се увери, че цялата предоставена поверителна информация ще бъде използвана само за специфично банкови или със системен обхват надзорни цели и ще бъде третирана като поверителна от получаващата я страна.</p>
<p>Описание и изводи относно ОКЗ</p>	<p>Законът за кредитните институции съдържа определени разпоредби относно поверителността и определя условията, при които може да бъде свалена професионалната тайна, включително за чуждестранни надзорници. Както определя чл. 63, ал. 1, професионалната тайна, за разлика от банковата тайна (чл. 62), се прилага за информацията, която БНБ за целите на банковия надзор или във връзка с него придобива или генерира и разкриването на която може да накърни търговски интереси или репутация на банка или нейни акционери. Същият член постановява, че такава информация, защитена от професионална тайна, може да се оповестява при определени, точно дефинирани обстоятелства. Служителите на БНБ могат да предоставят информация на българския ФГВБ, на ДАНС (в частност за целите на борбата с изпирането на пари и финансирането на тероризма)</p>

	<p>и на съответни други заинтересовани страни, включително, но не само, на ликвидатори на банки в случай на производство по несъстоятелност, на одитори на кредитни институции и др. На практика БНБ е подписала със съответни национални органи меморандуми за разбирателство, които уреждат условията за обмен на информация (вж. ОК1). По същия начин ЗКИ описва условията, при които може да се предоставя информация на чуждестранни заинтересовани страни, като надзорните органи и властите, отговорни за наблюдение върху банките в несъстоятелност, ликвидация или други сходни процедури, в държавите членки. Българската народна банка може също да обменя информация с органите, които администратират схемите за гарантиране на депозитите в държавите членки, с ЕЦБ, както и с Европейския съвет за системен риск (ЕССР).</p> <p>Същият закон постановява, че лица и органи, упълномощени да изискват и получават информация, защитена с професионална тайна, са задължени да я съхраняват като поверителна и могат да я използват само за целите, за които са я изисквали или им е била предоставена съгласно закона или сключените споразумения, и не я предоставят или разкриват на трети лица/страни, освен ако обратното се изисква по закон.</p> <p>Когато искането е на надзорни органи извън юрисдикцията на ЕС, всяка информация, представляваща професионална тайна, може да им бъде предоставяна дотолкова, доколкото са изпълнени следните условия: а) условията за обмена ѝ са залегнали в споразумение за сътрудничество; б) получателят гарантира поне същото равнище на защитата ѝ като изискващото се от ЗКИ; в) получателят ѝ е упълномощен и съгласен да осигурява информация от същия вид на БНБ, когато е необходимо; г) обменената информация е необходима за целите на надзора; и д) получателят обосновава необходимостта от получаването ѝ (чл. 66, т. 1–4 и чл. 88 от ЗКИ).</p> <p>Членовете на Управителния съвет, служителите, външните одитори, експерти и други лица, работещи за БНБ, съблюдават професионалната тайна дори и след прекратяване на взаимоотношенията си с БНБ.</p>
<p>ОК4</p>	<p>Надзорен орган, получаващ поверителна информация от друг надзорен орган, я използва само за надзорни цели, специфични за банката или със системно значение. Той не разкрива получената поверителна информация на трети страни/лица без разрешението на надзорния орган, който му я е предоставил, и може да отклони всяко искане (освен съдебно разпореждане или предписание на законодателен орган) за намираща се в негово владение поверителна информация. В случай че надзорният орган е правно задължен да разкрие поверителна информация, получена от друг надзорен орган, той незабавно уведомява последния, като отбелязва каква информация е длъжен да оповести и свързаните с това обстоятелства. Когато не бъде получено съгласие за изнасяне на поверителна информация, надзорният орган прави всичко необходимо, за да противостои на искането или да опази поверителността на информацията.</p>
<p>Описание и изводи относно ОК4</p>	<p>От персонала на БНБ се изисква да спазва задължение за професионална тайна, което има за цел защита на поверителността на надзорната информация. Тези задължения може да се намерят в чл. 65 от ЗКИ, който гласи, че персоналът на БНБ (т.е. членовете на Управителния съвет, служителите, външните одитори, експертите и другите лица, ангажирани от БНБ) използва информацията, получена от компетентните надзорни органи на държавите членки, само за изпълнение на отговорностите си по надзора и само за следните цели: а) да провери дали условията за даване на банков лиценз са изпълнени; б) да улесни надзора на консолидирана или на индивидуална основа, включително наблюдение на ликвидността, платежоспособността, големите експозиции, управленските и счетоводните процедури и механизмите за вътрешен контрол; в) да прилага мерки и наказания в съответствие с този закон, или г) при производство по обжалване на административни актове на БНБ по административен или съдебен ред.</p> <p>Поверителна информация може да бъде предоставяна от БНБ на компетентните надзорни органи на държавите членки, на ЕССР, на ЕБО и на Европейския орган за ценни книжа и пазари дотолкова, доколкото тези органи са обвързани с професионална тайна.</p> <p>Също така, както е разписано в чл. 65, ал. 3 от ЗКИ, когато информация, представляваща</p>

	<p>професионална тайна, постъпи от чуждестранен орган, тя може да бъде разкривана или предоставяна само при изразено от предоставилия я компетентен орган съгласие и, когато и приложимо, само за целта, за която е било дадено съгласието. По този повод прегледаният от мисията Меморандум за разбирателство съдържа разпоредби относно използването на поверителна информация. Използваната терминология е сравнително стандартна и регулира както информацията, придобивана от БНБ в процеса на изпълнение на нейните задължения, така и тази, която се получава от други надзорни органи.</p> <p>Накрая, всяка информация, получена от служители на БНБ по време на проверки на място, извършвани в държава членка, може да не бъде предоставена без писмено изразено съгласие на компетентния надзорен орган в държавата членка, където е извършена проверката.</p>
OK5	За да се подпомогнат надзорните органи по реструктуриране (например в зависимост от случая централни банки и министерства на финансите), съществуват процедури за планиране и предприемане на действия по възстановяване и реструктуриране.
Описание и изводи относно OK5	България все още не е разработила единна правна рамка за възстановяване и реструктуриране на кредитни институции и не е създала орган за реструктуриране. Когато Директивата за възстановяване и реструктуриране на банки (BRRD, 2014/59/ЕС) бъде транспонирана в националния правен режим, България ще разполага с процедури, които ще позволят на органите по реструктуриране (вероятно БНБ) да планират и предприемат действия по възстановяване и реструктуриране, както се изисква от този ОК.
Оценка на принцип 3	Съответствие в голяма степен.
Коментари	<p>Българската народна банка има възможност да обменя информация и ефикасно да си сътрудничи с изпращащите надзорни органи на установените в България клонове на чуждестранни банки посредством редица двустранни меморандуми за разбирателство. Подходящ обмен на информация се наблюдава и с всички относими местни органи. По време на срещите на оценяващите беше казано, че властите са доволни от качеството и ефикасността на съществуващите споразумения за сътрудничество. Съществува обаче определен брой сфери, в които би било необходимо известно съвършенстване.</p> <p>За целите на борбата срещу изпирането на пари и финансирането на тероризма действащият Меморандум за разбирателство, който урежда сътрудничеството и обмена на информация между БНБ и финансовото разузнаване, вече е недействителен. Агенцията за финансово разузнаване първоначално е била създадена като структурно звено за финансово разузнаване в рамките на Министерството на финансите. През 2008 г. съгласно ЗДАНС тя е преобразувана в дирекция „Финансово разузнаване“ към ДАНС. Но след създаването на новия орган подписаният през 2003 г. с тогавашната Агенция за финансово разузнаване Меморандум за разбирателство не е променен. Проект за изменение е в процес на изготвяне от три години и властите са насърчени да го финализират.</p> <p>Що се отнася до социалните аспекти, подготвя се нов законопроект за транспониране в българския правен режим на Директива 2014/49/ЕС относно схемите за гарантиране на депозити. Сегашните механизми на сътрудничеството и обмена на информация между БНБ и ФГВБ са били подписани през ноември 1999 г. и към днешна дата са остарели. По-конкретно, съществува необходимост да се отразят измененията в правата и отговорностите, произтичащи от новия закон. Аналогично, щом влезе в сила законопроектът, транспониращ в България Директивата на ЕС за възстановяване и реструктуриране на банки, ФГВБ ще се сдобие с нови отговорности като Фонд за реструктуриране, а БНБ вероятно ще бъде определена за орган по реструктуриране¹⁸. В този случай също ще бъде необходима цялостна промяна на съществуващия Меморандум за разбирателство между двете институции.</p>

¹⁸ Това беше потвърден на среща с Министерството на финансите.

БЪЛГАРИЯ

	<p>В областта на външния одит Комисията за публичен надзор над регистрираните одитори (КПНРО) е създадена, следвайки измененията на приетия от Народното събрание през юни 2008 г. Закон за независимия финансов одит. Законът регулира създаването и функционирането на система за публичен надзор върху регистрираните одитори в България. Той се извършва от КПНРО, която представлява независим орган, комуто е възложен надзор върху придобиване на компетентности, регистрация на регистрираните одитори и одиторски фирми, изменение и наблюдение на стандартите за професионална етика, вътрешен контрол за качеството на одиторските фирми, система за гарантиране качеството на одитите, разследване и правоприлагане. Като се има предвид взаимното допълване на двете институции, би било ползотворно създаването на механизми за сътрудничество и обмен на информация между БНБ и КПНРО.</p> <p>По-конкретно, между БНБ и МФ не съществува формален механизъм за сътрудничество по реструктуриране на банки. Това би изисквало въвеждане на надлежен правен режим за банково реструктуриране, определяне на официален орган за реструктуриране с достатъчни правомощия и разработване на подходящи процедури, които да ги подпомагат. Що се отнася до управлението на кризи, Консултативният съвет за финансова стабилност (КСФС) одобри през март 2011 г. членовете на Постоянна национална група за финансова стабилност и по предложение на управителя на БНБ ѝ възложи отговорността да разработи Национален план за действие в ситуация на финансова криза.</p>
	<p>През юли 2011 г. КСФС одобрява този план. Основна негова цел е да очертае действията на институциите по време на криза, така че да бъдат гарантирани нормалните процеси в икономическия и финансовия сектор и да се поддържа доверието в публичните институции. Според БНБ по време на кризата с КТБ от юни 2014 г. действията на управление „Банков надзор“, по-специално активирането на рамката за ежедневна отчетност и непрекъснатото анализиране на ситуацията, са били в съответствие с ключовите разпоредби от споменатия по-горе план.</p> <p>Властите може да разгледат следните препоръки:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Създаване на механизми за сътрудничество между БНБ, МФ и други регулатори на финансови институции по отношение планове за възстановяване и реструктуриране; • Ускоряване преразглеждането на меморандумите за разбирателство с българския ФГВБ; • Финализиране на новия Меморандум за разбирателство между БНБ и дирекция „Финансово разузнаване“; и • Сътрудничество с Комисията за публичен надзор над регистрираните одитори (КПНРО), по-специално по въпроси на политиката или информацията, които са публично достъпни, и съвременно подписване на Меморандум за разбирателство.
<p>Принцип 4</p>	<p>Разрешени дейности. Разрешените дейности на институции, които са лицензирани и подлежат на надзор като банки, са ясно определени и използването на думата „банка“ в наименованието им се контролира.</p>
<p>Основни критерии</p>	
<p>ОК1</p>	<p>Терминът „банка“ е ясно дефиниран в законите или регулациите.</p>

Описание и изводи относно ОК1	Законът за кредитните институции (чл. 2) определя банката като юридическо лице, набиращо депозити или техни еквиваленти (<i>други възстановими средства</i>) и отпускащо заеми и друго финансиране за своя сметка и на собствен риск. Българската народна банка използва алтернативно за банка и термина „кредитна институция“ в противоположност на „финансова институция“, която включва лизингови дружества, доставчици на платежни услуги, финансови холдинги, платежни институции и дружества за управление на активи (ЗКИ, чл. 3).
ОК2	Разрешените дейности на институции, които са лицензирани и подлежат на надзор като банки, са ясно определени както от надзорните органи, така и от законите и регулациите.
Описание и изводи относно ОК2	Разрешените дейности на институции, които са лицензирани и подлежат на надзор като банки, са определени в ЗКИ. Фактически чл. 2, ал. 2, изброява подробно финансовите дейности, разрешени за банки, включително тези, които определено са спомагателни или допълнителни. Съгласно чл. 4, ал. 2 от ЗКИ банка не може да извършва финансови дейности, които не са включени в лиценза ѝ. Според Наредба № 2 за лицензите и разрешенията, издавани от БНБ, лиценза за банка дава право да се извършват само дейностите, посочени в него. В рамките на БНБ, дирекция „Специален надзор“ извършва специфични тематични инспекции, включително проверки на място в дружества, които е възможно да извършват неразрешени банкови дейности. Подобни проверки обикновено се предприемат по сигнал, предоставен от други институции или физически лица.
ОК3	Във всички случаи, при които в противен случай може да бъде подведена широката общественост, използването на думата „банка“ и всички нейни производни в наименования, включително домейни, се ограничават до лицензираните и подлежащи на надзор институции.
Описание и изводи относно ОК3	Както постановява ЗКИ, никой не може да използва думата „банка“ или каквито и да било нейни производни, без да има получен в съответствие с този закон банков лиценз. Фактически, съгласно чл. 6, ал. 1 лице, което няма лиценз за извършване на банкова дейност, не може да използва в своето наименование, в рекламната си или в друга дейност думата „банка“ или някои от производните ѝ на чужд език. В същия член, но в ал. 3, отново се постановява, че наименованието на дадена банка не може да наподобява наименованието на друга банка, осъществяваща дейност в Република България.
ОК4	Набирането на влогове от обществеността е запазено за институциите, които са лицензирани и подлежат на надзор като банки ¹⁹ .
Описание и изводи относно ОК4	<p>Както постановява чл. 2, ал. 5 от ЗКИ, набиране на влогове от обществеността може да се извършва само от: а) лице, на което БНБ е издала банков лиценз; б) на банка със седалище в трета държава, на която БНБ е издала лиценз да извършва банкова дейност в Република България чрез клон; и в) на банка, лицензирана от компетентните органи в държава членка да извършва банкова дейност, като предоставя директно или чрез клон услуги на територията на Република България. Аналогично, в чл. 5, ал. 2 се казва, че дейност по набиране на влогове от обществеността е недвусмислено урегулирано от закона и европейското право и подлежи на надзор, чиято цел е да се защитят вложителите и инвеститорите.</p> <p>Според властите понастоящем в страната оперират все по-голям брой дружества за потребителски кредити. Те предлагат микрокредити (под 200 евро) за физически лица и са регистрирани от БНБ, но не подлежат на надзор. На мисията беше казано, че никое от тях не набира влогове.</p>
ОК5	Надзорът или лицензиращият орган публикува или оповестява по друг начин във вид, максимално достъпен за обществеността, актуален списък на лицензираните банки, включително клонове на чуждестранни банки, които оперират в нейната юрисдикция.

¹⁹ Комитетът признава съществуването в някои държави на небанкови финансови институции, които набиращи влогове, но може да бъдат регулирани по различен начин, отколкото банките. Съобразно характера и мащаба на тяхната дейност тези институции подлежат на някакъв вид регулиране и като цяло не бива да държат значителна част от влоговете във финансовата система.

БЪЛГАРИЯ

Описание и изводи относно ОК5	Лицензите, издавани от БНБ, се вписват в регистър, воден съгласно чл. 15, ал. 5 от ЗКИ. Българската народна банка поддържа на своята интернет страница (http://www.bnb.bg) достъпен списък на действащите притежатели на лицензи.
Оценка на принцип 4	Съответствие.
Коментари	
Принцип 5	<p>Критерии за лицензиране. Лицензиращият орган има право да определи критерии и да отхвърли заявления, които не отговарят на тези критерии. Като минимум процедурата по лицензиране включва оценка на структурата на собствеността и управлението (включително пригодността и надеждността на членовете на ръководния орган и висшето ръководство)²⁰ на банката и нейната по-голяма група, както и стратегическите и оперативните ѝ планове, вътрешния контрол, управлението на риска и прогнозите за финансовото състояние (включително капиталовата база).</p> <p>Когато предложеният собственик или институция майка е чуждестранна банка, се получава предварителното съгласие на нейния надзорен орган по седалище.</p>
Основни критерии	
ОК1	Законът определя органа, който е отговорен за даването и отнемането на банков лиценз. Лицензиращ орган може да бъде органът за банков надзор или друг компетентен орган. Ако лицензиращият и надзорният орган не съвпадат, надзорният орган има право да изложи своето становище по всяко разглеждано заявление и съображенията му да бъдат взети предвид. Освен това лицензиращият орган предоставя на надзорния орган цялата информация, която може да бъде съществена за надзора върху лицензираната банка. Когато е приложимо, надзорният орган поставя пруденциални условия или ограничения към новолицензираната банка.
Описание и изводи относно ОК1	<p>Законът за кредитните институции (чл. 13) поставя нормативни изисквания за лицензирането на банка. Българската народна банка има изключителното право да издава банков лиценз и никое лице не може да извършва финансова дейност без лиценз от БНБ. Чуждестранни банки, желаещи да учредят дъщерно дружества на територията на България, също се нуждаят от лиценз от централната банка. Българската народна банка има право да отхвърли заявление, ако наборът от критерии в закона или в Наредба № 2 на БНБ не е изпълнен или представената информация е незадоволителна (чл. 16). Законът предоставя също на БНБ право да определи допълнителни изисквания, както и необходима информация, която да бъде представяна при кандидатстване за банков лиценз. Българската народна банка може също да даде ограничен лиценз (вж. ОК2).</p> <p>Трябва да се отбележи, че на практика инициативата за даване на лиценз е съвместна компетентност на управителя и подуправителя. Фактически чл. 151, ал. 1 от ЗКИ постановява, че за всяко даване, отказ за даване или отнемане на лиценз подуправителят, ръководещ банков надзор и управителят внасят съвместно предложение пред Управителния съвет на БНБ.</p> <p>Правото да отнеме лиценз също принадлежи на Управителния съвет на БНБ. В ЗКИ, чл. 36–38, се определят условията за отнемане на лиценз, включително например когато банката стане неплатежоспособна, прилага недобри практики, лицензът ѝ е получен въз основа на невярна информация, в рамките на 12 месеца след получаването на лиценз не е започнала операции, не</p>

²⁰ Този документ се отнася до организационна структура, състояща се от ръководния орган и висшето ръководство. По отношение на тези функции Комитетът признава, че съществуват значителни различия в законовата и нормативната рамка между отделните държави. В някои от тях се използва двустепенна структура на управление, при която надзорната функция на ръководния орган е възложена на самостоятелно звено, известно като Надзорен съвет, който няма административни функции. В други държави, обратно, се използва едностепенна структура на управление, в която ръководният орган има по-широки функции. Поради тези различия настоящият документ не отстоява конкретна структура на управление. Ето защо в него термините „ръководен орган“ и „висше ръководство“ се използват само като начин да се съпоставят по принцип функциите по надзор и управление и в целия документ те следва да се интерпретират съобразно приложимото за всяка юрисдикция право.

	<p>отговаря вече на условията, при които ѝ е даден лиценз, или не гарантира сигурността на поверените ѝ активи.</p> <p>През ноември 2014 г. БНБ отнема лиценза на проблемната Корпоративна търговска банка на основание на това, че, както показаха докладите на външните одитори, към 30 септември институцията е имала отрицателен собствен капитал в размер на 3.75 млрд. лева (2.4 млрд. щатски долара/1.9 млрд. евро) и вече не е отговаряла на съответните капиталови изисквания.</p> <p>В България всички банки следват традиционния модел на универсална банкова дейност и са учредени като акционерни дружества. В страната няма други видове банки (например кооперативни банки или взаимоспомагателни дружества).</p>
OK2	<p>Законовите и подзаконовите нормативни актове дават на лицензиращия орган право да определя критериите за лицензиране на банки. Той има право да отхвърли заявление, ако критериите не са изпълнени или представената информация е незадоволителна. Ако лицензиращият или надзорният орган установи, че лицензът се основава на невярна информация, лицензът може да бъде отнет.</p>
<p>Описание и изводи относно OK2</p>	<p>Критериите за лицензиране на банки са описани в ЗКИ.</p> <p>В чл. 13, 14, 15 и 16 от ЗКИ са определени изискванията, които следва да са изпълнени за получаването на разрешение за банкова дейност. Законът предоставя също на БНБ право да определи допълнителни изисквания, както и необходима информация, която да бъде представяна при кандидатстване за банков лиценз. Други съществени разпоредби, свързани с лицензирането, може да се намерят в Наредба № 2 на БНБ. Най-важната информация, която заявителите следва да представят, е:</p> <ul style="list-style-type: none"> а) устав; б) подходяща информация относно пригодността и надеждността на администраторите; в) документи, съдържащи информация за внесения капитал на банката; г) информация за 20-те най-големи акционери (име, адрес и професионална дейност през последните 5 години); д) за лицата с 3 и над 3% от записания капитал – произход на средствата; е) план за дейността с подробно описание на дейностите, които ще се изпълняват, клиентска и продуктова структура, цели, политики и стратегия на банката, финансова прогноза за развитие за период от три години; ж) описание на управленската и организационната структура, включително дейност на отделните структурни звена, разпределение на отговорностите сред управляващите директори и другите ръководители, организация и управление на информационната система на банката; з) описание на системите за вътрешен контрол и за управление на риска, както и програма за мерките срещу изпирането на пари; и и) имената и адресите на членовете на надзорния съвет и на управителния съвет (съвет на директорите) и подробна писмена информация относно тяхната квалификация и професионален опит. <p>По-нататък, преди да предостави лиценз, БНБ е отговорна за извършването на преглед за валидност и точност на представените от заявителя материали. По силата на чл. 14 лиценз ще бъде издаден, ако са спазени определени условия (в допълнение към споменатите по-горе критерии). По-конкретно, БНБ ще провери дали: а) дейностите, които заявителят възнамерява да извършва, осигуряват необходимата устойчивост и финансова стабилност; б) членовете на управителния съвет и на надзорния съвет не подлежат по закон на възбрана да заемат такава длъжност; в) при банкови групи институцията майка няма да поставя пречки пред извършването на надзор на консолидирана основа; и г) няма данни, че съществуването на тесни връзки между банката и други лица може да възпрепятства ефикасното упражняване на банков надзор.</p>
	<p>Споменатият по-горе ЗКИ разрешава на БНБ да откаже разрешение за банкова дейност, ако представените от заявителя документи съдържат непълна, противоречива или ненадеждна информация. Това се е случило веднъж през 2008 г. поради недостиг на важна информация в</p>

БЪЛГАРИЯ

	<p>заявлението, по-конкретно по отношение на съдебни дела и професионализъм на вероятните заявители. По същата причина БНБ може да отнеме разрешение за банкова дейност, ако то се основава на невярна информация или ако банката вече не е в състояние да отговори на условията за извършване на своята дейност (чл. 36 от ЗКИ). През последните пет години е бил отчет един лиценз (решение на Управителния съвет от 6 ноември 2014 г.) поради неплатежоспособност на институцията.</p> <p>Ако заявителят няма готовност да извършва всички планирани дейности, БНБ може също да даде ограничен лиценз, както и да ограничи обхвата на тези дейности. Не съществува официален механизъм (най-малкото писмени процедури), който да подлага новоучредена банка на някакъв вид последващи посещения за проверка с цел установяване, че банката извършва дейността си в съответствие с условията на лиценза.</p> <p>Задължение на дирекция „Правно обслужване и административна дейност“ е да осъществява административни дейности във връзка с издаването на лицензи, разрешения и одобрения, да поддържа свързаните с лицензите архив и данни относно текущото състояние на банките заедно със съответните регистри, както и да извършва паспортизация, когато БНБ е уведомена от банка в държава – членка на ЕС. Тези дейности са възложени на служителите от дирекция „Правно обслужване и административна дейност“. Те си сътрудничат с колеги от останалите дирекции, по-специално с дирекция „Надзорно наблюдение на кредитните институции“, преди да формулират становище относно плана за дейността на бъдеща банка. Също така дирекция „Правно обслужване и административна дейност“ консултира дирекция „Специален надзор“ при извършване проверки на акционерната структура на заявителя, включително за определяне на действителния собственик на дружествата, притежаващи квалифицирано дялово участие в капитала на бъдеща банка.</p>
<p>ОКЗ</p>	<p>Критериите за даване на лиценз са съгласувани с тези, които се прилагат при текущия надзор.</p>
<p>Описание и изводи относно ОКЗ</p>	<p>Изискванията, с които при кандидатстване за банков лиценз е необходимо съответствие, са като цяло съгласувани с тези, които се прилагат при текущия надзор. Както подробно е описано по-горе, критериите включват спазване на ограниченията за акционерите, изпълнителните директори (включително членовете на ръководния орган) да отговарят на критериите за надеждност и пригодност, дружеството да покрива пруденциалните стандарти, да са изградени адекватни системи за вътрешен контрол и управление на риска, подходящи човешки ресурси и др.</p>
<p>ОК4</p>	<p>Лицензиращият орган определя дали предложените правна, управленска и оперативна структура, както и структурата на собственост на банката и нейната по-голяма група няма да попречат на ефективния банков надзор както на индивидуална, така и на консолидирана основа²¹. Лицензиращият орган също така определя, когато е подходящо, дали тези структури няма да попречат на ефективното налагане в бъдеще на корективни мерки.</p>
<p>Описание и изводи относно ОК4</p>	<p>Законът за кредитните институции (ЗКИ), Наредба № 2 на БНБ за лицензите, одобренията и разрешенията, издавани от Българската народна банка по Закона за кредитните институции и Наредба № 20 за издаване на одобрения за членове на управителния съвет (съвета на директорите) и надзорния съвет на кредитна институция и изисквания във връзка с изпълнение на техните функции, определят право на БНБ да оцени дали предложените правна и управленска структури на банката не са пречка за упражняването на ефективен надзор на индивидуална и консолидирана основа.</p> <p>Организационната структура на банката е обект на преглед по време на процедурата за издаване на лиценз, извършвана от БНБ, както по отношение на управленската структура на организацията, така и по отношение на капацитета на тази структура да осигури стабилно управление на риска и системите за вътрешен контрол. Банката заявител следва да представи – а БНБ да прегледа – всички относими данни, съдържащи, наред с друго, описание на управленската и организационна структура,</p>

²¹ Затова банки „фантоми“ не бива да се лицензират. (Референтен документ: Доклад на Базелския комитет за банков надзор относно банките „фантоми“, януари 2003 г.)

	<p>включително дейностите на отделните организационни звена, разпределението на отговорностите между изпълнителните директори и другите администратори, организацията и управлението на информационната система на банката и др. Процедурата, извършвана в БНБ, изисква също така анализ на плана за деловата дейност на банката с изчерпателно описание на извършваните дейности, клиентската и продуктова структура, цели, политика и стратегия на банката, финансова прогноза за период от три години напред.</p> <p>Също така надзорният орган проучва пригодността на акционерите (записали 3 и над 3% от капитала), а също и техните възможни връзки със свързани лица. При извършване на тази дейност, БНБ обръща специално внимание на следното:</p> <ul style="list-style-type: none"> - лицата, които притежават значително акционерно участие, да не могат да възпрепятстват сигурността и стабилността на банката, нито чрез своята дейност, нито чрез влиянието си; - наличието на тесни връзки между банката и други лица да не възпрепятства упражняването на ефективен банков надзор. <p>По отношение на консолидирания надзор, БНБ удостоверява дали:</p> <ul style="list-style-type: none"> - уставът на банката заявител не съдържа разпоредби, които да възпрепятстват прилагането на принципите и най-добрите практики на корпоративно управление; - предприятието майка при наличие на финансов холдинг, финансов холдинг със смесена дейност или холдинг със смесена дейност) няма да постави препятствия при осъществяването на надзор на консолидирана основа; - изискванията или трудностите при прилагането на отделни нормативни или административни актове на трета държава, регулиращи едно или повече юридически или физически лица, с които банката има тесни връзки, няма да възпрепятстват упражняването на ефективен банков надзор. <p>По отношение на взаимното признаване, в чл. 25 от ЗКИ е определено, че когато става дума за банка със седалище в България, която извършва дейност в държава членка директно или чрез клон, ако е дъщерно дружество на българска банка или е съвместно притежание на две или повече банки, лицензирани в Република България, БНБ упражнява консолидиран надзор над банката, посочена по-горе и наблюдава нейната акционерна структура, следвайки процедури, определени от БНБ.</p> <p>Оценяващите не намериха индикации, че БНБ проверява, когато е относимо, дали тези структури не възпрепятстват ефективното прилагане на корективни мерки в бъдеще.</p>
ОК5	<p>Лицензиращият орган идентифицира и определя пригодността на основните акционери на банката, включително действителните собственици, както и други лица, които могат да упражняват значително влияние. Той оценява и прозрачността на структурата на собственост, източниците на първоначалния капитал и способността на акционерите да осигуряват допълнителна финансова подкрепа, когато е необходимо.</p>
Описание и изводи относно ОК5	<p>Законовата база за идентифициране и определяне пригодността на основните акционери на банката и другите лица, които могат да упражняват значително влияние, може да бъде намерена в чл. 13, ал. 2, точки 7 и 8 от ЗКИ, а така също и в Наредби № 2 и 20 на БНБ.</p> <p>Акционерите на банката със значително влияние са обект на внимателен преглед от страна на БНБ. Както е определено в регулациите, посочени по-горе, бъдещата банка трябва да подаде информация относно имената и адресите на лицата, записали пряко или косвено 3 или над 3% от акциите с право на глас. Същата информация се изисква и за всички лица, записали 10 или над 10% от капитала на банката (основни акционери) и особено за 20-те най-големи акционери (чл. 13, ал. 2 от ЗКИ). Също така, БНБ определя дали са подходящи квалификацията, професионалният опит – през последните пет години - както и репутацията на акционерите със значителни интереси, включително тяхната</p>

	<p>благонадеждност по отношение осигуряването на допълнителна финансова подкрепа, когато е необходимо. Както е посочено в закона, БНБ трябва да бъде информирана - писмено - за произхода на средствата, използвани от акционер за придобиване на 3 или над 3% от капитала (за да удостовери техните прозрачност и законност), а също така дали акционерите са използвали собствени средства за придобиване на дяловете си. Освен това законът разпорежда, че БНБ трябва да оцени дали финансовият капацитет на основните акционери съответства на мащаба и дейността на банката (чл. 14, ал. 3, т. 12 от ЗКИ).</p> <p>Съгласно Наредба № 2, когато юридическо лице е записало десет или над десет на акциите с право на глас в банката, от него се изисква да представи, наред с другите изисквания, и следната информация:</p> <ul style="list-style-type: none"> - структура на капитала и неговото разпределение между акционерите (съдружниците), - устав на банката - одиторски доклади и финансови отчети за последните три години - баланс, отчет за доходите, и - подробна информация за структурата на групата, в която участва банката заявител. <p>Освен това в случай на даване на лиценз на чуждестранна банка БНБ извършва консултации с изпращащия надзор с оглед да получи информация за акционерите (чл. 13, ал. 6). И накрая, БНБ е оправомощена от закона да изисква всякаква допълнителна информация, която счита за необходима, за да вземе решение за пригодността на акционерите на банката със значителни интереси (чл. 13, ал. 2, т. 9).</p> <p>Във връзка с концепцията за косвено участие и действителна собственост, ЗКИ няма дефиниция за действителен собственик (ultimate beneficial owner); чл. 13 (2), т. 8 определя, че за целите на издаване на лиценз, заявлението трябва да съдържа „документ за регистрация и писмени данни относно <u>лицата, притежаващи акции или дялове в капитала или имуществото им или упражняващи контрол върху тях</u> – за юридическите лица по т. 7 (т.е. акционерите, притежаващи 3 или над 3% от правата на глас). Има обаче две разпоредби, обхващащи концепцията за действителен собственик. Първата може да бъде намерена в Закона за мерките срещу изпирането на пари (<i>клиент, действащ от свое име и за своя сметка или от името и за сметка на трета страна</i>). Не е ясно обаче дали задължението да се оповестява истинската идентичност на действителния собственик се прилага в случая на лице, кандидатстващо за лиценз. Втората разпоредба, съдържаща се в Наредба № 2, чл. 19а (4) изглежда, че се прилага само в случая, когато придобиването на акции на банката се осъществява от <u>тръст</u>²².</p>
	<p>На практика дирекция „Правно обслужване и административна дейност“ извършва оценката за пригодността, на база критерия „надеждност и пригодност“ (<i>fit and proper</i>), по отношение членовете на ръководните органи на кредитните институции. Следва да се отбележи, че дирекция „Специален надзор“ извършва детайлизиран анализ във връзка със структурата на собственост на банките и контрола. Главната цел на тази дейност е да се минимизира риска, свързан с действията на основните акционери на банките, а така също и да се разбере тяхното влияние върху операциите на отделните банки.</p> <p>На мисията беше даден достъп до доклади на дирекция „Специален надзор“, изготвени съответно през 2012 и 2014 г., като единият оценява финансовия статус на акционерите на няколко банки, а другият анализира акционерната структура и структурата на собственост в контекста на Закона за икономическите и финансовите отношения с дружествата, регистрирани в юрисдикции с преференциален данъчен режим, свързаните с тях лица и техните действителни собственици. В тази връзка, дирекция „Специален надзор“ изрази притеснения по отношение на няколко основни проблема, свързани с: 1) лошото финансово състояние на основни акционери (някои от тях са понесли сериозни загуби или нямат никаква дейност); и 2) липсата на яснота за техните действителни собственици, някои от които с местоположение в офшорни центрове. На базата на разговори с БНБ повечето, ако не и цялата липсваща информация, се събира от дирекция „Специален надзор“.</p>

²² „Ако заявителят е съществуващ тръст или създаването му предстои, се представят следните документи и информация:

1) имената и адресите на лицата, които ще управляват активите на тръста, съгласно условията на договора за създаването на тръста, както и делът, с който лицата участват при разпределението на дохода от управлението на тези активи;

2) имената и адресите на лицата до действителен собственик, които имат участие в тръста.“

ОК6	За всички банки е определен минимален размер на първоначален капитал
Описание и изводи относно ОК 6	Законът за кредитните институции определя, че банките трябва да имат минимален първоначален капитал от поне 10 млн. лв. (5 млн. евро).
ОК7	В процеса по издаването на лиценз, лицензиращият орган оценява предложените от банката членове на ръководния орган и на висшето ръководство както по отношение на професионален опит и почтеност (<i>fit and proper</i> тест), така и за потенциален конфликт на интереси. <i>Критерият „fit and proper“</i> включва: (1) умения и професионален опит във финансовите операции, съпоставими с дейностите, които ще извършва банката; и (2) липса на криминално минало или неблагоприятни регулаторни решения, които да правят лицето неподходящо да заема важни позиции в банка ²³ . Лицензиращият орган определя дали ръководният орган на банката колективно притежава достатъчно знание по отношение съществените дейности на банката, които възнамерява да изпълнява, и свързаните с това рискове.
Описание и изводи относно ОК7	<p>Пригодността, професионализмът, квалификацията, способностите и надеждността на членовете на управителния съвет или на надзорния съвет се оценяват при условията, установени в Наредба № 20 на БНБ (28 април 2009 г.). В допълнение, регулацията относно изискванията към администраторите на банката съгласно чл. 11 от ЗКИ постановява изискването за „надеждност и пригодност“, включително критерии за квалификация, професионален опит, репутация и почтеност (липса на криминално минало). При оценката на критериите за пригодност предварителното проучване, извършвано от БНБ, включва установяване на това, дали избраните членове на управителния съвет/съвета на директорите и тези на надзорния съвет притежават съответното академично образование и професионален опит в миналото (напр. поне 5 години професионален опит на длъжност с ръководни функции в банка или в сравнимо с банка дружество).</p> <p>За оценка на „надеждността“ от бъдещите администратори се изисква да попълнят детайлен въпросник (наречен „Въпросник за оценка на способностите и надеждността“), за да докажат своите способности и надеждност. Формулярът, прегледан от мисията, изглежда много изчерпателен, покриващ широка гама от въпроси, включително, без да се ограничава до, професионален опит, предходни управленски длъжности, липса на криминални или административни санкции и конфликт на интереси. Формулярът обаче не изисква информация за доходите и активите на администратора. Това предварително проучване обхваща също и юридически лица, управлявани от избраните членове на ръководния орган.</p> <p>Във връзка с потенциалния конфликт на интереси, БНБ установява, на базата на получената информация, личните интереси на заявителите, включително възможно наличие на някакви връзки на избраните членове на съвета на директорите и надзорния съвет с други лица, свързани с банката. Член 11, алинея 1, точки 7 и 9 от ЗКИ постановява, че член на ръководния орган, както и прокурист не може да е съпруг или роднина до трета степен включително по права или по сребрена линия с член на управителен или контролен орган на банката и не се намира във фактическо съжителство с такъв член.</p> <p>Наредбата изисква също така заявителят да представи писмена декларация, удостоверяваща, че за записване на акциите са използвани собствени средства, и също така удостоверяваща произхода на средствата, използвани за направените вноски. На мисията обаче беше казано, че не се прави допълнително проучване за гарантиране източника на средствата, освен анализите на финансовите отчети и условията на писмената декларация.</p> <p>Няма специално изискване за индивидуалните членове на ръководния орган или ръководният орган колективно да притежават знания за основните дейности на банката, които възнамеряват да изпълняват и свързаните с това рискове.</p>

²³ Вж. Принцип 14, ОК8.

БЪЛГАРИЯ

ОК8	Лицензиращият орган преглежда предложените стратегически и оперативни планове на банката. Това включва установяване дали са налице подходяща система за корпоративно управление, управление на риска и вътрешен контрол, включително такава, свързана с разкриване и защита от криминални действия, а също така надзор над предложените изнесени дейности. Оперативната структура трябва да отразява обхвата и степента на сложност на предложените дейности на банката. ²⁴
Описание и изводи относно ОК8	<p>Съгласно чл. 14, ал. 3, т. 14 от ЗКИ, бъдещата банка трябва да представи на БНБ комплект от документи в подкрепа на заявлението. Това включва (1) план за деловата дейност с подробно описание на дейностите, които ще се извършват, клиентска и продуктова структура, цели, политика и стратегия на банката, финансова прогноза за развитие за тригодишен период; (2) организационната структура; (3) описание на вътрешната програма за мерките срещу изпирането на пари; и (4) информация за функцията вътрешен одит и за функциите по управление на рисковете.</p> <p>Във връзка с последното, в съответствие с чл. 15, лицензът се предоставя, ако – наред с други неща – заявителят е потвърдил пред БНБ, че:</p>
	<ul style="list-style-type: none"> - са разработени правила за вътрешен контрол, включително ясни административни и счетоводни процедури; - е създадено звено за вътрешен контрол и назначените служители имат необходимите за дейността квалификация и професионален опит; - са разработени надеждни вътрешни правила за управление, които включват ясна организационна структура с точно определени, прозрачни и адекватни нива на отговорности и ефективни процедури за идентифициране, управление, наблюдение и докладване на рисковете, на които може да бъде изложена банката. <p>В допълнение, както е разписано в чл. 15, правилата на банката, свързани със системите за вътрешен контрол и управление на риска трябва да са всеобхватни и съответстващи на характера, мащаба и сложността на дейността на банката и да отговарят на рисковете, на които може да бъде изложена банката.</p> <p>Законът обаче не съдържа специално изискване за надзор на предложените изнесени функции.</p>
ОК9	Лицензиращият орган преглежда неофициални предварителни финансови отчети и прогнози на бъдещата банка. Това включва оценка на адекватността на финансовата стабилност в подкрепа на предложения стратегически план, а също така и финансова информация за основните акционери на банката.
Описание и изводи относно ОК9	<p>Както е разписано в чл. 13, ал. 2, т. 3 от ЗКИ, БНБ събира финансови прогнози за първите три години от функциониране на бъдещата банка. Според БНБ, материалите са прегледани и анализирани с необходимото внимание, като фокусът е бил върху валидността на представените документи, надеждността на заявителя и финансовия му положение.</p> <p>Квалифицираните акционери (притежаващи 10 и над 10% от капитала) се оценяват по отношение на техния финансов капацитет и финансовата им стабилност към датата на подаване на заявлението, и за бъдещия им капацитет да осигурят допълнителен капитал на банката при необходимост (ЗКИ, чл. 14, ал. 3, т. 12). Всеки такъв бъдещ квалифициран акционер трябва да представи финансова информация, която да доказва подходящо ниво на финансов капацитет (Наредба № 2 на БНБ).</p>
ОК10	В случай на чуждестранни банки, създаващи клон или дъщерно предприятие, преди издаване на лиценза, приемащият надзор трябва да установи, че не е получено възражение (или изявление за възражение) от страна на изпращащия надзор. За трансгранични банкови операции в своята държава, приемащият надзор определя дали изпращащият надзор упражнява консолидиран надзор в световен мащаб.

²⁴ Вж. Принцип 29.

<p>Описание и изводи относно ОК10</p>	<p>Тъй като България е държава членка на Европейския съюз, се прилага принципа на взаимно признаване. В резултат на това, трябва да се прави разграничение по отношение на това дали бъдещата банка принадлежи или не към Европейския съюз.</p> <p>Ако заявителят е лицензиран в държава членка и планира да извършва дейност на територията на Република България чрез клон, не е необходим лиценз, при положение, че планираните дейности са включени в лиценза и след като БНБ бъде уведомена за това от компетентния орган, издал лиценза (ЗКИ, чл. 20).</p> <p>Ако заявителят планира да създава банка на територията на България като дъщерно предприятие на друга банка от държава членка се прилага процедура по лицензиране съгласно членове 13 – 15 на ЗКИ. В тези случаи, БНБ извършва предварителни консултации с компетентния изпращащ надзорен орган в съответствие с чл. 13, ал. 4 от ЗКИ. Консултациите с компетентните надзорни органи покриват въпроси, свързани с акционерите, репутацията и опита на бъдещите администратори, оценка на съответствието с надзорните изисквания, а също така всякаква друга информация, която е относима към решението за предоставяне на лиценза.</p>
	<p>Банка със седалище в държава извън Европейския съюз трябва да кандидатства за лиценз преди да започне дейност в Република България чрез клон. Писменото съгласие за откриване на клон, издадено от органа за банков надзор на съответната банка е предварително условие за предоставяне на лиценз от БНБ. В съответствие с чл. 17 от ЗКИ, трябва да са изпълнени няколко предварителни условия. В частност, банката заявител със седалище в трета държава подава заявление, към което прилага:</p> <ul style="list-style-type: none"> - заверен препис от акта за регистрация на банката и документ от органа по регистрация с актуални данни за седалището и адреса на управление, предмета на дейност, размера на капитала, системата на управление и лицата, които представляват банката; - заверен препис от разрешението за извършване на банкова дейност на изпращащият компетентен орган за банков надзор; - заверен препис от устава; - план за дейността на клона, включващ описание на дейностите, които възнамерява да извършва; - организационната структура на клона; - финансовите годишни отчети за последните три години; - писмено съгласие за откриване на клон от органа за банков надзор в изпращащата държава; - писмено изявление от изпращащия орган за банков надзор, съдържащо информация относно финансовото състояние на банката и поемане на ангажимент за сътрудничество с БНБ; - данни за лицата, на които е възложено управлението на клона, включително за тяхната квалификация и професионален опит в банковото дело. <p>В допълнение, съгласно ЗКИ лицензът се издава и при изпълнение на други условия, например ако (1) изпращащият компетентният орган за банков надзор упражнява върху банката и нейните клонове в чужбина ефективен надзор; (2) сключено е споразумение за надзорно сътрудничество между БНБ и компетентния надзорен орган; (3) законодателството на държавата не създава препятствия за упражняването на ефективен надзор на консолидирана основа, (4) финансовото състояние на банката е надеждно и стабилно, нейната организационна структура е подходяща за дейностите, които възнамерява да извършва и нейните управители отговарят на изискванията за професионален опит и репутация.</p>
<p>ОК11</p>	<p>Лицензиращият орган или надзорният орган разполага с политики и процедури за наблюдение развитието на новите участници на пазара по отношение изпълнението на техните планове за дейността и стратегически цели, и за установяване дали са изпълнени надзорните изисквания, описани в лиценза.</p>

БЪЛГАРИЯ

<p>Описание и изводи относно ОК11</p>	<p>Както беше отбелязано от интервюираните, БНБ е оправомощена да наблюдава развитието на новите участници на пазара, както наблюдава всички останали банки и може да предприема определени мерки, ако банката не изпълнява критериите, разписани в лиценза. По специално, Българската народна банка може да отнеме издадения лиценз за извършване на банкова дейност, ако банката не започне за извършване разрешената ѝ дейност в срок от 12 месеца от издаването на лиценза (ЗКИ, чл. 36). Липсва обаче специален механизъм, чрез който служителите на БНБ да наблюдават развитието на новите участници на пазара за изпълнение на техните бизнес и стратегически цели. Би могло до се предполага, че веднага след издаване на лиценза, се извършва проверка на място за оценка дали банката прилага плана за дейността, одобрен от учредителите ѝ, дали са постигнати предложените цели и политики и дали дейността се извършва в съответствие с условията на лиценза.</p>
<p>Оценка на Принцип 5</p>	<p>Съответствие в голяма степен.</p>
<p>Коментари</p>	<p>Лицензионният режим в България изглежда изчерпателен. Законовата и регулаторната рамка осигуряват на БНБ добър инструментариум, за да гарантира, че процесът на лицензиране е надежден, особено по отношение на структурата на собственост и управление. Българската народна банка има адекватни правомощия да изисква от заявителите и потенциалните акционери да предоставят цялата изисквана информация и има няколко случая, при които лицензът е бил отказан поради съмнения, свързани с пригодността и надеждността на заявителите или поради липса на реалистични стратегии за дейността. Въпреки това, има няколко аспекта, описани по-долу, които заслужават внимание, особено поради факта, че БНБ не издава лицензи ежедневно; последните заявления, например, са били проучвани през 2008/2009.</p> <p>Няма изрична референция в ЗКИ по отношение концепцията за действителния собственик; последната е обхванат само в Закона за мерките срещу изпиране на пари. Законът за кредитните институции реферира на няколко места към концепцията за непреки инвестиции или непряко придобиване, но няма изрична дефиниция за действителен собственик. Препоръчително е ЗКИ да се приведе в съответствие със Закона за мерките срещу изпиране на пари, така че двата закона да съдържат една и съща дефиниция за действителен собственик.</p> <p>Както беше отбелязано по-горе, заявителите са задължени да представят информация за източника на средствата, които ще бъдат използвани за капитал. Това включва писмена декларация, удостоверяваща, че са използвани собствени средства за платените вноски за записване на акции и за произхода на средствата, от които са направени тези вноски. Обаче, нито в закона, нито в наредба, са определени видовете допълнителна информация, която трябва да осигури заявителят, за да докаже легитимността на средствата. В допълнение, на мисията беше казано, че не се извършва допълнително проучване, което да потвърди източника на средствата, освен анализа на финансовите отчети и писменото изявление на заявителя, които условия, на практика, са твърде общи. В тази връзка, Българската народна банка трябва да подобри процеса по проучване; това би могло да се осъществи, например, чрез разговори със службата за финансово разузнаване, а също така и с полицията (регистър за криминални дела, офиса на Интерпол), и другите надзорни органи на финансовия сектор, в случай че даден заявител вече е имал ангажимент с други части от финансовия сектор.</p> <p>Както е разписано в Наредба № 2, преди попълването на заявлението за издаване на лиценз, заявителят трябва да извърши „предварителни консултации“ с подуправителя, ръководещ Управление „Банков надзор“. Наредбата обаче не конкретизира целите и предмета на тези консултации със заявителите. Би било полезно ясно да се дефинира в наредбата, че тези консултации целят извършване на допълнителна оценка на предложените членове на ръководния орган, както и на членовете на висшето ръководство, по отношение на техния опит и почтеност.</p> <p>Освен това тези консултации се осъществяват на практика преди заявлението за лиценз да бъде официално представено в БНБ; в резултат на това, на база на дискусиите по време на мисията, се установи, че представител на заявителя може да участва в предварителните консултации вместо заявителя.</p> <p>Освен това, ако предварителните консултации са задължителни, няма разпоредба за провеждане на интервюта след официалното представяне на заявлението. Подуправителят може да реши да проведе или да не проведе интервю със заявителя, но това решение е по избор. В резултат на това,</p>

	<p>поне на теория, е възможно да възникнат ситуации, при които да няма официална среща със заявителите преди издаването на лиценз. Българската народна банка беше посъветвана да допълни Наредбата, за да се създаде официален и задължителен механизъм за интервюиране на бъдещите администратори в допълнение към предварителните консултации.</p> <p>Българската народна банка има право да ограничи определени сделки или дейности в банковия лиценз, за които БНБ счита, че заявителят е неквалифициран, или за които не са изпълнени други изисквания, определени в закона. Би било полезно да се разработи процедура, съгласно която новите лицензирани институции (особено тези с ограничен обхват на лиценза) да бъдат обект на по-интензивен надзор през първата година от дейността си.</p>
	<p>Препоръчва се следното:</p> <p>Да се включи в ЗКИ ясна дефиниция за действителен собственик, в съответствие с дефиницията в Закона за мерките срещу изпиране на пари;</p> <p>Да се подобри процеса по проучване от страна на БНБ по отношение произхода на средствата, използвани за изплащане на капитал;</p> <p>В съответната Наредба да се включи разпоредба, изискваща членовете на ръководния орган, както индивидуално, така и колективно, да имат надеждни познания за основните дейности, които банката възнамерява да извършва, както и свързаните с това рискове;</p> <p>Да се създаде официална процедура, която да постанови, че за новосъздадена банка трябва да се проведе инспекция на място, която да гарантира, че банката извършва дейността си в съответствие с условията на лиценза;</p> <p>Да се създаде официален механизъм за интервюиране на заявителите след като заявлението е официално представено на БНБ. Съдържанието и целите на тези интервюта трябва също да бъдат определени и те да се извършват задължително; и</p> <p>Да се включи във формуляра за теста за пригодност и надеждност информация за дохода и активите на администраторите.</p>
Принцип 6	Прехвърляне на значителна собственост. Надзорникът ²⁵ има право да преглежда, отказва и налага пруденциални условия по всички предложения за прехвърляне на други страни на значителна собственост или контролиращо участие, държани пряко или непряко в съществуващи банки.
Основни критерии	
ОК1	Законовите или подзаконовите нормативни актове съдържат ясни дефиниции за „значителна собственост“ или „контролиращо участие“.
Описание и изводи относно ОК1	<p>Българският режим по отношение прехвърлянето на значителна собственост е уреден чрез няколко разпоредби в ЗКИ, както и в Наредба № 2 на БНБ. Тези разпоредби дават право на БНБ да (1) одобрява такива сделки; (2) да определя критериите за одобряване на прехвърлянето чрез няколко референции към изискванията за лицензиране; (3) да определя основанията за отказ на сделката; и (4) да определя възможните санкции по отношение собствеността извън регулаторния процес.</p> <p>Както е разписано в чл. 28 от ЗКИ, когато физическо или юридическо лице, както и лица, действащи съгласувано са достигнали или превишават праговете от 20, 33 и 50% от акциите или правата на глас по акциите, е необходимо предварителното съгласие на БНБ. Същото съгласие се изисква когато участието на лицата, споменати по-горе, стане „квалифицирано“. В закона няма изрична дефиниция на „квалифицирано участие“²⁶, но се разбира, че всяко придобиване на акции над 10%, може да се определи като такова. Контролиращото участие също не е дефинирано, но според БНБ за такова се разбира участие, при което акционер притежава пряко или косвено мажоритарен дял от акциите или правата на глас (повече от 50%) и де факто определя политиките или практиките на институцията, или</p>

²⁵ Докато терминът „надзорник“ е използван в Принцип 6, Комитетът признава, че има няколко държави, в които тези въпроси могат да бъдат обект на отделен лицензиращ орган.

²⁶ В РКИ обаче има дефиниция за „квалифицирано участие“ (чл. 4, § 1, т. 36) – квалифицирано участие означава пряко или непряко дялово участие в предприятие, което представлява 10% или повече от капитала или от правата на глас или което осигурява възможност за упражняване на значително влияние върху управлението на това предприятие.

БЪЛГАРИЯ

	<p>контролира избора, назначаването или освобождаването на мнозинството от администраторите на банката. Въпреки че няма изрични дефиниции за „квалифицирано участие“ и „контрол“, България прилага в тази връзка дефинициите на Регламент (ЕС) № 575/2013, разписани в Допълнителните разпоредби на ЗКИ – § 1 (1), точки 6 и 7. Законът за кредитните институции не дефинира и концепцията за „значителна собственост“, но се счита, че всяко лице, притежаващо 10 и над 10% от правата на глас, има значителна собственост. Дефиницията за „съгласувано действие“ може да бъде намерена в допълнителните разпоредби на ЗКИ, § 1, т. 4а.</p> <p>Съгласно чл. 32 от ЗКИ, когато лице придобие 3 или над 3% от акциите или правата на глас, Централният депозитар уведомява БНБ за името и адреса на лицето след вписване на придобиването в книгата на акционерите. Приобретателят е задължен да предостави по искане на БНБ набор от документи (сравними с тези, изисквани за придобиване на лиценз, напр. наименование и адрес на записващите, професионален опит, произход на средства – за повече подробности вж. Принцип 5).</p>
<p>ОК2</p>	<p>Съществуват изисквания за получаване на надзорно одобрение или предоставяне на незабавно уведомление при предложени промени, които могат да доведат до промяна в собствеността, включително действителната собственост, или за наличие на права на глас над определен праг или промяна в контролиращото участие.</p>
<p>Описание и изводи относно ОК2</p>	<p>Българският режим съдържа разпоредби, според които при промяна в собствеността или упражняването на правата на глас над определен праг, се изисква намеса на БНБ. Такива промени могат да се извършват с писменото съгласие на БНБ, което се издава в съответствие със ЗКИ, който дава на БНБ правото да налага изискванията за надеждност и пригодност.</p> <p>Съгласно чл. 18 от Наредба № 2, всяко лице, което възнамерява да придобие участие в капитала на банка, трябва да уведоми БНБ чрез подаване на заявление, в което посочва дали планираното придобиване е:</p> <ul style="list-style-type: none"> - първоначално придобиване или води до увеличаване на акционерния дял, - пряко или непряко придобиване, - самостоятелно или с други лица при съгласувани действия. <p>В допълнение на това, физическите и юридическите лица трябва да включат в своите заявления информация за притежаваните акции от капитала на банката, броя на акциите, които се планира да бъдат придобити и кой от праговете е достигнат и/или превишен.</p> <p>В случай на <u>непряко придобиване</u> данните за начина на извършване на планираното придобиване трябва да включват следното:</p> <ul style="list-style-type: none"> - чрез придобиване на квалифицирано участие или увеличаването му в капитала на акционер, който упражнява контрол над банка, или - чрез придобиване на контрол над акционер, притежаващ квалифицирано участие в банка. <p>В случай че придобиването – или част от него – се осъществява при съгласувани действия с други лица, заявлението трябва да съдържа детайлна информация за правните и фактически основания на съгласуваните действия с други лица.</p>
	<p>След получаването в БНБ на заявлението за прехвърляне на значителна собственост дирекция „Правно обслужване и административна дейност“ извършва серия от проучвания в рамките на 60 дни. В частност, БНБ се уверява дали заявителят/приобретателят имат добра репутация, дали е финансово стабилен и дали е склонен да осигури финансова подкрепа, ако е необходимо. Също така се обръща специално внимание на следното: (1) ако банката стане част от група, структурата на тази група не трябва да е пречка за упражняването на ефективен банков надзор; (2) липсват пречки за обмен на информация между надзорните органи и има ясно разпределение на отговорностите между тях; (3) няма основателни съмнения за изпиране на пари или дейност по финансиране на тероризъм.</p>

	<p>По-нататък, БНБ анализира документите и информацията за заявителя (чл. 19а). В случай че заявителят/приобретателят е <u>физическо лице</u>, заявлението съдържа следната информация:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. пълното наименование на заявителя, националност, номер на документа за самоличност, постоянен и настоящ адрес; 2. свидетелство за съдимост, показващо липса на съдебни дела или криминални разследвания; 3. данни за квалификацията и професионалния опит; 4. данни за предишни наложени принудителни административни мерки/санкции с административно наказание. <p>Българската народна банка разглежда също така информация за финансовото състояние на приобретателя, като активи (приходи и доходи, включително техните източници, притежавано имущество) и пасиви (залози, ипотeki в полза на трети лица, издадени гаранции и други задължения). Българската народна банка също така проверява за наличие на възможни финансови връзки или интереси на заявителя със свързани лица на банката, включително акционери на банката, членове на ръководните или контролни органи, или с лице, което може да доведе до конфликт на интереси с банката.</p> <p>В случай че заявителят е <u>юридическо лице</u>, БНБ изисква друга информация: заверен препис от устава, списък на акционерите (съдружници/партньори) на заявителя до <u>действителния собственик</u>; структура и разпределение на капитала между акционерите (съдружници/партньори); списък, съдържащ имената и адресите на лицата, които управляват или представляват заявителя, заедно с детайлни писмени данни за техните квалификация и професионален опит; описание на структурата на групата ако заявителят участва в група като дъщерно предприятие или като предприятие-майка, включително с организационната и вътрешногрупова управленска структура, определяща съответните дялови участия на другите лица в групата, както и описание на извършваните от групата делови дейности. Представят се и годишните финансови отчети на заявителя за последните три години.</p> <p>В случай че заявителят е съществуващ тръст или създаването му предстои след придобиването, трябва да се представят следните документи и информация:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. имената и адресите на лицата, които ще управляват активите на тръста, съгласно условията на договора за създаването на тръста, както и делът, с който лицата участват при разпределението на дохода от управлението на тези активи; 2. имената и адресите на лицата до действителен собственик, които имат участие в тръста. <p>В допълнение към събирането на данни за заявителя, БНБ по закон е задължена да извърши други проучвания преди да предостави одобрението си, в частност във връзка с придобиване на банка. На централната банка трябва да бъде предоставена информация, позволяваща ѝ да се запознае с целите, заложи по отношение прехвърлянето на собствеността и възможното влияние върху придобиваната банка. Както е посочено в чл. 19б от ЗКИ, за придобиване в банката се подават следните документи и информация:</p>
	<ol style="list-style-type: none"> 1. данни за целите на придобиването, за общия брой на акциите след придобиването, номиналната и общата стойност на акциите, единичната и общата цена на придобиването и делът им в капитала; 2. писмена декларация относно произхода на средствата за финансиране на придобиването; 3. декларация и документи за финансиране на придобиването, определящи източника на средствата и начина на осигуряване (прехвърляне) на средствата за придобиването. <p>Трябва да се отбележи, че количеството информация, която се предоставя от бъдещите приобретатели – действащи самостоятелно или в съдружие – се увеличава в зависимост от нивото на придобиваното участие (по-малко от 20%, между 20 и 50%).</p>

	<p>Съгласно чл. 32 от ЗКИ, когато лице придобива 3% или над 3% от акциите или правата на глас, Централният депозитар уведомява БНБ за наименованията и адресите на лицето след вписване на придобиването в книгата на акционерите.</p> <p>На практика, исканията за прехвърляне на значителна собственост, се обработват от дирекция „Правно обслужване и административна дейност“, която, ако е необходимо, може да поиска допълнителна информация от заявителя. Подготвя се докладна записка с мнение по заявлението, която се представя на подуправителя, ръководещ Управление „Банков надзор“, за преглед. Последният взима крайното решение по заявлението и подписва официална заповед за разрешение. Трябва да се спомене, че подуправителят има пълната свобода на действие да одобри – или отхвърли – всяко искане за промяна в акционерната структура, независимо от сумата на придобиването. Разрешението има формата на официална заповед на подуправителя, в която последният <i>“потвърждава, че условията за издаване на разрешение по заявлението са изпълнени”</i>. Заповедта е индивидуален административен акт и може да бъде обжалвана в административния съд.</p>
<p>ОК3</p>	<p>Надзорът има право да отхвърля всяко предложение за промяна в значителна собственост, включително действителна собственост или контролиращо участие, или да попречи на упражняването на права на глас по отношение на такива инвестиции, за да се гарантира, че каквато и промяна в значителна собственост отговаря на критерии, сравними с тези, използвани при лицензиране на банки. Ако надзорът определи, че промяната в значителната собственост се базира на невярна информация, надзорът има право да отхвърли, промени или отмени промяната в значителната собственост.</p>
<p>Описание и изводи относно ОК3</p>	<p>В резултат на качествената оценка на предложенията приобетател, както е описано в ОК2, БНБ издава или отказва разрешение. То се дава само ако БНБ се увери в пригодността и адекватността на качествата на предложенията приобетател, включително неговата финансова стабилност, квалифициран опит и почтеност. В това отношение, БНБ извършва проучване, сравнимо с това, което прилага при лицензиране.</p> <p>Както е разписано в ЗКИ, трансакции, решение и действия, извършвани и предприемани без предварителното одобрение на БНБ, се считат за нищожни и невалидни. Същото се прилага, когато например придобиването на собственост е базирано на невярна или частична информация. Такъв би бил случаят и ако има основателни причини да се подозира, че във връзка със заявеното придобиване, се извършва или е извършено, или е имало опит за извършване на пране на пари или финансиране на тероризъм, или че осъществяването на заявеното придобиване би увеличило риска от това. Записаните гласове на замесените акционер(и) могат да бъдат прекратени или БНБ да издаде писмена заповед, разпореждаща акционерите да се освободят от неправомерно придобитите акции.</p> <p>За последните 5 години са били одобрени 16 искания за прехвърляне на значителна собственост. Не е имало официални откази. След предварителни консултации с подуправителя на БНБ, ръководещ Управление „Банков надзор“ (съгласно изискванията на Наредба № 2 на БНБ), някои заявления за придобиване са били оттеглени.</p>
<p>ОК4</p>	<p>Надзорът получава от банките, чрез периодична отчетност или проверки на място, имената и информацията за инвестициите на всички значителни акционери или тези, които упражняват контрол, включително самоличността на действителните собственици на акциите, които се държат от номинирани лица, попечители или посредством компании, които могат да се използват за прикриване на собственост.</p>
<p>Описание и изводи относно ОК4</p>	<p>Както е посочено в ЗКИ, банки, лицензирани в Република България, уведомяват БНБ в 7-дневен срок от узнаването за всяко придобиване или прехвърляне на акции от капитала им, в резултат на което дяловите участия на акционерите надхвърлят или спаднат под някой от праговете, определени в закона (чл. 34, ал. 1). По-нататък, на тримесечна база от банките се изисква да представят на БНБ отчет относно акционерите на банката, които притежават квалифицирани участия. Банките трябва да посочат в тези отчети имената на акционерите, а също и размера на тяхното участие.</p> <p>Както е описано в Наръчника за оценка на риска на БНБ, Българската народна банка потвърждава качеството на акционерните участия основно чрез инспекции на място и, по преценка, чрез изискване на допълнителна информация за целите на дистанционния надзор. В тази връзка, всяка година, всички промени в структурата на собственост на банките се оценяват от дирекция</p>

	„Специален надзор“. Използват се различни източници на информация, включително отчети на банките и данни от Централния депозитар. Освен това оценяващите прегледаха няколко доклада, изготвени от дирекция „Специален надзор“, в които е обърнато специално внимание на състава на собствеността, финансовото състояние на компаниите, притежаващи квалифицирано участие, а също и на действителните собственици на тези компании. В тази връзка са били разкрити и докладвани на ръководството на БНБ няколко пропуски и липсваща информация, и по-конкретно относно истинската идентичност на действителният собственик с местоположение в чужбина (за повече подробности вж. Принцип 5).
OK5	Надзорът има право да предприема необходимите действия за промяна, отмяна или да действа по друг начин при промяна на контрол, която е извършена без необходимото уведомление до или одобрение от надзора.
Описание и изводи относно OK5	Законът за кредитните институции съдържа някои разпоредби, които позволяват на БНБ да предприеме необходимите действия. Централната банка може да прекрати правата на глас, свързани с неправомерно придобити акции. Друго възможно надзорно действие е писмена заповед от БНБ за принудителна продажба на акции, които са били придобити без предварително разрешение. Трябва да се спомене, че съгласно чл. 29а от ЗКИ, акции, придобити без получаване на съответното одобрение от БНБ, са „нищожни или невалидни“. Мисията беше информирана също така, че лицето, отговорно за търговския регистър, трябва да гарантира, че новите придобивания са получили одобрението на БНБ.
OK6	Законовите, подзаконовите нормативни актове или надзорът изискват банките да уведомяват незабавно надзора, след като установят наличието на съществена информация, която може да повлияе негативно върху пригодността на основен акционер или на страна, която има контролиращо участие.
Описание и изводи относно OK6	Няма такова изискване в българското законодателство.
Оценка на принцип 6	Несъответствие в голяма степен.
Коментари	<p>Мисията прегледа няколко досиета за предложено придобиване на значителна собственост в банка от местна частна компания. Анализът, извършен от дирекция „Правно обслужване и административна дейност“ (ПОАД) и проучването в уверение на това, че придобиването на акциите няма да има отрицателно въздействие върху банката, бяха оценени като адекватни. Българската народна банка определя по-специално дали предоставените заедно със заявлението документи и информация показват, че предложеният приобретател притежава финансова стабилност и е декларирал, че ако е необходима финансова подкрепа за развитието на дейността на банката или в случай на финансови затруднения, последният ще осигури допълнителни средства. Дирекция ПОАД също така се уверява, че няма да има промяна в контрола на придобиващия, който той упражнява върху банката и че няма индикация, че придобиването би причинило нарушаване на приложимите надзорни регулации.</p> <p>Мисията разгледа също така промяната на контрол/придобиване между две банки – а именно 100% придобиване от КТБ на френската дъщерна банка (ТБ „Виктория“, предишно име Cr�dit Agricole, България ЕАД) през юни 2014. По отношение на това придобиване последното развитие на събитията, свързани с фалита на КТБ, които се случват почти едновременно с покупката на дъщерната банка на френска значима финансова институция²⁷, повдига въпроси относно адекватността на вътрешните процеси в БНБ при промяна на контрола, а най-вече по отношение на придобиванията. Изглежда, че проучването не е достатъчно стриктно и задълбочено, за да гарантира, че приобретателят (КТБ) притежава капацитет по отношение на управлението на риска, за да управлява адекватно дъщерната банка и по този начин да се гарантира, че дъщерната банка ще бъде управлявана благоразумно от новата банка майка. По мнение на оценяващите, промяната на контрола поставя ТБ „Виктория“ в по-малко стабилна/уязвима позиция, поради невъзможността КТБ да се счита за подходяща структура,</p>

²⁷ Делът на тази банка (преименувана на ТБ „Виктория“) се изчислява на около 0.45% от активите на банковата система към юни 2014 г.

	<p>която да бъде „предприятие майка на банка“. Промените в контрола по своето естество са сравнително необичайно събитие в повечето юрисдикции и в резултат на това, надзорните очаквания са високи, за да се гарантира, че прехвърлянето на значителна собственост се извършва по последователен начин, от гледната точка и на двете страни. Важно е да се има предвид, че тези видове сделки трябва в действителност да преминат два теста. Не е задължително при съответствие с Принцип 7, както е дискутирано по-долу, да се счита, че и Принцип 6 е на необходимото ниво на съответствие.</p> <p>Също така би било полезно да се въведат някои механизми за консултации с външните одитори преди всяко значително придобиване.</p> <p>Необходими са някои подобрения, които са описани по-долу.</p> <p>Българската народна банка разполага с широка гама от възможности да прилага законовите разпоредби във връзка с прехвърлянето на собственост в банките. Въпреки това би било полезно да се добави ясна разпоредба в ЗКИ, която да урежда казуса, при който дадено лице, което не изпълнява изискванията да притежава капитал (напр. когато упражнява влияние, което може да застраши надеждното управление на банката), да не може да придобива пряко или непряко нови акции в банката. Необходимо е също така надзорният орган да определи времева рамка за действието на тази забрана и да има възможност за забрана на съответното лице да придобива участия, пряко или непряко, в други банки.</p> <p>Законът за кредитните институции не съдържа разпоредба, изискваща банките да уведомяват надзора веднага след като узнаят за някаква съществена информация, която би имала отрицателно въздействие по отношение пригодността на основен акционер или на страна, която има контролиращо участие.</p> <p>Препоръчва се следното:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Да се създаде по-устойчив механизъм, който да гарантира, че новият собственик, освен финансова стабилност, притежава и капацитет за управлението на риска за правилно управление на придобиването. ○ Да се създаде механизъм, чрез който да се взима предвид мнението на външните одитори преди одобрението на голямо прехвърляне на значителна собственост. ○ Да се осигурят на БНБ повече правомощия по отношение на акционерите, които не изпълняват изискванията да притежават участие в капитала на банките. ○ Да се включи в закона разпоредба, която да изисква банките да уведомяват надзора, веднага след като узнаят за някаква съществена информация, която би могла да има отрицателно въздействие върху пригодността на основен акционер или на страна, която има контролиращо участие.
<p>Принцип 7</p>	<p>Големи придобивания. Надзорът разполага с правомощия да одобрява или отказва (или да препоръчва на отговорния орган да одобри или да откаже) и да налага пруденциални условия по отношение големи придобивания или инвестиции на банката, чрез налагане на изискване за изпълнение на критерии, включително при формиране на презгранични операции, и да определя дали корпоративните филиали или структури не излагат банката на прекомерен риск и не пречат на ефективния надзор.</p>

Основни критерии	
OK1	<p>Законовите или подзаконовите нормативни актове ясно дефинират:</p> <p>а) кои видове и суми (като абсолютна стойност и/или във връзка с капитала на банката) на придобивания и инвестиции се нуждаят от предварително надзорно одобрение; и</p> <p>б) случаите, при които е достатъчно да се извърши уведомление след придобиването или инвестицията. Такива случаи са преди всичко дейности, тясно свързани с банковата дейност и когато инвестицията е малка в сравнение с капитала на банката.</p>
Описание и изводи относно OK1	<p>а) Съгласно чл. 28 от ЗКИ банката не може, без предварителното одобрение на БНБ, да придобива пряко или непряко акции или права на глас в банка, лицензирана в Република България, ако в резултат на придобиването участието ѝ става квалифицирано или ако това участие достига или надхвърля праговете от 20, 33 или 50% от акциите или правата на глас. Предварително одобрение от БНБ се изисква и когато участието става квалифицирано или праговете, споменати по-горе се достигнат или надхвърлят в резултат на придобиване на акции на фондовата борса или на друг регулиран пазар на ценни книжа.</p> <p>Откриването на клон в трета държава също е обект на одобрение от страна на БНБ в съответствие с чл. 29, ал. 1, т. 1 от ЗКИ. Задължението да се иска одобрение на БНБ се прилага и при други придобивания, реализирани чрез сливане (ЗКИ – чл. 29, ал. 1, т. 8), а също и при придобиване на контрол върху банка със седалище в чужбина (ЗКИ – чл. 29, ал. 1, т. 8).</p> <p>За получаване на одобрението, банката трябва да уведоми БНБ чрез писмена процедура за своето решение за придобиване по смисъла на чл. 28 и да приложи всички необходими документи, определени в Наредба № 2 на БНБ за лицензите, одобренията и разрешенията, издавани от Българската народна банка по Закона за кредитните институции.</p>
	<p>Трябва да се спомене, че придобиванията на банки в нефинансови компании не изискват уведомления – дори и последващо – и следователно не са обект на надзорно одобрение. Във връзка с това Република България прилага изискванията на чл. 89 от Регламент (ЕС) № 575/2013 по отношение на квалифицираните участия извън финансовия сектор. Също така чл. 26 от Наредба № 7 на БНБ за организацията и управлението на рисковете в банките, указва, че по отношение прилагането на чл. 89, § 3 от Регламента, споменат по-горе, банката не може да има квалифицирани участия в предприятия извън финансовия сектор, които превишават индивидуалния лимит от 15% от приемливия капитал и агрегиращия лимит от 60% от приемливия капитал.</p> <p>б) Според БНБ няма случай, при който уведомлението след придобиване или инвестиция да е било достатъчно.</p>
OK2	Законовите или подзаконовите нормативни актове съдържат критерии, според които се преценяват индивидуалните предложения.
Описание и изводи относно OK2	<p>Условията за преценка на индивидуалните предложения за големи придобивания са уредени в ЗКИ и в Наредба № 2.</p> <p>Както е уредено в ЗКИ, БНБ извършва преценка въз основа на документите и информацията, предоставени от заявленията приобретател, а също и на базата на друга информация и документи. Българската народна банка дава одобрение, отчитайки потенциалното въздействие на заявленията приобретател върху кредитната институция, с оглед гарантиране на нейното стабилно и разумно управление. Особено внимание се обръща на пригодността и финансовата стабилност на приобретателя. Преценката се базира на следните критерии:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. репутацията на заявления приобретател; 2. финансовата стабилност на заявления приобретател с оглед и на конкретната специфика на дейността, която банката извършва или се предвижда да извършва;

	<p>3. репутацията, знанията, уменията и опита на членовете на управителния съвет (съвета на директорите), на надзорния съвет, както и на висшия ръководен персонал, които ще управляват дейността на банката в резултат на осъществяване на заявеното придобиване;</p> <p>4. дали банката към момента на придобиването и след това продължава да спазва надзорните изисквания, установени въз основа на действащата нормативна рамка, включително ЗКИ.</p> <p>5. дали има разумни основания за съмнение, че във връзка със заявеното придобиване е извършено, се извършва или е имало опит за извършване на изпиране на пари или финансиране на тероризма или че осъществяването на заявеното придобиване би увеличило риска от това.</p> <p>Изискванията за разглеждане на заявлението са разработени по-нататък в членове 18-19в на Наредба № 2 на БНБ. По време на процедурата за разглеждане на заявлението за голямо придобиване, БНБ може да изиска от заявителя да предостави допълнителна информация с цел да се увери, че са изпълнени всички условия за издаване на одобрението. Българската народна банка трябва да вземе решение по заявлението за издаване на разрешение в рамките на период от три месеца след получаването му. Освен основанията, описани по-горе, БНБ може да откаже придобиването, ако предоставените от заявителя документи съдържат непълна, противоречива, неправилна или ненадеждна информация.</p> <p>Условията за придобиване на контрол върху банка със седалище в чужбина са уредени в членове 29 и 30 от Наредба № 2 на БНБ. Банката трябва да подаде заявление до БНБ заедно с няколко допълнителни документа, включващи (1) данни за вида, броя, единичната и обща номинална стойност на акциите, които ще се придобиват, дела им в капитала на банката и цената на придобиване (2) данни за вида, броя, единична и обща номинална стойност на притежаваните до момента акции, дела им в капитала на банката и цената им на придобиване; (3) документи и сведения за банката, която ще се придобива; (4) актуален препис-извлечение от съответния търговски регистър с данни за наименованието на банката, правно-организационната форма, седалището и адреса на управление, и за лицата, които представляват и управляват банката; (5) одитирани финансови отчети на чуждестранната банка за последните две години; (6) препис от устава (акта за учредяване) на банката; (7) данни за свързаност на банката с други лица; и, най-важното, (8) икономическа обосновка на необходимостта от придобиване на банка със седалище в чужбина.</p> <p>Анализът на проекта за голямо придобиване се извършва от дирекция „Правно обслужване и административна дейност“, която преглежда, в допълнение към материалите, изисквани в регулациите, и друга важна информация за новата банка, включваща надзорни отчети, финансово състояние на купувача, ликвиден отчет на новата банка както на индивидуална, така и на консолидирана основа. Българската народна банка трябва да се увери, че приобретателят има достатъчна ликвидност и може да покрие допълнителните изисквания за капиталова адекватност. Освен това се обръща внимание на стратегията на приобретателя, особено по отношение на банката, която ще се придобива (промяна в бизнес модела, бизнес стратегията, затваряне на клонове и т.н.). При този анализ дирекция „Правно обслужване и административна дейност“ взима предвид мнението на инспекторите от дирекция „Надзорно наблюдение на кредитните институции“ преди да изпрати заявлението на подуправителя за вземане на крайното решение.</p>
<p>ОКЗ</p>	<p>В съответствие с изискванията за издаване на лиценз, измежду обективните критерии, които използва надзора, е този, че новите придобивания и инвестиции не трябва да излагат банката на прекомерни рискове или да са пречка за упражняването на ефективен надзор. Надзорът, определя, също така, когато е подходящо, дали тези нови придобивания и инвестиции не са пречка пред ефективното прилагане на корективни мерки в бъдеще²⁸. Надзорът може да забрани на банката да извършва големи придобивания/инвестиции (включително извършване на пресгранични банкови операции) в държави със закони или регулации, които пречат на потока от информация, който може да е необходим за адекватния консолидиран надзор. Надзорът взима предвид ефективността на надзора в приемащата държава и възможността си да упражнява надзор на консолидирана основа.</p>

²⁸ В случай на големи придобивания това решение може да взима предвид дали придобиването или инвестицията създават пречки пред правилното извършване на реструктуриране на банката.

<p>Описание и изводи относно ОК3</p>	<p>Както е описано по-горе, БНБ извършва серия от проучвания по отношение проекта за голямо придобиване. Централната банка се уверява, че придобиването няма да изложи банката на прекомерни рискове. Също така в случай на придобиване в чужбина БНБ взема предвид изискванията, заложи в Регламент (ЕС) № 575/2013, особено по отношение на това дали групата, в която банката ще участва, притежава структура, която дава възможност за упражняване на ефективен надзор, за ефективна обмяна на информация между компетентните органи и за определяне разпределението на отговорностите между компетентните органи.</p> <p>До този момент мисията не е открила специална разпоредба, съгласно която БНБ също така да определя, когато е подходящо, че новите придобивания и инвестиции няма да са пречка пред ефективното налагане на корективни мерки в бъдеще.</p>
<p>ОК4</p>	<p>Надзорът определя дали банката притежава, от самото начало, адекватни финансови, управленски и организационни ресурси, за да третира по адекватен начин придобиването/инвестицията.</p>
<p>Описание и изводи относно ОК4</p>	<p>Уведомлението до БНБ (чрез подаване на заявлението) е начална точка за стартиране на процедурата по издаване на разрешение за голямо придобиване. Съгласно Наредба № 2, БНБ определя дали банката има адекватни финансови, управленски и организационни ресурси, за да третира по адекватен начин придобиването (вж. ОК1 по-горе и коментарите по-долу).</p>
<p>ОК5</p>	<p>Надзорът е наясно с рисковете, свързани с небанковите дейности, на които може да бъде изложена банковата група и разполага със способности за действие за редуцирането на такива рискове. Надзорът взема под внимание възможността на банката да управлява тези рискове, преди да разреши инвестирането в небанкова дейност.</p>
<p>Описание и изводи относно ОК5</p>	<p>Както е описано при ОК1, придобиванията от банки на нефинансови компании не са обект на надзорно одобрение. От дискусиите с БНБ, се разбра, че няма специална процедура в тази връзка. Тъй като в Република България прилагането на Регламент (ЕС) № 575/2013 е пряко приложимо, трудно е да се гарантира, че БНБ е в позиция да наблюдава дали банка, извършваща голямо придобиване в нефинансовия сектор, не заобикаля регулаторните лимити (индивидуален лимит от 15% от приемливия капитал и агрегиран лимит от 60% от приемливия капитал). На мисията беше казано, че в случай на нарушение на лимитите се прави намаление от базовия собствен капитал от първи ред [констатацията е неточна: не се допуска превишение на лимитите – бележка на ред. на превода]. Досега, при липса на официално одобрение от БНБ, няма начин да се определи дали инвестиция в или голямо придобиване на небанкова компания може да изложи групата на риск. Българската народна банка няма възможност и да се увери дали банката има възможност да управлява този риск.</p>

Допълнителни критерии	
ДК1	Надзорът прави преглед на големите придобивания или инвестиции от страна на други предприятия в банковата група, за да определи дали те не излагат банката на прекомерни рискове или не пречат на ефективния надзор. Надзорът, също така определя, когато е уместно, дали тези нови придобивания и инвестиции няма да попречат на ефективното налагане на корективни мерки в бъдеще ²⁹ . Когато е необходимо, надзорът е в състояние да идентифицира по ефективен начин рисковете за банката, възникващи от такива придобивания или инвестиции.
Описание и изводи относно ДК1	Не е обичайна (или честа) практика за БНБ да одобрява големи придобивания или инвестиции от други предприятия в банкова група. Според практиката и наблюденията на БНБ, такива инвестиции са редки и те не произтичат от спекулативни цели или намерения за заобикаляне на регулациите. Повечето от тях са свързани със създаване или закупуване на компании, които извършват спомагателни услуги към основната банкова дейност. Дейностите на такива предприятия обаче, са били обект на проверки и преглед предимно в рамките на процеса по надзорен преглед и инспекции на място, а когато има съответни коментари по този въпрос, те се поставят в секциите Капитал, Доходност или Ръководство (в зависимост от основния риск, свързан с тази инвестиция). Рисковете, възникващи от небанкови дейности, включително инвестиции и придобивания на предприятия в рамките на групата в случай на презгранични банкови групи, са били дискутирани и в рамките на надзорните колегии. Както беше отбелязано от БНБ, имало е случаи в миналото, когато банка е провеждала разговори с БНБ за нейно планирано придобиване на друга небанкова компания, но основната цел на срещите е била да се дискутира дали (и как) тези предприятия ще бъдат консолидирани във финансовите отчети, а също и какъв би бил ефекта върху общата корпоративна структура.
Оценка на Принцип 7	Съответствие в голяма степен.
Коментари	<p>Следните аспекти заслужават внимание:</p> <p>В последните пет години са били одобрени от БНБ три големи придобивания. Две придобивания са свързани с българска банка, придобиваща респективно 100% от банка с местоположение в Република Македония и 75.961% от банка, регистрирана в Русия.</p> <p>Както беше дискутирано при ОК1, придобиванията на банки в нефинансови компании не изискват уведомления – дори и последващи – и съответно не са обект на надзорно одобрение. В това отношение, България прилага изискванията на чл. 89 от Регламент (ЕС) № 575/2013 за квалифицирани участия извън финансовия сектор³⁰. Освен този регламент обаче, БНБ не е създала някакъв специален протокол или процедура във връзка с големи придобивания от банки на нефинансови компании. В резултат на това, БНБ изглежда няма системна възможност да: (1) оценява съответствието с лимитите, (2) определя дали инвестицията или голямото придобиване на небанкова компания не излагат групата на риск, и (3) се увери, че банката има възможност да управлява риска, особено риска по отношение на регулаторния капитал.</p> <p>В миналото в Наредба № 17 на БНБ е имало някои ограничения по отношение придобиванията/инвестициите в някои сектори (напр. недвижими имоти), но Наредбата е била отменена.</p> <p>Одобренията за големи придобивания се извършват в дирекция „Правно обслужване и административна дейност“ с помощта на другите дирекции от управление „Банков надзор“. При формиране на мнението, се оценява дали придобиването изпълнява всички критерии, определени в ЗКИ и Наредбите на БНБ и дали проектът е надежден от финансова/пруденциална перспектива. Крайното решение за одобрение или отказ на придобиването се взема само от подуправителя, ръководещ банкови надзор, независимо от размера на придобиването. На мисията беше казано, че</p>

²⁹ Вж. бележката под линия при Принцип 7, ОКЗ.

³⁰ Банка не може да има квалифицирани участия в предприятия извън финансовия сектор, които да превишават индивидуалния лимит от 15% от приемливия капитал и агрегирания лимит от 60% от приемливия капитал.

	<p>има създадена процедура за консултации с Българската комисия за защита на конкуренцията, но официален протокол не е създаден. Също така не стана ясно дали одобреното от БНБ придобиване е обект на последващ преглед; мисията установи, че дирекция „Надзорно наблюдение на кредитните институции“ е отговорна за това, но на мисията не бяха предоставени доказателства за същността на този механизъм.</p> <p>Въз основа на горното се препоръчва следното:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Всяко голямо придобиване трябва да е предмет на официален механизъм за последващ преглед, за да се установи дали новите придобити дейности не излагат банката на прекомерни рискове. ○ Големите придобивания в нефинансови компании трябва да са предмет на засилен и внимателен контрол от страна на БНБ, особено по отношение на съответствието с лимитите. Също така БНБ трябва да се увери, че: (1) структурата не води до допълнителни рискове, и (2) са предприети действия за редуциране на рисковете. ○ Да се проучи възможността за налагане на ограничения за големи придобивания в нефинансовия сектор, за които се счита, че са обект на особено безпокойство. ○ Да се създаде изрична разпоредба, съгласно която надзорът да установява, когато е подходящо, дали новите придобивания и инвестиции няма да попречат на ефективното налагане на корективни мерки в бъдеще.
Принцип 8	<p>Надзорен подход. Ефективната система за банков надзор изисква надзорът да разработи и поддържа ориентирана към бъдещето оценка на рисковия профил на отделните банки и банкови групи, пропорционално на тяхното системно значение; да идентифицира, оценява и да вземе предвид рисковете, произтичащи от банките и от банковата система, като цяло; да има създадена рамка за ранна намеса; да има създадени планове, в сътрудничество с другите относими органи, за предприемане на подходящи действия за оздравяване на банките, в случай че станат нежизнеспособни.</p>
Основни критерии	
OK1	<p>Надзорът използва методология за определяне и оценка на текуща база на характера, въздействието и обхвата на рисковете:</p> <p>а) на които са изложени банките или банковите групи, включително рискове, произтичащи от предприятия, части от по-голяма група; и</p> <p>б) които банките или банковите групи поставят пред сигурността и надеждността на банковата система</p> <p>Методологията взема предвид, освен другото, и бизнес фокуса, структурата на групата, рисковия профил, вътрешния контрол и възможността на банката за решаване на проблеми, и позволява извършване на съответните сравнения между банките. Честотата и интензитетът на надзорните действия спрямо банките и банковите групи имат отражение върху резултата от този анализ.</p>
Описание и изводи относно OK1	<p>От 2014 г. БНБ има законово задължение да извършва надзор за оценка на: (1) рисковете, на които са или могат да бъдат изложени банките, и (2) рисковете, на които банките излагат финансовата система. По отношение на втората точка БНБ трябва да взема предвид документите, публикувани от ЕБО и ЕССР (чл. 79в (1) от ЗКИ).</p> <p>Методологията, използвана от БНБ за определяне и оценка на характера, въздействието и обхвата на рисковете, на които са изложени банките и банковата система, се основава основно на Процеса по надзорен преглед и оценка (ПНПО).</p> <p>Процесът по надзорен преглед и оценка е част от цялостния процес по Стълб 2 (Стълб 2 е Процесът за надзорен преглед по капиталовата рамка на Базел) и е основното средство за обвързване на риска с подходящото ниво на капитализация на банките. С други думи, ПНПО е средството, с което се установява дали институциите имат достатъчно капитал за подкрепа на всички съществени рискове, на които ги излага дейността им. Следователно трябва да се засили връзката между риск и капитал, по такъв начин, че стратегията, подходите и системите на институцията за управление на риска да са интегрирани в тяхното капиталово планиране, и от тук следва, че ПНПО не е само количествен подход,</p>

БЪЛГАРИЯ

	<p>но изисква и качествена оценка на всеки вид риск и неговото управление в рамките на цялостния контекст на вътрешното управление на институциите. Българската народна банка преглежда всички процедури, стратегии, процеси и механизми, въведени от кредитните институции и установява дали те осигуряват надеждно управление и покритие на рисковете.</p> <p>Процесът по надзорен преглед и оценка трябва да взема предвид характера, мащаба и сложността на банковите операции и когато е необходимо да се налагат надзорни мерки. Този процес включва:</p> <ul style="list-style-type: none"> • оценка на рисковия профил на банката, на базата преглед на всички съществени рискове и отразяване качеството на системите за управление, отчетност и наблюдение на рисковете; • потвърждаване на адекватността и стабилността на вътрешния контрол в банката и системите, свързани с Процеса по вътрешен анализ адекватността на капитала (ВААК); • потвърждаване, че собственият капитал и адекватността на вътрешния капитал кореспондират с рисковия профил на банката.
	<p>Процесът по надзорен преглед и оценка се извършва на консолидирана основа, но фокусът е върху оценка на индивидуалните рискови профили и системи за управление на отделните банки, принадлежащи към съответни групи, като ПНПО взема предвид позицията на индивидуалните банки в рамките на групата.</p> <p>Ключовите фактори, които се взимат предвид от управление „Банков надзор“ на БНБ в ПНПО, са:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ниво, структура и стабилност на регулаторния капитал; • кредитен риск, включително риск от концентрация; • пазарен риск; • операционен риск; • лихвен риск в банковия портфейл; • ликвиден риск; • способност за генериране на печалба; • организационна структура на банката, включително корпоративно управление и вътрешен контрол; • финансови мерки срещу прането на пари и тероризма, финансови престъпления и репутационен риск; • ниво и разпределение на вътрешния капитал, в зависимост от специфичния рисков профил на банката. <p>Българската народна банка също така определя честотата и интензитета на прегледа и оценката, взимайки предвид мащаба, системното значение, характера, обхвата и сложността на дейностите на съответната кредитна институция, отчитайки принципа на пропорционалност. Независимо от това, прегледът и оценката трябва да бъдат осъвременявани поне веднъж годишно – както се изисква от законодателството.</p> <p>Процесът по надзорен преглед и оценка (ПНПО) е структуриран по начин, който гарантира последователност на третирането между банките, имайки предвид, че рисковите профили, стратегията и управлението на институциите са различни. Съобразно изводите или „резултата“ от ПНПО, се получава оценка или рейтинг, чрез сравнение резултатите от Системата за оценка на риска (COP) и оценката на рисковите фактори (включително рискове и рискови контроли, непокрити от COP) с резултата от ВААК и анализиране на съответствието на тези отделни процеси. Този подход спомага за постоянство на третирането в банковия сектор.</p>
<p>OK2</p>	<p>Надзорът разполага с процеси, чрез които да определя рисковия профил на банките и банковите групи и да разработва ясно дефинирана методология за формиране на оценка на профила, ориентирана в бъдеще. Естеството на надзорната дейност по отношение на всяка банка се базира на резултатите от този анализ.</p>
<p>Описание и изводи относно OK2</p>	<p>Системата за оценка на риска (COP) е средството, използвано от управление „Банков надзор“ за организиране и извършване оценката на рисковия профил на банката. Системата за оценка на риска е структурирана по такъв начин, че да осигурява общи насоки, прилагани последователно към всички кредитни институции като първа фаза на ПНПО. Чрез COP Българската народна банка формира оценки на съществените рискове и контроли в банката и качеството на тяхното управление.</p> <p>Системата за оценка на риска е част от ПНПО и включва оценка на всеки съществен риск. Системата</p>

	<p>включва и функционира чрез два основни метода: CAMELOS (използван за оценки при инспекции на място) и CAEL (използван при текущата дистанционна оценка на банката). Системата CAMELOS се прилага на годишна база като се базира на заключенията от инспекциите на място, въпреки, че трябва да се отбележи, че инспекциите не винаги се извършват всяка година, а CAEL се осъвременява всяко тримесечие чрез дистанционна оценка.</p> <p>Компонентният рейтинг по CAMELOS се базира на детайлизиран количествен и качествен анализ на цялостната дейност на банката, включително нейния рисков профил, финансово състояние и адекватност на механизмите за вътрешен контрол и управление. Седемте основни компонента, използвани за тази оценка, са:</p>
	<p>С – капиталова адекватност;</p> <p>А – качество на активите и кредитен риск;</p> <p>М – ръководство и вътрешен контрол;</p> <p>Е – приходи и генериране на печалба;</p> <p>Л – ликвиден риск и възможност за покриване на задълженията;</p> <p>О – ниво и управление на операционния риск;</p> <p>S – чувствителност към пазарен риск.</p> <p>Компонентните рейтинги по CAEL се базирани върху количествена оценка на всички дейности на банката, включително: рисков профил, финансово състояние и адекватност на механизмите за вътрешен контрол и управление. Четирите основни компонента са:</p> <p>С - капитал;</p> <p>А – качество на активите;</p> <p>Е - приходи;</p> <p>Л - ликвидност.</p> <p>Компонентните рейтинги за двете вътрешни системи за оценка (CAMELOS и CAEL) варират от 1 до 5. Компонентен COP рейтинг от 1 представлява най-доброто представяне, много добри системи за управление на риска и изисква минимално надзорно внимание. Компонентен рейтинг 5 е най-лошата оценка и е индикация за критично представяне, слаби или липсващи системи за управление на риска и изисква максимално внимание от надзора. Рейтинговата система е разработена с ориентация в бъдещето и съответства на добрите практики, така че развитието на риска в бъдеще е заложено в рейтингите.</p>
ОК3	Надзорът оценява съответствието на банките и банковите групи с пруденциалните регулации и другите законови изисквания.
Описание и изводи относно ОК3	Съгласно ЗКИ (чл. 79) БНБ трябва да надзирава банките, включително да гарантира спазването на правилата и Закона. Законът за кредитните институции (членове 89-101) гарантират, че надзорът трябва да се извършва на консолидирана основа за банковите групи.
ОК4	Надзорът взема предвид макроикономическата среда в оценката на банките и банковите групи. Надзорът също така взема предвид междусекторните отношения, например с небанковите финансови институции, чрез чести контакти с техните регулаторни органи.
Описание и изводи относно ОК4	Дирекция „Макропруденциален анализ и стратегии“ (МПАС) е създадена през 2009 г. в Управление „Банков надзор“ за целите на макропруденциалните въпроси и предизвикателствата, с които се сблъсква банковата система в Република България. Дирекцията отговаря за извършването на стрес-тестове, разработване и предлагане на макропруденциални инструменти и оценка на рисковете пред банковата система. Активно си съдейства с Дирекция „Финансова стабилност“, формирана в началото на 2010 г. Основните анализи на тези две звена се представят пред Управителния съвет на БНБ чрез Доклад за състоянието на банковата система и Доклад за финансовата стабилност. Дирекция „Макропруденциален анализ и стратегии“ и дирекция „Финансова стабилност“ подпомагат участието на БНБ в работата на ЕЦБ (Комитет за финансова стабилност) и ЕССР, а дирекция „Макропруденциален анализ и стратегии“ подпомага ЕБО в работата му по проучване на рисковете и уязвимостта на банковата система в ЕС.

	<p>В резултат на измененията на ЗКИ и изричния макропруденциален мандат на БНБ за банковата система през април 2014 г. се създава дирекция „Макропруденциален надзор и финансова стабилност“ (МПНФС). Реорганизацията е извършена, за да се отразят нуждите от постигане на синергия в областите на финансовата стабилност и пруденциалния надзор и за по-нататъшно подобрене на анализа и базата от умения. Промените са в отговор и на новата надзорна архитектура в ЕС (Европейският съвет за системен риск и Европейските надзорни органи), както и на препоръката на ЕССР за макропруденциалния мандат на националните органи.</p> <p>Новата дирекция МПНФС е отговорна за оценка и предложения, когато е необходимо, за макропруденциални мерки и инструменти; формулиране на препоръки и изисквания за банковата система (чрез решения на Управителния съвет на БНБ), участие в предложения за ревизиране на вторичното законодателство (Наредби на БНБ) и други регулации. Дирекцията извършва периодичен преглед на макроикономическата среда и възможните макрорискове за банковата система. Това включва, например, задлъжнялостта на домакинства и нефинансови корпоративни клиенти, техните финансови профили и качеството на кредитните им портфейли. Дирекцията работи с подходи, ориентирани в бъдеще и нейната работа проучва основните фактори, свързани с търсенето на кредит (домакинства и нефинансови корпоративни клиенти) – напр. чрез събиране на данни не само за кредитите, които са били предоставени, но и за кредити, които са били отказани.</p> <p>Допълнителен пласт в анализа на финансовата стабилност е периодичното наблюдение на данни за небанковите финансови институции, като фокусът е главно върху пенсионни фондове, застрахователи, лизингови и кредитни компании. Наблюдава се взаимосвързаността с банковата система, а също и основните рискове, произтичащи от такива експозиции и дейности. Анализът се представя в „Доклад за състоянието на банковата система“. Поради вливането на звеното за финансова стабилност в управление „Банков надзор“, този документ беше разширен, включвайки частите на предишния доклад за финансовата стабилност – фокусиран върху макроикономически рискове за банките и рискове, произтичащи от междусекторните връзки.</p> <p>Работата на дирекцията и нейният принос за надзорния анализ са базирани също така и на сътрудничество с други звена на БНБ, които са фокусирани върху анализа на международните финансови пазари (относно управление на резервите в чуждестранна валута) и местната икономика.</p> <p>Във връзка с междусекторната работа, БНБ периодично си комуникира и си разменя информация с Комисията за финансов надзор (надзорният орган за небанковия финансов сектор). Нивото на взаимовръзки е в допълнение към официалната рамка за комуникация и сътрудничество между двата надзорни органа, която е била въведена чрез създаването на Съвета за финансова стабилност. Съветът включва министъра на финансите, управителя на БНБ и председателя на КФН. Съветът се председателства от министъра на финансите, а решенията се взимат с консенсус. Съветът разглежда предложения и препоръки към своите членове във връзка със защитата и поддържането на финансовата стабилност, превенцията и управлението на финансови кризи. Освен това във връзка с подобренията в макропруденциалната политика на държавата Съветът има отговорността да дискутира всички предложения, възникващи от препоръки или предупреждения от ЕССР. Съветът също така отговаря за приемане на националния план за действие в случай на криза. Съветът заседава всяко тримесечие, като може да го прави и по-често когато е необходимо, като е работата му е подпомагана от Изпълнителен комитет на експертно ниво.</p> <p>Българската народна банка също така си сътрудничи с КФН и Министерство на финансите в контекста на международните дейности, свързани с Комитета за финансова стабилност на ЕЦБ и ЕССР.</p>
<p>OK5</p>	<p>Надзорът, заедно с другите относими органи, идентифицира, наблюдава и оценява развитието на рисковете, тенденциите и концентрациите в рамките и между банковата система като цяло. Това включва, наред с други неща, проблемните активи на банките и източниците на ликвидност (като условия за финансиране в местна и чуждестранна валута, и разходи). Надзорът включва този анализ в оценката си на банките и банковите групи и се занимава активно с всички сериозни заплахи за стабилността на банковата система. Надзорът информира за всички съществени тенденции или възникващи рискове, идентифицирани за банките, и другите относими органи, отговарящи за стабилността на финансовата система.</p>

<p>Описание и изводи относно ОК5</p>	<p>Наблюдението и оценката на рисковете, тенденциите и концентрациите в и между банковата система като цяло, се извършва от дирекция МПНФС, част от управление „Банков надзор“, описана по-горе. Оценяващите се запознаха с изчерпателния анализ, извършван от тази дирекция. С цел ефективно изпълняване на задачите и целите си, дирекцията наблюдава и анализира поредица индикатори за отделните банки и за банковата система като цяло. Примерите включват:</p> <p><u>Анализ на качеството на активите:</u> наблюдение на различните категории класифицирани кредити, натрупани обезценки и покритие с провизии, включително по икономически сектори и пр.</p> <p><u>Доходност:</u> дирекцията наблюдава динамиката на индикатори като възвръщаемост на капитала, възвръщаемост на активите, нетен лихвен марж, възвръщаемост на лихвоносните активи, цена на лихвоносните пасиви, разходи за финансиране, анализ на източниците на доходи, ценови стратегии съобразно банките и инструментите, анализ на основна срещу неосновна дейност.</p> <p><u>Капиталова адекватност:</u> анализът покрива общата капиталова адекватност и адекватността на базовия капитал от първи ред, ливъридж, излишък на капитал, състав на капитала, тенденции и източници на формиране на капитал и капиталова подкрепа и т.н.</p> <p><u>Ликвидност:</u> образците за наблюдение на ликвидните индикатори обхващат ликвидни съотношения по падежни интервали, дял на ликвидните активи към привлечените средства, валутен състав, съответствие на ликвидните потоци, базирани на сценарии и т.н.</p> <p><u>Кредитиране в чуждестранна валута (кредити във валути, различни от евро)/финансиране в щатски долари:</u> Българската народна банка е въвела рамка за непрекъснато наблюдение и контрол на позициите в чуждестранна валута на всички банки още от началото на 90-те години. Отчетните изисквания са адаптирани към развитието на банковата система и сега включват отчетност за нетната позиция в чуждестранна валута като процент от собствения капитал, отчетност за ликвидността за входящите и изходящите потоци в чуждестранна валута (напр. съгласно Наредба № 11 по валути). Текущо, за целите на наблюдението на кредитирането в чуждестранна валута и финансирането в чужди валути, управление „Банков надзор“ на БНБ има отделни отчетни образци на месечна и тримесечна база. В допълнение към надзорната отчетност, управление „Банков надзор“ анализира данни от кредитния регистър и паричната статистика, с разбивки по валути. Специална отчетна форма обхваща индикаторите за финансиране в чуждестранна валута, суапове в чуждестранна валута, валутни и падежни несъответствия за основните чуждестранни валути. Наблюдават се и експозициите в щатски долари. Тази отчетност позволява на БНБ да следва препоръката на ЕССР за кредитирането в чуждестранна валута, въпреки, че отчетните изисквания предшества препоръката.</p> <p>Дирекцията по-нататък обединява цялата аналитична работа в <i>“своята оценка за банките и банковите групи”</i> чрез:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Изготвяне на периодични и специални анализи на тенденциите и основните рискове за банковата система; • Разработване и навременно осъвременяване на методологията за стрес тестване, измерване чувствителността на банките и банковата система към променящи се рискови фактори в рамките на техните дейности; <p>С цел <i>“активно разглеждане на всички сериозни заплахи за стабилността на банковата система”</i>, Дирекция МПНФС извършва също така и:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Анализ на ефективността на различните макропруденциални инструменти, прилагани от други надзорни органи; • Когато е необходимо, дирекцията разработва макропруденциални инструменти и предлага подходи за тяхното въвеждане с цел минимизиране на рисковете за стабилността на банковата система в държавата;
	<p>Подуправителят, ръководещ управление „Банков надзор“, когато е необходимо, издава писма до определени банки или до системата като цяло, за третирането на някои рискове или уязвимости. Прилагат се и законовообвързващи мерки. Например през 2014 г. БНБ въвежда предпазен капиталов буфер от 2.5% и буфер са системен риск от 3%, в сила от октомври, които се прилагат от всички банки в банковата система.</p>

БЪЛГАРИЯ

	<p>Както е отбелязано и в коментара по-горе, при изпълнение на своите задължения БНБ периодично комуникира с КФН (надзорника на небанковия финансов сектор) и си разменя информация на експертно ниво. Българската народна банка и КФН си сътрудничат и при извършване на инспекции на място на банките, за които КФН също има регулаторни отговорности, като напр. когато банката е и попечител.</p> <p>Освен това, както беше споменато в ОК4, официалната рамка за комуникация и сътрудничество между двата органа е покрита чрез Съвета за финансова стабилност.</p>
ОК6	<p>Получавайки информация, осигурена от банката и другите национални надзорни органи, надзорът, заедно с органа за реструктуриране, оценява възможността за оздравяване на банка, вземайки предвид рисковия профил на банката и нейното системно значение. Когато бъдат идентифицирани специфични за банката пречки за реструктурирането ѝ по подходящ начин, надзорният орган изисква, когато е необходимо, банката да въведе ефективни мерки, като промени в бизнес стратегии, в управленската, оперативната и структурата на собственост, както и във вътрешните процедури. Всички такива мерки взимат предвид влиянието им върху надеждността и стабилността на текущата дейност.</p>
Описание и изводи относно ОК6	<p>От БНБ се изисква съгласно ЗКИ (чл. 121а) да изготви план за реструктуриране на всяка банка, лицензирана в Република България, който може да се прилага, ако банката има финансови затруднения.</p> <p>Тези планове за реструктуриране трябва да се осъвременяват периодично, а от банките се изисква да осигурят на БНБ цялата необходима информация за изготвянето им. От банките се изисква да предоставят плановете си за възстановяване на БНБ до края на ноември 2014 г. Не всички банки са се съобразили с крайния срок, като БНБ изисква информация, когато е необходимо, и от съответния изпращащ надзор от ЕС – както двустранно, така и чрез надзорните колегии. Българската народна банка е определила вътрешни крайни срокове за извършване на своя анализ по отношение на реструктурирането и изготвянето на плановете за реструктуриране. По време на оценката на БОП този проект не беше приключен.</p> <p>Крайният срок за въвеждане на Директивата на ЕС за възстановяване и реструктуриране на банки (ДВПБ, 2014/59/ЕС) в българското законодателство беше края на 2014 г., но по времето на оценката директивата все още не беше транспонирана. Следователно на практика към момента концепцията за „оценка на възможността за оздравяване“ не съществува в българското банково законодателство. Неофициално е прието, че БНБ ще бъде компетентният орган, който ще има правомощия за реструктуриране на банки, но все още се очаква крайното потвърждение за това и няма официална политическа гаранция по този въпрос. По време на оценката получихме уверения, че законовото транспониране ще бъде извършено до юли 2015 г., но е възможно неспазване на сроковете.</p> <p>Независимо от липсата на транспониране на ДВПБ, ЗКИ вече гарантира съществени правомощия на БНБ да проучва бизнес стратегията, управленската и оперативна структура, структурата на собственост и вътрешните процедури. Оттук, когато бъдат идентифицирани специфични за банката пречки пред реструктурирането ѝ по подходящ начин, БНБ може да наложи изчерпателен набор от мерки, разписани в ЗКИ, чл. 103 (2).</p>
ОК7	<p>Надзорът има ясна рамка или процес за действия спрямо банките в условия на стрес, по такъв начин, че всякакви решения, изискващи предприемането на действия по възстановяване и реструктуриране се извършват навреме.</p>
Описание и изводи относно ОК7	<p>Въпреки че ДВПБ все още не е въведена, БНБ има няколко важни правомощия, когато дадена банка е в условия на стрес, включително правото да изиска от банката да предостави план за оздравяване, да назначи квестори или да постави банката под специален надзор (чл. 103, ал. 2, 21, 23 и 24).</p> <p>По отношение на собствената рамка на БНБ за действия спрямо банки в условия на стрес БНБ показва, че има официална писмена рамка за кризисни ситуации. Независимо от това, в контекста на малка институция и добре създадени работещи взаимоотношения, е възможно да се отговори в голяма степен на кризисна ситуация без прибегване към силно формализирани процедури. Записите и документацията по решенията и последващите действия са добре поддържани. Оценяващите дискутираха някои конкретни примери с БНБ. Трябва да се отбележи, че VCP оценката не е специфична оценка или анализ на обстоятелствата, свързани с действията по време на кризата с КТБ.</p>

OK8	Когато надзорът идентифицира, че дейности, подобни на банковата се извършват изцяло или частично извън регулаторния периметър, надзорът предприема подходящи стъпки, за да насочи вниманието на отговорния орган в тази посока. Когато надзорът идентифицира, че банки реструктурират своите дейности, за да избягнат регулаторния периметър, надзорът взема съответни мерки, за да се справи с това.
Описание и изводи относно OK8	<p>Българската народна банка разполага с правомощия да действа, ако идентифицира дейности, подобни на банковите извън регулаторния периметър, което е разписано в ЗКИ (чл. 79, ал. 9) като тази разпоредба позволява събирането на информация и инспекция на място от страна на БНБ. Българската народна банка разследва по няколко случая всяка година, свързани с нелегитимна банкова дейност.</p> <p>Също така е добре да се отбележи, че ЗКИ (чл. 3а) изисква предприятие да бъде регистрирано като финансова институция, ако извършва кредитиране, предоставяне на гаранции или придобиване на банкови кредитни портфейли. Наредба № 26, базирана на ЗКИ, чл. 3а, постановява финансовата информация и процедурите, които трябва да бъдат периодично представяни на БНБ от регистрирана финансова институция. Тези финансови институции трябва да представят данни и на Централния кредитен регистър. Финансовият регистър, следователно дава на БНБ допълнителен инструмент, с който да наблюдава възможността за поява на предприятия, подобни на банки.</p> <p>Въпреки че БНБ никога не е идентифицирала банки, които да са се опитвали да се реорганизируют или реструктурират за целите на регулаторен арбитраж или избягване от регулация, ЗКИ отново дава силни правомощия чрез чл. 103 при опит да се “заобикалят” банкови закони.</p>
Оценка на Принцип 8	Съответствие в голяма степен.
Коментари	<p>Българската народна банка използва надеждни методологии за анализ и оценка на отделни банки и банкови групи. Тази дейност е сериозно подпомагана от усилията на дирекция МПНФС, която работи интензивно, за да осигури широка гама от данни и анализи, за да даде различните перспективи и ъгли, чрез които да се оценяват силните и слабите места на банковата система. Оценяващите прегледаха пълните комплекти от отчети за няколко банки, включително периодичните тримесечни анализи, доклади от инспекции и средства за планиране. Повече детайли по въпроса се обсъждат при основните принципи за индивидуалните рискове, но общият коментар е че методологията и поддържащите вътрешни насоки водят до последователно детайлизирани и нюансирани отчети за индивидуалните кредитни институции.</p> <p>Педантичността по отношение на предварителното планиране и документацията за управление на кризи, са относително слаби, но това се смекчава от факта, че управление „Банков надзор“ на БНБ е достатъчно малко и добре организирано, че да не изисква разработване на такава система. Опитът от банковата криза през юни 2014 г. е доказателство, че БНБ е в състояние да идентифицира съответните данни, да взема решения, да координира дейностите си с други органи – местни и международни – и да предприема ефективни мерки, за да предпази системата от възможността за разпространение на проблема. Независимо от това, въпреки бързите действия по случая КТБ, има място за подобрения в бъдещото планиране и ефективно справяне при кризисни сценарии.</p> <p>Работата по оздравяване на банки изостава. Съществуващите закони осигуряват на БНБ почти пълни правомощия да извършва необходимите оценки и всички необходими действия по отношение оздравяването на банките, но определени фактори, включително банковата криза от 2014, ограничените ресурси и неуспеха с транспонирането на ДВПБ навреме, водят до изоставане. Заслужава похвала това, че управление „Банков надзор“ е направило каквото е възможно при тези специфични обстоятелства, но критерият не може да се счете като напълно съответстващ.</p>
Принцип 9	Надзорни техники и инструменти. Надзорът използва подходяща гама от техники и инструменти, за да прилага надзорен подход и да разгръща надзорни ресурси на пропорционална база, взимайки предвид рисковия профил и системната значимост на банките.
Основни критерии	

<p>OK1</p>	<p>Надзорът използва подходяща комбинация от инспекции на място³¹ и дистанционен³² надзор, за да оценява условията в банките и банковите групи, техния рисков профил, вътрешен контрол и корективните действия, необходими за преодоляване на надзорните притеснения. Специфичната комбинация между инспекции на място и дистанционен надзор може да се определя от конкретните условия и обстоятелства на държавата и банката. Надзорът периодично оценява качеството, ефективността и целостта на своите функции, свързани с инспекции на място и дистанционен надзор, и изменя своя подход, когато е необходимо.</p>
<p>Описание и изводи относно OK1</p>	<p>Функциите инспекции на място и дистанционен надзор са били обединени в отделна дирекция „Надзорно наблюдение на кредитните институции“ (ННКИ) в управление „Банков надзор“ на БНБ – от 2009 г.</p> <p>Следователно надзорният процес включва както анализи от инспекции на място, така и дистанционен анализ. Дистанционният анализ се извършва според периодичен тримесечен график, базиран на тримесечни (и месечни) отчети, придружени от допълнителен анализ, ако е необходимо – което може да се изисква например когато дадена банка е обект на засилен надзор.</p> <p>Продължителността и вида на инспекциите на място зависят от мащаба, сложността, системната значимост, рисковия профил и идентифицираните проблеми и слабости в хода на надзорния преглед на кредитните институции. По принцип, БНБ действа при надзорен цикъл за инспекции от 18 до 24 месеца, въпреки че по време на стрес в банковата система, особено през 2014 г. и според нуждите при въвеждане на регулаторни промени, иницирани от ЕС, този цикъл не е бил поддържан при всички банки. Дирекция ННКИ наблюдава всички банки, за да гарантира, че всички основни рискове са били взети предвид и планирането на инспекциите се съобразява съобразно това.</p> <p>Екипът от инспектори, воден от своя ръководител, е отговорен както за инспекциите на място, така и за дистанционния анализ. Всеки от петте екипа инспектори (всеки от които има приблизително по 5 служители), отговаря за портфейл от банки. Съставът на екипа от инспектори не е предмет на никакви официални изисквания за ротация и може да бъде статичен за дълго време, но портфейлът от банки е предмет на ротация приблизително на всеки 3 години. Инспекциите на място за някои от най-големите и най-сложни банки, обичайно се извършват от повече от един екип от инспектори. БНБ разполага с експерти по политиките (в дирекция „Надзорна политика“), които са в помощ на екипите от инспектори, но никой освен екипът, занимаващ се с анализ на моделите, няма вътрешни специалисти по рисковете.</p> <p>Продължителността на инспекцията на място отразява обхвата на съответната проверка, дали е фокусирана върху специфичен аспект в банката (напр. някои от рисковете по CAMELOS) или е с пълен обхват. Проверката продължава от 3 седмици до по-удължен период. Беше отбелязано, че когато проверката продължи повече от удължения период, екипът от инспектори прекратява проверката, за да се върне в БНБ и да извърши тримесечните дистанционни анализи.</p>
	<p>Българската Народна Банка не прави разграничение между местни и чуждестранни институции, когато определя честотата и обхвата на инспекциите на място. Има два вида проверки на място:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Пълна надзорна инспекция – оценява се целият рисков профил по CAMELOS. Дирекция „Специален надзор“ също извършва проверки на място, включващи преглед на рисковете, свързани с изпирането на пари и изнесените дейности. • Целева надзорна инспекция – въпросите за преглед могат да се идентифицират чрез анализ на тенденциите (с помощта на работата на дирекция МПНФС), като резултат от дистанционните анализи в надзорния процес, а могат да бъдат идентифицирани, също така и в резултат на информация, получена от други източници, като жалби на клиенти или информация от прокуратурата. Целевите инспекции могат да се провеждат от повече от една дирекция, например ННКИ и „Специален надзор“.

³¹ Инспекциите на място се използват като средство за осигуряване на независимо потвърждаване, че в банката съществуват адекватни политики, процедури и контроли, установяване дали информацията, отчитана от банките е надеждна, получаване на допълнителна информация за банката и нейните свързани дружества, необходима за оценка на условията на банката, последващо наблюдение на банката при надзорни притеснения и пр.

³² Дистанционното наблюдение се използва като средство за периодичен преглед и анализ на финансовото състояние на банките, последващи действия по въпроси, изискващи по-нататъшно внимание, идентифициране и оценка на развиващите се рискове и помощ при идентифициране на приоритети, обхвата на инспекциите и дистанционния надзор и пр.

ОК2	Надзорът разполага с последователен процес за планиране и извършване на дейностите по инспекции на място и дистанционен надзор. Има политики и процеси, които гарантират, че тези дейности се извършват по изчерпателен и последователен начина с ясни отговорности, цели и резултати, и че има ефективна координация и споделяне на информация между функциите по инспекции на място и дистанционен надзор.
Описание и изводи относно ОК2	<p>Съгласно чл. 80а от ЗКИ, БНБ трябва да подготвя веднъж годишно план за извършване на надзорни проверки. Този план трябва да взема предвид процесът на надзорен преглед и оценка. Планът трябва да показва как БНБ възнамерява да изпълни задачи си и да разпредели ресурсите си, да идентифицира банките, които ще се проверяват, а също така и банките, обект на засилен надзор. За банки, които са предмет на засилен надзор – банките с ниски рейтинги – е възможно планът да отразява завишен брой инспекции на място, засилени отчетни изисквания, по-чест преглед на оперативните, стратегическите и плановите за дейността на институцията, като служителите на БНБ може да са постоянно на място в банката.</p> <p>Дейностите по дистанционно наблюдение са разписани във вътрешен надзорен наръчник, а проверките на място в Наръчника за оценка на риска (RAS). Надзорният наръчник е в по-голямата си степен процедурен, но гарантира яснотата на ролите и отговорностите, особено по отношение на координацията и сътрудничеството. Наръчникът по RAS осигурява детайлизирана структура в подкрепа анализа на риска.</p> <p>Оценяващите имаха възможност да видят и да дискутират с БНБ надзорен план и потвърждават, че интензивността на планираните надзорни дейности отразява текущия познат рисков профил на институциите, както е идентифициран от БНБ в надзорния ѝ процес.</p> <p>Както беше отбелязано в ОК1, отговорността както за инспекциите на място, така и за дистанционния надзор е на един и същ екип за всяка банка. С цел гарантиране на ефективния последващ надзор и планирането за година напред ръководителят на всеки един от екипите в ННКИ представя на директора доклад, в който са описани предложените приоритети и план за инспекциите за следващата година. Задължение на директора е да прегледа докладите, да направи корекции, където е необходимо, и да представи плана за одобрение на подуправителя.</p> <p>Планът не се изпраща официално на Управителния съвет от страна на управление „Банков надзор“.</p> <p>Тъй като няма официален вътрешен процес за определяне и следене на максималния период от време между проверките на място, годишният планиран цикъл дава възможност всяка година да се проверява дали цикълът между инспекции за дадена банка е твърде дълъг.</p>
ОК3	Надзорът използва разнообразна информация за периодичен преглед и оценка на сигурността и надеждността на банките, оценка на съществените рискове и идентификация на необходимите корективни и надзорни действия. Това включва информация като надзорни отчети, статистически отчети, информация за свързаните лица на банката и публично достъпна информация. Надзорът определя дали информацията, предоставена от банките е надеждна ³³ и получава, когато е необходимо, допълнителна информация за банките и техните свързани предприятия.
Описание и изводи относно ОК3	<p>Основните източници на информация, използвана за целите на дистанционния надзор включват:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Месечни, тримесечни и годишни финансови [и надзорни – допълнение на ред. на превода] отчети на търговските банки (съгласно изискванията на ЗКИ, Наредбите на БНБ, РКИ (Регламент 575/2013); • Допълнителна надзорна отчетност, свързана с данни, поисквани със специална цел, която в някои случаи е синхронизирана с препоръките на ЕБО, ЕЦБ, ЕССР и пр. • Данни от Кредитния регистър, поддържан в БНБ (минималният праг за отчетане е 1000 български лева). • Публични финансови отчети (напр. годишни отчети);

³³ Вж. Принцип 10.

	<ul style="list-style-type: none"> • Отговори на проучвания и въпросници, включително политиките за ВААК; • Информация от други надзорни органи или надзорни колегии; • Централен кредитен регистър, парична статистика; • Отчети от рейтингови агенции; • Наблюдение на финансовата преса; и • Диалог с банките. <p>Когато е на място, БНБ проверява вътрешната документация на банките, включително техните правила, процедури и вътрешни наръчници, стратегия и бюджет, пакети управленска информация, специална информация, която е била изискана от банката и разговори със служителите на банката – независимо дали са изпълнителните директори или висшето ръководство, началниците на управления, началниците на вътрешен контрол/одит.</p> <p>В допълнение, надзорната функция на БНБ използва проучванията на дирекция МПНФС. В тези проучвания се съдържат множество източници на данни, включително: индикатори за пазарен стрес като VIX и под-индекси, Bloomberg EU Financial Conditions Index, държавни и корпоративни суапи за кредитно изпълнение, цени и доходност на облигации. Процесът на наблюдение и анализиране на пазарната чувствителна информация е основно чрез Bloomberg.</p> <p>Други източници на информация и бази данни включват тези на ЕЦБ, Евростат, Amadeus, местния Търговски регистър, националните статистически агенции и др.</p>
<p>ОК4</p>	<p>Надзорът използва разнообразни инструменти за периодичен преглед и оценка на сигурността и надеждността на банките и банковата система, като напр.:</p> <ul style="list-style-type: none"> а) Анализ на финансовите отчети и сметки; б) Анализ на бизнес модел; в) Хоризонтални партньорски проверки; г) Преглед на резултатите от стрес тестовете, извършвани от банката; и д) Анализ на корпоративното управление, включително системите за управление на риска и вътрешен контрол. <p>Надзорът обсъжда с банката своите заключения, когато е уместно и изисква от банката да предприеме действия за редуциране на някои специфични уязвимости, които имат потенциал да окажат влияние върху нейната сигурност и надеждност. Надзорът използва своите анализи, за да определя изискваните последващи действия, ако е необходимо.</p>
<p>Описание и изводи относно ОК4</p>	<p>Българската народна банка извършва месечно преглед на надзорните отчети чрез дистанционно оценяване, а също и чрез инспекции на място, където инспекторите анализират най-скорошните налични баланс и отчет за доходите.</p> <p>Инспекторите от банков надзор извършват на място анализ на бизнес модела, като част от прегледа на приходите и доходността на банката, които формират един от компонентните рейтинги по системата за оценка на риска CAMELOS. Анализът на бизнес модела включва проверка на проектните бизнес линии и представянето в минали периоди спрямо предходни проекти за тях. Като цяло, бизнес моделът на банкирането в България е относително хомогенен. Финансовата система е предимно банкова, а банковата система извършва привличане на депозити и предоставяне на кредити. Съществува ограничена специализация, въпреки, че различните банки могат да обслужват различни сегменти от населението.</p> <p>Анализът на партньорите от групата е по-типичен в контекста на анализа на макропруденциалните тенденции/тенденции за финансова стабилност. Извършвани са обаче непериодични хоризонтални партньорски проверки, като например за операционния риск.</p> <p>Анализът на стрес тестовете се извършва по време на инспекциите на място, като и по линия на процесите по Стълб 2 от банките се изисква да извършват стрес тестове като част от техния ВААК, а по линия на ПНПО, БНБ преглежда стрес тестовете и цялостния процес, взимайки предвид вътрешната рамка, допускания и резултати от стрес теста като част от оценката на съответния риск.</p> <p>Резултатите от ПНПО се обсъждат с банките. За повече подробности вж. ОК8 по-долу.</p>

ОК5	<p>Надзорът, в сътрудничество с други относими органи, идентифицира, оценява и редуцира всички развиващи се рискове в банките и банковата система като цяло, включително чрез извършване на надзорни стрес тестове (на индивидуални банки или за системата). Надзорът обсъжда заключенията си, когато е подходящо, с банките или с индустрията и изисква банките да предприемат действия за редуциране на някои специфични уязвимости, които имат потенциал да окажат влияние върху стабилността на банковата система. Надзорът използва своя анализ, за да определи необходимите последващи действия, ако се налагат такива.</p>
<p>Описание и изводи относно ОК5</p>	<p>Дирекция МПНФС извършва проучвания и стрес тестове, за да изследва и да установява очертаващите се рискове в банките.</p> <p>Годишни проучвания се извършват от 2008 г., за да се генерира оценка за индустрията и информация за сектора по специфични въпроси. Като цяло, образецът има три елемента, едната част е свързана с очакваната динамика на основни позиции/структури на баланса; другата е свързана с параметри и индикатори за кредитния риск (вероятност от неизпълнение (PD), загуба при неизпълнение (LGD), основният риск в българската банкова система, а третата, при случай, за проучване на значимите тенденции или очертаващи се рискове. Например, в последните три години, това е включвало кредитни продукти с фиксирани лихвени проценти; бизнес модели на банките; политики за обезценки и отписвания; портфейли ипотечни кредити, фокусирани върху кредитите в неизпълнение и планираните стъпки за управление на тези рискове; и банковите експозиции към Украйна и Русия. Заключениета са докладват пред Управителния съвет, а резюмета от някои проучвания се обсъждат с индустрията.</p> <p>Дирекция МПНФС извършва стрес тестовете. От 2002 г. се извършват тримесечно „top down“ стрес тестове, обхващащи кредитния риск и някои характеристики на пазарния риск. През 2009 г. е бил въведен допълнителен стрес тест за кредитния риск, който комбинира качеството на кредитните портфейли на банките в края на предходната година с макроикономическите прогнози за идващата година (базов и неблагоприятен сценарий). За този тест се прилага методологията на МВФ относно взаимовръзката между растежа на БВП и неблагоприятно класифицираните кредити.</p>
	<ul style="list-style-type: none"> • В унисон с европейския стрес тест на системата, извършен през 2010 от КЕБНО, а оттогава от ЕБО, дирекция МПНФС извършва стрес тестовете, използвайки параметрите, моделирани от ЕЦБ (PD, LGD за България по вид кредит), за да тества банките на индивидуална основа. • През втората половина на 2014 г. дирекция МПНФС извършва единичен стрес тест, използвайки сценарии на ЕЦБ и ЕБО и комбинирайки „top-down“ и „bottom up“ подходи за хоризонт от три години. При базовия сценарий са тествани кредитния и пазарния риск, докато при неблагоприятния сценарий са добавени държавен риск и риск за финансирането. Фокусът е бил върху кредитния риск, тъй като той е основният присъщ риск за бизнес профила на българските банки. Дирекция МПНФС отговаря за банките по време на процеса и предоставя резултатите на надзорните екипи, като цялостният анализ и резултатите се предоставят на Управителния съвет. • Извършват се и ликвидни стрес тестове, а от 2011 на по-голяма честота, с цел подобряване качеството на анализа на процесите по деливъридж. Дирекция МПНФС извършва два вида тестове. Първо се прилага 5 дневен шок и тест за измерване достатъчността на ликвидните активи за покритие на съществен изходящ поток от средства в банката. Агрегираните резултати се включват в тримесечните анализи на рисковете и уязвимостите на банковия сектор, които се представят на Управителния съвет, а резултатите на индивидуалните банки се предоставят на съответния надзорен екип. <p>В допълнение, БНБ е разработила специализирани отчети, свързани с макропруденциалното наблюдение на банковата система. Образците са в процес на разработване от 2014 г. поради това, че предишните образци е трябвало да бъдат допълнени в резултат на промените, произтичащи от РКИ. До момента са създадени три форми. Първата е въведена през януари 2015 г., с месечна честота, и покрива валутния и резидентен статус, както и обемите и видовете експозиции към банките майки.</p> <p>Втората и третата макропруденциални форми ще бъдат фокусирани върху кредитната активност в банковия сектор. Втората ще бъде с тримесечна честота и ще се докладват LTV, LTI, PTI, както и потоците от нови предоставени/предоговорени кредити, а третата ще бъде с годишна честота и ще е свързана с миграцията на кредитите между отделните категории със статус просрочие.</p>

БЪЛГАРИЯ

<p>ОК6</p>	<p>Надзорът оценява работата на функцията вътрешен одит в банките и определя дали и до каква степен може да се разчита на работата на вътрешните одитори за идентифициране областите на потенциален риск.</p>
<p>Описание и изводи относно ОК6</p>	<p>Оценката на функцията вътрешен одит в банките се провежда по време на инспекциите на място и оценява дали банката изпълнява стандартите, разписани в Наредба № 10 на БНБ за вътрешния контрол. Инспекторите трябва да са удовлетворени, че в банката действа ефективен контрол и одит и че се предприемат подходящи действия, за да се отстраняват нередностите. Елементите, които се разглеждат от инспекторите при оценка на Вътрешния одит са посочени по-долу.</p> <p>Българската народна банка обаче използва изводите, заключенията и отчетите, осигурени от звеното за вътрешен одит, само като справка и не разчита на тях за изпълнение на надзорните си задължения/преценка и не може да прилага своите надзорни отговорности чрез използване на разкритията, изводите и отчетите на вътрешните одитори.</p> <p>Оценката на звеното за вътрешен одит се очаква да покрива следните области:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Качество и задълбоченост на вътрешните правила, съобразно които работи звеното за вътрешен одит; • Степен на независимост на звеното (включително на ниво отделни служители); • Достатъчност на персонал – брой на служителите и специализация (вкл. поне един ИТ специалист, специалист по операционен риск, пазарен риск и др.); • Качество на докладите, йерархия на отчитане и процедури за справяне с идентифицираните слабости; • До каква степен одитите на звеното са рисково-ориентирани и до каква са фокусирани върху ежедневните дейности в банката; • Одит план за текущия отчетен период и степен на изпълнение на този план; • Годишен доклад за дейността – одитите, проведени през предходния отчетен период: основни констатации (преглед на последващите проверки във връзка с най-важните препоръки); • Големи нарушения – за период по преценка на инспекцията; • Дали са спазени изискванията на Наредба № 10 по отношение честотата на проверките; и • Дали е позволено участието на ръководителя на звеното за вътрешен одит в оперативната работа на банката и ако да, до каква степен – напр. участие в заседанията на комитети/съвети (напр. комитета за риска).
<p>ОК7</p>	<p>Надзорът поддържа достатъчно чести контакти, доколкото е уместно, с ръководния орган на банката, изпълнителните членове на ръководството, висшето и средното ръководство (включително ръководителите на отделните бизнес звена и тези с контролна функция), за да може да идентифицира и оцени проблеми, свързани със стратегията, структурата на групата, корпоративното управление, представянето, капиталовата адекватност, ликвидност, качество на активите, системите за управление на риска и вътрешния контрол. Когато е необходимо, надзорът подлага на проверка ръководния орган на банката и висшето ръководство във връзка с допусканията, заложи в стратегиите и бизнес моделите.</p>
<p>Описание и изводи относно ОК7</p>	<p>Процесът за надзорен преглед и оценка осигурява разпоредбите за комуникация между БНБ и банките. Българската народна банка посочи, че основните заключения от дистанционния анализ се комуникират с ръководния орган на банката, когато има такава нужда (напр. ако ръководният орган трябва да предприеме навреме корективни мерки). Българската народна банка обясни за случаи, в които е проверила банките и е отказала разработването на някои планове за деловата дейност.</p>

OK8	Надзорът обсъжда своевременно с банката заключенията си в анализите от проверките на място и от дистанционния надзор, посредством писмени доклади или чрез разговори или срещи с ръководството на банката. Надзорът се среща с висшето ръководство на банката и с управителния орган, за да дискутира резултатите от надзорните проверки и от външния одит, ако това е уместно. При необходимост надзорът се среща отделно и с независимите членове на борда на банката.
Описание и изводи относно OK8	<p>Българската народна банка обясни, че има постоянен диалог между екипите на дирекция ННКИ и представители от всичките нива на йерархичната структура на банките, като интензивността на този диалог зависи от рисковия профил, мащаба и системната значимост на различните кредитни институции.</p> <p>Всяка банка в българската банкова система има разпределено лице за контакт в рамките на Управление „Банков надзор“ на БНБ, като надзорните екипи и служителите от дирекция „Надзорна политика“ са в ежедневен контакт с банките. По-голямата част от комуникационния процес се инициира от банките, особено по време на оценка, тъй като има множество въпроси, свързани с въвеждането на РКИ и другите регулаторни промени в рамките на ЕС.</p> <p>По време на инспекциите, заключителните срещи се провеждат в офисите на банката с определените от банката представители за обсъждане на заключенията от инспекцията, изводите и предложените корективни действия. На банката се предоставят 7 работни дни за отговор, за обяснения или за възражения.</p>
	<p>Заключенията и изводите от периодичните проверки на място, извършвани от дирекция „Специален надзор“, се предоставят чрез писмени доклади до изпълнителните директори на банките, по време на официални срещи, извършвани в офисите на банката. Основните заключения, изводи и препоръки се дискутират с изпълнителните директори и персонала на банката от съответните звена. На банката се предоставят 14 дни за отговор, обяснения или възражения. За сложни случаи, на банката се определя отделен период да представи план за действие с предприетите мерки за отстраняване на слабостите.</p> <p>Българската народна банка има законови правомощия да се среща с членовете на надзорния съвет, без да присъстват изпълнителните директори и го прави нерегулярно. Това не е системна практика.</p>
OK9	Надзорът извършва подходящи и навременни последващи проверки, за да провери дали банките са предприели действия по отношение на изразените от надзора притеснения или дали са въвели изискванията, които са им наложени. Това включва ранно ескалиране към подходящото ниво на надзорния орган и ръководния орган на банката, ако плановете за действие не са въведени навреме и по адекватен начин.
Описание и изводи относно OK9	<p>Наблюдението на последващите действия по отношение на надзорните изисквания отразява приоритетите на въпросните проблеми. Ако банката трябва да предприеме спешни мерки, надзорният орган поддържа интензивна комуникация с отговорните представители. Последващи проверки за по-маловажни изисквания от инспекции на място, обикновено се извършват при следващата инспекция на място.</p> <p>Ако плановете за действие не се въвеждат навреме и по адекватен начин, те се представят на вниманието на подуправителя, ръководещ Управление „Банков надзор“, който има правомощия да предприеме принудителни действия на базата на естеството на съответното надзорно изискване.</p> <p>Оценяващият екип имаше възможността да прегледа заключения на инспекция и последващото наблюдение на действията на банка, а също и ескалирането на въпросите в рамките на БНБ, когато не са спазени препоръките.</p>

БЪЛГАРИЯ

<p>ОК10</p>	<p>Надзорът изисква банките да го уведомяват предварително за всякакви съществени промени в техните дейности, структура и цялостно състояние, или веднага след като узнаят за някакво съществено неблагоприятно развитие, включително нарушение на законови или пруденциални изисквания.</p>
<p>Описание и изводи относно ОК10</p>	<p>Законът за кредитните институции съдържа някои гаранции, че БНБ ще бъде уведомена в случай на съществена промяна в условията на дадена банка, включително за някакви съществени неблагоприятни развития. Този критерий обаче, не се изпълнява в два аспекта.</p> <p>Първо, изискванията на чл. 72 от ЗКИ, че банката трябва да уведомява за промени, свързани, например с обхвата и процедурите за извършване на дейност, за капитала и вътрешната организация, са ретроспективни, което е в противоречие на изискването уведомлението да се прави предварително.</p> <p>Второ, въпреки, че чл. 71 от ЗКИ разглежда няколко неблагоприятни развития, има 10-дневен период за уведомление като не е ясно дали нарушение на пруденциална норма, автоматично ще задейства уведомлението. В случай на неплатежеспособност обаче, чл. 12(2) изисква уведомлението да бъде „незабавно“.</p>
<p>ОК11</p>	<p>Надзорът може да използва независими трети лица, като одитори, при положение че има ясен и детайлизиран мандат за работата. Надзорният орган обаче не може да изнася своите пруденциални отговорности на трети лица. При използване на трети лица, надзорът оценява дали може да се разчита на резултата до степен, до която са изпълнени намеренията и дали са взети предвид някои предубеждения, които могат да повлияят на третите лица.</p>
<p>Описание и изводи относно ОК11</p>	<p>Член 80(3) и (4) от ЗКИ дава право на БНБ да назначава външни експерти, когато е необходимо. Експертът може да бъде „външен независим експерт“ (като законът не определя целта или експертизата), или външен одитор, който да извърши финансов или друг вид одит, или независими експерти, които да оценяват активите на банката, като в този случай, БНБ може да изиска резултатите от оценката да се отразят във финансовите или надзорните отчети на банката. Българската народна банка не е използвала това свое правомощие.</p>
<p>ОК12</p>	<p>Надзорът има адекватна информационна система, която улеснява процесите, наблюдението и анализа на пруденциалната информация. Системата подпомага идентифицирането на области, които изискват последващи действия.</p>
<p>Описание и изводи относно ОК12</p>	<p>Към момента ИТ системата все още е в процес на разработване, за да обхване регулаторните промени в областта на отчетността.</p> <p>Един от най-важните автоматизирани резултати от ИТ системата е детайлизиран пакет от повече от 70 предварително определени индикатора, фокусирани върху качеството на активите, провизирането, доходността, капиталовата адекватност и ликвидността. Данните са налични във времеви периоди на месечна и тримесечна основа, за индивидуалните банки и за банковата система като цяло.</p> <p>Анализите и заключението на инспекторите от банков надзор включват месечни и тримесечни вътрешни отчети, а също и отчети от инспекциите на място, които се съхраняват във вътрешното хранилище за данни със стриктно дефинирани правила за достъп.</p> <p>Както е отбелязано по-долу, не цялата надзорна информация, която се предоставя от банките е интегрирана в рамките на регулаторната отчетност. Отдел „Информационна поддръжка“ е отговорен за разработването на запитвания и макроси, свързани с базата данни, с цел автоматизиране на процеса и организация на информацията. Броят на ИТ служителите, които са в състояние да генерират аналитични доклади по искане на надзорните екипи е ограничен. В същото време обаче, ресурсите не са ангажирани единствено с тази функция, тъй като трябва да покриват широка гама от други искания от страна на БНБ.</p> <p>По отношение на техническата обезпеченост, цялата отчетна информация от банките се обработва чрез специално определени ИТ платформи, в частност CIBS и VPN, които гарантират сигурността на информационните потоци. Трябва да се спомене, че в БНБ има дирекция „Информационни системи“ (която функционира отделно, извън управление „Банков надзор“), която е отговорна за поддръжка на ИТ системите на управление „Банков надзор“, разпределението на бюджета, планирането и въвеждането на подобрения. Управление „Банков надзор“ може да предлага подобрения и да</p>

	<p>набелязва съществуващи недостатъци на ИТ системите, но тяхното въвеждане зависи от наличните ресурси (време, бюджет и пр.) и се извършва по инициатива на дирекция „Информационни системи“ на БНБ.</p> <p>Основният компонент на ИТ инфраструктурата, улесняващ надзорния процес на различните етапи, е уеб-базирана приложна система, наречена CIBS. Системата е достъпна за банките, които предоставят изискваните надзорни отчети по виртуалната частна мрежа (VPN). Данните се обработват автоматично от информационната система, базирана на определени образци, в съответствие с регулаторните изисквания и надзорните нужди.</p> <p>Базата данни е предмет на обработка чрез формални проверки. Тъй като формалните (логически и математически) валидации са автоматични и се извършват от отдел „ИТ поддръжка“, качествените проверки на данните от аналитична гледна точка се правят от инспекторите от дирекция ННКИ. Дирекция МПНФС завършва обработката по-нататък чрез наблюдение на данните на ниво система.</p> <p>Българската народна банка използва VPN и като канал за размяна на информация с кредитните институции. Това подпомага допълнителните изисквания за отчетност (ежедневни или седмични отчетни образци), докладите на външните одитори или други искания по специфични за банките въпроси и др. Информацията се получава чрез VPN на общ вътрешен масив. За разлика от платформата CIBS, VPN няма функция за формално одобрение на получените данни.</p> <p>Надзорната информация, представяна чрез защитената VPN връзка не е интегрирана в рамките на CIBS.</p>
--	---

Допълнителни критерии	
ДК1	Надзорът има рамка за периодичен независим преглед, например чрез функцията вътрешен одит или оценители – трети лица, на адекватността и ефективността на широка гама от своите налични надзорни инструменти и тяхната употреба, и извършва промени, когато е уместно.
Описание и изводи относно ДК1	<p>Вътрешният одит на БНБ извършва проверки на дирекциите в управление „Банков надзор“. Годишният план на функцията вътрешен одит се одобрява от управителя на БНБ.</p> <p>Дирекция ННКИ е била одитирана веднъж за последните десет години, а дирекция „Надзорна политика“ предстои да бъде одитирана през 2015 г. Прегледът подпомага за подобряване на качеството и ефективността на надзорния процес. Прегледът покрива вътрешните наръчници на дирекция ННКИ, а също и съществуващите надзорни практики. Докладът, заключенията и препоръките на звеното за вътрешен одит се представят на Управителния съвет на БНБ.</p> <p>Надзорният процес, инструменти и тяхната употреба също са били прегледани от българската Сметна палата, която е независим орган и се отчита директно на Народното събрание.</p>
Оценка на Принцип 9	Съответствие в голяма степен.
Коментари	<p>Текущата фаза на въвеждане и внедряване на голяма част от регулаторните и надзорни реформи в ЕС, е изключително голямо предизвикателство за всички надзорни органи, особено за тези, които разполагат с ограничени ресурси.</p> <p>Надзорният подход в БНБ се базира в много голяма, но не и недопустима степен на определенията и проверките, извършвани от инспекциите на място. В този контекст е особено важно, че в рамките на ограниченията на наличните си ресурси БНБ успява да максимизира своя рисковобазирани подход по такъв начин, че да се прилага по-интензивен и критичен поглед по отношение на най-съществените рискове в рамките на системата. Както беше отбелязано в Принцип 2, важно е БНБ да обръща особено внимание, за да гарантира, че по-малките банки, които заемат като цяло съществен дял от пазара и които разполагат с по-малко умения и ресурси, се наблюдават с достатъчна честота. По мнение на оценяващите БНБ понастоящем не е в състояние да извършва достатъчни по честота и дълбочина наблюдения, за да гарантира, че слабостите в практиката и уязвимостите в тези малки банки няма да се развият в даден момент. В същото време обаче изглежда не препоръчително за БНБ да преразпределя своите ресурси за инспекции извън съществуващите планове. С други думи, БНБ е в затруднена позиция от нуждата да избира най-малкото зло. Оценяващите считат, че БНБ базира своите решение на съдържателна и сериозна рисково-базирана оценка на банковия сектор, но потенциалните последици, възникващи от взимането на грешно решение от страна на БНБ могат да са особено сериозни.</p> <p>Планираният за следващата година преглед на качеството на активите ще даде допълнителна информация на БНБ, за да се увери тя, че може да разгърне своите ресурси по-ефективно, но междувременно прегледът на активите сам по себе си ще отклони ресурси от другите надзорни дейности. Оттук, както беше отбелязано в Принцип 2, осигуряването на допълнителни ресурси биха гарантирали разрешаването на този проблем.</p> <p>Вътрешната координация и комуникационни практики в рамките на управление „Банков надзор“ на БНБ не са разработени по начина, по който е необходимо. Въпреки че има изискване във вътрешните политики и процедури, което е полезно, оценяващите откриха, че за отделните дирекции в управлението е твърде лесно да действат капсулирано (без обмяна на информация). Особено важно е да отбележим, че заключенията от проверките на място на дирекция „Специален надзор“ (която освен с други дейности се занимава с прането на пари и прозрачността на продуктите), не се споделя системно с и не се сравнява с тези на дирекция ННКИ. Възможно е на теория двете дирекции да имат твърде различна гледна точка за качеството на управление и контрол на дадена институция. Възможно е също така, и това е притеснение, както е отбелязано по-долу, да съществува капсулиране в рамките на една и съща дирекция.</p>

	<p>Българската народна банка има някои политики и процедури за качествен контрол при прегледа на отчетите и докладните записки, преди те да бъдат комуникирани нагоре в йерархията в БНБ, но те са недостатъчни да гарантират последователността и качеството на работа на инспекциите на място. Имайки предвид важната роля, която играят заключенията на екипите, които се занимават с инспекции на място, включително без да се ограничава до разглеждането на надеждността на информацията, представяна от банките, от която трябва да зависи целия анализ на дистанционен надзор, това е особено сериозен проблем.</p> <p>Екипите от инспектори за времеви интервал на оценката не са били предмет на честа промяна или ротация. Портфейлите от банки могат да бъдат разменени, но екипите остават едни и същи. Няма процедури, които да гарантират, че различните екипи инспектори са използвали подходящо съпоставими практики или че са работили по съответните високи стандарти. Ако са използвани добре, детайлите и предписанията на ръчника за оценка на риска, би трябвало да гарантират, че качеството на инспекцията на място е цялостно и сериозно. Оценяващите имаха възможност да прегледат изискуемите преди инспекцията документи и бяха впечатлени от обхвата и дълбочината. Независимо от това оценяващите забелязаха някои несъответствия между исканията за документи и по-точно, наличието на променливост в качеството на някои доклади от инспекции. Тази променливост може да е индикация за различни стандарти, разработени от различните екипи. Опитът от 2014 г. доказва, че в практиката могат да съществуват сериозни слабости и в тази връзка, има нужда от обръщане на по-голямо внимание върху последователността и качеството на работата в Управлението.</p> <p>Последователността и качеството на работа на дистанционните анализи може да се наблюдава по-лесно, но от инспекторите беше отбелязано, че качеството на тримесечния анализ е обичайно по-ниско, в сравнение с докладите от инспекциите на място и че по-сериозен анализ се осигурява от дирекция МПНФС. Оценяващите отбелязват, че не е добра практика да се прекрати инспекцията на място, за да може екипът да се върне в БНБ, за да извърши периодичните тримесечни анализи. Управлението и особено дирекция МПНФС използват широка гама от източници на информация.</p> <p>Българската народна банка разполага с широка гама от надзорни инструменти и оценяващите отбелязаха, че е добре в надзорните колегии да се използва и информация в такива области като анализ на бизнес модела. Един от инструментите, които рядко се използват от БНБ е хоризонталният преглед. В контекста на ограничените ресурси и някои ключови проблеми, оказващи влияние върху целия пазар – като проблемите, свързани с идентификацията на свързани лица – това е пропусната възможност. Заедно с придобиването на ясна перспектива за разликите в пазарните практики това упражнение може да подпомогне последователността на подхода между служителите. То е полезна техника за набелязване на очертаващите се рискове или тематичните проблеми, които са били идентифицирани и са ключово допълнение към успешния рисково-базиран подход.</p> <p>Следваната от БНБ политика е да не се ползват услугите на външни експерти. Оценяващите разбират това предпочитание и се съгласяват, че не може и да става дума за изнасяне на надзорни отговорности. От гледна точка обаче, на текущите ресурсни ограничения, има място за обмисляне, ако е ефективно потенциалната целева употреба на външна експертиза, неограничена до разследвания в режим след криза.</p> <p>По отношение качеството и честотата на комуникацията с банките, стана ясно, че служителите на БНБ притежават добри познания за банките, а банките имат ясно разбиране за надзорните притеснения, приоритети и изисквания на БНБ. По същество, качеството на комуникацията е добро. Българската народна банка обаче, няма систематизирана практика на директен контакт с ръководните органи на банките, въпреки, че има място за разширяване на фокуса върху ключовите приоритети към фирмите. Основното е, че сериозността на надзорните притеснения на БНБ се изразява пред изпълнителното ръководство и директорите на банките, особено в светлината на някои повтарящи се слабости, идентифицирани в някои банки (вж. Принцип 11). Контактът с надзорния съвет е препоръчителна практика и е нещо често срещано в юрисдикции, в които органите считат, че това взаимоотношение е централно, не само за ефективно обсъждане на гледните точки, но и за гарантиране, че препоръките им са добре разбрани и може да се формира мнение за уменията и капацитета на ръководния орган да управлява институцията, нейния бизнес, стратегия, склонност към риск и култура. За да се избегне „двойното броене“, този проблем не е отразен в оценката на Принцип 9, тъй като е относим към и се разглежда при Принцип 14.</p>
--	--

	<p>Информационната система на БНБ е в процес на усъвършенстване, за да се отрази съществените промени, наложени от регулаторните реформи в ЕС. По време на оценката, служителите нямаха достъп до цялата информация в същите формати като в миналото, което означава, че системата не генерира автоматично ключовите съотношения и не отбелязва съществени промени или нарушения. Системата не може, което е нехарактерно и при органите с добри практики, да бъде лесно манипулирана от служителите на надзора, въпреки, че широка и дълбока гама от информация е достъпна за тях и че се извършва допълнителен анализ от страна на МПНФС. Този въпрос се коментира (и оценява) в Принцип 2.</p> <p>В контекста на големите регулаторни промени, които са в ход на въвеждане и внедряване, а също и с оглед на ограничените ресурси, е трудно за БНБ да прилага систематичен или дори нерегулярен преглед на пригодността и качеството на своите надзорни техники. Периодичният преглед и опресняването на практиките обаче, са изключително важни.</p> <p>Препоръки</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Има нужда да се подобри системата на обмен на информация между дирекциите в Управление „Банков надзор“ на БНБ, не само до контакти между директорите, но също да се основава на проучване и преглед на общи въпроси и нужди от информация, по такъв начин, че цялата относима информация да се споделя своевременно и да информира по-широк обхват от надзорния процес. ○ Препоръчително е БНБ да инициира по-интензивна програма на комуникация с надзорните и ръководните органи на банките. Един от специфичните елементи на тази комуникация трябва да обхваща гаранцията, че надзорният съвет е напълно наясно с приоритетните проблеми, идентифицирани по време на инспекция. Тъй като срещите с ръководния орган вече са задължителна част от процеса на инспекции, това може да се разшири, като се включва представяне на ключовите заключения и пред надзорния съвет. Вж. Принцип 14. ○ Оценяващите признават, че БНБ вече разглежда възможността за вътрешно реструктуриране на банковия надзор, чрез разделяне на инспекциите на място от дистанционния надзор, и насърчават този процес. Препоръчително е това реструктуриране да гарантира, че съставът на екипите от инспектори няма да остане статичен във времето. Необходими са допълнителни процедури за качествена проверка, за да се гарантира, че залегналите практики и качеството на работа, извършвани от различните екипи инспектори, отговарят на достатъчно високи стандарти. ○ Българската народна банка трябва да обмисли извършването на хоризонтални прегледи на ключовите рискове, които идентифицира в банковия сектор. ○ Българската народна банка трябва да преосмисли текущата си политика да не използва външни експерти, за да гарантира, че се използват възможностите за подкрепа на надзорния анализ и поглед. <p>Препоръчва се БНБ да отдели ресурси за голямо подобрение на системите, които са на разположение на служителите на надзора, чрез приоритизиране планирането на ресурси в тази връзка от страна на дирекция „Информационни системи“ на БНБ. Възможност за по-ефективно ползване на надзорните данни и интегрирането на надзорните данни автоматично към другите надзорни системи - би било добре, ако БНБ последва мисленето на някои други юрисдикции, които са разработили т.нар. "next generation score-carding", вземайки предвид по-аналитична основа и по-добра интеграция на макро и микро надзорните данни, като чрез интегриране на различните информационни източници да се помогне на надзорните екипи да придобият поглед върху институцията по време на целия икономически цикъл („through the cycle“), както и да осъвременяват и адаптират надзорната програма от дейности, ако станалата известна информация е основание за това. Тъй като БНБ вече има (through the cycle) поглед върху банките (чрез поставянето на „надзорния цикъл“ само като поддържаща проверка за честотата на надзорната дейност) този подход би бил съпоставим със съществуващото мислене по въпроса. Вж. Принцип 2.</p>
--	--

	<ul style="list-style-type: none"> ○ Препоръчително е БНБ да създаде звено или комитет с мандат да преглежда надзорните процеси и практики. Би било особено полезно, ако това упражнение се провежда заедно с осъвременяването на ИТ системата/системата от данни. Вж. Принцип 2. ○ Българската народна банка трябва да изисква от банките да я уведомяват предварително за всички съществени промени в тяхната дейност, структура и цялостно състояние, или веднага, след като узнаят за някакви съществени неблагоприятни развития, включително – но не ограничено до – нарушение на законови или пруденциални изисквания.
Принцип 10	Надзорна отчетност. Надзорът събира, преглежда и анализира надзорните отчети и статистическите отчети ³⁴ от банките както на индивидуална, така и на консолидирана основа и независимо потвърждава тези отчети както чрез проверки на място, така и чрез използване на външни експерти.
Основни критерии	
ОК1	Надзорът има право ³⁵ да изисква банките да представят информация на индивидуална и на консолидирана основа за тяхното финансово състояние, представяне и рискове, при поискване и на регулярни интервали. Тези отчети осигуряват информация, например, за балансовите и задбалансовите активи и пасиви, печалбата и загубата, капиталовата адекватност, ликвидността, големите експозиции, рисковите концентрации (вкл. по икономически сектори, географски сектори и валути), качеството на активите, провизирането за загуби от кредити, сделки със свързани лица, лихвения и пазарен риск.
Описание и изводи относно ОК1	<p>Законът за кредитните институции гарантира силни правомощия на БНБ да събира информация, особено съгласно чл. 80(1), (2) и (3).</p> <p>Също така, банките и банковите групи трябва да представят финансовите си отчети на БНБ както на индивидуална, така и на консолидирана основа (чл. 75, ал. 2). Всяка банка, която е дъщерна на банкова група, финансов холдинг, финансов холдинг със смесена дейност или холдинг със смесена дейност, трябва да представя консолидираните финансови отчети на групата или холдинговата компания, от която е част (чл. 80 (1) ЗКИ).</p> <p>Хармонизираната надзорна отчетност в ЕС покрива платежоспособността (капиталовата адекватност), финансовата информация, големите експозиции, отношението на ливъридж, ликвидността, обременените с тежести активи и надзорното сравняване (напр. използването на сравними портфейли за институции, които имат разрешение да използват вътрешни модели). Окончателните регламенти за някои от тези области на отчетност още не са приети от Европейската Комисия и следователно не са в сила, напр. тези за отношението на ливъридж и отношението на ликвидно покритие.</p> <p>Всички банки са задължени да изготвят и представят информация за своята финансова позиция и нивото на рисковете. Основните отчети са финансовите отчети (FINREP) и отчетите за капиталова адекватност (COREP) съгласно Регламент 680/2014 за надзорната отчетност и Регламент (ЕС) 575/2013. Тези отчети осигуряват информация по такива въпроси, като капиталова адекватност, ликвидност, рисковете по Стълб 1, баланса и отчета за доходите, задбалансовите позиции, големите експозиции, качеството на активите, сделки със свързани лица и др.</p>
	<p>Информацията се отчита на индивидуална и консолидирана основа, както се изисква в Регламент № 680/2014 за отчетността на ЕС.</p> <p>http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014R0680&from=EN</p> <p>Българската народна банка изисква банките да представят някои от образците на FINREP по МСФО на индивидуална основа с месечна честота (ЗКИ, чл. 80, ал. 1). Изискванията за надзорна отчетност са последователно прилагани за всички банки по отношение на отчетните прагове, определени в Регламент № 680/2014 за отчетността.</p>

³⁴ В контекста на този Принцип „надзорните отчети и статистическите отчети“ се различават от и са в допълнение на изискваните счетоводни отчети. Първите се разглеждат в този Принцип, а последните в Принцип 27.

³⁵ Вж. Принцип 2.

БЪЛГАРИЯ

	<p>В допълнение, БНБ изисква насрещна информация по определени въпроси, свързани с рисковия профил на съответните банки, а също и за обхващане на тенденциите в банковата система, които могат да повлияят на стабилността на отделните банки или банкови групи.</p>
OK2	<p>Надзорът предоставя отчетни инструкции, които ясно описват счетоводните стандарти, които се използват за изготвяне на надзорните отчети. Тези стандарти са базирани на счетоводни принципи и правила, които са широко приети по света.</p>
Описание и изводи относно OK2	<p>Съгласно Закона за счетоводството (чл. 22а, ал. 2), всички банки в Република България изготвят и представят своите годишни финансови отчети на базата на МСФО. Съгласно РКИ (чл. 99, ал. 2), отчетните образци от FINREP за надзорни цели трябва да са базирани на МСФО. От тук следва, че надзорните отчети на всички банки се базират на МСФО. Отчетните инструкции са предоставени чрез Регламент за целите на хармонизираната отчетност в ЕС, и от БНБ за допълнителната отчетност за макропруденциални цели.</p>
OK3	<p>Надзорът изисква банките да имат надеждни управленски структури и контролни процеси за методологиите, съгласно които извършват преоценките. Оценката по справедлива стойност максимизира използването на относими и надеждни входящи данни и се прилага последователно за целите на управлението на риска и отчетността. Рамката за преоценки и контролните процедури са предмет на адекватно независимо валидиране и потвърждаване, както вътрешно, така и от външни експерти. Надзорът оценява дали преоценките, използвани за регулаторни цели са надеждни и благоразумни. Когато надзорът определи, че преоценките не са достатъчно благоразумни, изисква банката да извърши корекции в отчетността за капиталовата адекватност или за целите на надзорната отчетност.</p>
Описание и изводи относно OK3	<p>Законът за кредитните институции (по-точно членове 73 и 76) и няколко Наредби, по-точно Наредба № 7 за организацията и управлението на рисковете (базирана на ДКИ IV) и Наредба № 10 за вътрешния контрол, осигуряват основа за БНБ да изисква надеждно управление и контрол на вътрешните методологии и на преоценките. Например:</p> <p>Съгласно чл. 73(1) от ЗКИ, БНБ може да препоръчва или да предписва подобряване на корпоративното управление в съответствие с най-добрите международно признати практики и да наблюдава тяхното прилагане.</p> <p>Съгласно Наредба № 7 за организацията и управлението на рисковете (базирана на ДКИ IV), ръководният орган на банката трябва да участва активно и да гарантира, че са разпределени адекватни ресурси за управлението на всички съществени рискове при преоценката на активите и при използването на външни кредитни рейтинги и вътрешни модели, свързани с тези рискове.</p> <p>Съгласно Наредба № 10 (чл. 7) всяка банка трябва да поддържа адекватна система за контрол на риска, която да включва наблюдение и периодична оценка за съответствие между вътрешните правила за управление на риска, пазарните условия и благоразумното банкиране.</p> <p>Съгласно чл. 76(7) от ЗКИ външните одитори изразяват мнение дали имущественото и финансовото състояние на банката и полученият финансов резултат са достоверно представени. Одиторът извършва преглед и изразява мнение за надеждността на системите за вътрешен контрол. Външните одитори изразяват мнение и за рамката за преоценка за целите на публичните годишни финансови отчети на банките.</p> <p>Правилата за измерване на справедливите стойности и преоценките също са определени въз основа на изискванията на МСФО (МСС 39, МСФО 13).</p> <p>По-специално, когато БНБ не е удовлетворена от вътрешния модел на банката за пазарен риск, тя има правомощия съгласно ЗКИ (чл. 103, ал. 2, т. 5) да изиска от банката да увеличи нивото на своя капитал (съгласно чл. 103, ал. 1, т. 11), когато има доказателства, че вътрешният модел за пазарен риск не е достатъчно точен.</p> <p>Оценката на преоценките на надзорни цели се извършва в контекста на инспекция на място. Това е сериозен въпрос за България, тъй като както вече беше споменато, има проблеми, свързани със законовите срокове, реализацията на обезпечението и липсата на активен пазар.</p>

OK4	Надзорът събира и анализира информация от банките с честота, която съответства на естеството на изискваната информация, рисковия профил и системната значимост на банката.
Описание и изводи относно OK4	<p>Събирането и анализа на надзорна информация се извършва с една и съща честота за всички банки в България. Както беше отбелязано по-горе, голяма част от надзорната отчетност в България в момента е предмет на хармонизация на ниво ЕС, с изключение на данните, събирани за макропруденциални цели.</p> <p>Честотата на отчетност и наблюдение може да бъде засилена, с цел отразяване уязвимостта на системата като цяло или когато е специфична за дадена банка. Например БНБ може и го е правила по време на скорошния период на ликвидния стрес, да изиска допълнителна информация, като събиране на данни, свързани с кризата по отношение на европейския държавен дълг. По това време дъщерните банки на гръцки банки в България са били обект на допълнителни отчетни изисквания. Следствие на ликвидния стрес в банковата система по времето на кризата в КТБ, се въвежда ежедневна отчетност за ликвидност, включително в рамките на деня.</p>
OK5	С цел извършването на съдържателни сравнения между банките и банковите групи, надзорът събира данни от всички банки и всички свързани предприятия, обхванати от консолидиран надзор на равностойна база и към едни и същи дати (данни за наличността) и периоди (данни за потоците).
Описание и изводи относно OK5	<p>Голямата част от пруденциалните данни се събират чрез използване на стандартизираните образци на FINREP и COREP. Отчетната рамка, датите и периодите не се различават между банките.</p> <p>Надзорната отчетност може да се опише като попадаща в една от следните две категории:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Регулаторни отчети (Регламент 680/2014, и др.); 2) Статистическа информация за надзорни цели (по-променлива по отношение на обхват, детайли и периоди на отчитане); <p>На базата на тези отчети са налице няколко аналитични резултата (използва се пакет от аналитични индикатори с променлив обхват).</p>
OK6	Надзорът има правомощия да изисква и получава цялата относима информация от банките, а също и от предприятията в групата, независимо от техните дейности, когато надзорът счита, че те са съществени за състоянието на банката или банковата група, или за оценката на рисковете в банката или банковата група, или при нужда в подкрепа на планирано реструктуриране. Това включва вътрешна управленска информация.
Описание и изводи относно OK6	<p>Българската народна банка има големи правомощия във връзка със събирането на информация, както по отношение на отделната институция, така и спрямо нейната група.</p> <p>Например съгласно ЗКИ (чл. 69) банките трябва да представят отчетите по форма, съдържание и в срокове, определени от БНБ.</p> <p>Както беше отбелязано по-горе, ЗКИ дава правомощия на БНБ да изисква от банките и когато е приложимо от финансовите холдинги, финансовите холдинги със смесена дейност и техните акционери или съдружници да ѝ представят всички необходими документи и информация за дейността им, а също и да извършва проверки на място (чл. 80).</p> <p>Същият член гарантира, че:</p> <p>„(2) За осъществяване на надзора на консолидирана основа БНБ има право да изисква от предприятията майки и от дъщерните дружества на банките всички необходими документи и информация...“.</p>
OK7	Надзорът има правомощия за достъп ³⁶ до всички документи на банката за подпомагане на надзорната дейност. Надзорът има подобен достъп, когато е необходимо и до ръководния орган, висшето ръководство и служителите.

³⁶ Вж. Принцип 1, OK5.

БЪЛГАРИЯ

<p>Описание и изводи относно ОК7</p>	<p>Отново ЗКИ (чл. 80, ал. 3, т. 1, 2, 6 и 7) осигурява надеждна основа за достъпа до информация от страна на БНБ.</p> <p>Съгласно ал. 1 на чл. 80 от ЗКИ, БНБ има право да изисква от банките да представят всички необходими счетоводни или други документи и информация за дейността им, а също така да се извършват проверки на място от инспекторите от Управление „Банков надзор“ или други оправомощени лица, както и да събира доказателства, за да идентифицира нарушения на надзорните регулации.</p> <p>Обширни права за достъп до информация са разписани в чл. 80, ал. 3. Инспекторите имат право да свободен достъп до служебните помещения и до информационните системи на банката, а също и да изискват документация и да събират информация във връзка с изпълнение на своите надзорни дейности и задължения. В контекста на обичайната надзорна практика, тези права се използват когато БНБ издава официално писмо преди проверката на място, в което се изисква детайлна информация, като списък на изискуеми документи, данни за системата за управленска информация, управлението на риска, вътрешния одит и други отчети, вътрешни правила, политики и процедури, регистри, протоколи от заседания на компетентните органи за управление и комитетите и др. Оценяващите видяха няколко примера на писма за искане на внимателно специфицирана високо детайлизирана информация.</p> <p>В допълнение на това, разпоредбите на т. 6 от чл. 80, ал. 3 от ЗКИ, дават право на БНБ да присъства на заседания на ръководните и контролните органи на банката, а също и да изразява становища, които да бъдат записвани в протоколите от заседанията.</p> <p>Няма специфични ограничения по отношение комуникацията с ръководните органи на банката, висшето ръководство и служителите ѝ.</p>
<p>ОК8</p>	<p>Надзорът има средства, за да налага спазване на изискването информацията да се представя навреме и да бъде точна. Надзорът определя подходящото ниво от висшето ръководство на банката, което да отговаря за точността на надзорните отчети, налага санкции за непредставяне на отчети и за повтарящи се грешки и изисква неточната информация да бъде коригирана.</p>
<p>Описание и изводи относно ОК8</p>	<p>Когато банка, финансов холдинг или финансов холдинг със смесена дейност са в нарушение на банковото законодателство, като ЗКИ, РКИ или Регламент (ЕС) № 1031/2010 (относно енергийните деривати), БНБ може да налага финансови глоби от 50 000 лв. до 200 000 лв., а в случай на повтарящо се нарушение – от 200 000 лв. до 500 000 лв. (чл. 152, ал. 2 от ЗКИ). Няма случаи на прилагане на глоби за неспазване на отчетните изисквания.</p> <p>Българската народна банка отбеляза, че с въвеждането на европейската надзорна рамка, периодът за получаване на отчетите е увеличен от 15 на 45 дни. Закъснението на отчетите не е проблем. Към настоящия момент БНБ получава непрекъснато запитвания по спазване на новите указания, но тълкуването на регулаторните технически стандарти и техническите стандарти за изпълнение от страна на надзорния орган не е допустимо. На практика БНБ може да се консултира с ЕБО, но следва да се има предвид, че процедурата на ЕБО по процеса по задаване на въпроси и изготвяне на отговори е дълга и публикуването на отговорите на официалната страница на ЕБО се забавя. В резултат на това съществуват предпоставки за подаване на некоректна отчетност, поради възможността за различно тълкуване на новия режим. Управление „Банков надзор“ отговаря на всички въпроси на банките, свързани с Регламента за капиталовите изисквания (РКИ), регулаторните стандарти за изпълнение (ITS) и регулаторните технически стандарти (RTS). С оглед постигане на максимална яснота и последователност в отговорите, БНБ е създавала платформа с въпроси и отговори (Q&A), която е организирана по теми и включва данни както за служителя, предоставил отговора, така и за институцията, задала въпроса. Дирекция „Надзорна политика“ е отговорна за поддържане на тази платформа и е ангажирана в самите отговори до банките.</p>
<p>ОК9</p>	<p>Надзорният орган използва различни политики и процедури при определяне валидността и пълнотата на надзорната информация, включително периодична проверка както от самите надзорници, така и посредством външни експерти³⁷.</p>

³⁷ Може би външни одитори или други квалифицирани външни експерти, наети за определен мандат и обект на съответни ограничения за конфиденциалност.

Описание и изводи относно ОК9	Българската народна банка, съгласно своите задължения, осъществява много задълбочена валидация на получените данни с цел постигане на консистентност и пълнота на информацията. Инспекторите от дирекция ННКИ, отговорни за инспекциите на място, проверяват начина на изготвяне на надзорната отчетност от банките, както и дейността на вътрешния одит на банките, в тази връзка. При осъществяване на инспекциите на място се прави проверка на данните, въз основа на извадка от кредити, като резултатите се сверяват с тези в надзорните отчети. Извършват се и допълнителни проверки за съответствие на информацията в публичните финансови отчети, одитирани от външните одитори с тази в надзорните отчети.
ОК10	Надзорният орган ясно дефинира и документираща ролята и отговорностите на външните експерти ³⁸ , включително обхвата на дейността им, по отношение на задачи, свързани с надзорната дейност. Надзорният орган оценява пригодността на експертите за изпълнение на задачите и качеството им на работа, като взема предвид и възможен конфликт на интереси, който би повлиял върху изводите/препоръките на външните експерти. Външните експерти могат да бъдат ангажирани при рутинното валидиране или по отношение на специфични банкови дейности и операции.
Описание и изводи относно ОК10	Законът за кредитните институции (чл. 80, ал. 4, 5) регламентира назначаването на външни експерти от страна на БНБ. Към датата на оценката БНБ не е упражнявала това си правомощие, но въпреки това може да се възползва от него в бъдеще.
ОК11	Надзорният орган изисква от външните експерти да му предоставят незабавно информация за всички съществени недостатъци, идентифицирани в хода на тяхната работа, когато става дума за въпроси, свързани с надзора над банките.
Описание и изводи относно ОК11	Законът изисква от външните одитори да информират незабавно БНБ за всички обстоятелства, станали им известни в хода на проверката и които представляват нарушение на законите, засягат или могат да доведат до засягане нормалното функциониране на банката и др. (чл. 77, ал. 1 от ЗКИ). Законът не предвижда подобни задължения за външните експерти, ангажирани от БНБ при изпълнение на задачи от надзорен характер.
ОК12	Надзорният орган разполага с процес за периодична оценка на постъпващата информация за съответствие с надзорните нужди.
Описание и изводи относно ОК12	За целите на макропруденциалния надзор и финансовата стабилност (считано от юни 2014 г.), оценката на адекватността на събираната информация се извършва регулярно, по отношение на нейната форма, съдържание и честота. Както беше споменато по-горе, БНБ подхожда много ангажирано в процеса по оценка на необходимостта от събиране на информация за надзорни цели.
Оценка на принцип 10	Съответствие.

³⁸ Може би външни одитори или други квалифицирани външни експерти, наети за определен мандат и обект на съответни ограничения за конфиденциалност. Външните експерти може да извършват дейности за целите на надзорния орган, но последният следва да е удовлетворен от резултатите от прегледа, извършен от такива външни експерти.

БЪЛГАРИЯ

<p>Коментари</p>	<p>Изискванията, свързани с надзорната отчетност, са основно уредени в европейската надзорна рамка. В този смисъл трябва да се отбележи, че режимът на отчетност е в преходен период, който налага нови и по-строги изисквания както към надзорните органи, така и към банките.</p> <p>Въпреки това данните от българските банки за целите на хармонизираната отчетност имат своето място в анализите, извършвани на европейско ниво. Също така е важно да се подчертае фактът, че БНБ обръща особено голямо значение на качеството и навременността по отношение на своята аналитична работа. Поради тази причина е особено важно да се гарантира както на европейско, така и на национално ниво, че данните, които се докладват, са коректни и може да се разчита на тях. Екипът на управление „Банков надзор“ в БНБ е напълно наясно с последното и обръща особено голямо внимание на това при проверките на място, включително чрез техническо валидиране на данните (като например формални логически проверки за вътрешна взаимосвързаност и последователност). Въпреки това опитът от фалита на банка през 2014 г. налага необходимостта от ангажиране на повече ресурси при осъществяването на тази задача. Тъй като от надзора не се очаква да открива измами, увереността във валидността на данните е от особено значение, особено в периода след кризата.</p> <p>Въпреки че към момента БНБ не ползва услугите на външни експерти за надзорни цели, важно е да се отбележи, че законите и регулациите се променят, за да могат външните експерти да предоставят всякаква информация за съществени недостатъци, идентифицирани в хода на тяхната работа, когато касае въпроси, свързани с надзора над банките.</p>
<p>Принцип 11</p>	<p>Корективни и санкциониращи правомощия на надзорния орган. Надзорният орган действа на ранен етап с цел идентифициране на недобри и ненадеждни практики и действия, които биха изложили на риск банките и банковата система, като цяло.</p> <p>Надзорният орган разполага с адекватен набор от надзорни инструменти за постигане на навременни коригиращи действия. Това включва и възможността за отнемане на лиценз за осъществяване на банкова дейност или правото да препоръча неговото отнемане.</p>
<p>Основен критерий</p>	
<p>ОК1</p>	<p>Надзорният орган комуникира на ранен етап с ръководството на банките и там, където е необходимо, с ръководния орган на банката, в случаите на констатирани нередности и изисква от тях тези нередности да бъдат отстранени своевременно. В случаите, в които надзорният орган изисква от банката да предприеме съществени корективни действия, същите са адресирани до ръководния орган. Надзорният орган изисква от банката да предоставя регулярни писмени доклади за изпълнение на предприетите действия и оценява доколко същите са извършени задоволително. Надзорният орган трябва да се убеди в достоверността и навременното предприемане на корективни действия относно констатираните от него нередности в дейността на банката.</p>
<p>Описание и изводи относно ОК1</p>	<p>Съществува постоянен диалог между екипите на дирекция ННКИ и представителите на различните йерархични нива във всяка банка. Интензивността на този диалог зависи от рисковия профил, мащаба и системната значимост на различните кредитни институции. Българската народна банка представя своите надзорни констатации пред ръководството на банката на ранен етап. Това може да бъде извършено по време на или в края на инспекциите на място, както и чрез официално писмо, в случаите, в които констатираните пропуски са установени по време на дистанционния надзор над банките.</p> <p>Съгласно „Наръчника за банковия надзорен процес“ надзорният екип провежда заключителна среща с отговорните служители на банката, с оглед представяне на констатациите и заключенията от извършената надзорна инспекция на място, както и препоръките за тяхното отстраняване. В последствие, екипът от инспектори изготвя доклад, с основни констатации и заключения, областите с установени пропуски и проблеми, които изискват специално внимание. На банката се предоставя срок от 7 работни дни за отговор, възражения и обяснения по изготвения от надзорния екип доклад. На тези срещи се дава възможност на банката да коментира с екипът от инспектори</p>

	<p>възможните мерки, които тя следва да предприеме, дори и преди да бъде приключена инспекцията на място.</p> <p>Следва да се отбележи, че инспекторите на БНБ могат да получават техническа подкрепа от техните колеги юристи от дирекция „Правно обслужване и административна дейност“ (ПОАД) по време на инспекциите на място. По искане на дирекция ННКИ директорът на ПОАД определя юрист, на който се предоставя необходимата за целта информация. Ако е необходимо, особено в случаите на констатирани нарушения на регулаторната рамка, юристът преглежда цялата документация, касаеща отделния казус в проверяваната банка, преди да представи правното си становище.</p> <p>Периодът за изготвяне на доклад от инспекция е 10 работни дни от датата на заключителната среща с ръководството на банката. Отговорност за връчването на тези доклади е на ръководителя на надзорния екип. Всеки доклад трябва да бъде одобрен от директора на дирекция ННКИ. В зависимост от тежестта на констатациите, по преценка на директора на дирекцията, докладът се съгласува и с ресорния подуправител на БНБ. След като бъде одобрен, докладът на инспекцията се връчва на изпълнителните директори на банката. На ръководството на банката се дава кратък период за представяне на мнение и възможни възражения по констатациите в него.</p> <p>В случаите на съществени пропуски или нарушения на надзорната рамка, установени по време на инспекцията на място, директорът на ННКИ изготвя меморандум до подуправителя на БНБ, придружен с копие на доклада от инспекцията. В този меморандум се описват нарушенията, фактите и възможните действия, които БНБ би предприела срещу банката, след което подуправителят на БНБ взема окончателно решение. В случай че подуправителят на БНБ реши да се предприеме дадено действие в зависимост от степента на установените пропуски/нарушения, по негово решение може да се изготви или официално писмо от негово име (писмено предупреждение) до ръководството на банката с описание на фактите, довели до констатираните нарушения, или заповед (индивидуален административен акт, подлежащ на обжалване). По принцип и в двата случая от банката може да се изиска да отговори в определен от БНБ срок и да се ангажира с предприемане на конкретни мерки. В случай че след официалното писмо, установените пропуски не бъдат отстранени, БНБ може да прецени да бъде издадена писмена заповед, след като предварително бъде определен и подходящият надзорен инструмент от изброените в чл. 103, ал. 1 от ЗКИ, с цел коригиране на ситуацията в банката.</p> <p>Във връзка с това БНБ е създадал механизъм за последващо наблюдение, чрез който да се гарантира ефективността от коригиращите мерки срещу банките. Наблюдението на изпълнението на коригиращите мерки се осигурява чрез регулярно писмено докладване, от страна на банката, относно достигната степен на тяхното изпълнение. Освен това всяко тримесечие Дирекция ННКИ изготвя доклад за всяка банка, обект на наблюдение, с информация за статуса на мерките, предприети от ръководството на банката. Този доклад се изпраща до подуправителя на БНБ за информация. Следва да се отбележи, че във всички надзорни доклади дори и най-дребните нарушения на регулаторната рамка са обект на системен анализ.</p>
OK2	<p>Надзорният орган разполага³⁹ с подходящ надзорен инструментариум за въздействие, когато действията на банката не са в съответствие със законовите, подзаконовите нормативни актове или надзорните действия, както и когато е въввлечена в незаконни или недобри банкови практики или действия, които биха изложили банката или банковата система на риск, както и интересите на вложителите като цяло.</p>
Описание и изводи относно OK2	<p>Налагането на надзорни мерки на банките е уреден в ЗКИ, чл. 103 (1) и (2). Българската народна банка е оправомощена да налага мерки (коментирани по-долу), когато банка или нейни администратори или акционери са извършили нарушения, описани в закона, изразяващи се в нарушаване или заобикаляне разпоредбите на закона (ЗКИ) и други актове, включително на Закона за мерките срещу изпирането на пари, Регламент (ЕС) № 575/2013 или на нормативните и други актове и предписания на БНБ. Същият режим се прилага в случаите, в които действията на банката застрашават интересите на вложителите чрез предоставяне или оповестяване на непълна или неточна информация, игнориране на разпореждания или препоръки на БНБ, извършване на сделки или операции, представляващи изпиране на пари, както и извършване на сделки в нарушение на издадения лиценз за банкова дейност.</p>

³⁹ Вж. Принцип 1.

	<p>Българската народна банка разполага с широк набор от надзорни инструменти, по отношение случаите, в които банките не спазват закони и подзаконовни актове, или когато са налице недобри банкови практики, посочени по-горе. Съответните разпоредби са разписани в ЗКИ, чл. 103, ал. 2 и чл. 152–152г. В зависимост от естеството и сериозността на констатираните пропуски, БНБ може да предприеме една или повече надзорни мерки. Тези мерки могат да включват както принудителни административни мерки, така и административни наказания.</p> <p>Така например, ако банката не е допуснала нарушение или констатираното нарушение не е съществено само по себе си, но са налице опасни и недобри банкови практики, БНБ изпраща писмено предупреждение до банката. В случай на сериозни проблеми, БНБ изпраща писмено разпореждане до банката за преустановяване на съответните действия или предприемане на „коригиращи действия“. При по-сериозен сценарий, БНБ може (1) да ограничи или преустанови дейността на банката, включително дейността по кредитиране или да ѝ забрани да извършва определени операции, (2) да наложи на банката да увеличи капитала си, (3) да забрани плащането на дивиденди и да изиска намаляване на променливите възнаграждения, (4) да разпорежи на банката да промени вътрешните си правила и процедури, (5) да разпорежи на банката да освободи един или повече членове на ръководния орган (6) да забрани сделки със свързани лица и др. През 2011 г. БНБ е отнела правото на глас на пет фирми, притежаващи акции в банка.</p> <p>Важно е да се отбележи, че БНБ може да комбинира административни принудителни мерки и административни наказания, когато е необходимо.</p> <p>Когато една банка показва признаци за възможна неплатежоспособност, БНБ може да я постави в режим на „специален надзор“ за период от 6 месеца. За целите на оздравяването на банката, БНБ може да назначи един или няколко квестора, чиито правомощия се определят от подуправителя и управителя на БНБ⁴⁰. Този режим е приложен през 2014 г., когато КТБ започва да изпитва съществени проблеми. Съгласно решение на УС на БНБ от 20 юни 2014 г. КТБ и дъщерното и дружество ТБ „Виктория“ бяха поставени под специален надзор за период от 3 месеца; бяха назначени квестори и в двете банки, беше преустановено изпълнението на всички задължения и дейности на банките, бяха освободени от длъжност членовете на надзорния и управителния съвет и беше отнето правото на глас на акционерите, притежаващи повече от 10% от капитала.</p>
	<p>И накрая, но не на последно място, при най-тежкия сценарий (когато банката е вече нежизнеспособна) БНБ може да отнеме лиценза на банката, както е предвидено в ЗКИ, на основание решение на УС, взето въз основа на общо предложение, внесено от подуправителя на БНБ, ръководещ управление „Банков надзор“ и на управителя на БНБ. Такъв е бил и случаят с КТБ, чийто лиценз беше отнет през ноември 2014 г. преди обявяването ѝ в процедура по несъстоятелност⁴¹.</p> <p>Както беше споменато по-горе, БНБ разполага с правото да наложи и други санкции под формата на „административни наказания“. Законът за кредитните институции включва няколко разпоредби, съгласно които финансовите институции (юридически или физически лица) могат да бъдат глобявани с глоби, вариращи от 1000 (приблизително 566 щ.д.) лева до 10 млн. лв. (приблизително 5 млн. щ.д.). Сумата на административното наказание зависи от сериозността на нарушението и зависи от това дали е извършено от юридическо или от физическо лице. При повтарящи се нарушения, глобата може да бъде увеличена. Нарушенията, които са носители на най-високи глоби са, наред с другото, такива дейности, за които банката не е получила съответното разрешение от БНБ, необявена съществена промяна в собствеността на банката и предоставяне на невярна информация за целите на лицензирането. Тези глоби би следвало да имат достатъчно възпиращ ефект.</p> <p>По-голямата част от корективните мерки или санкции се прилагат самостоятелно от подуправителя</p>

⁴⁰ В този контекст и по силата на чл. 11б от ЗКИ, БНБ може да прибегне до поредица от мерки, сходни с тези предвидени по чл. 103, ал. 2, в т.ч.: 1) да намали лихвите по задълженията на банката до средния им пазарен размер; 2) да спре за определен срок изцяло или частично изпълнението на всички или на някои от задълженията ѝ; 3) да ограничи дейността ѝ изцяло или частично; 4) да разпорежи принудително увеличаване на капитала, включително като лиши досегашните акционери от право да участват в увеличаването; 5) да отстрани от длъжност членовете на съвета на директорите, съответно на управителния и на надзорния съвет, и б) да лиши временно от право на глас акционери, притежаващи пряко или косвено повече от 10% от акциите с право на глас, и др.

⁴¹ По време на мисията процесът беше все още висещ.

	<p>на БНБ, който има пълната свобода при определянето и преценката за характера, интензитета и обхвата на пруденциалния отговор. При определени обстоятелства, упоменати в закона (например отнемане на лиценз или поставяне под „специален надзор“), решението се взема от УС на БНБ по предложение на управителя и подуправителя, ръководещ управление „Банков надзор“ (вж. ЗБНБ, чл. 16); във всички други случаи решението е на подуправителя или на официално оторизирано от него лице, служител на БНБ. Следователно не съществува „колегиалност“, когато става въпрос за прилагане на каквито и да е административни принудителни мерки и/или административни наказания.</p> <p>През последните години подходът, прилаган от страна на подуправителя при налагане на мерки, е обхващал предимно заповеди, съдържащи указания за корективни мерки от страна на банките, дори в случаи на повтарящи се нарушения и е приложена само една глоба (25 хил. щ.д.). Оценителите са на мнение, че подуправителят, ръководещ управление „Банков надзор“, не винаги е използвал пълния набор от правомощия в ситуации, в които би била оправдана по-категорична реакция.</p> <p>Друга особеност на българския режим е, че санкциите могат да бъдат направени публично достояние. В съответствие с разпоредбите на чл. 152г БНБ публикува своевременно на официалната си интернет страница информация за всички влезли в сила наказателни постановления, с които са наложени наказания за нарушения на закона и на други ключови регулации, включително за вида и характера на нарушението, както и за самоличността на физическото или юридическо лице, на което е наложена санкцията. От друга страна, БНБ може да публикува тази информация в обобщен вид, когато прецени, че публикуването на лични данни за физическо лице, на което е наложена санкция, е прекомерно или публикуването би застрашило стабилността на финансовите пазари.</p>
	<p>В областта на противодействието срещу изпирането на пари/борбата с финансирането на тероризма диапазонът от санкции за нарушаване разпоредбите на Закона за мерките срещу изпирането на пари, които са на разположение на Бюрото за финансово разузнаване (БФД-ДАНС), включва правото на:</p> <ul style="list-style-type: none"> - налагане на глоба, приложима за административно нарушение при неспазване на разпоредбите, в размер до 50 хил. лв. (25 хил. щ. д.); - принудително предприемане на конкретни действия от страна на задължените лица, в случай на нарушения; - издаване на писмени предупреждения и препоръки; - отказ от одобрение на вътрешните правила на докладващите предприятия. <p>Въпреки, че максималното ниво на глобите не изглежда достатъчно възпиращо, българските органи информираха оценяващите, че на практика всяко нарушение на Закона за мерките срещу изпирането на пари или Закона за мерките срещу финансирането на тероризма носи отделна санкция и че общият обем на глобите може да е много по-висок, в случай на многократни нарушения, което ще гарантира едновременно ефективност и пропорционалност. Въпреки това, както е коментирано в Принцип 29, прилагането на регулациите за противодействието срещу изпирането на пари/борбата с финансирането на тероризма няма достатъчно възпиращо действие</p>
ОКЗ	<p>Надзорният орган има право да предприеме действия, когато банката е под нормативно установените минимални прагове, включително по отношение на регулаторните съотношения и показатели. Надзорният орган, също така, има право да се намеси на ранен етап и да изиска превантивно от банката да предприеме мерки, за да не е под нормативно определените минимални прагове. Надзорният орган разполага с набор от възможности, за да посрещне подобни сценарии.</p>

<p>Описание и изводи относно ОКЗ</p>	<p>Българската народна банка разполага с широк набор от възможности за намеса на ранен етап и да изиска от банката да предприеме мерки, въпреки че тя може да е изпълнила минималните регулаторни изисквания. За БНБ е обичайна практика да изразява на ранен етап своите надзорни опасения пред ръководството, чрез текущ диалог, като изисква проблемите да бъдат решени своевременно, следвайки насоките на ЕБО по отношение на Стълб 2.</p> <p>В случай, че дадена банка е под нормативно установените нива, Законът за кредитните институции ясно регламентира правото на БНБ; по-специално, както е посочено в чл. 103 (2) (3, 4, 5), БНБ може да разпорежда писмено на банката да се осигури допълнителен капитал или да се подобри финансовото състояние на банката. Писмените разпореждания са не само вследствие резултатите от инспекциите на място. Надзорният орган може да счете за необходимо да разпорежда писмено и следствие резултатите от дистанционния надзор или следствие извършени стрес тестове при „bottom-up“ подход на кредитната институция, която например е показала евентуален капиталов недостиг. През последните години, БНБ в няколко случая е изисквала банки да увеличат капитала си.</p> <p>Освен това, когато дадена банка проявява признаци на влошаване, БНБ може да я постави под специален надзор. Режимът на квестура се одобрява от УС на БНБ въз основа на предложение от подуправителя и управителя, след като е формирано мнение за възможен риск от неплатежоспособност (например, обща капиталова адекватност под минимално изискуемото ниво, недостатъчно ниво на ликвидни активи и др.). Мерките, които могат да бъдат предприети от квестора, назначен по този повод, могат да включват, наред с другото, увеличаване на капитала, освобождаване на членове на ръководния орган, отнемане правото на глас на акционери и др. (вж. ОКЗ по-горе).</p>
<p>ОК4</p>	<p>Надзорният орган разполага с широк набор от възможни мерки за реакция на ранен етап при възникване на възможни сценарии, описани по-горе в Основен критерий 2. Тези мерки включват възможността да изиска от банката своевременно да предприеме корективни действия или да ѝ наложи мерки по възможно най-бързия начин. На практика, обхватът на мерките се прилага в зависимост от тежестта на ситуацията. Надзорният орган задава ясни пруденциални цели или посочва действията, които да бъдат предприети, включително ограничаване на текущата дейност на банката, налагане на по-строги пруденциални лимити и изисквания, въздържане от одобрение на нови дейности или придобивания, ограничаване или спиране на плащания към акционерите или на обратно изкупуване на акции, ограничаване прехвърлянето на активи, блокиране участието на лица като акционери в банковия сектор, подмяна или ограничаване правомощията на ръководството, членовете на ръководния орган или на акционери, имащи контрол над банката, способства за придобиването от или сливането с по-здрава институция, назначаване на временно ръководство на банката, както и отнемане или препоръка за отнемане на лиценза за банкова дейност.</p>
<p>Описание и изводи относно ОК4</p>	<p>Законът за кредитните институции предвижда широка гама от възможни мерки, които БНБ може да приложи в ситуации, в които например: 1) банката или нейното ръководство или акционери са нарушили Закона за кредитните институции или който и да е нормативен акт на БНБ, 2) условията за притежаване на лиценз вече не се изпълняват, 3) банката не може да изпълнява задълженията си по противодействие срещу изпирането на пари/борбата с финансирането на тероризма, 4) действията на банката застрашават интересите на вложителите, 5) банката не спазва задълженията си за отчетност или докладва погрешни данни за надзорните показатели, или 6) банката не реагира адекватно на оздравителните мерки (например писмени разпореждания).</p> <p>В ЗКИ са разписани общите и конкретни действия, които БНБ може да предприеме в тази връзка. Най-общо казано, в съответствие с чл. 103 (2) от ЗКИ, БНБ има право да налага корективни действия спрямо банка. Някои от специфичните действия могат да включват ограничаване или забрана за осъществяване на дейността на банката, ограничаване обема на определени видове дейности, ограничаване, забрана за изплащане на дивиденди, както е описано в ОК2.</p> <p>През последните години, БНБ е прилагала някои от тези действия, включително повишаване пруденциалните изисквания за някои банки, поставяне на две банки под специален надзор и отнемане на лиценз на една банка. Също така, БНБ е наложила и имуществени санкции на една банка (глоба в размер на около 25 хил. щ.д.), която не е спазила указанията на БНБ да увеличи капитала си.</p> <p>Важно е да се отбележи, че налагането на пруденциалните изисквания от страна на БНБ е ставало основно чрез издаване на писмени разпореждания. Почти няма случай, през последните 5 години, в който БНБ да е наложила санкции, с цел недопускане повтаряне на нарушенията. Мисията анализира</p>

	<p>всички мерки от 2010 г. насам, налагани от БНБ, и достигна до заключението, че мерките срещу упоритите нарушители не са били достатъчно строги. Българската народна банка счита за по-ефективно прилагането на препоръки и писма, отколкото принудителни такива.</p> <p>Докато ЗКИ определя размера на глобите за конкретните нарушения, в същото време не предвижда изрично коя мярка за отстраняване на кое нарушение се прилага. Надзорните мерки и административните наказания, които БНБ счита за необходимо да наложи, се определят от подуправителя по препоръка на дирекция ПОАД и след съгласуване с дирекция ННКИ, на базата на тежестта на нарушенията и недостатъците, които са констатирани, както и въз основа на честотата им на повторение. Следователно подуправителят разполага с пълната свобода на преценка при определяне на мерките, които се прилагат. Оценяващите са на мнение, че тази ситуация може да доведе до потенциален арбитраж при взимането на решения, непоследователно прилагане на надзорни мерки и нееднакво третиране.</p> <p>Всички надзорни мерки, наложени от БНБ, включително вид мярка или санкция, кратко описание на фактите и коригиращите действия, се вписват в регистър на БНБ.</p>
OK5	Надзорният орган прилага санкции не само върху банката, но и ако е необходимо, върху висшето ръководство и/или на ръководния ѝ орган или на отделни негови членове.
Описание и изводи относно OK5	Съгласно ЗКИ глоби и санкции могат да бъдат налагани на банка освен като юридическо лице (чл. 152, т. 2 от ЗКИ), но и на ръководството на банката или други администратори, които имат право да я представляват (чл. 152, т. 1 от ЗКИ). И в двата случая мерките се издават от подуправителя, ръководещ управление „Банков надзор“, или от официално упълномощено от него лице. Тези санкции обаче не се прилагат по отношение на останалите служители на банката (например нормативно съответствие, противодействие срещу изпирането на пари, управление на риска).
OK6	Надзорният орган има властта да предприеме корективни мерки, включително да изолира операциите на кредитната институция от сделките и операциите на компаниите майки, дъщерни предприятия, други паралелно притежавани от банката структури и други свързани предприятия, които биха могли да навредят на сигурността и стабилността на банката или банковата система.
Описание и изводи относно OK6	<p>Българската народна банка има правото да отделя дейността на кредитната институция от тази на компаниите майки. Съгласно чл. 103 (2), т. 18, БНБ може да забрани извършването на сделки и операции с лица, с които банката е в тесни връзки или които принадлежат към същата консолидирана група, към която принадлежи и банката, или които са членове на органите за управление на банката, или които упражняват контрол върху банката, или имат квалифицирано дялово участие, или участват в управлението на лицата, които упражняват контрол върху банката. В един скорошен случай БНБ е изискала от компанията майка (гръцка банка) на дъщерно дружество в България да спре осъществяването на някои дейности, които биха могли да изложат на риск стабилността на местното подразделение. Последното не е отделяне в този смисъл, тъй като БНБ не е прибягвала до такива мерки, а е издадена само препоръка; въпреки това мисията беше информирана, че компанията майка е изпълнила препоръките на БНБ, като е приключила със освобождаването на активи от българското си поделение.</p> <p>В същия дух, в светлината на икономическата и политическата ситуация в Гърция, всички гръцки банки, опериращи в България, са били отделени от началото на кризата. Българската народна банка инструктира банките да: а) поддържат високоликвидни активи в размер на 30% от привлечените средства от институции, различни от кредитни и граждани и домакинства, в допълнение към изисканото минимално ниво от БНБ в размер на 20%; б) да не поддържат средства при банката майка и групата над минимално необходимите нива за извършване на текущи разплащания; в) да не инвестират в ценни книжа с рейтинг на емитента по-нисък от „инвестиционна степен“; г) да осигурят функционална независимост от банката майка; и д) да представят ежедневни отчети в БНБ.</p>

БЪЛГАРИЯ

ОК7	Надзорният орган си сътрудничи и партнира със съответните органи при вземането на решение кога и как да осъществи необходимото реструктуриране при наличие на ситуация в дадена банка (което може да включва закриване, или подпомагане при реструктуриране или при сливане с по-силна институция).
Описание и изводи относно ОК7	<p>Към момента няма разписана местна рамка за възстановяване и реструктуриране на кредитни институции. Българската народна банка може да предприеме действия за справяне с проблемните банки (в случай на неплатежоспособност) чрез поставянето им в режим на специален надзор. Управителният съвет на БНБ назначава един или няколко квестора, които да предприемат, под ръководството на БНБ, всички мерки за оздравяване на банката. Ако този режим се окаже неефективен (например банката е с отрицателен капитал), БНБ има законовото задължение да отнеме лиценза на банката и да отправи искане до съда по компетентност, за откриване на производство по несъстоятелност.</p> <p>По време на кризата с КТБ, е станало ясно, че БНБ не разполага с подходящ инструментариум за справяне със ситуацията, включително например опцията лоша/добра банка. Първоначалната идея на надзорниците е била да отдели активите, които са били оценени като добри, както и задълженията на КТБ, с изключение на тези, свързани с основния акционер⁴², и да ги прехвърли в баланса на дъщерното на банката дружество ТБ „Виктория“. Този план не се е осъществил поради липса на правно основание.</p>
	Трудността да бъде приложено правилно реструктурирането на банката налага надзорния орган да ревизира своята правна рамка за възстановяване и реструктуриране на кредитните институции. Такава рамка ще бъде възможна след транспониране на Директива 2014/59/ЕС (Директива на ЕП и Съвета за създаване на рамка за възстановяване и реструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници) в българското законодателство и създаване на орган за реструктуриране. Транспонирането в националния правен режим е в ход и се очаква да влезе в сила до края на 2015 г.
Допълнителен критерий	
ДК1	Законите или подзаконовите нормативни актове предпазват надзорния орган от неоправдано забавяне при прилагането на корективни действия.
Описание и изводи относно ДК1	В случая на неспазване на законите, подзаконовите нормативни актове и указанията на БНБ, идентифицирани по време на инспекциите на място и дистанционния надзор, БНБ налага своевременно формални и неформални мерки. Въпреки това не съществува специален закон или вътрешни процедури, които да определят срокове, в рамките на които потенциалните корективни действия се одобряват от БНБ и се налагат на банката.
ДК2	При предприемане на официални коригиращи действия по отношение на дадена банка надзорният орган уведомява за своите действия надзорния орган на свързаните финансови предприятия от небанковия сектор и ако е необходимо, координира действията си с него.
Описание и изводи относно ДК2	Съгласно чл. 99 (1) от ЗКИ, когато БНБ упражнява надзор на консолидирана основа върху банки, финансови холдинги, финансови холдинги със смесена дейност или холдинги със смесена дейност, които имат за дъщерни дружества един или повече застрахователи или инвестиционни посредници, чиято дейност подлежи на лицензиране, БНБ си сътрудничи и обменя информация с компетентните органи за надзор върху застрахователите и/или инвестиционните посредници.

⁴² Понастоящем, в процес на криминално разследване в България и обект на заповед за арест, издадена от Интерпол

Оценка относно принцип 11	Несъответствие в голяма степен.
Коментари	<p>Законът за кредитните институции съдържа широк набор от инструменти, мерки и правомощия за предприемане на навременни коригиращи действия. Във връзка с това БНБ може да предприема действия дори и когато дадена банка изпълнява регулаторните капиталови изисквания. Въпреки това подробният анализ на резултатите от инспекциите и пруденциалните действия, предприети от БНБ, макар и напоследък с по-голям интензитет, кара оценяващите да направят заключението, че прилагането на пруденциалните регулации не е достатъчно ефективно и трябва да бъде засилено в бъдеще. Бяха открити някои недостатъци, които заслужават внимание и са описани по-долу:</p>
	<p>При упражняване на своите правомощия подуправителят има пълна свобода на действие при определяне обхвата, естеството и вида на мерките, които трябва да бъдат приложени. Той не е длъжен да прилага мерките в поредността, разписана в чл. 103 от ЗКИ. Той има правото да приложи мерките, които са най-подходящи и ефективни, във връзка с надзорните констатации. В резултат на това, върху силата на мерките в голяма степен влияе субективния подход на всеки, упражняващ мандата на подуправител. Оценяващите са на мнение, че в този режим на практика са налице съществени пропуски, тъй като не се гарантира последователен подход. Българските органи следва да обмислят някакъв механизъм, за да се гарантира по-голяма колективност в процеса по взимане на решения и да се осигурят на УС повече правомощия да надзирава изпълнението на налаганите мерки.</p> <p>Освен това няма вътрешно указание, което да подпомага УС при формиране на най-адекватната реакция в случай на нарушение. Българската народна банка не разполага с вътрешни методи или критерии, които да дадат на УС минимални насоки как да прилагат критериите за санкции, по-специално при определяне на размера на глобите. Налагането на санкции и определянето на техния размер се извършва от подуправителя, в съответствие с тежестта и сериозността на нарушението и цялостното представяне на банката. Подуправителят също така може да вземе предвид определени критерии (дефинирани в писмен документ), като например желанието за сътрудничество, почтеност и ангажираност на ръководството на банката. Въпреки това няма връзка между някои нарушения и някои санкции и няма прагове за предприемане на оздравителни мерки, при които да се изискват надзорни действия. Оценяващите са на мнение, че липсата на ясни насоки не гарантира пропорционално и равно третиране на банките. Освен това по този начин се създава възможност за неправомерно отлагане на решенията за коригиращите действия. Трябва да бъдат изготвени официални насоки за надзорните действия, осигуряващи връзка между надзорните констатации и конкретни корективни мерки и установяващи процедури за съответните изключения.</p> <p>По отношение на подхода за налагане на мерките според БНБ е много по-ефективно да упражнява мерки под формата на препоръки, например чрез предлагане на банките на определен период за преодоляване на проблема, а не да се прибегва до принудителни мерки, макар и по-леки. В тази връзка мисията преразглежда изчерпателен обхват от надзорни мерки, наложени от БНБ от 2010 г. насам и отбелязва, че липсва реакция на подуправителя в случаите на повтарящи се нарушения. Налице са многократни случаи на повтарящи се недостатъци в една и съща институция, което е предизвиквало една и съща реакция на надзорния орган (например повтарящи се писмени разпореждания). Подуправителят би следвало да прилага гравивен подход и да увеличи интензитета на санкциите, когато банките игнорират препоръките и писмените разпореждания на БНБ. Това може да се постигне чрез комбинация от санкции или чрез по-високи парични глоби. И все пак през юли 2014 г. подуправителят е предприел формални действия срещу постоянен нарушител. Мисията приветства тази инициатива и насърчава надзорните органи да увеличат интензивността на санкциите, за справяне с повтарящи се нарушения.</p> <p>Правомощието да бъде наложен режим на специален надзор, както е разписано в ОК2, е ограничено поради това, че се прилага само в ситуация, когато банка проявява признаци на възможна неплатежоспособност. Мнението на оценяващите е, че това правомощие следва да бъде разширено. Би могло да е и режим, при който банката да може да бъде възстановена, например при измама от страна на ръководството, основен проблем с противодействие срещу изпирането на пари, и др. При тези обстоятелства също може да бъде необходимо банката да бъде поставена под специален надзор.</p> <p>Адекватната рамка, насочена към решаване на проблеми с банките, включително и подготовката на</p>

	<p>планове за възстановяване и реструктуриране, все още е липсващ основен елемент. Колапсът на КТБ през 2014 г. показва, че българската правна рамка не осигурява на надзорния орган адекватни инструменти за реструктуриране. В тази връзка навременното транспониране на европейската Директива за възстановяване и реструктуриране в националното законодателство е критично важно, за да се преодолеят пропуските в инструментариума за реструктуриране и управление на кризи, както и да се осигурят координирани и навременни действия⁴³ за справяне с проблемни банки. Този процес изисква да бъде определен орган за реструктуриране на банките и инвестиционните посредници, както и фондовете за реструктуриране и адекватно планиране на процеса по реструктуриране и възстановяване.</p> <p>На фона на горното надзорният орган беше насърчен да разгледа следните препоръки:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Да бъдат изготвени вътрешни указания, които да подпомагат подуправителя при определяне на най-адекватната реакция в случай на нарушение; ○ Прилагане на последователна реакция, когато банка не се съобрази с препоръките на БНБ; ○ Прилагане на по-твърди действия срещу постоянни нарушители; ○ Обмисляне разширяването на кръга обстоятелства, при които банка да бъде поставяна под специален надзор.
<p>Принцип 12</p>	<p>Консолидиран надзор. Основен елемент на надзора над банките е фактът, че надзорният орган регулира банковата група на консолидирана основа, адекватно наблюдавайки и когато е необходимо, прилагайки пруденциалните норми върху всички аспекти на бизнеса, осъществяван от банковата група в глобален аспект⁴⁴.</p>
<p>Основен критерий</p>	
<p>ОК1</p>	<p>Надзорният орган познава цялостната структура на банковата група и е запознат с всички съществени дейности (включително небанкови дейности), осъществявани от предприятията в групата, включително местни и чуждестранни такива. Надзорният орган разбира и оценява начина, по който се управляват рисковете в цялата група, и предприема действия, когато рисковете, произтичащи от банковата група и други предприятия от групата, по-специално рискът от зараза и репутационния риск, могат да застрашат сигурността и стабилността на банката и банковата система.</p>
<p>Описание и изводи относно ОК1</p>	<p>В България функционират десет банкови групи, които изготвят финансови отчети на консолидирана основа. Всяка от тях се състои от една банкова институция и няколко вида небанкови финансови институции, основно лизингови компании, намиращи се в България. Банките са основният субект в тези финансови групи, с превес на общите им активи към момента. В допълнение, има едно холдингово дружество със смесена дейност, но в страната няма финансов конгломерат. Две български банки имат клонове в ЕС (Румъния и Кипър); две банки имат клон в трети страни (Македония и Албания) и две банки имат две дъщерни дружества в Русия и Албания.</p>
	<p>Изискванията за надзор на консолидирана основа са тези, описани в РКИ и ДКИ. Съответни разпоредби могат да бъдат намерени и в ЗКИ. Като основен принцип БНБ осъществява надзор на консолидирана основа спрямо банките, банковите групи, финансовите холдинги, финансовите холдинги със смесена дейност и холдингите със смесена дейност в съответствие с условията и реда на ЗКИ (чл. 89). В обхвата на надзора на консолидирана основа, съгласно този закон, се включват и лицата, управляващи алтернативни инвестиционни фондове и управляващите дружества по начина и в степента, в която са включени финансовите институции.</p> <p>Законът за кредитните институции също така дава правото на БНБ да изисква детайлна информация относно структурата на собствеността на всичките дружества/организации, които участват в капитала</p>

⁴³ Вж. също така България: IMF Concluding Statement of the 2015 Article IV Mission, March 13, 2015; <http://www.imf.org/external/np/ms/2015/031315.htm>

⁴⁴ Вж. бележка под линия 19 по Принцип 1.

	<p>на банката. Всяка планирана промяна в структурата или състава на групата трябва предварително да бъде представена в БНБ, която преценява дали предложените промени ще позволят ефективното осъществяване на надзор на консолидирана основа (вж. ОП5).</p> <p>Съгласно чл. 97 от ЗКИ, когато холдинг със смесена дейност е предприятие майка на една или повече банки, лицензирани в Република България, БНБ може да изисква от холдинга и от неговите дъщерни дружества всяка информация, която би била подходяща за целите на надзора на консолидирана основа над дъщерните дружества банки.</p> <p>Българската народна банка събира информация за баланса, отчета за доходите и естеството на включените дейности на годишна база. За тази цел, Законът за кредитните институции покрива голям брой изисквания за изготвяне и представяне на надзорни отчети, което позволява на надзорния орган да оцени структурата на една организация, като цяло на ниво група (ЗКИ, чл. 75 и Регламент за изпълнение (ЕС) № 680/2014 за предоставянето на информация от институциите на надзорните органи).</p> <p>Когато става дума за презграничен надзор на консолидирана основа, Законът за кредитните институции също така съдържа няколко разпоредби относно установяване на механизма на сътрудничество между БНБ и чуждестранни надзорни органи (намиращи се в ЕС или в трети страни) за обмяна на информация, включително за банкови групи. Практическите условия на такова сътрудничество могат да бъдат намерени в „Многостранни споразумения в областта на сътрудничеството и координацията“.</p> <p>От гледна точка на дистанционния надзор БНБ извършва своите проучвания, използвайки информацията, докладвана от банките чрез надзорната отчетност (COREP и FINREP). Капиталовата адекватност, ликвидността, лимитите за големи експозиции и лимитите за кредитиране се анализират на групово ниво. Оценката на организационната структура на една банкова група и особено оценката на дейността на всеки член от групата, както и дейностите в рамките на групата (например кредитиране на свързани лица) са съществена част от инспекциите на място, провеждани от БНБ.</p> <p>За целта на надзора на консолидирана основа БНБ има право да изиска от компанията майка и банковите дъщерни дружества цялата необходима документация и информация, както и правото да извърши насрещни проверки в други банкови и небанкови дружества (например лизингови компании). Съответното структурно звено в БНБ, отговорно за надзора над банката майка на индивидуална основа, отговаря и за надзора на консолидирана основа на ниво група.</p>
OK2	<p>Надзорният орган налага пруденциални стандарти и събира и анализира финансова и друга информация на консолидирана основа за банковата група, която обхваща области като капиталова адекватност, ликвидност, големи експозиции, експозиции към свързани лица, лимити за кредитиране и структура на групата.</p>
Описание и изводи относно OK2	<p>В ЗКИ финансовите групи са обект на същите пруденциални стандарти както самостоятелна банка. Съгласно чл. 75, банките и банковите групи представят на БНБ финансови отчети, които отразяват финансовото им състояние както на индивидуална, така и на консолидирана основа. Нещо повече, групите са обект на регулации по отношение на капиталова адекватност, ликвидност, големи експозиции, експозиции към свързани лица, лимити за кредитиране и структура на групата.</p>
	<p>Надзорните отчети (<i>FINREP</i> и <i>COREP</i>) осигуряват широк набор от информация относно балансовите и задбалансови активи и пасиви, печалбата и загубата, капиталовата адекватност, ликвидността, големите експозиции, риска от концентрации (включително по сектори на икономиката, географски и валутен признак и към свързани лица), качеството на активите, провизиите за загуби от кредитен риск, лихвен риск, пазарен риск, както и друга информация за организационната структура. Сделките в рамките на групата също са включени във <i>FINREP</i> и <i>COREP</i> отчетите⁴⁵ (вж. Регулаторния стандарт за изпълнение за надзорната отчетност).</p> <p>За целите на капиталовата адекватност, в частност, наръчникът на БНБ за процеса по вътрешен анализ на адекватността на капитала (ВААК) съдържа условията за прилагане на процеса по ВААК от банковите групи. Всяка кредитна институция разработва и прилага изискванията за ВААК на индивидуална основа. В съответствие с разпоредбите на РКИ/ДКИ, ВААК се прилага и на консолидирана основа.</p>

⁴⁵ Съдържащи образец с информация за груповата платежоспособност.

	<p>В чл. 2, ал. 1 от Наредба №14 на БНБ за съдържанието на одиторския доклад за надзорни цели е предвидено следното: одиторът извършва проверка на годишните финансови и надзорни отчети на банката и надеждността на системата за вътрешен контрол, след което изготвя доклад за надзорни цели. Докладът включва преглед на финансовото състояние на банката и основните регулатори за банковата дейност на индивидуална и консолидирана основа, както и организацията на системата за вътрешен контрол. Прегледът на финансовото състояние на банката се базира на информация от консолидирания FINREP въз основа на Регламент за изпълнение (ЕС) № 680/2014 за предоставянето на информация от институциите на надзорните органи и индивидуален FINREP въз основа на чл. 75, ал. 2 от ЗКИ.</p> <p>Друга законова разпоредба, свързана с този основен принцип може да бъде намерена в чл. 89, ал. 5 от ЗКИ, според който когато банка, лицензирана от БНБ, е част от банкова група, финансов холдинг, финансов холдинг със смесена дейност или холдинг със смесена дейност, тя представя ежегодно в БНБ, в срок до 30 работни дни след края на календарната година, информация за структурата, в която участва, включително за настъпилите промени.</p>
<p>ОКЗ</p>	<p>Надзорният орган преглежда дали надзора от страна на ръководството (на банката майка или централното управление, а където е уместно на холдинговото дружество) върху чуждестранните операции на банката е адекватен като се има предвид рисковия профил и системната значимост и доколко в приемащите държави банката майка не е възпрепятствана да има достъп до всякаква съществена информация за нейни клонове и дъщерни дружества. Надзорният орган, също така, установява доколко политиките и процедурите на банките изискват от местното ръководство да притежава необходимата квалификация да управлява всички презгранични операции по сигурен и надежден начин, и в съответствие с надзорните и регулаторни изисквания. Изпращащият надзорен орган отчита и ефективността на надзора, осъществяван в приемащите страни, в които банките имат съществени операции.</p>
<p>Описание и изводи относно ОКЗ</p>	<p>Съгласно чл. 89, ал. 3 от ЗКИ, банковите групи, които са обект на надзор на консолидирана основа от страна на БНБ, въвеждат вътрешни правила, процедури и механизми, изисквани по този закон, и в дъщерните си дружества, включително в тези, които не са обхванати от този закон. Правилата, процедурите и механизмите трябва да са последователни и добре интегрирани и да позволяват на дъщерните дружества да изготвят всякакви данни и информация от значение за целите на надзора.</p> <p>Ако банка иска да извършва чуждестранни операции в страна извън ЕС, преди да бъде дадено разрешение на банката за започване на такива операции, БНБ трябва да се увери, че банката и БНБ ще имат достъп до цялата информация от съществено значение. Българската народна банка също така установява, в съответствие със закона, доколко приемащият надзор осъществява ефективен и адекватен надзор върху тези операции.</p> <p>В тази връзка, не съществуват пречки за банката майка да получава достъп до цялата информация от съществено значение за чуждестранните операции на територията на ЕС. Надзорът върху банката майка и нейните чуждестранни операции в ЕС са обект на дискусия на надзорните колегии. Република България участва в 10 колегии, 9 са за дъщерни банки и 1 за значим клон. Както е посочено в Принцип 3, БНБ участва в редица двустранни меморандуми за разбирателство със страни от ЕС, включително Кипър, Италия, Словения, Франция, Унгария, Гърция, Германия, Австрия, Нидерландия и трети държави (Турция, Македония, Албания) за обмен на информация, с цел подпомагане ефективния надзор на консолидирана основа на финансовите институции извън националните граници.</p> <p>В допълнение към надзорните колегии, ефективността на надзора на банката майка върху цялата група (включително чуждестранните операции) може да бъде оценена чрез инспекции на място. Българската народна банка след предварително уведомление на съответните компетентни надзорни органи на държави членки може да извършва проверки на място в съответната държава относно дейността на банки, лицензирани на територията на Република България и осъществяващи дейност на територията на държава членка чрез клон (чл. 87, ал. 11 от ЗКИ). На практика обаче, това не се е случвало през последните години, поради ограничените ресурси (освен в един случай – в Кипър - и с ограничен обхват по проверка на противодействието срещу изпирането на пари/борбата с финансирането на тероризма).</p>

OK4	Изпращащият надзор посещава чуждестранните офиси периодично, като мястото и честотата се определят от рисковия профил и системното значение на чуждестранната дейност. Надзорният орган се среща с изпращащия надзор по време на тези посещения. Надзорният орган има политика за оценка на необходимостта от провеждане на инспекции на място на чуждестранните операции на банката, или да изиска допълнителна отчетност, и има възможността и ресурсите да предприеме тези стъпки, както и когато е уместно.
Описание и изводи относно OK4	<p>Както беше споменато по-горе, БНБ може да инициира и да извършва проверки на място в държави членки относно дейността на банки, лицензирани на територията на Република България и осъществяващи дейност на територията на държава членка чрез клон (ЗКИ, чл. 87, ал. 11). Българската народна банка също така може да поиска от компетентните органи на приемащата държава членка да осъществят проверка на място на клон на банка, лицензирана в Република България, който извършва дейност на територията на тази приемаща държава членка.</p> <p>Българската народна банка в качеството ѝ на приемащ надзор не е посещавала чуждестранните поделения на български банки поради ограничени ресурси и защото чуждестранните операции на банките не са съществени.</p> <p>Инспекции на място в България от изпращащ надзорен орган са били извършвани в редки случаи, последният през 2007 г. от Австрия.</p>
OK5	Надзорният орган прави преглед на основните дейности на компаниите майки и техните дъщерни дружества, които имат съществено влияние върху сигурността и стабилността на банката и банковата група, и предприема съответните надзорни действия.
Описание и изводи относно OK5	<p>Съгласно чл. 97 от ЗКИ, когато холдинг със смесена дейност е предприятие майка на една или повече банки, лицензирани в Република България, БНБ може да изисква от холдинга и от неговите дъщерни дружества всяка информация, която би била подходяща за целите на надзора на консолидирана основа над дъщерните дружества банки. На практика осъществяваният от БНБ надзор обхваща рамката за управление на рисковете и адекватността на вътрешния одит, организационната структура, стратегическия и операционен риск, адекватността на управленската информационна система, както и изпълнението на въведените вътрешни процедури.</p> <p>Дирекция „Специален надзор“ в БНБ е компетентна по въпросите на противодействието срещу изпирането на пари/борбата с финансиране на тероризма и при осъществяване на инспекции в небанкови предприятия, свързани с кредитни институции или съответните групи, към които принадлежат. Всъщност, за лизингови и факторинг компании и финансови компании за потребителско кредитиране, това предоставя полезна информация на екипа инспектори от управление „Банков надзор“. Трябва да се спомене, че липсва подходящ надзор на консолидирана основа на територията на страна върху тези предприятия поради правната структура на повечето от тези субекти (като цяло, принадлежащи към банка майка или друга специализирана компания на групата в чужбина).</p>
OK6	<p>Надзорният орган ограничава обхвата на дейността на консолидираната група, както и местонахождението на провеждането на тези дейности (включително затваряне на чужди офиси), ако прецени, че:</p> <ul style="list-style-type: none"> - сигурността и стабилността на банката и банковата група са изложени на риск поради това, че дейностите излагат банката и банковата група на прекомерен риск и/или са неправилно управлявани; - надзорът, прилаган от други надзорни органи не е адекватен, спрямо рисковете, които поражда дейността; и/или - упражняването на ефективен надзор на консолидирана основа е възпрепятствано.

БЪЛГАРИЯ

Описание и изводи относно ОК6	Съгласно чл. 103 от ЗКИ, БНБ може да приложи спрямо банка, включително, когато е част от банкова група, мерки като: ограничение дейността на банката; ограничение обема на определен вид дейности, извършвани от банката; забрана за извършване на определени дейности; налагане на допълнителни изисквания на банката във връзка с дейността и; забрана за извършването на сделки и операции с лица, с които банката е в тесни връзки или които принадлежат към същата консолидирана група, към която принадлежи и банката, или които са членове на органите за управление на банката, или които упражняват контрол върху банката, или имат квалифицирано дялово участие, или участват в управлението на лицата, които упражняват контрол върху банката.
ОК7	В допълнение към надзора на консолидирана основа, отговорният надзорен орган осъществява надзор над индивидуалните банки в групата. Отговорният надзорен орган осъществява надзор върху всяка банка на самостоятелна основа и е наясно с нейните взаимоотношения с останалите членове на групата ⁴⁶ .
Описание и изводи относно ОК7	В съответствие с разпоредбите на ЗКИ всяка банка е обект на надзор на индивидуална и на консолидирана основа, което включва операциите в чужбина. С други думи, БНБ осъществява надзор – на индивидуална основа – върху всички банки и финансови посредници, независимо от факта, че те могат да бъдат част от банкова група. Структурното звено, отговорно за осъществяване на надзор на индивидуална основа на банката майка, е отговорно и за консолидирания надзор над групата.
Допълнителен критерий	
ДК1	За държави, които позволяват банките да са собственост на юридически лица, надзорът има право да установи и прилага стандартите за пригодност и надеждност по отношение на собствениците и висшия ръководен персонал на компаниите майки.
Описание и изводи относно ДК1	Има разпоредби в ЗКИ, които предоставят възможност на БНБ да проучва собствениците и висшето ръководство компании, желаещи да придобият банка или финансов холдинг. Въпреки това, не съществува орган, който да осъществява преглед за пригодност и надеждност на текуща база по отношение собствениците и висшето ръководство на нефинансови холдингови дружества.
Оценка на Принцип 12	Съответствие в голяма степен.
Коментари	Надзорът на консолидирана основа като цяло се оценява като адекватен. Въпреки това трябва да бъдат направени три подобрения: <ul style="list-style-type: none"> - По-чести посещения в клонове и дъщерни предприятия на български банки, намиращи се във и извън ЕС; - В обхвата на консолидацията да бъдат обхванати лизингови, факторинг компании и компании за потребителско кредитиране в случай на холдингови дружества със смесена дейност; - Да бъде определен органът, който да осъществява преглед за пригодност и надеждност на текуща база по отношение на собствениците и висшия ръководен персонал на нефинансови холдингови дружества.
Принцип 13	Взаимоотношения между изпращащ и приемащ надзор. Изпращащите и приемащите надзорни органи на презгранични банкови групи си обменят информация и си сътрудничат за постигане на ефективен надзор върху групата и нейните подразделения, както и при ефективно управление при кризисни ситуации. Надзорните органи изискват операциите в страната, извършвани от чуждестранните банки, да бъдат изпълнявани при същите стандарти, както тези, установени за местните банки.

⁴⁶ Вж. Принцип 16, ДК 2.

Основен критерий	
OK1	Изпращащият надзорен орган създава специални банкови надзорни колегии за банкови групи със значими презгранични операции, за да повиши ефективността на надзора, вземайки предвид рисковия профил и системната значимост на банковата група и съответните нужди на надзорните органи. В най-широк смисъл приемащият надзорен орган, който има дъщерно дружество или значим клон под негова юрисдикция и който следователно има общи интереси за ефективен надзор върху банковата група, е включен в колегията. Структурата на колегията отразява характера на банковата група и нуждите на съответните надзорни органи.
Описание и изводи относно OK1	Българската народна банка е предимно приемащ надзорен орган. Както е упоменато в ОП12, три български банки имат клонове в ЕС (Румъния и Кипър) и две банки имат дъщерни дружества в трети страни (Русия, Албания и Македония). В контекста на тези банкови структури не е било необходимо установяването на банкова надзорна колегия, за която БНБ да се явява изпращащ надзорен орган. Понастоящем БНБ е приемащ надзорен орган за 9 дъщерни банки и един значим за ЕС клон в ЕС и в резултат на това участва в 10 надзорни колегии.
OK2	Изпращащите и приемащи надзорни органи си обменят своевременно подходяща информация във връзка с техните роли и отговорности както на двустранна основа, така и чрез колегиите. Включва се информация както за съществени рискове и управленските практики на банковата група ⁴⁷ , така и надзорна оценка за сигурността и стабилността на съответното лице под тяхна юрисдикция. Използват се неформални или формални споразумения (като меморандуми за разбирателство) за обмяна на поверителна информация.
Описание и изводи относно OK2	<p>Всички колегии, в които участва БНБ, са установени в ЕС, където има изчерпателно законодателство, уреждащо създаването на колегии, очакванията за събиране на информация и съвместната дейност и взимането на решения за банки, със седалище в ЕС. С всички колегии, в които участва БНБ са подписани меморандуми за разбирателство между надзорните органи.</p> <p>Когато се създава надзорна колегия от БНБ се изисква, съгласно разпоредбите на ЗКИ (чл. 92д (4) и чл. 94), да подпише писмени споразумения за координация и сътрудничество с компетентните надзорни органи в съответната държава членка. Тази разпоредба е разписана в резултат на транспонирането на европейската рамка в националното законодателство, в съответствие с ДКИИВ. В рамките на надзорните колегии в ЕС всички членове си обменят информация относно оценката на основните елементи от процеса по надзорен преглед и оценка, съгласно изискванията на европейската правна рамка (ДКИ IV) и както е посочено в чл. 79в от ЗКИ.</p> <p>Като цяло, при упражняване на надзорните си функции БНБ може да сключва споразумения с други централни банки или надзорни органи на трети държави за сътрудничество и обмяна на информация на реципрочна основа при поемане на задължение за запазване на банковата и професионалната тайна (чл. 88, ЗКИ).</p> <p>Информация се обменя както между повече от две страни, така и двустранно с останалите членове на колегията.</p> <p>Българската народна банка е подписала 10 многостранни споразумения, изготвени по формат на ЕБО, в рамките на колегиите, в които участва, и също така е включена в двустранно подписани меморандуми за разбирателство с други държави-членки на ЕС, включително Кипър, Италия, Словения, Франция, Унгария, Гърция, Австрия, Нидерландия. В допълнение, БНБ е подписала меморандуми за разбирателство с държави извън ЕС („трети страни“): Турция, бившата Югославска Република Македония, Албания. Където не са подписани формални споразумения, БНБ поддържа политика на сътрудничество с надзорните органи чрез електронна поща или писма при полагане на максимални усилия в тази връзка.</p> <p>Видът информация, която обичайно се обменя между надзорните органи, включва:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Материали от банката, например капиталови планове, доклади за оценка на риска; • Предложени надзорни мерки по отношение на банката, при условие че те са били изцяло прегледани вътрешно;

⁴⁷ Нагледен пример за обмена на информация в колегиите се съдържа в документа на BCBS „Good practice principles on supervisory colleges“ от октомври 2010 г., където има и допълнителна информация относно степента на информация, която се очаква да се обменя.

	<ul style="list-style-type: none"> • Доклади от инспекции; и • Вътрешни модели, оценка и документация. <p>Българската народна банка е оповестила своята политика, която определя нейната позиция по отношение на международното сътрудничество между изпращащи и приемащи надзорни органи и включва примери за съществена информация, която може да се обменя между консолидиращия и приемащите надзорни органи.</p> <p>Европейската рамка, транспонирана в ЗКИ, дава основата за създаването на колегии и обмен на информация, както е отбелязано по-горе. Както е отразено в ЗКИ, компетентните органи на изпращащите държави предоставят информация на приемащите надзорни органи за банковата група. Тъй като БНБ по настоящем не е консолидиращ надзор, към момента тази част от закона не се прилага на практика (чл. 89а, ЗКИ). Въпреки това, при необходимост от информация за надзора върху банка, контролирана от кредитна институция майка от Европейския съюз, лицензирана в друга държава членка, европейската рамка (отново транспонирана в ЗКИ) осигурява възможността БНБ да се свърже с органа за надзор на консолидирана основа в съответната държава членка, когато е възможно този орган да разполага с необходимата информация (чл. 95 (4) и (5), ЗКИ).</p> <p>Правната рамка на БНБ, определена в ЗКИ и отразяваща законодателството на ЕС, ѝ осигурява възможността да си сътрудничи и да обменя информация със съответните компетентни органи на държавите членки, когато банка, лицензирана в Република България, осъществява дейност чрез клон в друга държава членка или когато банка на друга държава членка осъществява дейност чрез клон в Република България (чл. 87 (1) и (2) от ЗКИ).</p>
<p>ОКЗ</p>	<p>Изпращащите и приемащите надзорни органи координират и планират надзорни действия или осъществяват съвместна дейност, ако са идентифицирани области от общ интерес, с цел подобряване ефективността и ефикасността от надзора на презгранични банкови групи.</p>
<p>Описание и изводи относно ОКЗ</p>	<p>Като приемащ надзорен орган, БНБ редовно е участвала и допринасяла за планирането на надзорните дейности, дискусиите и обмяната на информация, за целите на по-ефективните и цялостни оценки на риска. Към днешна дата БНБ е участвала в инспекция на място с изпращащия надзорен орган на една дъщерна банка на банка от държава членка със седалище в България – и следва да се отбележи, че дъщерните дружества в България обикновено са такива от периферията на въпросните банкови групи. Консолидиращият надзорен орган и членовете на колегията, включително БНБ, участват в съвместната оценка на риска и в процеса по взимане на съвместно решение за капитала и ликвидността, обменят цялата количествена и качествена информация на индивидуална и консолидирана основа, необходима за изготвянето на съвместна оценка на риска и за постигане на общи решения. Тази количествена и качествена информация включва следните елементи, имайки предвид мащаба, структурата, вътрешната организация, естеството, обхвата и сложността на групата и всяко дружество, както и техните дейности:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Анализ на бизнес модела, включително оценка на жизнеспособността на текущия бизнес модел и устойчивостта на бъдещата бизнес стратегия на институцията; • Споразумения за вътрешно управление и контроли на ниво цялата институция, включително рамки за управление на ВААК и процеса по вътрешен анализ на адекватността на ликвидността (ВААЛ); • Индивидуални рискове за капитала на банката, включващи следните елементи: <ul style="list-style-type: none"> - оценка на вътрешно-присъщите индивидуални рискове; - оценка на управлението на рисковете и контролни механизми; - оценка на капитала в процеса по надзорен преглед и оценка; - оценка на използваните усъвършенствани модели за оценка на операционния риск - АМА; - оценка на използваните вътрешнорейтингови модели за кредитен риск – IRB. • Рискът за ликвидността и рискът за финансирането на банката, обхваща следните елементи: <ul style="list-style-type: none"> - оценка на ликвидния риск и риска за финансиране; - оценка на управлението на ликвидния риск и риска за финансирането; - оценка на ликвидността в процеса по надзорен преглед и оценка. • Резултати от стрес тестове, изготвени в процеса по надзорен преглед и оценка, съгласно разпоредбите на чл. 80б от ЗКИ;

	<ul style="list-style-type: none"> Резултати от инспекции на място и дистанционното наблюдение, които касаят оценката на рисковия профил на групата или на някои от нейните дружества. <p>Надзорните колегии съдействат за постигане на обща и съгласувана работна програма и координирани надзорни решения. В рамките на колегиите, надзорните органи имат възможността за постигане на съгласие по възлагане на задачи и делегиране на правомощия на доброволна основа, и определяне на план за извършване на надзорни проверки, основан на оценка на риска на групата и резултатите от съвместното решение за капитала и ликвидността (чл. 92д (2), ЗКИ).</p> <p>Както беше упоменато в ОК2, правната основа за сътрудничество и координиране на надзорните дейности е определена в ЗКИ, отразяваща законодателството на ЕС.</p>
ОК4	<p>Изпращащият надзорен орган разработва съгласувана стратегия за сътрудничество със съответните приемащи надзорни органи. Обхватът и естеството на стратегията отразяват рисковия профил и системната значимост на презграничните операции на банката или банковата група. Изпращащите и приемащи надзорни органи, също така, се споразумяват относно обмяната на мнения и резултати от съвместни дейности и срещи на банковите колегии, където е необходимо, за да се осигури съгласуваност на третирането по отношение на цялата група.</p>
Описание и изводи относно ОК4	<p>Когато БНБ е част от надзорна колегия, меморандумите за разбирателство са механизмът, чрез който се осигурява обмяна на информация и съгласуваната стратегия за сътрудничество. Практическата страна на обмяната на информация се решава на база на гъвкава рамка за всеки случай отделно.</p> <p>Когато БНБ е изпращащ надзор, има задължението съгласно ЗКИ (чл. 92, ал. 1) да разработи стратегия за комуникация и да координира събирането и разпределението на подходяща или съществена информация на текуща база или в извънредни ситуации.</p> <p>По отношение на дъщерни предприятия от държави извън ЕС/ЕИП, Българската народна банка все още не е разработила формална стратегия за сътрудничество, но има функционални взаимоотношения със съответните надзорни органи, които бяха обсъдени с оценяващите.</p>
ОК5	<p>Където е необходимо, в зависимост от рисковия профил на банката и системната ѝ значимост, изпращащият надзорен орган работи с органите за реструктуриране, разработва рамка за трансгранично сътрудничество при кризи и координация между изпращащите и приемащи надзорни органи. Съответните надзорни органи споделят информацията относно подготовката за кризисна ситуация на ранен етап, по начин, по който не би се компрометирало съществено бъдещото успешно реструктуриране, при спазване на правилата за поверителност.</p>
Описание и изводи относно ОК5	<p>Рамката за трансгранично сътрудничество и координация при кризи се съдържа в меморандуми за разбирателство между съответните надзорни органи.</p> <p>Както беше посочено в основния критерий по-горе, ЗКИ предвижда, че в случай че БНБ е консолидиращ изпращащ надзорен орган (в ЕС или извън него), има задължението да координира събирането и разпространението на подходяща и съществена информация при действащо предприятие и в извънредни обстоятелства; планира и координира надзорната дейност в сътрудничество със съответните компетентни органи, а при необходимост и с централните банки, при подготовката на действия в случай на извънредна ситуация, включително неблагоприятно развитие на състоянието на банките или финансовите пазари, като при възможност се използват установени канали за връзка при управлението на кризи. Това също включва изготвянето на съвместни оценки, изпълнението на плановете за непредвидени обстоятелства и информиране на обществеността (чл. 92 (1) и (2), ЗКИ).</p> <p>Директива 2014/59/ЕС за създаване на рамка за възстановяване и реструктуриране на кредитни институции не е транспонирана към момента на проверката. Възможно е да се наложи някои споразумения или анализи да бъдат актуализирани след като директивата бъде транспонирана.</p>

БЪЛГАРИЯ

<p>ОК6</p>	<p>Когато е уместно, в зависимост от рисковия профил на банката и системното ѝ значение, изпращащият надзор работи с органите за реструктуриране и съответните приемащи надзорни органи, разработва плана за реструктуриране на групата. Съответните надзорни органи предоставят всякаква информация, необходима за разработване и поддържане на надежден план за реструктуриране. Надзорните органи също така информират и консултират съответните структури и надзорни органи (както изпращащи, така и приемащи), когато предприемат каквито и да е мерки за възстановяване и реструктуриране.</p>
<p>Описание и изводи относно ОК6</p>	<p>Както е посочено в ОК5, тези въпроси са уредени чрез меморандуми за разбирателство.</p> <p>В съответствие с чл. 121а от ЗКИ Българската народна банка изготвя план за реструктуриране на всяка банка, лицензирана в Република България, който може да бъде приложен, ако банката изпадне във финансови затруднения <i>[през август 2015 г. е приет изцяло нов закон, който регламентира процесите по реструктуриране – уточнение на ред. на превода]</i>.</p> <p>При повечето колегии груповите планове за възстановяване и реструктуриране са били споделени и обсъдени от членовете и е била обменена съответната информация.</p> <p>Директива 2014/59/ЕС, установяваща рамката за възстановяване и реструктуриране на кредитните институции, все още не е транспонирана към момента на проверката. Възможно е да се наложи някои споразумения или анализи да бъдат актуализирани след като директивата бъде транспонирана. Например, докато не бъде потвърдено, че БНБ ще изпълнява ролята на орган за реструктуриране, тя няма да е в състояние да участва в колегии за реструктуриране, нито да „координира“ действия с националния орган за реструктуриране, въпреки че в други юрисдикции от ЕС се използват подобни подходи. Към днешна дата БНБ споделя информация в рамките на възможното.</p>
<p>ОК7</p>	<p>Националните закони и регулации на изпращащия надзорен орган изискват трансграничните операции на чуждестранни банки да са обект на същите изисквания за пруденциален надзор, инспекции и надзорна отчетност, както и тези към местните банки.</p>
<p>Описание и изводи относно ОК7</p>	<p>Дъщерните дружества на чуждестранни банки с банков лиценз в България трябва да отговарят на същите надзорни и отчетни изисквания като местните банки. Клоновете, както и дъщерните дружества отговарят на същите изисквания като местните банки.</p> <p>Политиката на БНБ е всички банки да са обект на идентични пруденциални стандарти.</p> <p>Надзорът над банки, лицензирани в държава членка, извършващи дейност на територията на Република България чрез клон, се осъществява от компетентните надзорни органи на изпращащата държава, които са отговорни за въвеждане на изисквания за пруденциалния надзор, извършването на инспекции на място и на такива за надзорната отчетност. Наред с другото, в компетенциите на БНБ са надзор над ликвидността, изисквания по отношение на докладване от банките, права на достъп до данни, както и правомощия за извършване инспекции на място на дейности, извършвани от клон (чл. 81, ЗКИ).</p> <p>При регулирането на дейността и осъществяването на надзорните си правомощия БНБ не може да поставя изисквания или ограничения, които водят до по-благоприятно третиране на клоновете на кредитни институции със седалище в трета държава от това на клоновете на банки, лицензирани в държава членка (чл. 86, ЗКИ).</p>
<p>ОК8</p>	<p>На изпращащия надзорен орган се осигурява достъп до местните офиси и дъщерни дружества на дадена банкова група, с цел да се улесни оценката на сигурността и стабилността, както и спазването на изискванията за комплексна проверка. Изпращащият надзорен орган информира приемащите надзорни органи за планираните посещения в местни офиси и дъщерни дружества на банковите групи.</p>

<p>Описание и изводи относно ОК8</p>	<p>Компетентните надзорни органи на държави членки, които отговарят за надзора на банки с клонове в България, могат да извършват проверка на място, след предварително уведомяване на БНБ.</p> <p>По искане на компетентен надзорен орган на държава членка БНБ извършва проверка на определена информация за кредитна институция, финансов холдинг, финансов холдинг със смесена дейност, финансова институция, дружество за спомагателни услуги, холдинг със смесена дейност или техни дъщерни дружества, които извършват дейност на територията на Република България. Проверката може да бъде извършена самостоятелно от БНБ, от компетентния орган, поискал проверката, с негово участие или от външен одитор или експерт (чл. 100, ЗКИ).</p> <p>Българската народна банка има богат опит в сътрудничеството с изпращащите надзорни органи на банки в ЕС, с клонове и дъщерни дружества в България. Към днешна дата, проверки са били извършвани с гръцки и австрийски надзорни органи във връзка със спазване на изискванията за противодействието срещу изпирането на пари/борбата с финансирането на тероризма на банки, чиито банки майки са със седалище Гърция и Австрия. Процесът включва уведомление до изпращащия надзорен орган с искане за предоставяне на информация до приемащия надзорен орган под формата на въпросник, инспекции на място чрез съвместни екипи по искане на изпращащия надзорен орган, изготвяне на заключения. Българската народна банка, в ролята на изпращащ надзорен орган, след предварително уведомление на съответните приемащи компетентни надзорни органи на държави членки, може да извършва проверки на място в съответната държава относно дейността на банки, лицензирани на територията на Република България и осъществяващи дейност на територията на държава членка чрез клон (чл. 87, ЗКИ).</p> <p>На практика БНБ уточни, че би подходила по същия начин към изпращащия надзорен орган на държави извън ЕС, но като се има предвид малкия размер на дружествата от страни извън ЕС към момента, този въпрос все още не е възникнал.</p>
<p>ОК9</p>	<p>Изпращащият надзор осъществява надзор над клонове „фантоми“ по начин, съвместим с международно приетите стандарти. Надзорният орган не дава одобрения за банки „фантоми“ или за дейности като банки „фантоми“.</p>
<p>Описание и изводи относно ОК9</p>	<p>Българското законодателство не позволява създаването на клонове „фантоми“ и/или банки „фантоми“ в България. Съответно българските банки нямат право да създават клонове „фантоми“ в чужбина.</p>
<p>ОК10</p>	<p>Надзорният орган, който предприема последващи действия въз основа на информация, получена от друг надзорен орган, се консултира с него, доколкото е възможно, преди да предприеме подобни действия.</p>
<p>Описание и изводи относно ОК10</p>	<p>Българската народна банка няма практически опит като чуждестранен регулаторен орган, който предоставя информация, изискваща последващи действия, но счита, че би могла да предприема такива действия. В съществуващите меморандуми за разбирателство, обикновено има включена разпоредба в този смисъл.</p> <p>По принцип и съгласно закона (чл. 95 от ЗКИ, транспониращ Директивата за капиталовите изисквания (ДКИ IV), БНБ би следвало да се консултира с друг компетентен орган на държава – членка на ЕС/ЕИП, преди да предприеме някакви надзорни действия. Такива надзорни действия включват например налагане на изисквания за допълнителен капитал или ограничения върху използването на вътрешни модели за операционен или кредитен риск за изчисление на капиталовите изисквания за надзорни цели.</p> <p>В спешни случаи или когато консултациите могат да попречат или да застрашат ефективността на надзорните действия обаче БНБ не е длъжна да уведомява предварително, а вместо това трябва да информира без забавяне след предприемане на действието (чл. 95 от ЗКИ).</p> <p>Паралелни задължения за уведомяване на съответния надзорен орган на изпращаща държава – членка от ЕС, и освобождаване от задължението в случай на спешност се прилага по отношение на клонове в България на банки от ЕС (чл. 82 и чл. 83 от ЗКИ).</p>

БЪЛГАРИЯ

Оценка на Принцип 13	Съответствие
Коментари	<p>Поради структурата на банковия сектор в България, основната роля на БНБ е на надзорен орган на приемаща държава в рамките на ЕС. Тази отговорност се приема много сериозно и БНБ присъства на всички колегии и участва в процесите за вземане на съвместни решения, изисквани съгласно рамката на ЕС. Оценяващите отбелязаха, че персоналът на БНБ е установил добри взаимоотношения и мрежи от колегии и контакти в целия ЕС. Макар че такива взаимоотношения са по правило отделни от взаимоотношението между изпращащата и приемащата държава, те са показателни за способността за изграждане на доверие и установяване на връзки, което е основа за действията на надзорните колегии. В много случаи оценяващите получиха потвърждение за гладкото функциониране на надзорната координация и вземане на решения от партньори извън БНБ.</p> <p>Оценяващите разгледаха случаи, при които БНБ е изпращащ надзорен орган на банка с малки подразделения извън България и отбелязаха наличието на тесни контакти и сътрудничество, включително и в случаи на възникнала криза в юрисдикцията извън ЕС. Беше отбелязано също, че равностойността на юрисдикциите на трети държави (със стандартите на ЕС) не е било потвърдено от институциите от ЕС за съответните юрисдикции. Обменът на информация ще бъде допълнително улеснен след приключване на оценките за равностойност.</p> <p>Отбелязва се, че някои правила, по-специално координирането с българския орган за реструктуриране (който все още не е официално законодателно установен, но се очаква да бъде БНБ) може да доведат до преразглеждане на условията при презгранична криза и планиране на реструктурирането. Този принцип е отбелязан като спазен по две причини. Отчасти за да се избегне двойното броене с Принцип 8, отразяващ недостатъците във връзка с късното транспониране на Директивата на ЕС за възстановяване и реструктуриране на банки, както и защото БНБ практически не е затруднила планирането на реструктурирането, но е била в състояние да предостави информация и помощ на изпращащите надзорните органи в контекста на презграничното планиране на реструктурирания.</p>

Б. Надзорни регламенти и изисквания	
	<p>Корпоративно управление. Надзорният орган преценява дали банките и банковите групи имат стабилни политики и процеси за корпоративно управление, които обхващат например стратегическите насоки, структурата на групата и организационната структура, средата на контрол, отговорностите на ръководните органи и висшето ръководство на банките⁴⁸, и възнагражденията. Тези политики и процеси са съобразени с рисковия профил и системното значение на банката.</p>
Основни критерии	
ОК1	<p>Законовите, подзаконовите нормативни актове или надзорният орган установяват отговорностите на ръководния орган и висшето ръководство на банките по отношение на корпоративното управление, за да се гарантира ефективен контрол върху цялостната дейност на банките. Надзорът осигурява насоки за банките и банковите групи относно очакванията за надеждно корпоративно управление.</p>
Описание и изводи относно ОК1	<p>Правната рамка се основава на ЗКИ, Търговския закон, Наредбата за организацията и управлението на рисковете в банките (Наредба № 7), Наредбата за вътрешния контрол в банките (Наредба № 10) и Наредбата за издаване на одобрения на членове на управителния съвет (съвета на директорите) и надзорния съвет на кредитна институция и изискванията във връзка с изпълнението на техните функции (Наредба № 20). Тази правна рамка обхваща изискванията относно вътрешното управление, въведени с ДКИ IV (Директива 2013/36/ЕС). В допълнение, БНБ изисква от банките да следват Указанията за вътрешно управление (публикувани на интернет страницата) които са превод на Насоките на ЕБО (преди това КЕБНО) за вътрешно управление от 27 септември 2011 г. и Насоките за оценка на пригодността на членовете на управителния орган и лица, заемащи ключови позиции, публикувани на интернет страницата на ЕБО (чл. 4, § 2 от Наредба № 20). Тези насоки се изпращат на банките с писма, които посочват очакванията на БНБ, че банките трябва да спазват стандартите.</p> <p>Главната разпоредба за надеждно корпоративно управление се съдържа в ЗКИ, чл. 73, ал. 1, който предвижда, че компетентният орган за управление на всяка банка приема и редовно преразглежда съгласно най-добрите международно признати практики за корпоративно управление на банки всички елементи на рамката за управление.</p> <p>Очаква се изискванията за надеждно корпоративно управление да са съобразени със следните принципи:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) да одобряват и контролират изпълнението на стратегическите цели, стратегията относно риска и вътрешното управление на съответната институция; вж. Контрол от страна на ръководството – чл. 5, 6, 8 от Наредба № 10; 2) ръководният орган трябва да осигурява интегритета на системите за счетоводна и финансова отчетност – Контрол на риска – чл. 5, 6, 7, 8, 13, 14 от Наредба № 10; 3) ръководният орган трябва да упражнява надзор върху процеса на оповестяване на информация и съобщаване – чл. 8 от Наредба № 10 и чл. 3, § 5, от Наредба № 7; 4) ръководният орган е отговорен за упражняването на ефективен контрол върху висшето ръководство – чл. 241, 242, 243, 244 от Търговския закон; 5) председателят на ръководния орган в рамките на надзорната функция в институцията, не трябва едновременно да изпълнява и функциите на главен изпълнителен директор в същата институция, освен ако това не е обосновано от институцията и не е одобрено от компетентните органи – чл. 241, 244 от Търговския закон; 6) създаване на комитет за подбор и определено изискване съгласно чл. 73в от Закона за кредитните институции и чл. 12 от Наредба № 20.

⁴⁸ Вж. бележка под линия 27 за Принцип 5.

БЪЛГАРИЯ

	<p>От БНБ обясниха, че считат темата за корпоративното управление за ключова и съответстваща на „Базел II“ и Насоките за корпоративно управление, издадени от Базелския комитет. Управление „Банков надзор“ публикува препоръките за корпоративно управление на Базелския комитет на официалната си интернет страница и препоръчва прилагането им от банките. Като се вземат предвид препоръките на Световната банка за подобряване на обучението за висшето ръководство, управление „Банков надзор“ периодично организира семинари на високо равнище за висшето ръководство на банките, макар че последният е бил преди почти три години, през май 2012 г.</p> <p>Измененията на ЗКИ, а именно чл. 73, ал. 1, да били въведени в светлината на Доклада на Световната банка за прилагането на политиката на корпоративно управление в България. В резултат от измененията, банките са длъжни да приемат и редовно да преразглеждат и осъвременяват своята организационна структура, стратегия и план за действие, правила за мониторинг и редуциране на рисковете, правила за изготвяне и представяне на информация пред ръководството и пр. През 2012 г. Европейската банка за възстановяване и развитие (ЕБВР) проведе сравнителни оценки на корпоративното управление на банките в България. Българската народна банка посочи, че основните слабости, посочени в доклада, са свързани с инспекциите на място. Директивата за капиталовите изисквания въвежда допълнителни изменения.</p>
<p>OK2</p>	<p>Надзорният орган редовно оценява политиките за корпоративно управление на банките и тяхното прилагане и преценява дали банката има надеждни политики и процеси за корпоративно управление, съизмерими с рисковия ѝ профил и значимостта на банката. Надзорният орган изисква от банките и банковите групи да отстраняват своевременно недостатъците.</p>
<p>Описание и изводи относно OK2</p>	<p>Българската народна банка прави преглед на наличието и качеството на вътрешните политики и практики за управление по време на инспекциите на място като част от цялостната оценка на ръководството и корпоративното управление (която представлява един от компонентните рейтинги по системата за оценка на риска CAMELOS).</p> <p>Оценката за корпоративното управление отразява мнението на инспектиращия екип за качеството на управлението в контекста на цели, общ рисков профил и изпълнение на банката, както и за плановете за нейното развитие в дългосрочен аспект.</p> <p>Процесът по надзорен преглед и оценка, който представлява основата на по-голяма част от надзорния подход, идентифицира корпоративното управление най-вече като риск, който се измерва и оценява от надзорния орган.</p> <p>Вътрешният наръчник за ПНПО посочва, че „всяка институция трябва да има адекватни процедури за корпоративно управление и управление на риска, включително стратегия и процеси за постигане и поддържане на ниво на капитала, достатъчно за естеството на дейността и рисковете на институцията“.</p>
<p>OK3</p>	<p>Надзорът определя дали структурата и процесите за управление на подбора и назначаване на членове на ръководните органи са подходящи за банката и за цялата банкова група. Членовете на ръководните органи включват опитни членове без изпълнителни функции, където е подходящо. Ръководните структури, които съответстват на рисковия профил и системната важност на банката, включват комитети за одит, за контрол върху риска и за възнагражденията, съставени от опитни членове без изпълнителни функции.</p>
<p>Описание и изводи относно OK3</p>	<p>Законът за кредитните институции и наредбите установяват изискванията и очакванията по отношение на структурите за управление и нуждата от опитни членове на ръководните органи.</p> <p>Законът за кредитните институции (чл. 11 и чл. 10, ал. 4) определя критериите, на които трябва да отговарят членовете на управителния съвет (съвета на директорите) на банката, независимо дали са с или без изпълнителни функции, за да бъдат назначени. Тези критерии са разработени по-подробно в Наредба № 20 за издаване на одобрения за членове на управителния съвет (съвета на директорите) и надзорния съвет. Критериите включват опит, образование и пригодност за поста. Насоките на ЕБО също обхващат оценката на пригодността на членовете на ръководните органи и на лицата, заемщи ключови позиции.</p> <p>Част от документацията, необходима на БНБ за издаване на одобрения за членове на Съвета, е попълненият въпросник за пригодност и надеждност, който представлява приложение към</p>

	<p>наредбата. Подуправителят, ръководещ управление „Банков надзор“, или лица, упълномощени от същия, могат да провеждат интервюта с кандидатите или да изискват допълнителни документи (включително препоръчителни писма), където бъде счетено, че представените документи не съдържат достатъчна информация за квалификацията и професионалния опит в банковото дело или пригодността и надеждността на лицето.</p> <p>Когато БНБ прави оценка за надеждност и пригодност, тя трябва също да направи справка в базата данни на ЕБО за административни наказания.</p> <p>По отношение на структурата на управление на банка ЗКИ включва редица важни изисквания.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Комитетът за подбор (чл. 73в от ЗКИ) трябва да се състои само от членове без изпълнителни функции на ръководните органи. Наредба № 20 (чл. 12) определя обхвата от изисквания, включително че комитетът за подбор трябва да се състои най-малко от две лица и да заседава най-малкото веднъж годишно. • Одитният комитет трябва да бъде създаден в съответствие със Закона за независимия финансов одит (чл. 40е). Членовете на изпълнителното ръководство и на ръководния орган нямат право да участват в одитния комитет, но независимите членове на надзорния съвет могат – дори би трябвало. • Комитетът за риска следва да е съобразен с мащаба и сложността на банката, съгласно условията на Наредба № 7 (чл. 6, ал. 1 и 3), като и този комитет трябва да е съставен от членове с неизпълнителни функции, притежаващи подходящи умения, за да разбират и наблюдават стратегията и склонността към поемане на риск на банката. • Комитетът по възнагражденията се изисква съгласно Наредба № 4 (чл. 6, ал. 1). <p>Българската народна банка посочи, че когато законът е бил изменен, за да се въведе изискване за банките да имат независими членове без изпълнителни функции в комитетите за подбора, риска, възнагражденията и одитния комитет, банките – особено институциите, собственост на местни лица – не са счели корекцията за правилна. По мнение на БНБ не всички необходими промени са извършени, но е отбелязан напредък. Българската народна банка е представила това изискване на един семинар с участие на асоциацията на вътрешните одитори с цел да затвърди това послание.</p>
ОК4	Членовете на ръководните органи са с подходяща квалификация и ефективност и упражняват своите задължения за „добросъвестност“ и „лоялност“ ⁴⁹ .
Описание и изводи относно ОК4	<p>Член 11 от ЗКИ (ЗКИ, чл. 11, ал. 2) задължава членовете на ръководните органи да притежават знания, умения, опит и надеждност и пригодност за длъжността.</p> <p>„Задължението за добросъвестност“ се отнася за изискванията към членовете на ръководните органи, предвидени в Наредба № 20 (чл. 13), и посочва, че „членовете на управителния съвет (съвета на директорите) и надзорния съвет изпълняват функциите си честно, почтено и независимо с цел извършване на ефективна собствена преценка по отношение решенията на висшия ръководен персонал и упражняване на ефективен контрол и наблюдение върху вземането на управленски решения“. Също така „членовете на управителния съвет (съвета на директорите) и надзорния съвет трябва да отделят достатъчно време за изпълнение на своите задължения в банката“.</p> <p>„Задължението за лоялност“ не е ясно определено в банковите закони, но чл. 11, ал. 1 и 9 изисква да няма конфликт на интереси за никой член на ръководните органи.</p> <p>Както беше отбелязано по-горе в ОК3, БНБ извършва оценка за пригодност и надеждност на всички членове на ръководните органи въз основа на декларация (попълнена от съответните номинирани лица), която се основава на въпросник по Наредба № 20, свързан с критериите, изложени в чл. 11 от ЗКИ. Освен това БНБ може, каквато е и стандартната практика, да провежда интервюта с кандидатите или да изисква допълнителни документи (включително препоръчителни писма), където бъде счетено, че представените документи не съдържат достатъчна информация за квалификацията и</p>

⁴⁹ ОИСР (речник на ОИСР на термините, свързани с корпоративното управление в „Опит от Кръглите маси на тема „Регионално корпоративно управление“, 2003 г.: www.oecd.org/dataoecd/19/26/23742340.pdf), определя „задължението за добросъвестност“ като „задължението на член на съвета да действа информирано и разумно при вземане на решения относно дружеството. Често се тълкува като изискване членът на ръководния орган да подхожда към дейността на дружеството по същия начин, както „един разумен човек“ подхожда към своите собствени дейности. Отговорността по задължението за добросъвестност често се ограничава от правилото за бизнес решение.“ ОИСР дефинира „задължението за лоялност“ като „задължението на член на ръководния орган да действа в интерес на дружеството и акционерите. Задължението за лоялност трябва да предпазва отделните членове на ръководния орган от действия в техен собствен интерес, или в интерес на друго физическо лице или група, за сметка на дружеството и на всички акционери“.

БЪЛГАРИЯ

	професионалният опит в банковото дело или пригодността и надеждността на лицето.
OK5	Надзорният орган установява дали ръководният орган одобрява и следи за прилагането на стратегическите насоки на банката, склонността към поемане на риск ⁵⁰ и стратегията и свързаните с нея политики, установява и комуникира фирмената култура и ценности (напр. чрез кодекса за поведение), и определя политиките за конфликти на интереси и за активна контролна среда.
Описание и изводи относно OK5	<p>Стратегията, склонността към риск и контролът се третират в ЗКИ (чл. 73) и Наредба № 7 за управлението на риска. Съгласно чл. 73 от ЗКИ ръководният орган приема и редовно преглежда в съответствие с най-добрите международно признати практики за корпоративно управление на банки:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. организационната структура на банката; 2. процедурата за определяне и делегиране на административни правомощия и отговорности; 3. стратегията и плана за действие на банката; 4. стратегиите и политиките относно поемането, управлението, наблюдението и редуцирането на рисковете, на които е или може да бъде изложена банката, в това число и породените от макроикономическата среда, в която тя функционира в съответната фаза на икономическия цикъл; 5. процедурата за генериране и обхвата на управленската информация; 6. организацията на оперативния контрол, в това число и правилата и процедурите за одобряване, изпълнение и отчитане на операциите; 7. вътрешните правила и процедури за управление на риска и ефективността на контролните системи, и за докладване на установените слабости в организацията и дейността на структурните звена; 8. системите за предотвратяване на риска от изпиране на пари. <p>Наредба № 10 за вътрешния контрол третира конфликтите на интереси. Например ръководният орган (компетентният управленски орган) трябва да осигури разделение на задълженията във всички случаи, където може да възникне конфликт на интереси, както и да изисква едно лице да не изпълнява повече от една функция, свързана с разрешаване, изпълнение и отчитане на дадена дейност (чл. 6).</p> <p>Прегледът на тези изисквания се извършва по време на инспекциите на място като част от цялостната оценка на ръководството и корпоративното управление. Инспекторите от банков надзор спазват вътрешния Наръчник за СОР, който им дава насоки за прегледа на вътрешните документи на банката, свързани с нейната стратегия, склонност към риск и свързаните документи, за разглеждане на недостатъците (ако има такива) със съответните представители на ръководните органи и за поддържане на информираност за промените, одобрени от Управителния съвет на БНБ.</p>
OK6	Надзорният орган установява дали ръководните органи на банката, освен където се изисква друго съгласно закони или наредби, са установили стандарти за надеждност и пригодност за целите на избор на висше ръководство, поддържат планове за приемственост и активно и критично следят за изпълнението от висшето ръководство на стратегиите на ръководния орган, включително мониторинг на изпълнението на висшето ръководство, спрямо установените за тях стандарти.
Описание и изводи относно OK6	Прегледът на ръководството и корпоративното управление от инспекциите на място включва богат набор от инструменти и техники (изложени във вътрешния Наръчник за СОР) за оценяване на вътрешните политики, правила и процедури, свързани с изпълнението на висшето ръководство. При инспекциите на място инспекторите правят преглед на вътрешната документация, свързана с мониторинга на изпълнението на висшето ръководство, провеждат срещи с отговорни представители на банката и оценяват степента на спазване на вътрешно определените стандарти. Тази тема е част от

⁵⁰ Склонността към поемане на риск отразява равнището на съвкупния риск, който ръководният орган на банката е готов да поеме и управлява при изпълнение на бизнес целите на банката. Склонността към риск може да включва както количествени, така и качествени елементи, в зависимост от случая, и обхваща набор от мерки. За целите на настоящия документ „склонност към риск (*risk appetite*)“ и „толеранс на риска“ се считат за еднозначни.

	<p>общата оценка на ръководството и корпоративното управление, която съставлява един от компонентните рейтинги по <i>CAMELOS</i>.</p> <p>Съгласно чл. 73, ал. 3 от ЗКИ, БНБ е длъжна да препоръчва или да предписва подобряване на корпоративното управление в съответствие с най-добрите международно признати практики и да следи за тяхното прилагане.</p> <p>Българската народна банка заяви, че контактите с ръководния орган на банката обикновено се обуславят от рисковия профил на институцията и съответните констатации на място. Също така, екипът от надзора на място, който отговаря за банката, се среща с членове на управителния съвет, а понякога и с членове на надзорния съвет най-малко два пъти при всяко посещение на място – в началото и края на инспекцията. Екипът трябва да докладва констатациите от инспекцията пред изпълнителните директори на банката. Обичайна практика са също срещите с изпълнителни членове по време на инспекцията.</p> <p>Служителите, с които се срещнаха оценяващите, също споделиха, че контактите с ръководния орган обикновено са на ниво подуправител.</p>
ОК7	<p>Надзорният орган установява дали ръководният орган на дадена банка упражнява активен надзор върху определянето и функционирането на системата за възнаграждения на банката и банковата група и че същата трябва да има подходящи стимули, съответстващи на разумното поемане на рискове. Системата за възнаграждения и свързаните с нея стандарти за изпълнение са съобразени с дългосрочните цели и финансовата стабилност на банката и ако има недостатъци, те се отстраняват.</p>
Описание и изводи относно ОК7	<p>Системата за възнаграждения на банката подлежи на надзорна проверка по време на инспекциите на място като част от цялостната оценка на ръководството и корпоративното управление. Инспекторите оценяват дали ръководният орган е приложил разпоредбите на Наредба № 4 за изискванията към възнагражденията в банките.</p> <p>Инспекторите прилагат Насоките на КЕБНО (сега ЕБО) за добрите банкови практики.</p> <p>Наръчникът за СОР дава насоки на инспекторите от банков надзор при изпълнение на задълженията им, свързани с оценката на политиките за възнагражденията, включително дали има прозрачна, публично оповестена, цялостна политика относно всички нива в структурата на банката, която също така не насърчава поемане на рискове над определения толеранс на риска за банката.</p> <p>Наръчникът за СОР включва също и въпросник, който инспекторите да използват по време на инспекциите на място, имащ за цел да се изяснят всички аспекти на системата за възнаграждение на банката и да се установи дали ръководният орган спазва разпоредбите на Наредба № 4 на БНБ и насоките за добри банкови практики на ЕБО.</p> <p>Макар че БНБ не може пряко да ограничи възнагражденията, банките имат задължението да обясняват всички решения, касаещи възнагражденията. Българската народна банка може да наложи разпоредбите на Наредба № 4 (чрез чл. 103 от ЗКИ) и това може да има ограничаващо въздействие върху възнагражденията, но не представлява пряко ограничително правомощие. Институцията трябва да има методология и придружаваща документация, която да обяснява кои категории наети лица имат право на определени пакети на възнаграждение.</p> <p>Основните разпоредби са установени в ЗКИ, чл. 73б, който предвижда, че банките трябва да приемат и прилагат политика за възнагражденията на своите служители. Политиката относно възнагражденията следва да насърчава разумното управление на риска и да не насърчава поемането на рискове, излизаци извън рисковия профил на банката. Политиките трябва да съответстват на бизнес стратегията и дългосрочните цели на банката във връзка с администраторите и други лица, чиито правомощия и задължения оказват значително въздействие върху рисковия профил.</p> <p>В допълнение, политиката за възнагражденията трябва да е изградена на принципите, осигуряващи съответствие с размера, вътрешната организация на банката и с естеството, мащаба и сложността на дейностите на банката.</p> <p>Наредба № 4 (чл. 8) изисква променливото възнаграждение да бъде обвързано с резултатите от дейността посредством комбинация от оценката за резултатите на отделното лице и на съответната стопанска единица, както и на цялостните резултати на банката. При оценката на индивидуалните резултати се вземат предвид финансови и нефинансови критерии. Тази оценка трябва да се прави за период от няколко години, за да се гарантира, че процесът на оценка се основава на дългосрочните резултати и че действителното заплащане за зависещите от резултатите компоненти на</p>

БЪЛГАРИЯ

	<p>възнаграждението обхваща период, отчитащ бизнес цикъла и рисковете поети от банката. Измерването на резултатите от дейността, използвано за изчисляване на променливите елементи на възнаграждението или групите от променливи елементи, включва корекция за всички видове настоящи и бъдещи рискове и отчита разходите за набиране на капитал и изискваната ликвидност.</p>
ОК8	<p>Надзорният орган установява дали ръководният орган и висшето ръководство на дадена банка са запознати и разбират оперативната структура на банката и банковата група и нейните рискове, включително такива, произтичащи от използването на структури, които затрудняват прозрачността (напр. структури със специална цел или свързани структури). Надзорният орган установява дали рисковете се управляват ефективно и се редуцират, когато е подходящо.</p>
Описание и изводи относно ОК8	<p>Налице е всеобхватна правна рамка за установяване на отговорностите на ръководния орган и висшето ръководство по отношение на оперативната структура на банките и рисковете. Например:</p>
	<p>Банките са длъжни да създават комитети по риска, в които да участват неизпълнителни членове. Същите трябва да имат подходящи знания, умения и опит за да разбират и наблюдават стратегията за риска и склонността към риск на банката. (чл. 6, ал. 3 от Наредба № 7).</p> <p>Управителният съвет (съветът на директорите) трябва да отделят достатъчно време за разглеждане на въпросите, свързани с риска. Членовете на ръководния орган участват активно и осигуряват наличието на адекватни ресурси за управлението на всички съществени рискове, обект на тази наредба и на РКИ на ЕС, включително при оценката на активите и при използването на външни кредитни рейтинги и вътрешни модели, свързани с тези рискове (чл. 3, ал. 1 от Наредба № 7).</p> <p>Когато дадена институция функционира посредством структури със специална цел или свързани структури, или в юрисдикции, които затрудняват прозрачността или не отговарят на международните банкови стандарти, ръководният орган трябва да разбира тяхната цел и структура и конкретните рискове, свързани с тях. Ръководният орган приема тези дейности само когато се е уверил, че рисковете ще бъдат подходящо управлявани – § 7 Нестандартни и непрозрачни дейности, т. 1 от Указанията за вътрешно управление.</p> <p>Ръководният орган е длъжен да приема и периодично да прави преглед на стратегиите и политиките, приети съгласно ЗКИ (чл. 73, ал. 1, 3) във връзка с поемането, управлението, наблюдението и редуцирането на рисковете, на които е или може да бъде изложена банката, в това число и породените от макроикономическата среда, в която тя функционира в съответната фаза на икономическия цикъл (чл. 2, Наредба № 7).</p> <p>Банката трябва да приеме и поддържа правила и процедури за отчитане пред управителния съвет (съвета на директорите), които обхващат всички съществени рискове и политики за управление на риска и промени в тях.</p> <p>Надзорният съвет или членовете без изпълнителни функции на съвета на директорите, както и комитетът по риска, определят естеството, размера, формата и честотата на информацията за рисковия профил на банката, която той трябва да получава.</p> <p>Надзорният съвет или членовете без изпълнителни функции на съвета на директорите, както и комитетът за управление на риска трябва да имат адекватен достъп до информация за състоянието на риска в институцията, а където е необходимо и подходящо, до функцията по управление на рисковете и до външни консултации.</p> <p>Управителният съвет (съветът на директорите) и надзорният съвет упражняват надзор върху целия процес на оповестяване и комуникиране (чл. 3, Наредба № 7).</p>
ОК9	<p>Надзорният орган има правото да изисква промени в състава на ръководния орган на банката, ако счита, че някои лица не изпълняват своите задължения, свързани със спазването на тези критерии.</p>

<p>Описание и изводи относно ОК9</p>	<p>При пряко нарушение на ЗКИ, РКИ или други актове, включително и указанията на БНБ, по чл. 103(1), БНБ има правото съгласно ЗКИ (чл. 103, ал. 2) да изиска освобождаването от длъжност на едно или повече лица, упълномощени да управляват и представляват банката, както и членове на управителния съвет, съвета на директорите или надзорния съвет. Указанията на БНБ включват насоки за вътрешно управление (Наредба № 10) и насоки за оценка на пригодността на членовете на ръководния орган и лицата, заемащи ключови позиции (Наредба № 20). Интернет връзките към тези указания и писмото за тяхното приложение, като част от процеса на надзорен преглед и оценка, са изпратени на банките – Указания за вътрешно управление, с Писмо № 91ТБТ-0006/30.07.2012, и Указания за оценка на пригодността на членовете на управителния орган и лицата, заемащи ключови позиции, с Писмо № 91ТБ-0060/28.05.2013.</p> <p>Разпоредбите на чл. 103, ал. 1 обаче не обхващат ясно слабите резултати на член на ръководния орган или неспазването на пакета от стандарти за корпоративно управление, обхванати от този принцип.</p>
--------------------------------------	--

Допълнителни критерии	
ДК1	Законовите, подзаконовите нормативни актове или надзорният орган изискват банките да уведомяват надзорния орган веднага щом им стане известна съществена и надеждна информация, която може да повлияе отрицателно върху пригодността и надеждността на ръководния орган или на висшето ръководство.
Описание и изводи относно ДК1	<p>Ръководството на службата за вътрешен одит незабавно информира БНБ за „всякакви установени нарушения в управлението на банката, които са довели или могат да доведат до значителни щети за банката“ (чл. 74, ал. 2).</p> <p>Ръководителят на звеното за вътрешен одит незабавно уведомява БНБ за нарушения или недобросъвестни практики в управлението на банката, които са довели или могат да доведат до значителни щети за банката (чл. 28, 1 и 10). Както и при ОК9, разпоредбите на ЗКИ не решават пряко проблема с нуждата банката да уведомява БНБ за съществени притеснения, които може да засегнат пригодността и надеждността на член на ръководния орган или на висшето ръководство.</p>
Оценка на Принцип 14	Несъответствие в голяма степен
Коментари	<p>Персоналът на БНБ показва висока степен на разбиране и познаване на политиките и принципите за корпоративно управление и неотдавнашните промени в тази област – включително работата на Базелския комитет за ревизиране на неговите принципи за корпоративно управление на банките. По същия начин обаче оценяващите осъзнаха много добре при своите срещи с банките и с представители на предприятия за професионални услуги, обезпечаващи работата на банковия сектор, че корпоративното управление остава дейност в процес на развитие на българския пазар. Както може да се очаква, счита се, че най-добрите практики могат да се намерят в местните дъщерни банки на големи международни банки.</p> <p>Българската народна банка използва своя процес за инспекции, за да определя състоянието и ефективността на корпоративното управление в банковия сектор и за надзор върху ръководните органи по отношение на отделни рискови области. Ето защо е важно да се отбележи, че е засегнат не само Принцип 14, но и отделни ОК навсякъде в отделните принципи за рисковете.</p> <p>Неизбежно, поради ограничените ресурси, графикът на инспекциите на място не може да осигурява непрекъснато актуален поглед върху всички банки и това създава уязвимост в областта на оценката на корпоративното управление. Още повече, както беше отбелязано в Принцип 9, макар че БНБ има установени взаимоотношения с надзорните съвети на банките, контактите нито са систематични, нито са тесни.</p> <p>Оценяващите останаха с впечатлението, че от време на време може да има контакт на високо ниво между БНБ и надзорните съвети, без надзорните екипи да имат информация за това, или да имат възможност за запознаване с конкретни въпроси, които трябва да бъдат сведени до знанието на надзорните съвети.</p> <p>Докладите от инспекциите и дистанционният анализ, които оценяващите имаха възможност да прегледат, дават малко доказателства, че инспекторите са успели да направят тези преценки или са задълбочили своите разследвания. От докладите става ясно и това се потвърждава и от банките, че инспекторите обичайно преглеждат протоколите от срещите и решенията и обикновено се прави обобщена оценка на компонента „ръководство“ от рейтинга по CAMELOS.</p>
	Практиките по инспекции на място отразяват факта, че Наръчникът за оценка на риска, който е основен инструмент за инспекторите, не е разработен по отношение на корпоративното управление, както е в други области. Нищо чудно, че свързаните с корпоративно управление области, управление на риска и вътрешен контрол се третират заедно в Наръчника за СОР и са най-добре разработени за вътрешния контрол и изглеждат най-малко разработени по отношение на техниките за оценка на корпоративното управление. В този смисъл наръчникът отразява факта, че надзорните стандарти и очаквания имат най-дълга предистория – и то в

	<p>световен мащаб – в областта на вътрешния контрол и са най-скорошни във връзка с корпоративното управление. Българската народна банка не е непременно изостанала в сравнение с други сходни институции, но надзорът върху стандартите за корпоративно управление в банките изисква повече внимание.</p> <p>Освен това, въпреки разпоредбите на чл. 103, който разрешава освобождаването на член на ръководните органи, не е ясно дали БНБ има адекватни правомощия да изисква промяна в състава на ръководния орган по отношение на член, който по мнението на БНБ не изпълнява на задоволително ниво задълженията си във връзка с изпълнението на корпоративното управление, както са посочени в този принцип.</p> <p>Важно е да се постигне яснота по този въпрос, така че да няма риск БНБ да бъде ограничена в действията си във връзка с въпроси на корпоративното управление.</p> <p>Също така не е ясно дали от банките се изисква – и към отделните лица, получавайки подходяща правна защита – да уведомяват БНБ при съществени проблеми, които биха засегнали пригодността и надеждността на член на ръководния орган или на висшето ръководство.</p> <p>Препоръки</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Да се осигурят на БНБ необходимите правомощия да изисква промени в състава на ръководния орган, когато дадено лице или лица не са изпълнили ефективно задълженията си за корпоративно управление. ○ Да се осигури задължението на банките да уведомяват БНБ и – където е необходимо – да се осигури правна защита за лицата, които уведомяват БНБ, при наличие на съществени проблеми, които биха засегнали пригодността и надеждността на член на ръководен орган или на висшето ръководство. ○ Да се обнови Наредба № 10, така че да изяснят по-детайлно изискванията и очакванията на БНБ в сферата на корпоративното управление. ○ Да се установят системни контакти на високо ниво между БНБ и ръководните органи в банките, за да се подсилят посланията относно приоритетите, да се задълбочи цялостната оценка на качествата и капацитета на ръководните органи и където е необходимо въпросите да се поставят пред банките с необходимото ниво на високателност. Този контакт трябва да накара ръководните органи да осъзнаят, че те носят първоначалната отговорност за сигурността и стабилността на своята институция. ○ Необходима е по-голяма честота на оценяване на корпоративното управление. С оглед на определящото значение на ограничените ресурси, това може да представлява подходяща тема за хоризонтален преглед. <p>По-задълбочено разработване на Наръчника за СОР за осигуряване на повече насоки за инспекторите при тестване на качеството на корпоративното управление в банките и как да отразяват своите констатации в цялостния анализ, рейтинги и надзорни действия.</p>
Принцип 15	<p>Процес за управление на риска. Надзорният орган определя дали банките⁵¹ имат цялостен процес за управление на риска (включително ефективен надзор върху ръководните органи и висшето ръководство) за идентифициране, измерване, оценка, наблюдение, отчетане и контрол или редуциране⁵² на всички съществени рискове своевременно и за оценка на адекватността на</p>

⁵¹ За оценяване на управлението на риска от банките в контекста на Принципи от 15 до 25 рамката за управление на риска на една банка трябва да разглежда рисковата експозиция на банката от гледната точка на банката като цяло, включително индивидуалните стопански дейности и бизнес звена на банката. Когато банка е част от група, рамката за управление на риска трябва освен това да обхваща и цялостната рискова експозиция в рамките на „банковата група“ (вж. бележка под линия 19 по Принцип 1) и трябва да взема предвид рисковете, на които е изложена банката или членовете на банковата група по линия на другите участници в по-голямата група.

⁵² До известна степен определените изисквания може да варират в зависимост от вида риск (Принципи от 15 до 25), както е показано в базисните референтни документи.

БЪЛГАРИЯ

	<p>капитала и ликвидността на банките във връзка с рисковия им профил и пазарните и макроикономическите условия. Той се разширява включвайки разработването и прегледа на мерките при непредвидени обстоятелства (включително и функционални и надеждни планове за възстановяване, където са оправдани), които са съобразени със специфичните обстоятелства на банката. Процесът за управление на риска е съизмерим с рисковия профил и системното значение на банката⁵³.</p>
Основни критерии	
OK1	<p>Банковият надзор установява дали банките имат подходящи стратегии за управление на риска, одобрени от ръководните органи на банките, и че същите определят подходяща склонност към риск, показваща нивото на риск, което банките са готови да поемат или толерират. Надзорът преценява също дали ръководният орган осигурява следното:</p> <p>а) установяване на култура за надеждно управление на риска в цялата банка;</p> <p>б) разработване на политики и процеси за поемане на рискове, които съответстват на стратегията за управление на риска и установената склонност към поемане на риск;</p> <p>в) вземане предвид несигурността по отношение измерването на риска;</p> <p>г) установяване на подходящи лимити, съобразени със склонността към риск, рисковия профил и капиталовата позиция на банката, които са разбираеми за съответните служители и редовно съобщавани на тях; и</p> <p>д) предприемане от страна на висшето ръководство на мерки, необходими за наблюдаване и контрол на съществените рискове, съответстващи на одобрените стратегии и склонност към риск.</p>
Описание и изводи относно OK1	<p>Ръководният орган на банката носи основните отговорности за управление на риска съгласно чл. 73 от ЗКИ. По-конкретно, чл. 73, ал. 1, предвижда изисквания към ръководния орган да приема и преглежда съгласно международно признатите практики стратегиите и политиките на банките за поемане, управление, наблюдение и ограничаване на рисковете на банката. В допълнение, ръководният орган трябва да установи правилата и процедурите за управление и докладване на риска.</p> <p>Съгласно чл. 73, ал. 5, от ЗКИ ръководният орган трябва също да прилага в своите управленски практики техническите критерии, предвидени в Наредба № 7. Член 2 от наредбата потвърждава задължението на ръководния орган да одобрява и периодично да преглежда стратегиите и политиките за управление на риска.</p> <p>Член 79, ал. 1 и чл. 79в от ЗКИ вменяват на БНБ задължението да упражнява надзор върху банките, за да осигури надеждното и сигурно управление на банките и на рисковете, на които те са изложени, както и преглед на стратегиите и процесите, чрез които банките спазват изискванията за управление на риска. Българската народна банка е длъжна да прецени дали мерките – включително прилагането им – са адекватни да осигуряват надеждно управление и покритие на рисковете.</p>
	<p>По отношение на провеждания активен надзор и оценки практиките на БНБ следват Наръчника за СОР. Системата за оценка на риска се основава на препоръките на ЕБО за управление на риска и предвижда, че: в зависимост от големината, сложността и рисковия профил, институциите трябва да изградят последователна култура и силно управление на риска, подпомагани от обявяването на подходяща политика. Управлението на риска (включително отговорности, толеранс на риска и склонност към риск) трябва да бъде документирано и актуализирано (ако е необходимо), а рамката за управление на риска трябва да подлежи на независим преглед. Персоналът на банките трябва да бъде запознат своевременно с изискванията за управление на риска. В контекста на склонността и толеранса на риск, специално внимание трябва да се обръща на установяването на подходящи лимити за риска и модели за управление на риска, включително отчитане на несигурността относно количествените и качествените модели на риска.</p> <p>По време на инспекциите на място надзорният екип трябва да проверява качеството на стратегиите за управление на риска, вътрешните правила, както и да гарантира тяхната</p>

⁵³ Трябва да се отбележи, че макар и при този и други принципи надзорният орган да е длъжен да определи дали се спазват политиките и процесите на банките за управление на риска, отговорността за осигуряване на спазването остава в ръководния орган и висшето ръководство.

	<p>адекватност спрямо естеството, размера и сложността на дейността и рисковия профил на банката. Изисква се тези вътрешнобанкови документи да са на разположение при започване на инспекцията (както е предвидено в официалното „Писмо за изискуеми данни“, което се връчва предварително на изпълнителните директори на банката) и да подлежат на проверка.</p> <p>Очакванията за ролята на ръководителя по управлението на риска също са предвидени (като се отбелязва, че за банките с по-малък мащаб и сложност, тази роля може да се комбинира с тази на друго висше длъжностно лице в рамките на банката, при условие че това не поражда конфликт на интереси).</p> <p>Българската народна банка изясни, че получаването на пълния пакет с документи за ръководните органи е част от инспекцията на място и че се проверяват протоколите от заседанията, за да се гарантира, че ръководният орган активно взема решения относно стратегията за управление на риска. Оценяващите прегледаха докладите на БНБ и установиха, че надзорните екипи са обръщали внимание на потвърждението от страна на ръководните органи за склонността към риск на банката. В някои случаи банките са критикувани за неизпълнение в тази връзка и от тях се е очаквало да предприемат мерки.</p>
ОК2	<p>Надзорният орган изисква от банките да разполагат с всеобхватни политики и процеси за управление на риска, за да установяват, оценяват, измерват, наблюдават, отчитат и контролират или редуцират всички съществени рискове. Надзорът преценява, дали тези процеси са достатъчни:</p> <ul style="list-style-type: none"> а) за осигуряване на пълна представа за риска в рамките на банката по отношение на всички съществени видове риск; б) за рисковия профил на банката и системното ѝ значение; и в) за оценяване на рисковете, произтичащи от макроикономическата среда, засягаща пазарите, където оперира банката и за включване на такива оценки в процесите за управление на риска на банката.
Описание и изводи относно ОК2	<p>Основното задължение на банките да разполагат с всеобхватни политики и процеси за управление на риска е установено в чл. 73, ал. 1, т. 4 от ЗКИ (вж. също и ОК1). Допълнително изискване във връзка с адекватността на капитала по отношение на тези рискове е предвидено в чл. 73а, ал. 1. Освен това чл. 73а, ал. 2 изисква тези стратегии и процеси да подлежат на редовен вътрешен преглед с цел да се гарантира, че те продължават да бъдат всеобхватни и пропорционални на характера, мащаба и сложността на дейността на банките.</p> <p>Задължението на БНБ да извършва надзорен преглед е установено в чл. 79в, ал. 1 и 2. Системата за оценка на риска посочва нуждата от адекватност на информационните системи и на модела за управление на риска, за да предоставят на банката широк поглед върху рисковете. Нивото на експертни знания за управлението на риска трябва да съответства на мащаба и сложността на институцията. Системата за оценка на риска предвижда например, че банките трябва да идентифицират и управляват всички рискове – във всички стопански дейности; на ниво портфейл и на ниво група, независимо от вида на експозицията (балансова или задбалансова).</p> <p>Българската народна банка отбеляза, че банките се разделят според капацитета и сложността си на банки, част от европейска група, и банки, собственост на местни лица, по-специално по-малките банки, които са по-ограничени и не е задължително да имат отделна функция за управление на риска. Дори и дъщерните банки на институции от ЕС страдат от текучество на персонала, квалифициран в управлението на риска. На местния пазар съществува недостиг на умения в тази област.</p>

БЪЛГАРИЯ

<p>ОК3</p>	<p>Банковият надзор установява дали стратегиите, политиките, процесите и лимитите са:</p> <p>а) подходящо документиран; и</p> <p>б) редовно прегледани и подходящо коригирани, така че да отразяват променящите се склонности към риск, рисковите профили и пазарните и макроикономическите условия; и</p> <p>в) се комуникират в рамките на банката.</p> <p>Надзорът преценява дали изключенията от установените политики, процеси и лимити получават незабавното внимание и одобрение от подходящото ниво на управление и от ръководния орган, където е необходимо.</p>
<p>Описание и изводи относно ОК3</p>	<p>Член 72 от ЗКИ предвижда, че: банките трябва да предоставят на БНБ копия от своите устава, правилници, инструкции и други документи, съдържащи разпоредби относно обхвата и процедурите за извършване на операции, капитала и вътрешната им организация до 10 дни от тяхното приемане, изменение или допълване.</p> <p>Очакванията относно документацията и прегледа на управлението на рисковете в банките са изложени също и в СОР, която надзорните екипи използват в процеса на инспекцията на място и която, наред с другите елементи, включва изискването, че „управлението на риска (вкл. отговорностите, склонността и толеранса на риск) трябва да се документира и актуализира (където е необходимо) и рамката за управление на риска трябва да подлежи на независим преглед. В зависимост от мястото им в йерархията на банката, служителите ѝ трябва да бъдат своевременно информирани за предписания във връзка с управлението на риска“. Освен това СОР изисква инспекторите да проверяват дали информацията за стратегията и политиката се съобщава на съответния персонал в банката (посредством писмени указания, наръчници и др.).</p> <p>Българската народна банка коментира, че специфичен въпрос, който надзорните екипи следва да взимат предвид е дали институциите – майки на дъщерните банки, получават информация с добро качество и дали дъщерните институции спазват стандартите за управление на риска на групата, както и дали може да е необходима местна спецификация на груповите стандарти.</p>
<p>ОК4</p>	<p>Надзорният орган установява дали информацията за естеството и нивото на риск, поеман от банката, и връзката му с достатъчните нива на капитал и ликвидност, се получава и разбира от ръководния орган и висшето ръководство на банката. Надзорът установява също дали ръководният орган и висшето ръководство извършват редовен преглед и разбират последствията и ограниченията (включително несигурността при измерването на риска) на информацията за управлението на риска, която получават.</p>
<p>Описание и изводи относно ОК4</p>	<p>Процесът за обвързване на риска с капитала и ликвидността попада в Стълб 2. Българската народна банка е разработила за банките Наръчник по ВААК, който „има за цел да изясни законовите изисквания и очакванията по отношение на развитието и прилагането на ВААК от кредитните институции и за решаване на редица повтарящи се проблеми, възникващи в банковия сектор в хода на процеса. Целта на наръчника е да определи конкретни изисквания за определени части от ВААК, където е възможно“.</p> <p>Съгласно Наръчника за ВААК банките трябва да определят кои рискове трябва да се оценяват и покриват от вътрешния капитал (вж. Наръчник за ВААК, т. 3.2).</p>
	<p>Наръчникът за ВААК определя също и конкретни изисквания за отчитането пред ръководството и пред надзорния орган. Ръководството на банката е длъжно не само да одобри и подпише доклада по ВААК, но също и да следи за всякакви промени, които могат да изискват стратегически решения. За да може да направи това, ръководството трябва да получава редовни отчети за всички промени в рисковия профил, усвояване на капиталовите лимити и др. (т. 3.6).</p> <p>Българската народна банка очаква всички банки да извършват задълбочен анализ на видовете риск, на които са изложени (различни от рисковете по Стълб 1) в контекста на своя процес по ВААК. Този анализ трябва да бъде достатъчно всеобхватен и надежден, за да убеди регулаторния орган, че собствената оценка на банките за рисковия им профил е точна. Всяка институция определя за себе си какви рискове касаят дейността ѝ и начина, по който трябва да</p>

	<p>ги контролира и оценява. Освен това банките трябва да преценяват дали регулаторните капиталови изисквания по Стълб 1 отразяват истинския рисков профил на банката. Ако изчисленията по Стълб 1 не са достатъчно чувствителни по отношение на риска, от банката се очаква да намери по-добър подход или най-малкото да определи капиталов буфер над капиталовите изисквания по Стълб 1, за да отчете по-добре влиянието на тези рискове върху своя доход. Всички кредитни институции трябва да определят дали има нужда да поддържат допълнителен капитал по Стълб 2 за покриване на рискове, които не са напълно покрити от Стълб 1.</p> <p>Тъй като Стълб 2 трябва да осигурява цялостна представа за рисковете, БНБ използва своите процеси за НПО, дистанционни и на място, за да оценява и тества процесите и документацията за ВААК/ВААЛ на банките за да определи дали ръководният орган и висшето ръководство получават достатъчна и подходяща информация. Качеството на ВААК може да бъде оценено, както чрез целеви инспекции по ВААК, така и в контекста на стандартните инспекции. Подходът към оценка на ликвидността – т.е. преглед на адекватността на ВААЛ – все още е в процес на разработване.</p> <p>За да оценят процеса на управление на банките и неговата ефективност, надзорните екипи се ръководят от насоките в Наръчника за СОР, като оценяват, наред с другите ключови компоненти, Управленската информационна система (УИС) – т.е. оценка на цялостната УИС и доколко тя осигурява на съвета на директорите/управителния съвет, надзорния съвет и администраторите на банката информацията, необходима за наблюдението, оценката и контрола на състоянието на дейността и рисковете, на които е изложена банката.</p> <p>Оценяващите имаха възможност да прегледат редица представени документи и оценки по ВААК. Въпреки че прегледът на информацията, представяна на ръководния орган, както и последващите решения и действия, да представляват стандартна практика, то провеждането на срещи с ръководния орган и тестването за нуждите от капитал и ликвидност не винаги са такава. По време на обсъжданията с БНБ беше отбелязано, че конкретна чувствителна област е да се тества дали местните дъщерни банки на по-големи банкови групи задължително имат достатъчно информация или разбират как те се вписват във ВААК на групата и дали вътрешногруповото разпределение на капитала е правилно.</p>
ОК5	<p>Надзорът установява дали банките имат правилен вътрешен процес за оценка на адекватността на капитала и ликвидността спрямо склонността към риск и рисковия профил. Надзорът преглежда и оценява вътрешните оценки и стратегии на банките за адекватността на капитала и ликвидността им.</p>
Описание и изводи относно ОК5	<p>Както беше отбелязано съгласно ОК2, чл. 73а, ал. 1 и 2 налага задължения към банките да разполагат със стратегии и процеси за оценка адекватността на капитала спрямо рисковете, на които са или може да бъдат изложени, както и че тези стратегии и процеси подлежат на редовен вътрешен преглед, за да се гарантира тяхната всеобхватност и пропорционалност.</p> <p>Оценката на БНБ за спазването на това изискване от банките се извършва в контекста на оценките по Стълб 2 (т.е. ПНПО). За да се извършва ПНПО, банката трябва да извършва свой собствен вътрешен процес за оценка на капиталовата адекватност (ВААК) и нововъведения вътрешен анализ на адекватността на ликвидността (ВААЛ). Процесът по надзорен преглед и оценка се извършва чрез дейностите на дистанционния надзор и инспекциите на място. Процесът по надзорен преглед и оценка трябва да се извършва най-малко веднъж годишно.</p> <p>В допълнение, действителното установяване на вътрешния процес на оценяване на общата капиталова адекватност и адекватността на ликвидността спрямо склонността към риск и рисковия профил на банката получава специално внимание по време на инспекцията на място. Оценяващите имаха възможност да прегледат оценките по ВААК, отнасящи се за процесите на надзор на място.</p>
ОК6	<p>Когато банките използват модели за измерване на компоненти на риска, надзорният орган преценява дали:</p> <ul style="list-style-type: none"> а) банките спазват надзорните стандарти; б) ръководните органи и висшето ръководство на банките разбират ограниченията и несигурностите, свързани с резултатите от моделите и присъщия риск, свързан с тяхното ползване; и

	<p>в) банките извършват редовно и независимо утвърждаване и тестване на моделите.</p> <p>Надзорът оценява дали резултатите, получени от моделите, изглеждат разумни, като отразяват поетите рискове.</p>
<p>Описание и изводи относно ОК6</p>	<p>а) Надзорни стандарти</p> <p>Изисква се предварителното одобрение на БНБ, съгласно условията на РКИ, за всяка банка, която желае да използва вътрешни модели, за да оценява кредитен, пазарен и/или операционен риск. Трябва да бъде получено официалното одобрение на БНБ за ползването на модели за целите на отчитането на капиталовите изисквания. Критериите за разрешение за ползването на вътрешнорейтинговия подход (<i>IRB</i>) за кредитен риск и за усъвършенствания подход (<i>AMA</i>) за измерване на операционния риск, включително надеждни системи за управление на риска, се съдържат в РКИ (част 3, дял 1, глава 3, раздел I и част 3, дял 4, глава 5, раздели I до V).</p> <p>Българската народна банка е разработила Указания за процеса на одобрение на вътрешнорейтингов подход (<i>IRB</i>) и усъвършенстван подход (<i>AMA</i>), които предстои да бъдат одобрени от Управителния съвет на БНБ.</p> <p>Към момента на оценката са дадени две разрешения за <i>IRB</i> подход и се разглежда едно искане за <i>AMA</i>.</p> <p>б) Разбиране от страна на ръководството</p> <p>Задължението на ръководния орган да отделя достатъчно време за разглеждане на въпроси, свързани с риска, е предвидено в Наредба № 7 за организацията и управлението на рисковете в банките (чл. 3, ал. 1). Изисква се също членовете на ръководния орган да участват активно и да гарантират разпределението на достатъчно ресурси за управлението на всички съществени рискове, обект на Наредба № 7 и на РКИ.</p> <p>в) Редовен процес на утвърждаване</p> <p>Регламентът за капиталовите изисквания (чл. 174г) налага изисквания относно цикъла на утвърждаване на модела, който трябва да бъде регулярен и да включва наблюдение на функционирането и стабилността на модела; преглед на спецификацията на модела и тестването на резултатите от модела спрямо действителното положение. Освен това РКИ (чл. 177, ал. 2) изисква от институциите да провеждат редовни стрес тестове за кредитния риск, с които да тестват адекватността на своите капиталови изисквания за кредитен риск. Преди влизането в сила на РКИ изискванията за периодично утвърждаване и тестване се съдържаха във вече отменената Наредба № 8 (чл. 88, ал. 4).</p> <p>Наредба № 7 също предвижда годишно отчитане на изчисляването и обяснение на методологиите, използвани за експозициите в сравнителни портфейли, и тези резултати се представят от БНБ на ЕБО за улесняване на надзорния сравнителен анализ на вътрешните подходи в рамките на ЕС. Освен това Наредбата определя като задължение на БНБ (чл. 22, ал. 1) да проучва кога дадена банка се отклонява значително от останалите банки, използващи вътрешни подходи, или кога между подходите се наблюдават малко общи характеристики, което води до големи различия в резултатите. Когато подходът на банката е довел до подценяване на капиталовите изисквания, което не се дължи на базисните рискове, трябва да се предприемат корективни действия.</p>
	<p>В допълнение, чл. 18 предвижда, че банките, които са особено значими по своята големина, вътрешна организация и естество, мащаб и сложност на дейността, осигуряват необходимите предпоставки за възможността си да извършват вътрешна оценка на кредитния риск и способността си да използват вътрешнорейтингови подходи/вътрешни модели за специфичен риск, когато експозициите са значими в абсолютен размер и едновременно с това са налице голям брой значими контрагенти/съществени позиции в дългови инструменти на различни емитенти.</p> <p>След одобрението, дадено от БНБ, моделите подлежат на редовна надзорна оценка, за да се определи дали те продължават да спазват стандартите и условията за използването им. Този преглед се прави най-малко на всеки три години за подходите, за които се изисква одобрение по РКИ (чл. 80в от ЗКИ).</p> <p>Още повече, че тестовете за утвърждаване, както и разбирането на ръководството за спецификите и ограниченията на моделите и рисковете, свързани с тях като цяло, са предмет на надзорен преглед при специални инспекции, засягащи <i>IRB</i> подхода и посветени на него срещи.</p>

	<p>Надзорните методи за оценяване на процеса на утвърждаване (частично или пълно) може да включват дистанционен анализ и/или проверки на място. Оценката се фокусира главно върху естеството на изчисленията, използвани от банките при определянето на необходимия капитал (Сълб 1) и капиталовата адекватност, както и качеството на управлението на риска.</p> <p>Инспекциите на място се фокусират върху оценяване до каква степен моделите са част от ежедневната работа и управлението на риска в банката („критерии за използване“), какви вътрешни контроли са в действие в тази връзка и дали се предприемат подходящи мерки за редуциране на рисковете, свързани с използването на вътрешнорейтингови системи и модели. Независимо че, Наръчникът за ВААК предоставя на инспекторите насоки при разглеждането на техническите критерии за адекватност на ВААК, той не включва пряко изискване към инспекторите да проверяват способностите на ръководството или разбирането му на процесите, в които е включено.</p> <p>Българската народна банка е създала специален надзорен екип, чиято основна задача е одобряване на вътрешни модели (<i>IRB</i> и <i>AMA</i>) при искане от страна на банките с презумпцията, че моделите ще се използват за целите на регулаторния капитал. Екипът оценява също и дали резултатите от моделите изглеждат разумни след като е дадено разрешението, дали банката продължава да спазва надзорните стандарти и дали годишните валидации и тестове на моделите се изпълняват правилно. Към момента на оценката на Базелските основни принципи (БОП), ключов специалист по количествените оценки от екипа за оценка на моделите е напуснал наскоро и неговата замяна е спешно необходима. Българската народна банка действа активно за намирането на евентуален заместник, но както и на други пазари, в тази сфера има недостиг на умения.</p>
OK7	<p>Надзорът установява дали банките имат информационни системи, които са адекватни (както при нормални условия, така и в периоди на стрес) за измерване, оценка и отчетане на големината, състава и качеството на експозициите за цялата банка към всички видове риск, продукти и контрагенти. Надзорът установява също, дали докладите, отразяващи рисковия профил и капиталовите и ликвидни нужди на банката се представят своевременно на ръководния орган и висшето ръководство на банката във формат, подходящ за използването им.</p>
Описание и изводи относно OK7	<p>Член 67 от ЗКИ предвижда общите задължения на банките за предоставяне на информация. Той се фокусира върху информационната система, която осигурява счетоводни данни и гарантира адекватното отразяване на ефекта от транзакциите върху финансовото състояние на банките. Разпоредбата включва по-широкообхватна клауза, която посочва, че информационната система на банката трябва да показва и друга информация, изисквана от закона и актове, приети от БНБ.</p> <p>Съгласно Наредба № 7 (чл. 3, ал. 2) банката трябва да приеме и поддържа правила и процедури за докладване пред ръководните органи, които обхващат всички съществени рискове и политики за управление на риска и промените в тях. Отговорност за естеството, размера, формата и честотата на информацията за рисковия профил на банката носят ръководния орган и комитетът по риска (чл. 3, ал. 3). Член 3 предвижда още, че ръководният орган и комитетът по риска трябва да имат адекватен достъп до информация за състоянието на риска в институцията и когато е необходимо и приложимо, до функцията по управление на рисковете и до консултации с външен експерт. Ръководният орган е отговорен и за контрола върху процеса на оповестяване и комуникация.</p>
	<p>Преценката на БНБ е в контекста на ПНПО – по-конкретно чрез рисковобазирани инспекции на място на информационните системи на банката. Инспекциите са необходими, за да се оценят информационните системи на банката по отношение на ефективност и обхват на покритите рискове, съизмерими с големината, структурата и дейностите, извършвани от институцията. При извършването на такава оценка БНБ наблюдава дали всички съществени рискове и по-конкретно различните видове експозиции и разпределението им по различни показатели (продукти, сегменти, клиенти, рейтинги, обезпеченост и др.) са обект на редовно наблюдение, анализ (качествен и количествен) и отчетане пред ръководния орган на банката. Оценката на операционния риск на банката включва оценка на информационната система, нивото на сигурност и адекватност в периоди на стрес. Решението за Оценката на ръководството на банката, като част от ПНПО, взема предвид доколко съдържанието на докладите до ръководния орган, отразяват рисковия профил на банката и капиталовите ѝ и ликвидни нужди, така че да представляват</p>

	<p>подходяща база за вземане на решения. Наръчникът за СОР определя специфични изисквания за оценките.</p> <p>Ако БНБ не е удовлетворена от информационната система и отчетите, тя може да наложи допълнителни изисквания с цел подобряване на управлението на риска от банката, или да наложи допълнителни изисквания за ликвидността и капитала ако рисковете не се управляват адекватно.</p> <p>При инспекциите на място БНБ се стреми да прецени дали информационният поток ще остане адекватен в периоди на стрес, като преценява плана на банката за непрекъсваемост на бизнес процесите; протоколите/отчетите за тестовете, проведени във връзка с плана за действие, резултатите от тях и последващите действия; и плана за действие при непредвидени обстоятелства.</p>
<p>OK8</p>	<p>Надзорът преценява дали банките имат адекватни политики и процеси, които гарантират, че ръководните органи и висшето ръководство на банките разбират рисковете, присъщи на продуктите⁵⁴, съществените изменения на съществуващите продукти и основните управленски инициативи (като промени в системите, процесите, бизнес модела и големи придобивания). Надзорът установява дали ръководните органи и висшето ръководство са в състояние текущо да наблюдават и управляват тези рискове. Надзорът установява дали политиките и процесите на банката изискват предприемането на важни дейности от такова естество, че да бъдат одобрени от нейния ръководен орган или конкретен комитет към ръководния орган.</p>
<p>Описание и изводи относно OK8</p>	<p>Новите продукти и промените на съществуващи продукти са тема, разгледана в Указанията на БНБ за вътрешно управление на банките, които се основават на Насоките на КЕБНО (сега ЕБО). Указанията на БНБ все още не са официално преведени на английски език. Изискванията обаче включват изискване за добре документирана политика за одобрение от ръководния орган. Тази политика трябва да обхваща всички фактори, които се вземат предвид преди навлизането на нови пазари, работата с нови продукти, предлагането на нови услуги и извършването на значими промени в съществуващи продукти и услуги. Тази политика определя също основните въпроси, които се обсъждат преди вземане на решение. Тези въпроси трябва да включват спазване на регулаторните изисквания, ценови модели, ефект върху рисковия профил, капиталовата адекватност и рентабилността, наличността на достатъчно ресурси за отделите на банката и достатъчни вътрешни инструменти и опит за идентифициране и наблюдение на рисковете. Когато се взема решение за започване на нова дейност, политиката трябва да изисква да бъдат ясно идентифицирани структурното звено или отделните лица, отговарящи за новата дейност.</p> <p>Приоритетна тема е, че банките трябва да предприемат нови дейности само ако са налице достатъчно ресурси за установяване и управление на съответните рискове. Ето защо функцията за контрол на рисковете трябва също да участва в процеса на одобрение на нови продукти или извършване на значими промени в съществуващи продукти, като цялостна и обективна оценка на рисковете, свързани с новите дейности при различни сценарии – както и за установяване дали в банката може да има слабости по отношение на ефективното управление на новите рискове. Звеното за контрол върху рисковете също трябва да има правомощия да изисква промените в съществуващи продукти да следват процедурата за официално одобрение на нови продукти.</p> <p>Съгласно указанията за ПНПО Стълб 2 функцията по съблюдаване на правилата има също и ролята да проверява дали новите продукти и новите процедури спазват действащата правна рамка и всякакви известни изменения на законодателството, които все още не са влезли в действие.</p> <p>В момента ЕБО работи по актуализирането и прилагането на насоки за „контрол и управление“ на банкови продукти. Към момента на оценката тези насоки са публикувани за публична консултация и след като бъдат приети от ЕБО, БНБ ще изисква от банките да ги спазват.</p> <p>Наръчникът за СОР – в раздела за управление на рисковете – излага изискванията за надзорен преглед във връзка с нови продукти и услуги, но понастоящем това се случва рядко на местния банков пазар.</p>

⁵⁴ Новите продукти включват такива, разработени от банката или от трето лице и закупени и разпространявани от банката.

OK9	Надзорният орган установява дали банките имат функции за управление на рисковете, които покриват всички съществени рискове с достатъчно ресурси, независимост, правомощия и достъп до ръководните органи, за да изпълняват ефективно задълженията си. Надзорът установява дали техните задължения са ясно разделени от функциите по поемането на рискове в банката и дали те докладват рисковите експозиции пряко пред ръководния орган и висшето ръководство. Надзорът установява също така дали функцията по управление на риска е предмет на редовен преглед от вътрешния одит.
Описание и изводи относно OK9	<p>Ключовите изисквания спрямо функцията за управление на рисковете в банките са изложени в чл. 5 от Наредба № 7. Съгласно принципа за пропорционалност функцията по управление на рисковете трябва да бъде и да се поддържа независима от оперативните звена, както и да има достатъчни правомощия, статут, ресурси и адекватен достъп до надзорния съвет или съвета на директорите.</p> <p>Съгласно издадените насоки за ПНПО за банките има набор от допълнителни изисквания за разделението между функциите по контрола и по поемането на рискове.</p> <p>Периодичният преглед е обхванат от чл. 14 от Наредба № 10 за вътрешния контрол в банките, който предвижда, че вътрешният одит трябва да извършва периодичен преглед на системите за управление на рисковете, оценката на риска и капиталовата адекватност.</p> <p>Всички тези изисквания подлежат на надзорен преглед и оценка, както е подробно разгледано в секция „Ръководство и корпоративно управление, Вътрешен контрол“ на Наръчника за СОР. Оценяващите разгледаха редица доклади от инспекции и отбелязаха коментари за развитието и качеството, както и препоръки за бъдещо усъвършенстване по отношение на управлението на риска. Като цяло БНБ изрази виждането, че не всички банки са достатъчно развити за да имат самостоятелна функция по управление на риска, но работата на вътрешния одит се проверява редовно. Инспекторите на БНБ не са установили разделянето на контролите като конкретен проблеми за банковия сектор.</p>
OK10	Надзорът изисква по-големите и по-сложни банки да имат специално звено за управление на риска, което да е под контрола на ръководителя на управлението на риска (РУР) или еквивалентна функция. Ако РУР на банката бъде освободен от длъжност по една или друга причина, това трябва да стане с предварителното съгласие на ръководния орган и по принцип трябва да бъде оповестено публично. Банката трябва също да обсъди причините за такова освобождаване със своя надзорен орган.
Описание и изводи относно OK10	<p>Както е отбелязано по-горе, съгласно Наредба № 7 (чл. 5, ал. 4 и б) банката трябва да назначи ръководител на структурата по управление на риска, който да бъде независим висш ръководител с ясно определени отговорности. Съгласно принципа за пропорционалност обаче, когато естеството, мащабът и сложността на дейността на банката не оправдават наличието на специално назначено лице, друг висш ръководител в рамките на банката може да изпълнява тази функция, при условие че това не поражда конфликт на интереси. Както е отбелязано по-горе, някои по-малки банки нямат такова специално звено.</p> <p>Ръководителят на структурата за управление на риска не може да бъде освобождаван без предварителното одобрение на надзорния съвет или членовете на съвета на директорите, които нямат изпълнителни функции. Няма изрични разпоредби за публично оповестяване на освобождаване на РУР или че банката трябва да установи контакт с БНБ за обсъждане на това решение.</p> <p>Наръчникът за СОР определя надзорните очаквания за ролята и функциите на РУР. Наръчникът не разглежда подходящите методи за освобождаване на РУР, но потвърждава, че РУР трябва да получи достатъчна независимост и правомощия при вземането на решения и в процеса на контрол върху рисковете, включително и възможността за вето. Ръководителят на структурата за управление на риска трябва да получи възможност да докладва пряко на изпълнителното ръководство, или по негова преценка на ръководния орган и на одитния комитет. Системата за оценка на риска предвижда също, че инспекторите трябва да определят фактическите и очакваните промени в управленския персонал на банката и да разглеждат въпросите, свързани с приемствеността.</p>

БЪЛГАРИЯ

<p>OK11</p>	<p>Надзорният орган издава стандарти, по-конкретно свързани с кредитния риск, пазарния риск, ликвидния риск, лихвения риск в банковия портфейл и операционния риск.</p>
<p>Описание и изводи относно OK11</p>	<p>Изискванията и критериите за третиране на различни категории риск са предвидени в Наредба № 7, Глава трета: Раздел I – Кредитен риск и риск от контрагента; Раздел II – Лихвен риск в банковия портфейл, риск от концентрация, секюритизационен риск и остатъчен риск; Раздел III – Пазарен риск; Раздел IV – Операционен риск; Раздел V – Риск от прекомерен ливъридж.</p> <p>Други имащи отношение критерии се съдържат в Наредба № 8 за капиталовите буфери на банките и Наредба № 11 за управлението и надзора върху ликвидността на банките.</p> <p>Стандартите и насоките на ЕБО (преди КЕБНО) също се прилагат спрямо банките, както и редица указания на БНБ, включващи: Указания за приложението на процеса на надзорен преглед; Указания за вътрешно управление в банките; Указания за управление на лихвения риск в банковия портфейл; Указания за извършване на стрес тестовите в рамките на процеса на надзорен преглед; Указания за управление на риска от концентрация в рамките на процеса на надзорен преглед; Указания за управление на операционните рискове, свързани с пазарни дейности.</p>
<p>OK12</p>	<p>Надзорният орган изисква от банките да имат подходящи планове за действия при непредвидени обстоятелства като неразделна част от техния процес за управление на риска, за справяне с рискове, които може да възникнат, и действия, които да се предприемат при стресови условия (включително такива, които представляват сериозен риск за тяхната жизнеспособност). Когато е необходимо, предвид рисковия профил и системната значимост на банката, процедурите при непредвидени ситуации включват ясни и надеждни планове за възстановяване, които са съобразени със специфичните обстоятелства в банката. Надзорният орган, действайки съвместно с органите по реструктурирането, оценява адекватността на мерките при непредвидени обстоятелства на банките предвид техния рисков профил и системна значимост (включително и преглед на планове за възстановяване) и тяхната вероятна изпълнимост в периоди на стрес. Надзорът изисква подобрения, ако бъдат установени недостатъци.</p>
<p>Описание и изводи относно OK12</p>	<p>Съгласно ЗКИ (чл. 73г) банките са длъжни да имат действащ план за възстановяване, който съдържа действия и мерки, които институцията може да предприеме за възстановяване на финансовото си състояние при възникване на финансови затруднения.</p> <p>Планът трябва да се представи на БНБ, която може да препоръча промени, подкрепени с обосновка.</p> <p>Законът за кредитните институции дава на БНБ мандат да издаде наредба, установяваща изискванията относно плановете за възстановяване. Глава шеста от Наредба № 7 излага подробно тези изисквания. Член 25 съдържа най-важната разпоредба. Планът за възстановяване трябва да анализира ефекта от неблагоприятни събития, силно засягащи финансовото състояние на банката, включително кризи, оказващи отражение върху целия финансов пазар или върху банката, банковата група и/или корпоративната структура, към която тя принадлежи. Планът трябва да бъде одобрен от ръководния орган и предоставен на БНБ, която може да поиска промени в плана, ако съдържа слабости или са налице съществени пречки за реализирането му. Тези промени може да включват намаляване на експозициите към конкретни рискове, увеличаване на капитала, промяна в политиката на финансиране или структурата на управление. Планът трябва да се преглежда и ако е необходимо, да се актуализира ежегодно и БНБ може да изисква „извънредна“ актуализация на плана.</p> <p>Съгласно изискванията относно плановете за възстановяване, посочени в ЗКИ и Наредба № 7, както и насоките и модула за оценяване на ЕБО (касаещи Директивата за възстановяване и реструктуриране на банки), в средата на 2014 г. БНБ е поискала от банките да представят своите планове за възстановяване до края на 2014 г. за надзорна оценка. По време на оценката на БОП, БНБ беше в процес на оценяване на плановете за възстановяване.</p>
<p>OK13</p>	<p>Като неразделна част от процеса за управление на риска надзорният орган изисква от банките да имат прогнозни програми за стрес тестове, съизмерими с техните рискови профили и системната им значимост. Надзорът редовно оценява програмата за стрес тестване на банките и преценява, дали тя отразява съществените източници на риск и ползва правдоподобни неблагоприятни сценарии. Надзорът установява също, дали банката интегрира тези резултати в процесите по вземане на решения, управление на риска (включително плана за действие при непредвидени обстоятелства) и оценката на своя капитал и нивата на ликвидност. Където е подходящо, обхващат</p>

	<p>на надзорната оценка включва степента, в която програмата за стрес тестване:</p> <ul style="list-style-type: none"> а) насърчава идентифицирането и контрола на рисковете на ниво банка; б) приема подходящи силно неблагоприятни допускания и се стреми да елиминира обратните ефекти и взаимодействието между рисковете на ниво система; в) възползва се от активното участие на ръководния орган и висшето ръководство; и г) е подходящо документирана и редовно поддържана и актуализирана. <p>Надзорът изисква корективни действия ако са установени съществени недостатъци в програмата за стрес тестване на банката, или ако резултатите от стрес тестовете не са взети предвид в достатъчна степен от банката в процеса ѝ на вземане на решения.</p>
<p>Описание и изводи относно ОК13</p>	<p>Регламентът за капиталовите изисквания (чл. 177) установява изискванията относно стрес тестовете за оценяване на капиталовата адекватност. Наред с другите условия, процесите за стрес тестване се използват за оценяване от банката на нейната капиталова адекватност и се извършват редовно.</p> <p>Освен това ЗКИ (чл. 79в, ал. 1 и 2) изисква БНБ да оценява наред с другите въпроси и рисковете, разкрити при стрес теста, като взема предвид характера, мащаба и сложността на дейността на банката. Въз основа на надзорния преглед и оценка БНБ преценява дали организацията, стратегиите, процесите и механизмите, въведени от банките, начинът на прилагането им, както и поддържаните от тях собствен капитал и ликвидност, им осигуряват надеждно управление и покритие на рисковете. Включването на стрес тестовете на банките в надзорния преглед и оценка, извършвани от БНБ, се предвижда също и в Наредба № 7, чл. 23.</p> <p>Макар че Наръчникът за СОР не включва конкретен раздел, посветен на стрес тестовете, темата е включена на различни места в Наръчника за всеки вид риск, както и в цялостната оценка на управлението на риска.</p> <p>Стрес тестовете са неразделна част от ВААК. Оценката на рамката за стрес тестване в дадена банка е главна част и от ВААК и надзорния преглед на същата, както е предвидено в Практическите указания за ВААК (т. 4.3 Стрес тестове).</p>
	<p>В Указанията за стрес тестовете (Указание за извършване на стрес тестовете в рамките на ПНПО) се предвижда, че ръководният орган носи отговорност за целия процес на провеждане на стрес тестовете на банката и трябва да може да оцени въздействието на различни неблагоприятни събития върху цялостния рисков профил на банката. Рамката за провеждане на стрес тестовете трябва да бъде неотменима част от рамката за управление на риска в банката и трябва да е подсигурана с ефективна инфраструктура. Резултатите от стрес тестовете по ВААК трябва да се представят на ръководния орган и висшето ръководство, за да бъдат напълно запознати с основните рискове, на които е изложена банката. Рамката за провеждане на стрес тестовете трябва да позволява предприемане на действия в зависимост от резултатите, предоставяйки информацията, необходима за вземане на решения на подходящото ниво на управление в банката.</p> <p>Процесът на провеждане на стрес тестовете се очаква да включва: анализ на възникналите рискове, по бизнес структури и отделни компоненти на портфейли, видове риск и бизнес дейности; да взема пред вид взаимовръзките между различни видове риск; различни стрес тестове, на база на подходите „отгоре надолу“ и „отдолу нагоре“, включително бек-тестване; гъвкава платформа, която да позволява текущо моделиране на различни стрес тестове за различни дейности и видове риск; използване на подробни данни; и подходящо коригиране на допусканията.</p> <p>Българската народна банка прави преглед на рамката за провеждане на стрес тестовете на банките на дискреционен принцип. Прегледът разглежда набор от сценарии, методологии и инфраструктура, свързани с провеждането на стрес тестовете. Българската народна банка преглежда резултатите от стрес тестовете, за да оцени устойчивостта на банката на неблагоприятни икономически условия и способността ѝ да поддържа достатъчен капитал и ликвидност. Българската народна банка взема предвид данните за промени в собствения капитал, капиталовите изисквания, ликвидността и нуждите от ликвидност вследствие неблагоприятните обстоятелства.</p>

БЪЛГАРИЯ

	<p>Българската народна банка посочи, че където е подходящо е поставила под въпрос обхвата, степента на консерватизъм, допусканията и действията за редуциране на риска, установени от банката. Оценяващите отбелязаха, че проведените от банките стрес тестове се вземат предвид при годишното оценяване по ВААК. Тези отчети показват, че БНБ е установила слабости в процеса, методологията, покритието на риска и използването на стрес тестове в някои банки.</p>
ОК14	<p>Надзорът оценява дали банките отчитат подходящо рисковете (включително въздействието върху ликвидността) в своето вътрешно ценообразуване, оценка на резултатите и процеса за одобрение на нови продукти за всички значими бизнес дейности.</p>
Описание и изводи относно ОК14	<p>Съгласно Наредба № 7, чл. 6, ал. 6, когато цените не отразяват по подходящ начин рисковете в съответствие с бизнес модела и рисковата стратегия, комитетът за риска следва да представи план за отстраняване на слабостите пред надзорния съвет или управителния съвет (съвета на директорите).</p> <p>По време на инспекциите на място надзорниците се очаква да проверяват ценовата политика за продуктите на банката, за да определят как е позиционирана банката по отношение на лихвените дисбаланси, както е предписано в Наръчника за СОР. Оценяващите отбелязаха в отчетите, представени от надзорниците на банките, наличието на критики по отношение на ценообразуването и оценката на резултатите.</p> <p>Процесът на вътрешно ценообразуване в банките обикновено не е част от основния предмет на инспекциите на място и цялостния ПНПО. Въпреки това, адекватността на включването на риска при вътрешното ценообразуване се оценява като неразделна част на разглежданите компоненти (бизнес сегмент/продукт от структурата на активите/пасивите) по отношение на приноса ѝ за капацитета за генериране на печалба/доход на банката. По отношение на управлението на ликвидността, по-конкретно процеса на прехвърляне на средства в банките, БНБ е издала указание за разпределение на разходите и ползите, свързани с ликвидността. Указанията на БНБ имат за цел да насърчават адекватен и цялостен механизъм на ценообразуване в банките, който включва всички съществени разходи, ползи и рискове, свързани с ликвидността; и установяване на подходящи стимули за разумно управление на ликвидния риск.</p> <p>Значимите бизнес дейности на банките са обект на надзорен преглед по време на рисковобазирани инспекции на място, включително ВААК, а наскоро и ВААЛ, и за тестване дали банките отчитат подходящо рисковете, видно от докладите за оценка на резултатите, както и от процеса на одобрение на нови продукти (документирани във вътрешните правила и процедури).</p>
Допълнителни критерии	
ДК1	<p>Надзорният орган изисква от банките да имат подходящи политики и процеси за оценяване на други съществени рискове, които не са пряко разгледани в изброените по-долу Принципи, като репутационен и стратегически риск.</p>
Описание и изводи относно ДК1	<p>Всички банки трябва да спазват принципите по Стълб 2 за организацията на управлението на риска, като рамката по Стълб 2 задължава банките да оценяват и управляват други съществени рискове, включително репутационен и стратегически риск.</p> <p>Допълнително по ЗКИ, чл. 73а. (1) банките следва да имат надеждни, ефективни и цялостни стратегии и процеси, за да оценяват текущо и поддържат размера, видовете и разпределението на вътрешния капитал, който смятат за адекватен за покриване на характера и степента на всички рискове, на които са или могат да бъдат изложени.</p> <p>Съгласно Наръчника за ВААК (т. 4.2.10 Други рискове):</p> <ul style="list-style-type: none"> - Банките трябва да идентифицират всички други рискове, на които са изложени. - Банките трябва да разглеждат като минимум, но не само, следните видове риск: <p>Стратегически риск. Банките трябва да разглеждат стратегическия риск по отношение на потенциални загуби от неправилни управленски решения, неправилно изпълнение на решения, или неадекватна реакция на промените в бизнес средата.</p> <p>Макроекономически риск. Банките трябва да отчитат своите експозиции към риска от</p>

	<p>възможни неблагоприятни промени в макроикономическата среда, които биха могли да повлияят на техните доходи и капиталова адекватност. Това не трябва да се бърка с влиянието на външни фактори, което обикновено се обхваща от кредитния риск, пазарния риск, риска от концентрация и стратегическия риск.</p> <p>Репутационен риск. Банките трябва да оценяват и репутационния риск от гледна точка на отрицателното обществено мнение за техните бизнес практики и/или делови връзки с конкретни клиенти, които може да се проявят в загуба на доверие в почтеността на банката.</p> <p>Банките трябва да оценяват вътрешното капиталово покритие за другите изброени по-горе рискове, но само ако считат, че са изложени на същите.</p> <p>Българската народна банка посочи, че някои банки са се опитали да анализират и разпределят капитал директно за репутационния риск в процеса по ВААК и репутационният риск редовно се обсъжда. Оценяващите отбелязаха, че репутационният риск е включен в прегледа по ВААК на БНБ. Също така, БНБ посочи, че когато е било необходимо е предприемала и други действия, например да разпорежи на институцията да намали обхвата на продуктите си с цел елиминиране на бизнес/стратегически рискове.</p>
<p>Оценка на Принцип 15</p>	<p>Съответствие в голяма степен</p>
<p>Коментари</p>	<p>Познаването на адекватността на системите за управление на риска в банковата система, както и при някои други аспекти на надзора, като вътрешните контроли, зависи основно от инспекциите на място. Разбира се тази практика отразява подхода спрямо много рискове, включително корпоративното управление, както беше дискутирано в предходния принцип.</p> <p>Както и при изводите за ОП 14, прилагането на рисковобазирания подход в съчетание с ограничените ресурси, водят до ситуация, при която институциите с по-малко системно значение ще бъдат по-рядко обект на инспекции на място, а същевременно точно те са институциите, които най-трудно ще привлекат висококвалифицирани специалисти по управление на риска на пазар с недостатъчно предлагане на такива умения. Това са също институции, които е по-малко вероятно да създадат самостоятелни звена за управление на риска.</p> <p>Друга особеност на процеса на инспекция, отново в унисон с констатациите по ОП 14, е че макар и докладите и препоръките – оценяващите имаха достъп до редица надзорни доклади – да коментират и разглеждат качеството на управлението на риска, като например качеството на стрес тестовете в процеса по ВААК, задълбочеността на анализа и вниманието, отделено на този елемент, изглежда са значително по-малко, отколкото за някои отделни рискови области. Поради това е налице рискът цялостната култура и практика на управление на риска в дадена институция да не получава достатъчно внимание от страна на надзорния орган – или потенциално от банките.</p> <p>Въпреки, че БНБ си формира мнение за качеството на управление на риска, за оценяващите не стана ясно дали БНБ може да формира добре обосновано мнение по отношение разбирането и ролята на управителния и надзорния съвети при управлението и културата на риска в банките. С други думи, въпреки че оценяващите установиха, че инспекторите обръщат внимание дали има действащи структури за управление на риска и дали склонността към поемане на риск и толеранса на риска, както и лимитите за риск се одобряват, оценяващите не откриха ясни доказателства, че инспекторите проверяват дали се тества съдържанието пред формата по отношение на архитектурата и практиките за управление на риска.</p> <p>Българската народна банка е постигнала напредък в стимулирането на банките да разработят планове за възстановяване, но към момента на оценката, все още не е възможно, въз основа на наличните познания, да се оценят предоставените от банките планове и да се завърши анализа, относно достатъчността на плановете при непредвидени обстоятелства.</p> <p>Препоръки</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Препоръчително е БНБ да разгледа съотношението на ресурсите, които се отделят за управление на риска – и вътрешен контрол – в своите програми за инспекции на място. ○ Отново, както е препоръчано в Принцип 9 и Принцип 14, хоризонталните прегледи на цялата система могат да бъдат полезни, но при всички случаи е важно системното повишено внимание

БЪЛГАРИЯ

	<p>към управлението на риска, особено предвид текущото развитие на банковата система. Хоризонталният подход може да е от полза както за банките, така и за инспекторите, които да се запознаят и възползват от по-добрите практики и да отправят препоръки и изисквания към банките, когато е необходимо.</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Както и при Принцип 14, и отчитайки взаимовръзката между проблемите, да се преразгледа Наредба № 10, за да се затвърдят и подобрят надзорните изисквания по отношение управлението на риска. <p>Също както при Принцип 14 и като се взема предвид, че тези теми се третира заедно в Наръчника за СОР, да се прегледа Наръчникът, за да се дадат по-задълбочени насоки за инспекторите при тестване на качеството на корпоративното управление в банките и по какъв начин да отразяват своите констатации в цялостния анализ, рейтинги и надзорни действия.</p>
<p>Принцип 16</p>	<p>Капиталова адекватност⁵⁵. Надзорът определя за банките разумни и подходящи изисквания за капиталова адекватност, които отразяват поетия и представен от банката риск в контекста на пазарните и макроикономическите условия, в които функционира банката. Надзорът дефинира компонентите на капитала, вземайки предвид способността на банките да поемат загуби. Поне за банките с международна дейност капиталовите изисквания са не по-ниски от приложимите базелски стандарти.</p>
<p>Основни критерии</p>	
<p>ОК1</p>	<p>Законовите, подзаконовите нормативни актове или надзорът изискват от банките да изчисляват и последователно да съблюдават предвидените капиталови изисквания, включително праговете, по отношение на които банката подлежи на надзорно действие. Законовите, подзаконовите нормативни актове или надзорът определят елементите на капитала, като гарантират акцентирание върху тези елементи на капитала, които са винаги на разположение за покриване на загуби в условията на действащо предприятие.</p>
<p>Описание и изводи относно ОК1</p>	<p>България е обект на законодателната рамка, въвеждаща „Базел III“ в ЕС, която беше приета през юни 2013 г. Пакетът включва Регламентът за капиталовите изисквания (Регламент (ЕС) № 575/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 26 юни 2013 г. относно пруденциалните изисквания за кредитни институции и инвестиционни посредници), който се прилага пряко от държавите членки, както и Директивата за капиталовите изисквания (ДКИ IV) която е транспонирана в националното законодателство през март 2014 г. и е в сила от 25 март 2014 г.</p> <p>Основните местни закони и нормативни изисквания, регулиращи капитала и управлението на риска, и други правила, касаещи методите на изчисление, са регламентирани в ЗКИ и други нормативни актове и наредби на БНБ. Банките трябва да изчисляват и поддържат по всяко време минимален собствен капитал, който да покрива: кредитния риск, риска в търговския портфейл и операционния риск, валутния риск, допълнителните капиталови изисквания (квалифицирани дялови участия) [<i>допълнителните капиталови изисквания не са изисквания само за квалифицирани участия – уточнение на ред. на превода</i>], необходими съгласно ЗКИ, и изискванията поради превишение на лимитите за големите експозиции.</p> <p>Банките са длъжни да изградят надеждни, ефективни и цялостни стратегии и процеси на текуща база, за оценка и поддържане на размера, видовете и разпределението на вътрешния капитал, който смятат за адекватен за покриване на характера и степента на всички рискове, на които са или могат да бъдат изложени (ЗКИ, чл. 73а). В допълнение, тези стратегии и процеси подлежат на редовен вътрешен преглед с цел да се гарантира, че продължават да бъдат всеобхватни и пропорционални на характера, мащаба и сложността на дейността на институцията.</p> <p>Нормите са приложими спрямо всички банки и банкови групи. Изискванията за изчисляване на капитала са предвидени в чл. 92 от РКИ, където общият размер на капитала трябва по всяко време</p>

⁵⁵ Основните принципи не изискват юрисдикцията да спазва режимите за капиталова адекватност по „Базел I“, „Базел II“ и/или „Базел III“. Комитетът не счита прилагането на базираната на базелските стандарти рамка като предпоставка за спазване на Основните принципи и спазване на един от режимите се изисква само за юрисдикциите, които са обявили, че ще ги прилагат доброволно.

	<p>да отговаря на следните изисквания:</p> <p>а) Съотношение на базов собствен капитал от първи ред – 4.5%;</p> <p>б) Съотношение на капитала от първи ред – 6.0%; и</p> <p>в) Съотношение на обща капиталова адекватност – 8%.</p> <p>Тъй като България прилага РКИ, характеристиките на елементите, квалифицирани като елементи на капитала, могат да се намерят в него. Член 26 дефинира елементите на базовия собствен капитал от първи ред. Елементите се признават за базов собствен капитал от първи ред само ако са на разположение на кредитната институция за неограничено и незабавно ползване за покриване на рискове или загуби веднага след възникването им. Позициите на допълнителния капитал от първи ред са дефинирани в чл. 51 от РКИ. Позициите трябва да отговарят на конкретни изисквания, предвидени в чл. 52. Позициите на капитала от втори ред са дефинирани в чл. 62. Средно процентът на подчинения дълг в капитала на банковата система е 8.69%. Заслужава да се отбележи, че капиталовите инструменти, емитирани преди края на 2011 г. и изключени от капитала по РКИ, могат при определени условия да се приемат за унаследяване по РКИ. Подходът, избран от БНБ (и от други юрисдикции в ЕС), е да приложи пълния срок на зачитане на унаследяването по РКИ (до 2022 г.).</p> <p>Важно е да припомним, че процесът по Програмата на Базелския комитет за оценка на регулаторното съответствие (RCAP) за прилагане на рамката на „Базел II“ и „Базел III“ в ЕС беше приет за <i>Съответстващ в голяма степен</i> по отношение на дефиницията за капитал, стандартизирания подход за кредитен риск, рамката за секюритизация, стандартизирания подход за пазарен риск; <i>Несъответстващ в голяма степен</i> по отношение на вътрешнорейтинговия (IRB) подход за кредитен риск и за <i>Несъответстващ</i> по отношение на рамката за кредитен риск от контрагента.</p> <p>Чл. 103, ал. 2, т. 5 от ЗКИ дава на БНБ правомощия да налага специално капиталово изискване по Стълб 2 на база рисковия профил и рейтинг на банката. Процесът по Стълб 2 е най-малко ежегоден и използва като входни редица данни, вкл.: резултати от надзорната дейност през годината; ВААК; годишни отчети; доклад на външния одитор; резултати от стрес тестовете, провеждани от БНБ; и анализ на надзорната отчетност. В контекста на ПНПО, БНБ оценява всички входящи данни и разчита в по-голяма степен на ВААК и на изчисления от банката изискуем капитал. Банката наблюдава нивата на разпределение на вътрешния капитал по видове риск и ако обемът им превишава одобрените лимити, е важно да се прилага ясен план за действие за възстановяване на нивата на риск до приемливи стойности.</p> <p>На практика в случай на неспазване на капиталовите изискванията БНБ има право да наложи надзорни мерки (ЗКИ, чл. 103, ал. 1) и да наложи санкции, напр. ограничение върху разпределението на дивиденди (чл. 103, ал. 2, т. 12), ограничаване на определени дейности (чл. 103, ал. 2, т. 9 и 10), както и да наложи увеличение на капитала (чл. 103, ал. 2, т. 11). На практика нарушения на регулаторния минимум или ситуации, налагащи увеличение на капитала, водят до предприемане на надзорни действия от страна на БНБ, както е посочено във връзка с ОП 11.</p> <p>В допълнение към налагането на банките на минимални капиталови изисквания, както са дефинирани в горепосочения регламент на ЕС, България е въвела в своята регулаторна рамка (Наредба № 8 от 24 април 2014 г. за капиталовите буфери) ДКИ IV, която има за цел въвеждането на споразумението „Базел III“. В резултат, капиталовият режим на България предвижда поддържането на предпазен капиталов буфер (раздел 1 от Наредба № 8), антицикличен капиталов буфер (раздел 2), буфер за глобални системно значими институции (глава 3 от Наредба № 8) и буфер за системен риск (глава 4). Към днешна дата се прилагат само два капиталови буфера - предпазният капиталов буфер, чийто размер е един и същ за всички кредитни институции (2.5% от размера на общата рискова експозиция, формиран от базов собствен капитал от първи ред⁵⁶), и буферът за системен риск, който е 3% от общата рисково-претеглена експозиция в страната, формиран от базов собствен капитал от първи ред. Този системен буфер не е изискуван по „Базел III“, но е единственият начин държавите от ЕС да изискват капитал над минималния изискуем по Базелските стандарти за всички банки (вместо индивидуално за всеки един случай по Стълб 2).</p>
--	---

⁵⁶ Базовият собствен капитал от първи ред не може да се използва за покриване на изисквания собствен капитал по чл. 92 от Регламент (ЕС) № 575/2013 [базовият собствен капитал от първи ред, използван за покриване на изисквания собствен капитал по чл. 92 от Регламент (ЕС) № 575/2013, не може да се използва за покриване на капиталовите буфери – уточнение на ред. на превода].

	<p>За разлика от други държави от ЕС прилагането на предпазния буфер не се въвежда постепенно, а се прилага с пълна сила без съобразяване с предлаганите преходни разпоредби. Буферът за системен риск влиза в сила през октомври 2014 г. с Решение № 61 на Управителния съвет на БНБ от 24 май 2014 г. Банките трябва редовно да изчисляват нивата на тези два буфера съгласно чл. 3, 12 и 13 от Наредба № 8 на БНБ за капиталовите буфери. Тези буфери се прилагат на индивидуална и консолидирана база, трябва да се поддържат в допълнение на спазването на капиталовите изисквания по Регламент на ЕС 575/2013 и трябва да се изчисляват и представят от банките тримесечно в общата отчетност (COREP).</p> <p>Тъй като никоя българска финансова група не е определена като глобална системно значима финансова институция, капиталовият буфер за глобални системно значими финансови институции не е актуален за момента.</p> <p>В заключение, банките са обект на изискване за капиталова адекватност в размер на 13.5% (8% минимална изисквана капиталова адекватност + 2.5% предпазен капиталов буфер + 3% буфер за системен риск). На практика общият коефициент на капиталова адекватност за цялата банкова система е 22.16% към 30 септември 2014 г., като някои банки са отчели много високи нива (най-ниското съотношение е 14.57%). Също така действителното рисковокоригирано капиталово съотношение за цялата банкова система към днешна дата (последни налични данни) е 19.47% за съотношението на БСК1, 19.91% за съотношението на капитала от първи ред (Т1) и 22.16% за съотношението за обща капиталова адекватност.</p> <p>Трябва да се отбележи, че поради необходимостта да се прилагат новоприетите директива и регламент на ЕС за капиталовите изисквания, са били направени сериозни изменения в ЗКИ и съответната нормативна база. Пример за тази фундаментална промяна е отпадането на Наредба № 9, регламентираща специфичните провизии за кредитен риск.</p>
<p>OK2</p>	<p>Поне за банките с международна дейност⁵⁷ определенията за капитал, рисково покритие, метод на изчисляване и прагове за предвидените изисквания са не по-ниски от установените в приложимите базелски стандарти.</p>
<p>Описание и изводи относно OK2</p>	<p>Правилата съгласно РКИ/ДКИ се прилагат спрямо всички банки без разлика между банки с и без международна дейност. Дефинициите за капитал, покритие на рисковете, метод на изчисление и прагове за предписаните изисквания са дефинирани в рамката по РКИ/ДКИ и банките прилагат единна дефиниция за собствен капитал, един и същ метод на изчисление и еднакво изисквано съотношение. В България има само един финансов конгломерат, но той е под надзора на Комисията за финансов надзор. Няма налична методология за нерегулиран член на група.</p>
<p>OK3</p>	<p>Банковият надзор има правомощия да налага специални капиталови изисквания и/или лимити за съществени рискови експозиции, ако е необходимо, включително за рискове, които надзорът счита, че не са адекватно прехвърлени или редуцирани чрез определени трансакции (напр. секюритизационни сделки)⁵⁸, сключвани от банката. Както балансовите, така и задбалансовите рискове се включват при изчислението на предвидените капиталови изисквания.</p>
<p>Описание и изводи относно OK3</p>	<p>Член 103, ал. 2, т. 5 от ЗКИ дава на БНБ правомощия да налага специално капиталово изискване по Стълб 2. Процесът по Стълб 2 е добре установен в Наръчника за процеса на надзорен преглед и оценка на БНБ, който предоставя по-подробна информация как да се прилагат разпоредбите на ЗКИ. Обикновено ПНПО се извършва на годишна база и основен принос за този процес има ВААК. Съгласно чл. 73а от ЗКИ кредитните институции трябва да извършват вътрешен анализ на адекватността на капитала, за да гарантират, че имат достатъчен капитал и вътрешни процедури за измерване и управление на рисковете и на текуща база оценяват и поддържат собствен капитал, който да покрива рисковете им.</p>

⁵⁷ Базелското споразумение за капитала беше създадено да се прилага от банките с международна дейност, които трябва да изчисляват и прилагат отношенията на капиталова адекватност на консолидирана база, включително дъщерни дружества, извършващи банкова и финансова дейност. Юрисдикциите, въвеждащи рамките за капиталова адекватност „Базел II“ и „Базел III“ биха прилагали такива отношения на напълно консолидирана база спрямо всички банки с международна дейност и техните холдингови дружества; в допълнение, надзорните органи трябва да тестват банките за тяхната достатъчна капитализация на индивидуална основа.

⁵⁸ Референтни документи: Подобрена капиталова рамка „Базел II“, юли 2009 г., и Международна конвергенция на измерването на капитала и капиталовите стандарти: ревизирана рамка, пълна версия, юни 2006 г.

	<p>Българската народна банка оценява ВААК на всички кредитни институции на годишна база (чл. 73в от ЗКИ). В допълнение, ВААК се дискутира в рамките на инспекциите на място. По време на процеса на оценка на рисковете се разглежда всяка основна рискова област и резултатът от ВААК на кредитната институция е неразделна част от оценките на риска. Прегледът обхваща областите на съществен риск на кредитната институция, процесите за управление на рисковете и системите за вътрешен контрол. Стрес тестването е част от процеса на преглед и също така е свързано с оценката на достатъчността на капитала на кредитната институция (вж. ОК 6 по-долу).</p> <p>Както е предвидено в практическия наръчник за ВААК, БНБ очаква от банките в процеса по ВААК да преценяват дали регулаторните капиталови изисквания, изчислявани по Стълб 1, отразяват действителния рисков профил на банката. Ако се окаже, че изчисленията по Стълб 1 не са достатъчно чувствителни по отношение на риска, банката следва да определи по-добър подход или най-малкото капиталов буфер в допълнение към изчисленията по Стълб 1, за да може по-добре да отчете ефекта от тези рискове върху своята доходност. Освен това всички кредитни институции определят дали имат нужда да заделят допълнителен капитал по Стълб 2 за покриване на рискове, които не са напълно покрити по Стълб 1 (например остатъчен риск, поради използване на техники за редуциране на кредитния риск (РКР), риск от секюритизация).</p> <p>Както е предвидено в ЗКИ, чл. 79, ал. 2, БНБ има отговорността да прецени дали собственият капитал и ликвидността на банките осигуряват надеждно управление и покритие на рисковете им. В този контекст, ако ПНПО показва слабости в капиталовата адекватност или управлението на рисковете, БНБ има законовото право да предприеме подходящи действия.</p> <p>Българската народна банка може: 1) да наложи капиталово изискване, по-високо от общите изисквания за собствения капитал, чрез писмена заповед. При налагане на допълнително капиталово изискване персоналът на БНБ взема пред вид няколко аспекта, включително: а) количествените и качествените аспекти на процеса на оценка на банката, б) адекватността на вътрешните правила и процедури за управление и контрол на банката към момента, в) резултата от надзорния преглед. Допълнителното капиталово изискване може да се наложи на отделна кредитна институция или на група от институции със сходен рисков профил за покриване на конкретна категория рискове (ЗКИ, чл. 79в, ал. 7). 2) БНБ може също да изиска от кредитната институция да прилага специална политика на провизиране или третиране на активи чрез капиталови изисквания, 3) да ограничи конкретни дейности, 4) да изиска от кредитната институция да усъвършенства рамките си за вътрешен контрол и управление на риска и да задължи банката да предприеме подходящи действия за намаляване на присъщите ѝ рискове, включително да ревизира своята вътрешна рамка и рамката си за управление на риска. На практика БНБ е прилагала такива действия няколко пъти през последните години.</p> <p>При най-екстремния сценарий БНБ може да отнеме лиценза при определени обстоятелства, посочени в ЗКИ, включително когато собственият капитал на банката е отрицателна величина (ЗКИ, чл. 36, ал. 2).</p> <p>Както балансните, така и задбалансовите рискове се включват при изчислението на предписаните капиталови изисквания.</p>
ОК4	<p>Предписаните капиталови изисквания отразяват рисковия профил и системната значимост на банките⁵⁹ в контекста на пазарните и макроикономическите условия, в които те функционират и ограничават натрупването на ливъридж в банките и в банковия сектор. Законите и подзаконовите актове в конкретна юрисдикция може да определят по-високи стандарти за капиталова адекватност, отколкото приложимите базелски изисквания.</p>
Описание и изводи относно ОК4	<p>Съгласно ЗКИ банките трябва да имат действащи ефективни планове и процедури за да определят на текуща база размера, състава и разпределението на капитала, необходим за количественото и качествено покритие на всички съществени рискове от банковите трансакции и операции и да поддържат необходимия капитал. Плановете и процедурите трябва да се основават на естеството,</p>

⁵⁹ При оценката на нивата на достатъчността на капитала на дадена банка предвид нейния рисков профил, надзорът се фокусира, наред с другото, най-вече върху: а) потенциалната способност за поемане на загуби на инструментите, включени в капиталовата база на банката, б) целесъобразността на рисковите тегла като заместител на рисковия профил на нейните експозиции, в) достатъчността на провизиите и резервите да покриват очакваните загуби по експозициите ѝ, и г) качеството на управлението на риска и контролите. Следователно, капиталовите изисквания може да варират при различните банки, за да се гарантира, че всяка банка функционира при подходящото ниво на капитала за обезпечаване на рисковете, които поема, и тези, които генерира.

БЪЛГАРИЯ

	<p>обхвата и сложността на извършваните банкови транзакции. Трябва да се отбележи, че в контекста на ЕС законът не може да определя по-високи отношения за капиталова адекватност, освен по отношение на буферите за системен риск. Ето защо, макар че в миналото БНБ е прилагала минимален коефициент на капиталова адекватност от 12%, това изискване сега е 8% съгласно Регламента за капиталовите изисквания.</p>
ОК5	<p>Използване на вътрешните оценки на банките за риска, като база за изчисляване на регулаторния капитал, се одобрява от надзорния орган. Когато надзорът одобри такава използване:</p> <ul style="list-style-type: none"> а) изчисленията трябва да отговарят на строги качествени критерии; б) всяко прекратяване на използването, или съществена промяна в процесите и моделите на банката за генериране на вътрешни оценки подлежат на одобрение от страна на надзора; в) надзорът има капацитета да оценява вътрешния процес на оценка на банката, за да прецени дали са спазени съответните критерии и че вътрешните оценки на банката отразяват разумно поеманите рискове; г) надзорът има правото да налага условия за дадено одобрение, ако счете това за разумно; и д) ако банката вече не отговаря на критериите, или наложените от надзора условия по всяко време, надзорният орган може да оттегли своето одобрение.
Описание и изводи относно ОК5	<p>Според Наръчника на БНБ за ВААК банките могат да избират между различни методи за изчисляване на икономическия капитал за всеки значителен риск. Както е предвидено в ЗКИ, БНБ трябва да преглежда редовно, най-малко на всеки 3 години, спазването на изискванията относно подходите, подлежащи на одобрение от БНБ, за изчисляване на капиталовите изисквания, със специален акцент върху промените в бизнес дейността на банката и прилагането на тези подходи спрямо нови продукти. По-конкретно, БНБ преглежда и оценява дали банката прилага добре разработени и модерни техники и практики за използване на вътрешни подходи.</p> <p>Ако банка получи разрешение да прилага вътрешен подход, но вече не може да спазва изискванията за прилагане на този подход, БНБ има правото да поиска от банката: 1) да докаже по удовлетворителен за БНБ начин, че ефектът от неспазването е несъществен; или 2) да представи план за корективни действия с краен срок за изпълнението му. Българската народна банка може също да изисква промени в този план ако е малко вероятно той да доведе до пълно спазване или ако срокът е неподходящ. Ако е малко вероятно банката да възстанови спазването на изискванията, разрешението за ползване на вътрешния подход може да бъде отменено или ограничено до определени области.</p>
	<p>По време на разговорите БНБ отбеляза, че персоналът на управление „Банков надзор“ извършва периодични проверки по документи и инспекции на място, за да прецени дали банката отговаря на изискванията за използване на вътрешни модели. В дирекция ННКИ има екип, който отговаря за оценката, одобряването и надзора върху вътрешните модели. Екипът, включващ 4 икономисти (статистик, който наскоро е напуснал), използва свои собствени методи за оценка на естеството на извършваните от банките изчисления за определяне на изисквания по Стълб 1 капитал и капиталовата адекватност.</p> <p>В България една банка е получила разрешение от БНБ през 2014 г. за използване на усъвършенстван подход за измерване на нуждите от капитал за кредитен риск, а друга използва от 2010 г. базов вътрешнорейтингов подход (банката също чака одобрение за ползване на усъвършенстван подход). Две банки са получили разрешение (през 2011 г. и 2014 г.) за използване на усъвършенстван подход на измерване (АМА) за целите на операционния риск. В процес на разглеждане е искането на трета банка за прилагане на АМА за операционния риск. Никоя от банките не използва подход, базиран на вътрешни модели за изчисляване на капиталовите изисквания за пазарен риск.</p>

ОК6	<p>Надзорът има правомощия да изисква от банките да въведат подход, ориентиран в бъдещето, при управлението на капитала (включително извършването на подходящо стрес тестване)⁶⁰. Надзорът има право да изисква от банките:</p> <p>а) да определят нива на капитала и да управляват наличния капитал в очакване на възможни събития или промени в пазарните условия, които може да окажат неблагоприятно въздействие; и</p> <p>б) разполагат с реализируеми планове при непредвидени обстоятелства за укрепване на капиталовите позиции в периоди на стрес, както е подходящо предвид рисковия профил и системната значимост на банката.</p>
Описание и изводи относно ОК6	<p>По отношение на прилагането и прегледа на ВААК спрямо институциите и надзора България следва принципите на КЕБНО (сега ЕБО) в „Насоки за приложение на процеса на надзорен преглед по Стълб 2“, публикувани на 25 януари 2006 г., и също така прилага най-новите Указания за общи процедури и методологии за процеса на надзорен преглед и оценка (ПНПО). Тези указания обясняват подхода, който институциите трябва да прилагат при въвеждането на ВААК и идентифицират главните елементи на процеса на надзорен преглед. В този контекст, тъй-нареченият практически наръчник за ВААК на БНБ предоставя по-подробна информация как банките да прилагат ВААК, особено предвид конкретната специфика на местно равнище. Съгласно наръчника на БНБ (и в светлината на горепосочените насоки на ЕБО) ВААК трябва да бъде ориентирана в бъдещето. Вътрешният анализ на адекватността на капитала на банките трябва да взема предвид стратегическите планове на институцията, например очакваното нарастване на кредитната дейност, политиката относно дивидентите, бъдещите източници на средства и използването им и др. Същият наръчник предвижда, че процесът на оценка на капиталовата адекватност на банката следва да върви паралелно с нейния капиталов план по отношение на определянето на капиталовите лимити, изготвянето на планове за справянето с различия и неочаквани събития (напр. ограничения върху дейността, търсене на източници на допълнителен капитал, прилагане на мерки за редуциране на риска и пр.). Стрес тестовете също са част от принципа за ориентиран в бъдещето ВААК. Като част от ВААК институциите трябва да спазват изискванията на БНБ за стрес тестовете.</p>
	<p>Както е показано в наръчника на БНБ, планирането на капитала играе важна роля при ВААК, тъй като институциите трябва да поддържат изисквания капитал за покриване на рисковете не само към определения момент, но и в близко бъдеще. Резултатите от стрес тестовете следва да се вземат предвид при определяне на бъдещите капиталови нужди, а планираните нива на капитала трябва да бъдат достатъчни за преодоляване на рецесия. Като втора стъпка, след преглед на стрес тестовете и капиталовия план в рамките на процеса на надзорен преглед и оценка, от институцията може да се изиска да задели допълнителен капитал ако нейният процес по ВААК не взема предвид капиталовите ѝ нужди, идентифицирани чрез стрес тестовете и/или капиталовия план, или ако тези процедури не отговарят на очакванията на БНБ. Допълнителните капиталови изисквания се изчисляват въз основа на резултатите от стрес тестовете и планирането на капитала.</p> <p>На практика дирекция ННКИ проверява най-малко ежегодно чрез посещения на място качеството на стрес тестването в банките.</p>
ДК1	<p>За банките без международна дейност капиталовите изисквания, включително дефиницията за капитал, рисковото покритие, методът на изчисляване, обхватът на приложение и изискваният капитал са като цяло в съответствие с принципите на приложимите базелски стандарти, отнасящи се за банки с международна дейност.</p>
Описание и изводи относно ДК1	<p>Българската народна банка прилага капиталовите правила последователно спрямо всички банки в съответствие с правилата на РКИ/ДКИ. Регламент (ЕС) № 575/2013 не прави разлика между банки със и без международна дейност.</p>

⁶⁰ „Стрес тестването“ обхваща набор от дейности от опростен анализ на чувствителността до по-сложни сценарийни анализи и обратни стрес тестове.

БЪЛГАРИЯ

<p>ДК2</p>	<p>Надзорният орган изисква адекватно разпределение на капитала в рамките на различните институции на банкова група в съответствие с разпределението на рисковете⁶¹.</p>
<p>Описание и изводи относно ДК2</p>	<p>Правилата за консолидация са тези, предвидени в РКИ. За финансови групи, капиталовите изисквания се прилагат на консолидирано и подконсолидирано ниво и на ниво отделна институция (чл. 6 и 11 от Регламент (ЕС) № 575/2013). Това гарантира, че капиталът се разпределя към важни дъщерни дружества като банки в рамките на групата, за да се осигури регулаторния им минимум на индивидуална база.</p>
<p>Оценка на Принцип 16</p>	<p>Съответствие</p>
<p>Коментари</p>	<p>България прилага капиталовите изисквания, предвидени в РКИ на ЕС, и е транспонирала директивата на ЕС (ДКИ IV) в своето местно законодателство чрез ЗКИ и Наредба № 8 за капиталовите буфери на банките. Оценяващите отбелязват, че процесът по Програмата за оценка на регулаторното съответствие (RCAP) или прилагането на рамката на „Базел II“ или „Базел III“ в ЕС е оценен като <i>Несъответстващ в голяма степен</i>. Оценяващите отбелязват също, че елементите с най-голям принос за констатациите по RCAP не са особено уместни в контекста на българския пазар.</p> <p>От друга страна, българските банки демонстрират високи нива на капитал. Заслужава да се отбележи обаче, че неотдавнашните промени в рамката на ЕС са намалили донякъде възможностите за гъвкавост на надзорния орган. Преди това БНБ е прилагала минимално съотношение на капиталова адекватност 12%, но сега това изискване е 8% съгласно Регламента за капиталовите изисквания. В отговор на това в период на повишен стрес в банковата система БНБ е въвела изпреварващо капиталовите буфери, така че предпазният капиталов буфер и буферът за системен риск са вече в сила.</p>
	<p>Все пак е отчетен случай, при който въпреки многократните нареждания от страна на БНБ една от институциите не се е съобразила с инструкциите на централната банка по въпроси, свързани с капиталовата ѝ позиция. През 2004 г. БНБ констатира, че въпреки увеличението на капиталовата база на въпросната банка „при адекватна оценка на кредитния риск“ капиталовата адекватност ще падне под регулаторния минимум и институцията ще трябва да увеличи капитала си. С оглед на този пример оценяващите са на мнение, че е необходимо БНБ да предприеме по-решителни мерки и да следи с необходимото постоянство увеличението на капитала до подходящото равнище. В този конкретен случай препоръчителният режим не се оказва ефективен (вж. дискусията в Принцип 11).</p> <p>Мисията също така обсъди с властите нередностите, установени от проведеня цялостен външен одит (разпореден от БНБ през юни 2014 г.) на капиталовата адекватност на КТБ след срина на банката. Одитът установява, наред с другото, че значителна част от увеличението на капитала между октомври 2011 г. и март 2014 г. е финансирана от заеми, отпуснати от самата КТБ. Българската народна банка посочва, че ръководството на КТБ е излъгало надзорния орган. Въпреки че националната нормативна уредба, която е в сила до края на 2013 г., не забранява тази практика, БНБ изисква от всички банки да подпишат писмо, потвърждаващо, че капиталът не се формира от средства на вложителите. БНБ изрази увереност, че такава практика не е налице при други банки.</p>
<p>Принцип 17</p>	<p>Кредитен риск⁶². Надзорът се убеждава дали банките разполагат с адекватен процес за управление на кредитните рискове, отчитащ склонността им към поемане на риск, рисковия им профил, както и пазарните и макроикономическите условия. Това включва пруденциални политики и процеси за своевременно идентифициране, измерване, оценяване, наблюдение, докладване и контрол или редуциране на кредитния риск⁶³ (в това число и кредитния риск от контрагента)⁶⁴. Обхванат е целият цикъл на живот на кредита, в това число разрешаването и отпускането на кредита, неговата оценка, както и текущото управление на кредитния и инвестиционния портфейл на банката.</p>

⁶¹ Вж. Принцип 12, ОК7.

⁶² Принцип 17 обхваща оценката на активите в по-големи детайли; Принцип 18 обхваща управлението на проблемни активи.

⁶³ Кредитният риск може да произтича от следните балансови и задбалансови експозиции, в това число кредити и аванси, инвестиции, междубанково кредитиране, трансакции с дериватни инструменти, сделки по финансиране с ценни книжа и търговски дейности.

⁶⁴ Кредитният риск от контрагента включва експозиции към кредитен риск, произтичащи от извънборсови деривати и други финансови инструменти.

Основни критерии	
ОК1	<p>Законовите, подзаконовите нормативни актове или надзорът изискват от банките да имат подходящ процес за управление на кредитния риск, който осигурява възможност за задълбочено следене на цялостната експозиция на банка към кредитен риск. Надзорът се убеждава дали тези процеси са в съответствие със склонността към поемане на риск, рисковия профил, системното значение и капиталовата мощ на банката; дали отчитат пазарните и макроикономическите условия и дали водят до разумни стандарти при отпускането на кредити, тяхната оценка, администриране и наблюдение.</p>
Описание и изводи относно ОК1	<p>Общата рамка за управление на кредитните рискове (в това число и кредитния риск от контрагента) е изложена в Наредба 7 на БНБ и по-конкретно в глава 3, чл. 7. От банките се изисква да разполагат с подходящи процедури за наблюдение и управление на кредитните рискове. По-конкретно, отпускането на кредити от банката трябва да се основава на надеждни и добре дефинирани критерии при ясно установен процес на одобрение, изменение, подновяване и рефинансиране на кредитите. Освен това банката трябва да има вътрешни методологии, които ѝ дават възможност за оценяване на кредитния риск при:</p>
	<ol style="list-style-type: none"> 1. експозиции към индивидуални длъжници; 2. позиции в ценни книжа; 3. секюритизационни експозиции, и 4. кредитен риск на ниво портфейл. <p>От банките също така се изисква да използват ефективни системи за текущо управление и наблюдение на различните портфейли и експозиции, свързани с кредитен риск, в това число и за идентифициране и управление на проблемни кредити и за извършване на адекватни корекции в стойността. За всяка експозиция банката трябва да поддържа документация, съдържаща всички съществени условия и обстоятелства на трансакцията, както и информация за оценка и определяне на корекцията за кредитен риск. Вътрешните методологии за оценка на кредитния риск не трябва да разчитат единствено или механично на външни кредитни рейтинги.</p> <p>При това основните изисквания във връзка с управлението на риска и администрирането на банките са изложени в ЗКИ, чл. 73, ал. 1, т. 4–7, а в чл. 73(4) е включено детайлно описание на изискванията по отношение на отпускането на кредити.</p> <p>Изискванията, прилагани по отношение на всички области на риск на дадена банка по чл. 73, ал. 1 от ЗКИ, предвиждат компетентният орган за управление на всяка банка да приема и периодично да актуализира „в съответствие с най-добрите международно признати практики за корпоративно управление на банки“ следните елементи: организационната структура, процедурите за дефиниране и делегиране на правомощия и отговорности, стратегиите и политиките за поемане, управление, наблюдение и редуциране на рисковете, на които е изложена или може да бъде изложена банката, в това число и рисковете, породени от макроикономическата среда, в която тя действа в съответната фаза на икономическия цикъл; реда за изготвяне и обхвата на управленската информация; организацията на оперативния контрол, включително правилата и процедурите по одобряване, изпълнение и отчитане на трансакциите; вътрешните правила и процедури за управление на риска и ефективността на системите за контрол и за докладване на установените слабости в организацията и дейността на структурните звена. Българската народна банка се позовава на Базелските принципи за корпоративно управление за банки, а също и на принципите на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР) във връзка с установяването на най-добрите практики.</p> <p>В съответствие с чл. 73, ал. 4 на ЗКИ банките трябва да имат вътрешни правила и процедури за кредитния риск, които включват като минимум:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. информация от кандидатстващото за кредит лице; 2. метод за оценка на кредитоспособността на кандидата (и неговите гаранți); 3. метод за оценка на предложеното обезпечение;

	<p>4. метод за оценка на ефективността на предложения за финансиране с кредита проект;</p> <p>5. методологията за вземане на решение за отпускане на кредит в съответствие с вида му;</p> <p>6. предназначение и план на погасяване на кредита;</p> <p>7. начина, по който банката ще контролира ползването на кредита според целта на отпускането му, текущото финансово състояние на кредитополучателя и евентуалните гаранции, и адекватността на обезпечението;</p> <p>8. различните видове кредити, които се предоставят, и санкциите и реда за налагането им.</p> <p>Техническите критерии, които трябва да съответстват на политиката на банките за управление и контрол на риска и изискванията по отношение на управленската и организационна структура на банката, се определят с наредба на БНБ.</p>
	<p>От страна на надзора същността на инспекциите на място във връзка с кредитния риск е прегледа на широкообхватни извадки от кредитните досиета на банката – към момента на оценката БНБ посочва, че обект на проверка са около 20 до 25% от кредитния портфейл. Оценяващите се запознаха с писма, предхождащи инспекцията, с които от банките се изисква да предоставят изчерпателни справки и данни за кредитния портфейл. По време на инспекция от банките се изисква да предоставят допълнителна информация, включваща конкретни кредитни досиета. При провеждане на инспекция инспекторите имат за цел да определят дали банката спазва регулациите и правилата, отбелязани по-горе. Извадките са широкообхватни и са насочени към потенциални проблемни области за конкретната банка. По време на инспекции на място инспекторите от надзора се запознават с кредитната политика на банката, подбрани кредитни процедури, като например процедурите за индивидуална или колективна обезценка, процедурите за оценка на стойността на обезпеченията, процедурите за третиране на проблемни експозиции, процедурите за класифициране на рисковете и др. Във връзка с прегледа на извадките от кредитните досиета инспекторите проверяват спазването от страна на банката на кредитната ѝ политика и процедурите ѝ за кредитен риск.</p> <p>По време на инспекциите на място инспекторите също провеждат срещи с ръководния орган, ръководството на кредитния отдел, а в големите банки и със служителите, ангажирани с вътрешнорейтинговия подход (<i>IRB</i>), където е уместно (само две банки имат разрешение за прилагане на вътрешнорейтингов подход (<i>IRB</i>)). На тези срещи се обсъжда склонността на банката към поемане на риск, кредитните процедури и промените в кредитната организация.</p> <p>Освен това вътрешният наръчник за COP дава ясни насоки на инспекторите относно техните цели и процедури за оценка на системите за управление на риска, вътрешния контрол и доколко банките следват декларираните от самите тях цели и практики. Като част от анализа на кредитния риск и за оценка на качеството на контрола върху кредитния риск, от инспекторите се очаква да съсредоточат вниманието си към стратегията на банката, механизмите за вътрешен контрол, одобрените компетенции и лимити, както и върху способността на ръководството своевременно да установява и управлява рисковете в банката. Анализът на надзорните органи следва да се основава на изчерпателна оценка на тенденциите, промените и темповете на растеж във всички аспекти на кредитната дейност, ефективността на вътрешните политики, процедури и механизми за вътрешен контрол, методите за установяване на потенциални и съществуващи проблеми, вътрешните процедури за самооценка на кредитните институции, прилаганата политика за провизиране и други.</p> <p>Като част от анализа на кредитния риск и в зависимост от прилагания подход (т.е. на място или дистанционно) инспекторите следва да оценят както нивото на поетия риск, така и качеството на системите за вътрешен контрол и управление. Дистанционният анализ има за цел да определи кредитния риск в количествено отношение (темпове на растеж, тенденции, промени във вътрешната структура на активите и кредитния портфейл и др.). Оценяването следва да се допълва от анализ на причините, довели до значителни промени. Целта на инспекциите на място е да извършат качествена оценка на кредитния риск въз основа на стратегията за развитие, създадените механизми за вътрешен контрол и способността на ръководството своевременно и ефективно да идентифицира и управлява рисковете.</p>

ОК2	<p>Надзорът се убеждава дали компетентният орган за управление на банката одобрява и редовно извършва преглед на стратегията за управление на кредитния риск и на значимите политики и процеси за поемане⁶⁵, установяване, измерване, оценка, наблюдение, отчитане и контролиране или редуциране на кредитния риск (в това число и кредитния риск от контрагента и свързаната с него потенциална бъдеща експозиция), както и че същите са в съответствие със склонността на ръководния орган към поемане на риск. Надзорът също така се убеждава дали висшето ръководство прилага стратегията за кредитния риск, одобрена от ръководния орган и разработва посочените по-горе политики и процеси.</p>
Описание и изводи относно ОК2	<p>Наредба № 7 (чл. 2) задължава ръководния орган на банката да приема и периодично да извършва преглед на стратегиите и политиките, посочени в чл. 73, ал. 1 от ЗКИ, във връзка с поемането, управлението, наблюдението и редуцирането на рисковете, на които е или може да бъде изложена банката, в това число и породените от макроикономическата среда, в която тя функционира в съответната фаза на икономическия цикъл.</p> <p>Възможността на БНБ за събиране на информация се определя в ЗКИ (чл. 72, ал. 1), който предвижда следното: банките трябва да предоставят на БНБ копия от своите устави, правилници, инструкции и други документи, съдържащи разпоредби относно обхвата и процедурите за извършване на операции, капитала и вътрешната им организация до 10 дни от тяхното приемане, изменение или допълване.</p> <p>Адекватността на политиката и процесите, свързани с кредитния риск, се проверяват посредством процеса на инспекция на място. Докладите от инспекциите включват коментари за ролята на ръководството по осигуряване на ефективно управление и контрол на кредитния риск. Оценяващите установиха критични бележки към ръководството и надзорния съвет в рамките на докладите от инспекциите по този критерий.</p>
ОК3	<p>Надзорът изисква и периодично установява доколко тези политики и процеси създават подходяща и правилно контролирана среда за управление на кредитния риск, включваща:</p> <ul style="list-style-type: none"> а) добре документирана и ефективно прилагана стратегия и надеждни политики и процеси за поемане на кредитен риск, които не разчитат прекомерно на външни кредитни оценки; б) добре дефинирани критерии, политики и процеси за одобряване на нови експозиции (в това число и разумни стандарти за отпускане на кредити), както и за подновяване и рефинансиране на съществуващите експозиции, и определяне на подходящия орган, който да одобрява размера и комплексността на експозициите; в) ефективни политики и процеси за администриране на кредитите, включващи непрекъснат анализ на способността и готовността на кредитополучателите да погасяват задълженията си в съответствие с условията на дълга (в това число и преглед на изпълнението на базовите активи в случай на секюритизационни експозиции); наблюдение на документацията, правните договорености, договорните изисквания, обезпеченията и други форми на редуциране на кредитния риск, а също и подходяща система за категоризация или класификация на активите; г) ефективни информационни системи за точно и своевременно идентифициране, обобщаване и отчитане на експозициите към кредитен риск пред ръководния орган на банката и пред висшето ръководство на текуща база; д) разумни и подходящи кредитни лимити, които са съобразени със склонността за поемане на риск, рисковия профил и капиталовата мощ на банката, с които съответните служители са запознати и за които същите са редовно информирани; е) процеси за проследяване и докладване на изключения, които гарантират, че висшето ръководство или ръководният орган на банката при необходимост ще осигурят бързи действия на подходящото ниво, и ж) ефективен контрол (в това число и по отношение на качеството, надеждността и значимостта на данните за процедурите на валидиране), свързан с използването на модели за идентифициране и измерване на кредитния риск и установяване на лимити.

⁶⁵ „Поемане“ включва поемането на всички видове риск, които пораждат кредитен риск, в това число и кредитен риск или риск от контрагента, свързан с различните финансови инструменти.

<p>Описание и изводи относно ОКЗ</p>	<p>Законът и наредбите предоставят надеждна рамка за третиране на кредитния риск, но са налице и някои потенциални празноти. Основните законови препратки, върху които се базират изискванията, са посочени по-долу:</p> <p>Наредба № 7, чл. 7</p> <p>(1) Отпускането на кредити от банката трябва да се основава на надеждни и добре дефинирани критерии с ясното установяване на процеса на одобряване, изменение, подновяване и рефинансиране на кредити.</p> <p>(2) Банката трябва да има вътрешни методологии, които ѝ дават възможност за оценяване на кредитния риск по:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. експозиции към индивидуални длъжници; 2. позиции в ценни книжа; 3. секюритизационни експозиции, и 4. кредитен риск на ниво портфейл. <p>(3) От банките също така се изисква да използват ефективни системи за текущо управление и наблюдение на различните рискови портфейли и експозиции, в това число и за идентифициране и управление на проблемни кредити и за извършване на адекватни корекции в стойността.</p> <p>(4) За всяка експозиция банката трябва да поддържа изчерпателна документация, съдържаща всички съществени условия и обстоятелства по трансакцията, както и информация за оценка и определяне на корекцията за кредитен риск.</p> <p>(5) Вътрешните методологии за оценка на кредитния риск не трябва да разчитат единствено или механично на външни кредитни рейтинги.</p> <p>(6) Когато капиталовите изисквания са базирани на рейтинг от агенция за външна кредитна оценка (АВКО) или на факта, че дадена експозиция е без рейтингова оценка, това не следва да освобождава банката от допълнително разглеждане на друга значима информация за оценяване на разпределението на вътрешния ѝ капитал.</p> <p>(7) Диверсифицирането на кредитните портфейли е адекватно с оглед на кръга от потенциални клиенти и общата кредитна стратегия на банката.</p> <p>Чл. 73, ал. 1 от ЗКИ</p> <ol style="list-style-type: none"> 4. Стратегиите и политиките за поемане, управление, наблюдение и редуциране на рисковете, на които банката е или може да бъде изложена (...); 5. процедурата за генериране и обхвата на управленската информация; 6. организацията на оперативния контрол, в това число и правилата и процедурите за одобряване, изпълнение и отчитане на трансакциите, 7. вътрешните правила и процедури за управление на риска и системите за контрол (...). <p>Чл. 73, ал. 4 от ЗКИ</p> <p>Банките трябва да въведат правила за кредитната си дейност, които да съдържат като минимум:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. задължителната информация от кандидатстващото за кредит лице; 2. начина за оценяване на кредитоспособността на кандидата (и неговите гаранти); 3. начина за оценяване на предлаганото обезпечение; 4. начина за оценка на ефективността на предложения за финансиране с кредита проект; 5. процедурата за вземане на решение за отпускане на кредит в съответствие с вида му. <p>Чл. 68 от ЗКИ</p> <p>Банката трябва да създаде и поддържа кредитни досиета за всеки клиентски кредит, съдържащи данни за клиента, основанията за отпускане, условията и размера на кредита и обезпечението, решението на компетентния орган за отпускане на кредита и всякаква друга информация, отнасяща се до сключването на договора и неговото изпълнение.</p> <p>Оценяващите направиха преглед на редица файлове от инспекции, в това число и първоначалните доклади и подробните писма и информацията, подадени след инспекцията към банките.</p> <p>Оценяващите констатираха препратки, коментари и препоръки в тези доклади във връзка с всички елементи на този критерий.</p>
<p>ОК4</p>	<p>Надзорът се убеждава дали банките разполагат с политики и процеси за наблюдение на общата задължнялост на юридическите лица, на които отпускат кредити, и всички рискови фактори, които могат да доведат до неизпълнение, в това число и значителен нехеджиран валутен риск.</p>

<p>Описание и изводи относно ОК4</p>	<p>Законът за кредитните институции изисква банките да проследяват цялостната задължияност на техните клиенти, като чл. 56 предвижда БНБ да поддържа база данни на финансовите задължения на клиентите към:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. банки; 2. лица; 3. платежни институции и институции за електронни пари. <p>Банките имат право на достъп до тази база данни. Както бе отбелязано в предходни основни принципи, прагът за отчитане на кредит в регистъра е само 1000 български лева. Има над 4 милиона регистрирани експозиции, които предоставят значително покритие на общата кредитна експозиция в системата, като БНБ извършва проверка за установяване използването на регистъра от страна на банките.</p> <p>Освен това вътрешният наръчник за СОР препоръчва по време на инспекция на място да бъдат поставени редица въпроси (с. 45). Тези въпроси конкретно са насочени към това доколко банката разполага с детайлна и актуална писмена информация за общата задължияност на кредитополучател; дали кредитните служители са запознати със структурата и графика на погасяване на тези задължения; дали банката наблюдава изходящите парични потоци на кредитополучателя и ликвидната му позиция; както и дали банката използва специфични съотношения за измерване и ограничаване на кредитния риск като съотношението дълг към капитал на кредитополучателя.</p> <p>Валутният риск в българската система е минимален – обусловен е предимно от съпътстващата търговска вносно-износна дейност, като за отстраняването му се подхожда чрез претегляне на нетната открита позиция.</p>
<p>ОК5</p>	<p>Надзорът изисква от банките да вземат кредитни решения без допускане на конфликт на интереси и на принципа на равнопоставеност и независимост на страните.</p>
<p>Описание и изводи относно ОК5</p>	<p>Законът за кредитните институции посвещава цяла глава на въпроса за конфликт на интереси (глава шеста). Членове 51–54 от тази глава предвиждат отношенията и деловите интереси (широко дефинирани) да бъдат оповестени на банката, лицата с потенциален конфликт на интереси да бъдат изключени от договарянето, а банките имат задължението да се погрижат интересите на клиента да са с преимущество пред интересите на лицето с потенциален конфликт на интерес (ако възникне такъв). Операциите, които не са съобразени с тези изисквания, могат да бъдат обявени за нищожни и невалидни. И накрая, лице, което действа в нарушение на закона, може да бъде освободено от длъжност от страна на БНБ, а банката трябва да приеме правила за създаване на процедура за оповестяване на конфликт на интереси.</p> <p>Също така кредитирането на свързани лица, което е разгледано в Принцип 20, е уредено в чл. 45 на ЗКИ.</p> <p>Вътрешният наръчник за СОР дава подробно описание на начина, по който инспекторите следва да проучат конфликтите на интереси в рамките на дадена банка, за да преценят дали са спазени условията в чл. 51–54 на ЗКИ.</p> <p>По отношение проверката на практиката на институцията надзорният орган трябва да изготви писмен доклад, включващ кратък коментар във връзка с всички случаи, при които са нарушени лимитите за вътрешни или големи експозиции. Всички концентрации на кредитен риск към клиентите, при които има индикации на неформална свързаност, следва да бъдат отбелязани и анализирани. Българската народна банка посочва, че приема особено сериозно всяка индикация за неформална свързаност и недопустими концентрации към акционери на банката, и ако се установят такива практики, рейтингът на ръководството се намалява. Българската народна банка отбелязва, че една от предприетите практики за откриване на свързаност е да се провери списъкът с администратори (дефинирано понятие в ЗКИ), който включва всички членове на ръководните органи и членовете на съответните комитети за управление на риска.</p>
<p>ОК6</p>	<p>Надзорният орган изисква кредитната политика да регламентира значителните експозиции към кредитен риск, превишаващи определен размер или процент от капитала на банката, да бъдат преценявани от ръководния орган на банката или от висшето ѝ ръководство. Същото важи за експозициите към кредитен риск, които са особено рискови или по друг начин не съответстват на основното направление на дейност на банката.</p>

БЪЛГАРИЯ

<p>Описание и изводи относно ОК6</p>	<p>Когато даден кредит превишава 10% от капитала, прагът, посочен в Регламента за капиталовите изисквания (чл. 92 „определение за голяма експозиция“), ЗКИ (чл. 44) изисква одобрението на ръководния орган на банката. В случаите, в които експозицията превишава 15% от капиталовата база, това одобрение трябва да бъде единодушно. Ограниченията по отношение на експозициите към свързани лица, посочени в чл. 45 от ЗКИ, означават, че всяка потенциална такава експозиция трябва да бъде разгледана от ръководния орган.</p> <p>Българската народна банка посочи, че банките в голямата си част имат както абсолютни, така и относителни лимити за размера на кредитните експозиции, които трябва да бъдат преценени от ръководния орган или от висшето ръководство. Йерархията на одобряване на лимити по правило се посочва в кредитните политики. Спазването на тези политики е предмет на проверка от инспекциите на място. Оценяващите откриха данни за това в докладите на инспекцията.</p>
<p>ОК7</p>	<p>Надзорният орган има пълен достъп до информацията в кредитните и инвестиционни портфейли и до служителите на банката, които участват в поемането, управлението, контрола и отчитането на кредитния риск.</p>
<p>Описание и изводи относно ОК7</p>	<p>Законът за кредитните институции дава широки правомощия на БНБ за събиране на информация при пълен достъп до данните, съответните служители и помещенията на банката. Член 80 от ЗКИ е посочен по-долу:</p> <p>Българската народна банка има правото да изисква от банките, а когато е приложимо, и от финансовите холдинги, финансовите холдинги със смесена дейност и техните акционери или съдружници да ѝ представят всички относими счетоводни и други документи, както и всяка информация за своята дейност, а също и да извършва проверки на място чрез служителите и други лица, упълномощени от нея, и да разследва възможни нарушения на тези изисквания.</p> <p>За осъществяване на надзора на консолидирана основа БНБ има право да изисква от предприятията майки и от дъщерните дружества на банките всички необходими документи и информация, както и правото на свободен достъп.</p> <p>Българската народна банка има правото:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. на свободен достъп до служебните помещения и информационните системи на лицата, осъществяващи банкова дейност; 2. да изисква документи и да събира сведения във връзка с изпълнението на възложената задача; 3. да назначава външни независими експерти (за сметка на банката); 4. да назначава външен одитор за банката, който ще извърши финансов или друг вид одит (за сметка на банката); 5. да извършва насрещни проверки в други банки и небанкови предприятия; 6. да присъства на заседанията на управителните и контролни органи на банката и да изразява становища, които следва да се отразят в протоколите от заседанията; 7. да изисква копия от документи, проверени от лицата по чл. 10, ал. 1 или упълномощено от тях лице, и да определи срок за предаването им; 8. да изисква обяснения от банките и лицата, посочени в ал. 6, както и от техните представители или служители; 9. да прави запитване за друго лице, с получено от него съгласие, с цел събиране на информация във връзка с предмета на инспекцията.
<p>ОК8</p>	<p>Надзорът изисква от банките да включат експозициите си към кредитен риск в своите програми за стрес тестове за целите на управлението на риска.</p>

<p>Описание и изводи относно ОК8</p>	<p>Законът за кредитните институции (чл. 177) задължава всички банки да въведат надеждни процеси за стрес тестване, които да използват при оценяването на капиталовата адекватност. Според тази разпоредба тестването трябва да включва установяване на възможни събития или бъдещи промени в икономическите условия, които биха могли да имат неблагоприятно влияние върху кредитните експозиции на институцията и оценката на способността ѝ да устоява на такива промени. Освен това всяка институция трябва редовно да провежда стрес тестове за кредитния риск, за да оцени влиянието на определени специфични условия върху общите капиталови изисквания за кредитен риск. Тестът се избира от институцията и е предмет на надзорна проверка. Тестът трябва да бъде реален и да отчита ефектите от неблагоприятни, но възможни сценарии на рецесия. Институцията трябва да направи оценка на миграцията на рейтингите си при сценариите на стрес теста. Портфейлите под стрес трябва да съдържат преобладаващата част от общата експозиция на институцията.</p> <p>Българската народна банка може, а въз основа на прегледаните от оценяващите доклади от инспекции, е изисквала от банките да бъдат по-строги при оценяването на кредитния риск когато изчисляват потенциални загуби от кредитни експозиции, например чрез издаване на писма от името на подуправителя, ръководещ управление „Банков надзор“. Тези изисквания се основават на сравнението между резултатите при <i>top-down</i> и <i>bottom-up</i> подход от редовните стрес тестове на банковата система.</p> <p>Българската народна банка също така е издала Насоки за стрес тестове, основани на Насоки 32 на Комитета на европейските банкови надзорни органи (КЕБНО). Според двата документа програмите за стрес тестове следва да обхващат всички съществени рискове (както балансови, така и задбалансови), отнасящи се до банковата група. За да е ефективно стрес тестването трябва да включва многостепенен подход за отчитане на рискове на различни нива в институцията. В тази връзка, според принципа на пропорционалността обхватът на стрес тестването може да варира от опростени анализи на чувствителността на портфейлно ниво до по-сложен стрес тест сценарий на ниво банка, отнасящ се до най-широкия периметър. Освен това стрес сценариите следва да обхващат всички видове съществен риск на институцията (напр. кредитен риск, пазарен риск, операционен риск, лихвен риск и ликвиден риск). Не трябва да се пропуска нито един съществен вид риск.</p> <p>Различните стрес тестове за кредитен риск, провеждани от банките, подлежат на дистанционни и проверки на място.</p> <p>На ниво система, както е отбелязано и в Принцип 9, БНБ прилага стрес тестове на</p>
<p>Оценка на Принцип 17</p>	<p>Съответствие</p>
<p>Коментар</p>	<p>Важно е да се има предвид, че оценката на принципа по отношение на кредитния риск не е оценка на качеството на кредита в дадена юрисдикция, а по-скоро на качеството на надзорното наблюдение на кредитния риск. Важно е също така да се знае, че има конкретни уязвими страни и потенциални слабости, които следва да бъдат отчетени, въпреки приемливата оценка. Тези слабости са разгледани в съответните основни принципи и оценките са отразени в тях.</p> <p>Кредитният риск е най-значимият рисков фактор в българския банков сектор. Законодателната рамка и изискванията са всеобхватни и екипите от инспекцията следят от много близо цялата функция, свързана с кредитния риск в банките. Оценяващите получиха многократни положителни отгласи от пазарните участници за опита, качеството и усърдието на инспекторите от БНБ в работата им на място по оценката на кредитния риск. Оценяващите имаха възможност да прегледат доклади от инспекции и установиха засилено внимание към детайлите. Инспекторите установиха в работен план аномалии и нарушения на вътрешните политики и процедури на банките, както и отклонения от надзорните регулации.</p>

БЪЛГАРИЯ

	Слабостите са свързани с качеството на ангажираността на ръководните орган при наблюдението на свързаната с кредитния риск дейност, наличието и потенциалното отражение от кредитирането на свързани лица (свързаност с банката или между клиенти на банката) и концентрациите и нарушенията на лимитите. Тези въпроси са разгледани в частта за корпоративното управление (Принцип 14), свързани лица (Принцип 20) и риска от концентрации (Принцип 19). В допълнение, налице е загриженост относно факта, че въпреки способността на БНБ да надзирава кредитния риск на базата на високи стандарти, практиките ѝ може да не са последователни при всички инспекционни екипи поради начина, по който те са организирани. Въпросът се разглежда в частта надзорни техники (Принцип 9).
Принцип 18	Проблемни активи, провизии и резерви ⁶⁶ . Надзорният орган се уверява дали банките имат адекватни политики и процеси за ранно идентифициране и управление на проблемни активи и за поддържане на адекватни провизии и резерви ⁶⁷ .
Основни критерии	
ОК1	Законовите, подзаконовите нормативни актове или надзорът изискват от банките да формулират политики и процеси за идентифициране и управление на проблемните активи. Освен това законовите, подзаконовите нормативни актове или надзорът изискват от банките да извършват редовни прегледи на проблемните си активи (на индивидуално ниво или на ниво портфейл за активи с хомогенни характеристики) и класификация на активите, провизиране и отписвания.
Описание и изводи относно ОК1	<p>Банките в България са задължени да използват ефективни системи за текущо управление и наблюдение на различните портфейли и експозиции, свързани с кредитен риск, в това число и за идентифициране и управление на проблемни кредити и за извършване на адекватни корекции в стойността (Наредба № 7 за организацията и управлението на риска на банките, чл. 7, ал. 3).</p> <p>Изискването за провизиране срещу загуби по кредити се основава на рамката МСС/МСФО, която се прилага задължително за всички банки в съответствие със Закона за счетоводството. Българската народна банка анализира проблемните активи в контекста на ПНПО и разполага с правомощията да изисква допълнителен капитал по Стълб 2. Правното основание за този подход е в ЗКИ (чл. 103, ал. 2, т. 20).</p> <p>При оценяване на проблемните кредити БНБ използва критериите за необслужвани експозиции, уредени в Регламент 680/2014 г. за надзорната отчетност (преструктурирани и необслужвани експозиции).</p>
ОК2	Надзорът определя адекватността на политиките и процесите на банката за оценка и класифициране на активите ѝ и за установяване на подходящи и надеждни нива на провизиране. Прегледите, допълващи становището на надзорния орган, може да се провеждат от външни експерти, като надзорният орган прави преглед на работата на външните експерти, за да прецени адекватността на политиките и процесите на банката.
Описание и изводи относно ОК2	<p>Проверката за наличие и прилагане на адекватни политики и процедури за оценка и класификация на активите, както и прилагането на консервативни политики на провизиране се предвижда да бъдат основни компоненти както на дистанционния, така и на надзора на място на БНБ.</p> <p>В процеса на подготвяне на инспекции на място на подлежащите на проверка банки се изпращат стандартни писма за предоставяне на предварителна информация. Информацията, която банките са</p>

⁶⁶ Принцип 17 обхваща оценката на активите в по-големи детайли; Принцип 18 обхваща управлението на проблемни активи.

⁶⁷ Резерви за целите на този принцип са „под линията“, не подлежат на разпределение и се заделят от печалбата средства, които надзорният орган изисква в допълнение към провизиите („над линията“ отнесени към печалбата).

	<ul style="list-style-type: none"> - Копие от документа за политиката на провизиране. Също и описание на процедурите, прилагани при изчисляването на обезценки в съответствие с МСС 39, както и видовете обезпечения и сконтови проценти на стойностите на обезпеченията, използвани при изчисляване на прогнозните парични потоци. - Информация за експозициите, при които е приложено реструктуриране на дълга при финансови затруднения. <p>Оценяващите направиха преглед на редица писма с искане за данни и отбелязаха, че е поискана разнообразна информация относно вида и качеството (в това число и миграция при качеството) на експозициите. Не може да се определи точно дали е изисквана конкретна информация за експозициите, по които банката е приложила реструктуриране, въпреки че това е отразено при въвеждането на отчетен образец 19 (<i>FINREP</i>) за експозициите, подлежащи на мерки за реструктуриране, които преди това са били отчетени по реда на Наредба № 9.</p> <p>Наръчникът за СОР на БНБ изисква от инспекторите за оценят адекватността на кредитните процеси на търговските банки. Това включва: качество на активите и кредитен портфейл; дялът на необслужваните кредити (над 90 дни просрочие); съответствие с рейтинговата система на оценяваната банка; степен на обезценка на необслужваните кредити (коефициент на покритие); вътрешни системи за навременно идентифициране и събиране на проблемни активи; разпределение на кредитните портфейли според вътрешно-рейтинговата система; миграционна матрица; дял на кредитите с добър рейтинг, включително и дали банката поддържа приемливи нива на провизиране (обезценка) за тези кредити.</p> <p>Анализът на надзорните органи следва да се основава на изчерпателна оценка на тенденциите, темповете на растеж, промените във всички възможни аспекти на кредитната дейност и качеството на активите, ефективността на вътрешните политики, процедури и механизми за вътрешен контрол, методите за установяване на потенциални и съществуващи проблеми, самооценка, прилаганата политика на провизиране и други.</p> <p>По време на инспекция на място инспекторът трябва да даде становище относно главните аспекти на кредитната дейност на банката, в това число и проблемните активи. Документацията, съпътстваща тази оценка, включва: разпределение на кредитния портфейл по рейтингови класове, качество на портфейла – процент на неизпълнение, политика и методология за обезценка и провизиране, миграционна матрица и др. Наръчникът също така предвижда задължителен преглед на протоколите от заседанията на Кредитния комитет, Комитета за провизиране, Комитета за управление на риска и т.н. Ако е необходимо, могат да бъдат прегледани и протоколи на други звена, чиято дейност е свързана с управлението на кредитния риск (напр. Комитета за управление на активи и пасиви, КУАП).</p> <p>Инспекцията на място също така включва оценка на дейностите на всички относими звена в кредитния процес, в това число и звеното за издаване на одобрение за отпускане на кредит, звеното за провизиране на рисковите експозиции и звеното за управление на проблемни кредити.</p> <p>Българската народна банка не използва външна експертна помощ при оценяване на вътрешните политики и процедури на банките.</p>
ОКЗ	Надзорният орган се убеждава дали системата за класифициране и провизиране на банката отчита задбалансовите експозиции ⁶⁸ .
Описание и изводи относно ОКЗ	За целите на надзорната отчетност БНБ е задължена да прилага използваното в ЕС третиране, изложено в Регламент 680/2014 по отношение на реструктурираните и необслужвани експозиции. Проектът на технически стандарт за изпълнение по този регламент е финализиран от ЕБО през юли 2014 г. и приет от ЕК през февруари 2015 г., макар че БНБ го прилага от третото тримесечие на 2014 г. Според Регламента понятието „експозиции“, което се използва за целите на класифицирането и провизирането, включва всички дългови инструменти (кредити и аванси и дългови ценни книжа) и задбалансови експозиции, с изключение на държаните за търгуване. Задбалансовите експозиции включват следните отменени и неотменени позиции: издадени кредитни ангажименти, издадени финансови гаранции и други издадени ангажименти.

⁶⁸ Признава се, че съществуват два различни вида задбалансови експозиции: такива, които могат да бъдат едностранно анулирани от банката (въз основа на договорни споразумения и съответно може да не подлежат на провизиране), и такива, които не могат да бъдат едностранно анулирани.

БЪЛГАРИЯ

	<p>Българската народна банка използва инспекции на място, за да определи третирането на задбалансовите ангажименти. По време на инспекциите на място от банките се изисква да предоставят за преглед списък с всички задбалансови ангажименти. В българската банкова система тези експозиции са на ниско ниво.</p>
OK4	<p>Надзорът установява дали банките разполагат с подходящи политики и процеси, които гарантират навременно провизиране и отписвания и отразяват реалистични очаквания за погасяване и възстановяване, отчитайки пазарните и макроикономически условия.</p>
Описание и изводи относно OK4	<p>Оценката на политиките и процесите за провизиране и отписване се извършва в контекста на инспекция на място.</p> <p>Българската народна банка посочва, че исканията за информация, изпратени преди дадена инспекция на място, включват документация, излагаща правила, политики и процедури за управление на кредитната дейност, в това число и йерархията на отпускане, договаряне и реструктуриране на кредити, както и правила за оценка и провизиране на рисковите експозиции и политиката по обезпеченията. Оценяващите откриха известно потвърждение за това, но по-често се оказва, че поисканата информация се отнася по-общо за вътрешното управление и комитети.</p> <p>Българската народна банка и други пазарни участници потвърждават, че средата за реализиране на обезпеченията в България е слабо развита, което води до обемна юридическа работа и съответно възпрепятства банките в работата им по проблемните кредити. Българската народна банка посочи, че е често срещана практика по време на срещи с главни директори по управление на кредитния риск да се задават контролни въпроси на банките във връзка със своевременното признаване и реалистични възстановими стойности.</p>
OK5	<p>Надзорният орган се убеждава дали банките имат подходящи политики и процеси, и организационни ресурси за ранно идентифициране на влошаващи се активи, за текущ контрол на проблемните активи и за събиране на просрочени задължения. За портфейлите от кредитни експозиции с хомогенна характеристика, експозициите се класифицират когато плащанията са договорно в просрочие за минимален брой дни (напр. 30, 60, 90 дни). Надзорният орган тества третирането на активите от страна на банката, за да установи дали има съществено заобикаляне на стандартите за класификация и провизиране (напр. при разсрочване, рефинансиране и прекласификация на кредити).</p>
Описание и изводи относно OK5	<p>Наръчникът за СОР описва изчерпателни изисквания във връзка с документацията, която банките трябва да предоставят на БНБ за оценка и анализ.</p> <p>Инспекторите, които ползват вътрешния наръчник за СОР, по време на инспекция на място следва да проверят протоколите на комитетите по управление на риска или на звената, които са ангажирани с проблемните активи (и др.).</p> <p>От банката също се изисква да представи всички правила, политики и процедури за кредитиране, в това число и нивата на компетенциите за отпускане, договаряне и реструктуриране на кредити, както и правила за оценка и провизиране на рисковите експозиции и политиката по обезпеченията.</p> <p>Други документи, които надзорните органи изискват и проверяват по време на инспекция на място, са:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Обобщен доклад за дейността на звеното, отговарящо за събиране на просрочени задължения; • Планове за дейността на звената за работа с проблемните активи (управление на влошени активи) и събиране на просрочени задължения за последната година; • Информация за съдебни производства и търгове за продажба на недвижими имоти; • Обобщен доклад за разпределението на вътрешните рейтинги на кредитополучателите; • Информация за съществуващите програми за предоговаряне и реструктуриране на кредити, в това число и параметри на програмите и тяхната продължителност; планове за реструктуриране на портфейли; • Информация за „обслужвани експозиции с мерки за реструктуриране при

	<p>финансови затруднения“ и „необслужвани експозиции с мерки за реструктуриране при финансови затруднения“.</p> <p>При провеждане на инспекция на място се извършва проверка на качеството на процесите на банката.</p> <p>От банките се очаква да имат комитети за управление на риска и провизирането или (аналогични), звена за работа с проблемни активи и други отдели, които работят с влошаващи се активи.</p> <p>Българската народна банка посочи, че всички банки имат звено за работа с проблемни активи.</p> <p>Българската народна банка отбеляза, че в хода на инспекциите на място е установявала неправилно класифицирани активи. Оценяващите прегледаха последващи доклади и препоръки към банките, в които се изисква коригиране на неправилно класифицирани активи.</p>
ОК6	<p>Надзорният орган получава информация редовно и в съответни детайли или има пълен достъп до информация, свързана с класификацията на активите и провизирането. Надзорът изисква от банките да разполагат с адекватна документация за аргументиране на класификацията и нивата на провизиране.</p>
Описание и изводи относно ОК6	<p>Освен информацията, отбелязана в ОК5, банките са задължени да подават информация за класификацията на активите и провизирането.</p> <p>От септември 2014 г. данните по се подават в съответствие с Техническите стандарти за изпълнение (ТСИ), (Регламент 680/2014), т.е. образци 18 и 19 от рамката за финансова отчетност <i>FINREP</i>.</p> <p>За преходен период, обхващащ края на 2013 г. до края на 2014 г., е въведена паралелна отчетност съгласно предишните изисквания на БНБ и според новите изисквания по <i>FINREP</i>, като банките е трябвало да представят информация за специфичните си провизии за кредитен риск според стандартите, залегнали в отменената към днешна дата Наредба № 9 на БНБ. Тази информация е включвала описание на причините, довели до тяхното редуциране в съответствие с индивидуалните планове на банките за това намаление.</p> <p>Информация за разпределението на кредитите се представя по вид на продукта и класификация на експозицията. Съпътстващата документация се проверява в контекста на инспекциите на място.</p>
ОК7	<p>Надзорът оценява дали класификацията на активите и провизирането са адекватни за пруденциални цели. Ако класификациите на активите се преценяват като неточни или провизиите като неадекватни за пруденциалните цели (напр. ако надзорният орган прецени съществуващото или очаквано влошаване на качеството на активите като тревожно или ако провизиите не отразяват напълно очакваните загуби), надзорният орган има правомощието да изиска от банката да коригира класификациите на индивидуалните активи, да увеличи нивата на провизиране, резервите или капитала и, ако е необходимо, да наложи и други корективни мерки.</p>
Описание и изводи относно ОК7	<p>Вътрешният наръчник за СОР включва стъпки за оценка на това дали класификацията на активите и провизирането са адекватни за пруденциални цели.</p> <p>Първо, надзорният орган трябва да прецени дали начислените загуби от обезценка (по МСС) на рискови експозиции са разпределени в съответствие с регулаторните изисквания. Оценката следва да се базира на непосредствена проверка на извадка от кредитни досиета и позиции в кредитния портфейл и е насочена в четири основни направления:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Анализ на източниците на доход (в това число обема на оборота и размера на среднодневните салда по текущите сметки на клиентите в банките); - Усвояване и целево изразходване на средствата по кредита (проследяване на паричния поток на кредита, анализ на контрагентите-получатели на средствата, наличие на фактури и / или други документи за целево усвояване, текущо наблюдение на изпълнението на инвестиционните проекти и т.н.);

БЪЛГАРИЯ

	<p>- Анализ на финансовото състояние на дружеството; наличие на просрочени задължения; качество на текущото наблюдение на кредитните трансакции.</p> <p>Въз основа на констатациите от този анализ надзорният орган може да прецени и препоръча увеличение на провизиите или корекция на класификацията на активите. Ако банката не приеме да направи препоръчаните промени, надзорният орган трябва да подаде писмен доклад до подуправителя, ръководещ управление „Банков надзор“, който има правото да предприеме корективни мерки (вж. Принцип 11).</p> <p>Както бе отбелязано по-горе, БНБ има за цел да извърши преглед на 20 до 25% от кредитния портфейл като случаите на неправилна класификация не са изключение. Оценяващите имаха възможност да прегледат разпоредените от БНБ в рамките на пет години формални и неформални мерки, чрез които се увериха, че неправилната класификация на активите е редовно установявана.</p>
<p>ОК8</p>	<p>Надзорният орган изисква от банките да въведат подходящи механизми за редовно оценяване на стойността на факторите за редуциране на риска, в това число и гаранции, кредитни деривати и обезпечения. Оценката на обезпеченията отразява нетната реализуема стойност с отчитане на преобладаващите пазарни условия.</p>
<p>Описание и изводи относно ОК8</p>	<p>Банките подлежат на изискванията на Регламента за капиталовите изисквания, в това число глава 4 - Редуциране на кредитния риск, като БНБ проверява по време на инспекциите на място за спазването на тези изисквания. Регламентът за капиталовите изисквания изисква, наред с другото, да се извършват редовни проверки за оценката на факторите, намаляващи кредитния риск (напр. чл. 207(4) (г) във връзка с финансовите обезпечения). Активите, които са допустими за признаване в контекста на обезпечената кредитна защита за целите на редуциране на кредитния риск, са ограничени до активите, посочени в Регулаторните технически стандарти на ЕБО по смисъла на чл. 194(10) от Регламента за капиталовите изисквания.</p> <p>В хода на инспекцията на място по отношение на кредитните досиета се прави преглед на следните документи:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Документацията за обезпеченията (ипотеки, удостоверения за наложени тежести, договор за залог, споразумение за предоставяне на финансово обезпечение, удостоверение за вписване в регистъра и т.н.); - Последна оценка на приетото обезпечение и застраховката по него. <p>Недвижимото имущество е преобладаващата форма на обезпечение, приемано от банките в България, които използват услугите на агенции за недвижими имоти или собствени вътрешно-банкови звена за оценка на недвижими имоти. Гаранциите са малко използвани в българската система според БНБ и не се приемат за целите на редуциране на кредитния риск, освен ако не са държавни гаранции <i>[като следва да са изпълнени изискванията за приемливост в РКИ – допълнение на ред. на превода]</i>.</p> <p>Когато банките са получили одобрение да прилагат вътрешнорейтингов подход, инспекторите извършват анализ в отговор на изискванията на чл. 197 до 199 и 208 от Регламента за капиталовите изисквания. Тази оценка включва проверка на допустимото обезпечение (пазарна стойност и стойност на реализация), което е прието, и потвърждаване съществуването на застраховка.</p> <p>Оценяващите се увериха, че преди инспекция от банките се изисква набор от данни, свързани с наличието и оценката на обезпеченията. Инспекторите обясниха редица свои техники за проверка на оценката на обезпеченията.</p>
<p>ОК9</p>	<p>Законовите, подзаконовите нормативни актове или надзорът установяват критерии за:</p> <p>а) идентифициране на актив като проблемен (напр. даден кредит се идентифицира като проблемен актив когато е налице основание да се счита, че всички дължими суми, в това число главницата и лихвите, няма да бъдат събрани в съответствие с договорните условия на кредитното споразумение); и</p> <p>б) прекласифициране на актив като обслужван (напр. кредит е прекласифициран като обслужван когато всички просрочени задължения по него са напълно погасени, погашенията се правят своевременно за продължителен период от време и се очаква постоянно събиране на задълженията в съответствие с договорните условия).</p>

<p>Описание и изводи относно ОК9</p>	<p>Идентифицирането на актив като проблемен и критериите за прекласифицирането му като обслужван се основават на изискванията на Регламент 680/2014 за надзорната отчетност (преструктуриране и необслужвани експозиции).</p> <p>Окончателният проект на ТСИ, представен в Европейската комисия от ЕБО, бе приет на 9 януари 2015 г. и публикуван в „Официален вестник на ЕС“ на 20 февруари 2015 г.</p> <p>Окончателният текст е посочен по-долу. В България, както и в други държави – членки на ЕС, първоначално е използван проектостандартът. Текстовете в проектостандарта и Регламент 680/2014 са почти идентични, с изключение на позоваването към приложимата счетоводна рамка и чл. 178 от Регламента за капиталовите изисквания.</p> <p>Окончателен проект на ЕБО на Техническите стандарти за изпълнение за надзорната отчетност относно преструктурирането и необслужваните експозиции по чл. 99(4) от Регламент (ЕС) № 575/2013.</p> <p>„156. За дадени експозиции може да се приеме, че вече не са необслужвани, когато са изпълнени всички от следните условия:</p> <p>а) експозицията отговаря на критериите за излизане от дадена класификационна категория, прилагани от отчетната институция за преустановяване на класификацията на експозицията като обезценена или в неизпълнение;</p> <p>б) ситуацията на длъжника се е подобрила до степен, при която е възможно пълно погасяване според първоначалните или, ако е приложимо, променени условия;</p> <p>в) длъжникът няма просрочени плащания над 90 дни.</p> <p>Регламент за изпълнение (ЕС) 2015/227 от 9 януари 2015 г. на Комисията (за изменение на Регламент (ЕС) 680/2014)</p> <p>Относно условията за прекласификация на активи:</p> <p>За дадени експозиции следва да се приеме, че вече не са необслужвани, когато са изпълнени всички от следните условия:</p> <p>а) експозицията отговаря на критериите за излизане от дадена класификационна категория, прилагани от отчетната институция за преустановяване на класификацията на експозицията като обезценена или в неизпълнение;</p> <p>б) ситуацията на длъжника се е подобрила до степен, при която е възможно пълно погасяване според първоначалните, или ако е приложимо, променени условия;</p> <p>в) длъжникът няма просрочени плащания над 90 дни.</p> <p>Дадена експозиция остава класифицирана като необслужвана до удовлетворяване на тези условия дори и да отговаря на критериите за преустановяване на класификацията на експозицията като обезценена или в неизпълнение, прилагани от отчетната институция <u>в съответствие с приложимата счетоводна рамка и съответно чл. 178 от Регламента за капиталовите изисквания.</u></p> <p>Относно необслужваните експозиции</p> <p>За целите на образец 18 необслужваните експозиции са тези, които удовлетворяват всеки от следните критерии:</p> <p>а) съществени експозиции, които са с над 90 дни просрочие;</p> <p>б) оценката за длъжника е, че е малко вероятно да погаси напълно кредитните си задължения без реализация на обезпечението, независимо от наличието на просрочена сума или брой просрочени дни.</p> <p>Може също да се отбележи, че чл. 178 от Регламента за капиталовите изисквания сам по себе си посочва в кой момент се приема, че е възникнало неизпълнение от страна на длъжник. Регламентът за капиталовите изисквания включва принципите на кредитната институция, според които се приема, че има вероятност от неплащане от страна на длъжника, а също и когато длъжникът е в просрочие повече от 90 дни по съществена част от кредитното си задължение към кредитната институция, нейното предприятие майка или някое от дъщерните ѝ предприятия. Регламентът за капиталовите изисквания дава известна свобода на действие на национално равнище, например във връзка с жилищните ипотечни кредити, кредитите за МСП, кредитите, обезпечени с търговските недвижими имоти и за предприятията от публичния сектор.</p>
--------------------------------------	---

БЪЛГАРИЯ

<p>ОК10</p>	<p>Надзорният орган се убеждава дали ръководният орган на банката получава навременна и подходяща информация за състоянието на портфейла с активи на банката, в това число и класификацията на активите, нивото на провизиране и резервите, както и най-сериозните проблемни активи. Информацията включва като минимум обобщени резултати от последния преглед на активите, сравнителни тенденции в цялостното качество на проблемните активи и показатели за съществуващото и очаквано влошаване на качеството на активите и очакваните</p>
<p>Описание и изводи относно ОК10</p>	<p>Както бе споменато по-горе, от банките се очаква да разполагат с комитети за управление на риска и на провизиите (или аналогични според принципа на пропорционалността), които обичайно включват членове на ръководния орган на банката и такива, които се занимават с управлението на провизиите. Извадки от протоколите от заседанията на ръководните органи се разглеждат в хода на проверките на място.</p> <p>Според вътрешния наръчник за COP в хода на инспекцията на място инспекторите трябва да направят оценка на управленската информационна система. Сред главните аспекти за оценка на управленската информационна система е информационният поток към ръководния орган във връзка с кредитния риск, качеството на активите и т.н.</p>
<p>ОК11</p>	<p>Надзорният орган изисква оценяването, класификацията и провизирането поне на съществените експозиции да се извършва на база индивидуални позиции. За тази цел, надзорните органи изискват от банките да заложат подходящ праг за целите на идентифициране на съществени експозиции и редовно да преразглеждат нивото на този праг.</p>
<p>Описание и изводи относно ОК11</p>	<p>Съгласно МСС 39 банките са задължени да направят оценка дали съществува обективно свидетелство за обезценка по техните кредити. Оценката се прави поотделно за всички значителни по размер кредити. Според Регламент 680/2014 признакът за същественост на реструктурираните и необслужвани експозиции се оценява в съответствие с чл. 178(2)(г) от Регламента за капиталовите изисквания, който гласи:</p> <p>„(г) съществеността на просрочено кредитно задължение се оценява спрямо праг, определен от компетентните органи. Този праг отразява нивото на риска, което компетентният орган приема за разумно“.</p> <p>Прагът на същественост е посочен в Наредба № 7, чл. 28: „Прагът на същественост по отношение на чл. 178, параграф 2, буква „г“ от Регламент (ЕС) № 575/2013 е, както следва:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. 5% от дължимата вноска, но не повече от 100 лв. за експозиции на дребно; 2. 5% от дължимата вноска, но не повече от 1000 лв. за всички останали експозиции.“ <p>Инспекциите на място се очаква да извършват задълбочен анализ на политиките на провизиране на банките, в това число и всички прагове и правила за провизиране за значителни по размер кредити. Оценяващите се увериха, че инспекциите на място са установили проблеми, свързани с изпълнението и управлението на значителните експозиции в портфейлите на банките.</p>
<p>ОК12</p>	<p>Надзорният орган редовно оценява всички тенденции и концентрации на риск и натрупването на риск в банковия сектор във връзка с проблемните активи на банките и отчита наблюдаваните концентрации при възприетите от банките стратегии за редуциране на риска и потенциалния ефект върху ефикасността на факторите за редуциране на риска по отношение намалението на загубите. Надзорният орган преценява адекватността на провизиите и резервите на ниво банка и на ниво банкова система през призмата на тази оценка.</p>
<p>Описание и изводи относно ОК12</p>	<p>Кредитният риск е предмет на стрес тест при използване на <i>top-down</i> подход, който се извършва от дирекция „Макропруденциален надзор и финансова стабилност“ от 2002 г. Прилаганите техники при „top-down“ стрес тестовете за кредитен риск се осъвременяват редовно от момента на въвеждането им. През 2009 г. например е добавен симулационен стрес тест, основаващ се на корелацията между темпа на растеж на БВП и динамиката на неблагоприятно класифицираните кредити.</p> <p>В няколко от случаите при симулациите на стрес тестове за кредитен риск са използвани специфични за страната стресови параметри (вероятност от неизпълнение, загуби при неизпълнение или коефициенти на загуба (<i>LR</i>), предоставени от ЕЦБ при сценариите за общоевропейските стрес тестове на ЕБО.</p>

	Последната симулация от този вид е организирана от дирекция „Макропруденциален надзор и финансова стабилност“ през втората половина на 2014 г.
Оценка на Принцип 18	Съответствие в голяма степен
Коментар	<p>Българската народна банка няма преки правомощия за прекласифициране на активи, освен посредством надзорната отчетност и/или увеличение на провизиите, макар и да препоръчва на банките да правят това, както и не може да оспори (в смисъл отмени) решение за провизиране, прието от банката. Останалите правомощия на БНБ са прекласифициране на активи за пруденциални цели или прилагане на по-високи капиталови изисквания, чрез използване на процеса по Стълб 2, който до момента БНБ не е прилагала, макар че оценяващите установиха в разгледани от тях доклади от инспекции, изразяване на опасения във връзка с недостатъчно ниво на провизиране в отделни банки.</p> <p>С въвеждането на пакета, включващ Регламента за капиталовите изисквания и ДКИ IV, както и прилагането на свързаните с тях регулаторни технически стандарти и технически стандарти за изпълнение, БНБ е трябвало да отмени предишната Наредба № 9, регламентираща класификацията на активи и провизиите за надзорни цели. Действието на Наредбата приключва в края на 2014 г.</p> <p>Ефектът от преминаването от предходната Наредба № 9 към подхода в МСФО е бил освобождаването на приблизително 2 млрд. лева капитал в банковата система. Българската народна банка информира банките в края на 2013 г., че не очаква от тях да използват освободения капитал докато не бъдат напълно оздравени базовите проблемни активи, за които преди това са били заделени провизии. Българската народна банка наблюдава и ще продължи да следи развитието на тези кредити. Въпреки че БНБ сега е обвързана с новите отчетни стандарти, тя запазва някои отчетни форми по Наредба № 9 за макропруденциални цели.</p> <p>Условията за оценка и реализация на обезпеченията в България са трудни. Съдебните производства са мудни и оценяващите установиха очевидни стимули за банките да задържат възможно най-дълго време кредитите с надеждата, че обезпеченията ще увеличат стойността си. Коментарите на рейтинговите агенции от последно време показват, че цените на недвижимите имоти едва в последно време се стабилизират след периода на финансовата криза като търсенето остава слабо, така че е малко вероятно в близко бъдеще да се променят стимулите за банките. В тази връзка, БНБ също отбелязва, че до въвеждането на Регламента за капиталовите изисквания търговските недвижими имоти не са били приемани като обезпечение.</p> <p>По-големите ограничения върху правомощията на БНБ в сравнение с предишните ѝ практики по отношение на проблемните активи и провизирането, в съчетание с промените в отчитаните данни (финансовата отчетност <i>FINREP</i> във връзка с необслужваните и реструктурирани активи) придава все по-голямо значение на инспекциите на място, за да се гарантира, че банките идентифицират, класифицират и оценяват активите правилно, в това число и предприемане на навременни мерки за реструктуриране на активите и реализация на обезпеченията.</p> <p>Очевидно е, че инспекторите от БНБ са установили редица проблеми, свързани с необслужваните кредити и провизирането. Всички случаи на неправилно класифицирани активи, неподходящо и ненавремененно оценени обезпечения и разчитането на влизане във владение на обезпеченията са установявани по време на инспекциите.</p> <p>Българската народна банка има цялостен подход към инспекциите на място и е в период на приспособяване към регулаторните промени в ЕС. До момента БНБ не е прилагала допълнително капиталово изискване във връзка с проблемните активи, което се разрешава в Директивата за капиталовите изисквания, макар че сегашният ѝ подход всъщност е неформално прилагане на процеса по Стълб 2. С оглед на непосредственото наблюдение на поведението на кредитите, които преди са били включени в надзорните изисквания за провизиране, и препоръката към банките да не ползват освободените провизии, това изглежда разумно, но БНБ следва да обмисли възможно най-бързо как ще приведе в действие подхода си по Стълб 2 по отношение на проблемните кредити.</p>
	В най-общи линии, въпросите, свързани с идентифициране на концентрации/големи експозиции,

БЪЛГАРИЯ

	<p>свързани лица и възможно непоследователно прилагане на подхода при различните екипи за инспекции на място, са ключови за ефективния контрол и надзор на проблемните експозиции. Както бе отбелязано в Принцип 17 за кредитния риск, тези въпроси се разглеждат в съответните основни принципи.</p> <p>Препоръки</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Да се направи оценка и да има готовност за прилагане на подхода по Стълб 2 за банките, които показват слабости при проблемните експозиции. ○ Да се обмисли използването на хоризонтални проверки на състоянието на управление на необслужваните кредити в банките, като се обърне особено внимание на банките, чиито данни показват рязко различаващи се резултати.
Принцип 19	Риск от концентрация и лимити за големите експозиции. Надзорът се убеждава дали банките имат адекватни политики и процеси за своевременно идентифициране, измерване, оценка, наблюдение, отчитане и контрол или за редуциране на риска от концентрация. Надзорните органи определят пруденциални лимити за ограничаване на експозициите на банките до единични контрагенти или групи свързани контрагенти ⁶⁹ .
Основни критерии	
ОК1	Законовите, подзаконовите нормативни актове или надзорът изискват от банките да разполагат с политики и процеси, които дават цялостна картина за значимите източници на риск от концентрации на ниво банка ⁷⁰ . Обхванати са експозициите, произтичащи от задбалансови и балансови позиции и от условни задължения.
Описание и изводи относно ОК1	Разпоредбите за риска от концентрация и лимитите за големи експозиции са изложени в следните нормативни актове. Законът за кредитните институции, чл. 44 гласи, че решение, водещо до голяма експозиция, се приема от ръководния орган. При настоящия режим експозицията на дадена банка към контрагент или група от свързани контрагенти не може да превишава 25% от приемливия капитал. Със замяната на Директива 2006/48 от Регламент № 575/2013 на ЕС общият лимит от 800% собствен капитал е бил премахнат и понастоящем този лимит не се прилага за банките в България. Според БНБ едно проучване показва, че само една банка е била близо до този лимит.
	<p>Ако дадена експозиция превишава 15% от собствения капитал, решението трябва да бъде прието единодушно. Банките са задължени писмено да уведомят БНБ в рамките на 10 дни от вземане на решения във връзка с голяма експозиция (ЗКИ, чл. 71, ал. 1, т. 5). За експозициите в банковия портфейл всяко нарушение на лимита следва да бъде незабавно докладвано. Лимитите могат да се превишават само за експозиции в търговския портфейл при определени условия, посочени в Регламент 575/2013 на ЕС. В зависимост от превишението се налагат допълнителни капиталови изисквания. Българската народна банка уведоми мисията, че всички банки в България прилагат част IV от Регламент 575/2013 и съответните отчетни форми от Регламент 680/2914 на ЕС (приложения 8 и 9).</p> <p>В допълнение към тези разпоредби политиките и процесите, които следва да бъдат прилагани от банките за рисковете от концентрация и лимитите за експозиции, са включени в Насоките на БНБ за управление на риска от концентрации, които произтичат от издадените насоки на КЕБНО. Според тях от институциите се очаква да предприемат адекватни действия по отношение на риска от концентрация в рамката си за корпоративно управление и управление на риска, да определят ясни отговорности и разработят политики и процедури за идентифициране, измерване, управление, наблюдение и отчитане на риска от концентрации. Ръководният орган на банката трябва да разбира и да извърши преглед на източниците на риск от концентрации, свързани с цялостния бизнес модел на институцията. Това следва да произтича от наличието на подходящи бизнес стратегии и политики</p>

⁶⁹ Свързани контрагенти могат да включват физически лица, както и група от дружества, свързани финансово или чрез обща собственост, управление или комбинация от тях.

⁷⁰ Това включва кредитни концентрации чрез експозиция към единични контрагенти и групи от свързани контрагенти както пряко, така и непряко (като например чрез експозиция към обезпечение или към кредитна защита, предоставена от единичен контрагент), контрагенти в същия отрасъл, икономически сектор или географски регион и контрагенти, чиито финансови показатели са зависими от същата дейност или стока, както и задбалансови експозиции (включително гаранции и други ангажименти), и концентрации на пазарен или друг вид риск, при който банката е прекомерно изложена на риск по отношение на конкретни класове активи, продукти, обезпечения или валути.

	<p>за управление на риска.</p> <p>Същите насоки показват, че за адекватното управление на риска от концентрации институциите следва да имат комплексен подход за отчитане на всички аспекти на риска от концентрации в рамките на и между отделните категории рискове (вътрешна и междурискова концентрация). Трябва да се идентифицират рисково определящите фактори, които биха могли да бъдат източник на риск от концентрация. Освен това механизмът за идентифициране на риск от концентрация трябва да бъде достатъчно всеобхватен, за да е сигурно, че концентрациите на риск, които са значими за институцията обхващат балансовите и задбалансовите позиции, усвоените и неусвоени ангажименти, а също и всички видове риск, бизнес направления и субекти.</p> <p>Освен това институциите следва да гарантират адекватно отчитане на риска от концентрация в отчетността си по ВААК и рамките за капиталово планиране. По-конкретно, те следва да оценят, където е уместно, размера на капитала, който считат за адекватен за поддържане с оглед нивото на риска от концентрация в портфейлите си.</p> <p>Подобни разпоредби са включени в Наредба №7 на БНБ от 2014 г. за управлението на риска в банките, чл. 9 (1), който предвижда банките в писмените си политики и процедури да: а) определят случаите, при които общият риск за банката нараства поради нараснала кредитна концентрация вследствие на новооткрита свързаност; и б) налагат ограничения върху концентрацията на експозиции към конкретни икономически сектори и/или географски регион. Алинея 2 на същия член задължава банките да анализират експозицията си към залогодателите за наличие на риск от концентрация при установяване на концентрации, превишаващи 10% от собствения им капитал.</p>
OK2	<p>Надзорният орган се убеждава дали информационните системи на дадена банка откриват и обобщават своевременно и улесняват активното управление на експозициите, пораждащи рискови концентрации и големи експозиции⁷¹ към единични контрагенти или групи от свързани контрагенти.</p>
Описание и изводи относно OK2	<p>Според регулаторния режим за концентрационни рискове банките са задължени да разполагат с вътрешни политики и процедури за идентифициране, оценка, наблюдение и проверка на концентрациите от експозиции в портфейлите си. Освен това политиката за управление на риска от концентрации трябва да бъде адекватно документирана.</p> <p>Българската народна банка е въвела процедури за проверка доколко информационните системи на банката предоставят адекватна информация за концентрацията на риск и лимитите за експозициите. Такива проверки се правят както на място, така и дистанционно. Преди началото на проверка на място инспекционният екип на БНБ следва да изиска от банката да предостави обобщена справка за всички видове лимити по икономически сектори/отрасли, по клиенти и групи от свързани клиенти, по вид на продукта, вид на обезпечението и т.н. във връзка с управлението и контрола на риска от концентрация. От банката също следва да се изиска да представи копия на отчетите за проследяване на тези лимити и информация за всяко нарушение на лимитите.</p> <p>По време на проверка на място (както се посочва в наръчниците на БНБ) инспекционният екип трябва да оцени качеството на процеса за идентифициране, текущо наблюдение, анализ на рисковете и контрол на различните видове риск, включително и риска от концентрации. Инспекторите също така следва да определят дали точността и ефикасността на системите за управленска информация и наблюдение на риска са подходящи за размера, комплексността на структурата и рисковия профил на банката (Наръчник за СОР, с. 61). Те също така следва да установят наличието на вътрешни системи за идентифициране на големи експозиции и адекватността им спрямо въведените от банките лимити.</p>
OK3	<p>Надзорният орган се убеждава дали политиките и процесите на управление на риска на банката предвиждат прагове за приемливи концентрации на риск, отразяващи склонността на банката към поемане на риск, рисковия профил и капиталовата мощ, с които съответните служители са запознати</p>

⁷¹ Измерването на кредитните експозиции в контекста на големите експозиции към единични контрагенти и групи от свързани контрагенти трябва да отразява максималната възможна загуба от тяхното неизпълнение (т.е. то трябва да обхваща реалните вземания и потенциалните вземания, както и условните задължения). Концепцията за претегляне на риска, възприета в стандартите за капитала на Базелската рамка, не следва да се използва за измерване на кредитната експозиция за тази цел, тъй като съответните рискови тегла са предназначени за измерване на кредитния риск на групова основа и използването им за измерване на кредитни концентрации може сериозно да подцени потенциалните загуби (вж. „Измерване и контролиране на големи кредитни експозиции“, януари 1991 г.).

БЪЛГАРИЯ

	и за които същите са редовно информирани. Надзорът също така се уверява дали политиките и процесите на банката изискват всички съществени концентрации да бъдат редовно прегледани и докладвани на ръководния орган на банката.
Описание и изводи относно ОК3	<p>От банките се изисква да разработят и прилагат рамка за управление и наблюдение на риска от концентрации, включително и да разработят вътрешни правила. Прилагат се различни лимити в зависимост от кредитните политики и склонността на банката към поемане на риск. В този смисъл, Вътрешните насоки на БНБ за управление на риска от концентрации включват няколко принципа, според които от институциите се очаква да предприемат адекватни действия по отношение на риска от концентрация в рамката си за корпоративно управление и управление на риска, да определят ясни отговорности и разработят политики и процедури за идентифициране, измерване, управление, наблюдение и отчитане на риска от концентрации.</p> <p>Освен това ръководният орган на банката трябва да разбира и да извърши преглед на източниците на риск от концентрация, произтичащи от цялостния бизнес модел на институцията. За тази цел задължение на банките е да въведат практическа дефиниция за това какво се приема за съществена концентрация по отношение на допустимия за банката риск. Нещо повече, институциите следва да определят нивото на риска от концентрация, произтичащ от различните експозиции, които поемат банките (т.е. да определят допустимия лимит на риска от концентрация) във връзка с бизнес модела, размера и географската дейност на институцията. Освен наблюдението на концентрацията към единични контрагенти или група от свързани лица, банките са задължени да наблюдават концентрациите по сектори (в това число и концентрациите при обезпеченията и гаранциите). По този вид концентрации не съществуват лимити; нивото им се определя според конкретния случай в зависимост от склонността към поемане на риск и бизнес модела на банката.</p>
	Оценката за съответствието с тези принципи се осъществява почти изцяло при проверките на място. При извършване на проверките на място инспекторите на БНБ трябва да направят преглед на протоколите от заседанията на ръководния орган, включително и одобрените „големи експозиции“, да проверят пълнотата и полезността на управленската информационна система за ефективното управление на операциите на банката (Наръчник за СОР, с. 59 и 60). Екипът на БНБ също така отговаря за текущото наблюдение и контрол на рисковете от концентрация и ефективното им прилагане (Наръчник за СОР, с. 35). Същият наръчник за провеждане на инспекции инструктира инспекторите на БНБ да се уверят дали информацията за стратегията и политиката стига до знанието на съответния персонал в банката (посредством писмени насоки, наръчници и др.).
ОК4	Надзорният орган редовно получава информация, която дава възможност за анализ на концентрациите в портфейла на дадена банка, в това число преглед на секторни, географски и валутни експозиции.
Описание и изводи относно ОК4	Банките подлежат на редица задължения за отчитане на данни, в това число и във връзка с рисковете от концентрации. Отчетността предоставя подробна информация за рисковите концентрации на банката, в разбивки по географско местоположение, валута и др. Освен това, както бе посочено на мисията, инспекционните екипи на БНБ винаги изискват списъци на всички свързани контрагенти по сектор и валута. Преди началото или по време на проверка на място банката трябва да представи обобщена справка за всички видове лимити по сектори/отрасли, по групи от свързани клиенти, по вид на продукта и вид на обезпечението във връзка с управлението и контрола на рисковите концентрации. И накрая, както е посочено в чл. 71, ал. 1, т. 5 от ЗКИ, банките са задължени да уведомяват БНБ за нови големи експозиции. Анализът на тези материали също така се допълва от текущ диалог с ръководството на банката във връзка с цялостната стратегия за диверсификация, която влияе върху нивото на риска от концентрации в различните стопански
ОК5	По отношение на кредитната експозиция към единични контрагенти или групи от свързани лица, законовите и подзаконовите нормативни актове изрично дефинират, или надзорният орган има правомощията да дефинира „група от свързани контрагенти“, за да отрази действителната рискова експозиция. Надзорният орган може да упражни правото си на преценка при прилагане на тази дефиниция според конкретния случай.
Описание и изводи относно ОК5	За целите на оценяване на експозициите към рискови концентрации България се позовава на няколко източника, за да обхване по-пълно смисъла на свързани контрагенти. Първият източник се съдържа в Регламент (ЕС) 575/2013, според който „тесни връзки“ означава положение, при което две или повече физически или юридически лица са свързани по един от следните начини:

	<p>а) участие под формата на притежание, пряко или чрез контрол, на 20% или повече от правата на глас или капитала на предприятието;</p> <p>б) контрол;</p> <p>в) постоянна връзка на двете или всички тях с едно и също трето лице чрез отношение на контрол.</p> <p>Същият регламент дефинира „група от свързани клиенти“ като някое от следните:</p> <p>а) две или повече физически или юридически лица, които, освен ако не е посочено друго, носят единичен риск, защото едно от тях, пряко или непряко, контролира другото или другите;</p> <p>б) две или повече физически или юридически лица, между които няма отношения на контрол според описаното в буква а), но които трябва да се разглеждат като съставляващи единичен риск, тъй като са взаимосвързани до степен, в която ако едно от тях има финансови проблеми, по-специално затруднения при финансиране или погасяване на задълженията си, другото или всички останали вероятно също ще имат затруднения при финансиране или погасяване на задълженията си.</p> <p>Други съществени референции се съдържат в ЗКИ, според които „свързани лица“ означава едно от следните: а) съпрузи, роднини по права линия без ограничения, по съребрена линия до четвърта степен включително и роднини по сватовство до трета степен включително; б) съдружници; в) лица, едното от които участва в управлението на другото или на негово дъщерно дружество; г) лица, в чийто управителен или контролен орган участва едно и също юридическо или физическо лице, включително когато физическото лице представлява юридическо лице; д) дружество и лице, което притежава повече от 10% от дяловете или акциите, издадени с право на глас в дружеството; е) лица, които съвместно контролират трето лице или негово дъщерно дружество и т.н.</p> <p>Законът за кредитните институции и Насоките за прилагане на ревизирия режим за големите експозиции дават допълнително определение за „лица, действащи съгласувано“ и „икономически свързани“ лица.</p>
ОКБ	<p>Законовите, подзаконовите нормативни актове или надзорният орган предвиждат пруденциални и целесъобразни⁷² изисквания с цел контрол и ограничаване на големите кредитни експозиции към един контрагент или група свързани лица. За тази цел понятието „експозиции“ включва всички вземания и трансакции (в това число и тези, които поражда експозиция към кредитен риск от контрагента), както балансови, така и задбалансови. Надзорният орган се уверява, че висшето ръководство наблюдава тези лимити и същите не са превишени на индивидуална или консолидирана основа.</p>
Описание и изводи относно ОКБ	<p>Българската народна банка уведоми мисията, че относно режима за големите експозиции всички български банки прилагат част 4 от Регламент (ЕС) № 575/2013. Основният принцип е, че експозицията на дадена банка контрагент или група свързани лица не може да превишава 25% от собствения капитал. За тази цел „експозиции“ означава актив или задбалансова позиция, посочени в част 3, дял II, глава втора на горепосочения Регламент (ЕС) № 575/2013, без да се прилагат рисковите тегла или степени на риск.</p> <p>Насоките на БНБ за управление на риска от концентрация предвиждат, че всяко изключение от политиките и процедурите трябва да бъде подходящо документирано и докладвано на подходящото управленско ниво. От институциите се очаква да разполагат с процедури за независимо наблюдение на нарушения на политиките и процедурите, в това число наблюдението и докладването на нарушения на лимитите за концентрация.</p> <p>Методологията за инспекциите на място на БНБ включва няколко щателни проверки за установяване спазването на посочените по-горе принципи. Инспекторите следва да направят оценка на вътрешните системи и правила за идентифициране, текущо наблюдение, оценка и контрол на кредитния риск и риска от концентрация, и доколко ефективно се прилагат те на практика (Наръчник за СОР, с. 31). Обръща се също внимание на способността на ръководството адекватно да управлява кредитния риск в рамките на банката – на всички етапи от кредитната дейност (Наръчник за СОР, с. 35).</p>

⁷² Тези изисквания трябва, поне за банките с международна дейност, да отразяват приложимите базелски стандарти. Към септември 2012 г. новият базелски стандарт за големите експозиции е още в процес на обсъждане.

БЪЛГАРИЯ

<p>ОК7</p>	<p>Надзорният орган изисква от банките да включат въздействието от значителни концентрации на риск в своите програми за стрес тестове за целите на управлението на риска.</p>
<p>Описание и изводи относно ОК7</p>	<p>Българската народна банка изисква от банките да включат въздействието от значителни концентрации на риск в своите програми за стрес тестове за целите на управлението на риска. В съответствие с Насоките на БНБ за управление на риска от концентрации, банките трябва да провеждат стрес тестове с включване на въздействието от значителни концентрации на риск. Аналогично, надзорниците следва да оценят доколко рискът от концентрация е адекватно отразен в програмите за стрес тестове на ниво банка. Освен това надзорниците могат да извършат или да поискат от институцията да проведе допълнителни стрес тестове. Както посочва БНБ, използването на стрес тестове като начин за идентифициране на риска от концентрация не означава непременно, че стрес тестове следва да се провеждат единствено за целите на управление на риска от концентрации.</p>
<p>Допълнителни критерии</p>	
<p>ДК1</p>	<p>По отношение на кредитната експозиция към единични контрагенти или групи от свързани лица, банките са задължени да спазват следното:</p> <p>а) десет процента или повече от капитала на банка се дефинира като голяма експозиция; и</p> <p>б) двадесет и пет процента от капитала на банка е лимитът за индивидуална голяма експозиция към небанков контрагент от частния сектор или група от свързани лица.</p> <p>Минимални отклонения от тези лимити могат да бъдат приемливи, особено ако са изрично временни или свързани с много малки или специализирани банки.</p>
<p>Описание и изводи относно ДК1</p>	<p>Понятието „голяма експозиция“ е дефинирано в ЗКИ, чл. 45, ал. 6. Въпреки че текстът не дава директно определение на големи експозиции, той посочва, че „общата експозиция на банката към лице по ал. 1, което не е кредитна институция или инвестиционен посредник, не може да надвишава 10% от собствения ѝ капитал“. По-нататък същият член определя съвкупни лимити за големите експозиции в банковия портфейл, така че „общият размер на всички формирани експозиции на банката към лицата по изречение първо да не надхвърля 20% от собствения ѝ капитал“.</p>
<p>Оценка на принцип 19</p>	<p>Несъответствие в голяма степен</p>
<p>Коментари</p>	<p>Българският правен режим по отношение на лимитите за големите експозиции и концентрациите на риск, съгласно предвиденото в ЗКИ и насоките на БНБ, произтича от Директивата на ЕС, както и от издадените от КЕБНО основни принципи. Експозицията на дадена банка към контрагент или група от свързани лица не може да превишава 25% от приемливия капитал. Решение, водещо до голяма експозиция, се взема от ръководния орган на банката, а когато експозицията превишава 15% от приемливия капитал, решението трябва да бъде прието единодушно от неговите членове. Банките са длъжни да определят подходящи лимити в зависимост от кредитните си политики, склонност и толеранс на риска.</p> <p>Според БНБ при провеждане на инспекция на място се проверяват около 30% от кредитния портфейл, като се дава приоритет на големите експозиции и кредитите към свързани лица. Методологията на БНБ за оценка на големите експозиции изисква от инспекторите да извършат поредица от задълбочени финансови анализи, за да установят доколко банката спазва изискванията за формиране на експозициите за свързани с банката лица⁷³ и с чл. 44 от ЗКИ, според който банките и банковите групи са задължени във всеки момент да не превишават установените съотношения на лимити за големите експозиции. Инспекторите извършват анализ на наличието на риск от концентрация в банковия и търговския портфейл и на какво ниво, и дали е бил своевременно идентифициран. Инспекторите също преценяват дали банките заделят</p>

⁷³ Администратори, акционери, съпрузи и роднини до трета степен, както и други свързани лица.

	<p>допълнителен капитал за риск от концентрация за осигуряване на достатъчно покритие на риска.</p> <p>Освен това според методологията се обръща внимание на случаи, при които ограниченията за големи експозиции и кредити за свързани с банката лица се заобикалят⁷⁴, а също и на експозиции с признаци за свързаност с акционерите на банката. Когато съществуват такива практики, докладът на инспекцията трябва да отправи критика към ръководството на банката (в това число и управителния съвет, надзорния съвет, службата за вътрешен контрол, службата за управление на риска), което трябва да се отрази в компонентния рейтинг за ръководството⁷⁵. Изследват се също и възможни признаци за наличието на неформална икономическа свързаност между кредитополучателите на банката.</p> <p>От друга страна, БНБ има широк кръг от правомощия за предприемане на мерки в ситуации, при които банките поемат прекомерен риск от концентрация, включително и правомощието да нареди на банката да намали рисковата експозиция когато концентрацията се преценява като прекомерна. Мисията направи преглед на няколко доклада от инспекции в банки, в които инспекторите действително обръщат внимание на проблема с лимитите за големите експозиции и концентрация. Най-малко в две банки служителите на БНБ са установили сериозни слабости. Към момента на прегледа при една от банките са установени следните проблеми: а) отсъствие на анализ на неформални концентрации, б) голяма част от кредитния портфейл е формирана от кредити за офшорни дружества и за дружества с чуждестранна регистрация или с местна регистрация със собственици с такава регистрация, което сериозно затруднява установяването на свързаност и възникването на концентрации; в) пропуски в контрола и управлението на риска от концентрация. В друг случай инспекторите са установили големи концентрации от експозициите на кредитополучатели, свързани с акционерите на банката⁷⁶, и са стигнали до заключението, че „рискът от концентрация не е приоритет на ръководството на банката“.</p> <p>Въпреки усилията на БНБ налице са все пак някои практически аспекти, които поражда опасения относно ефективността на лимитите за големите експозиции. Развитието на събитията във връзка със срива на КТБ, наблюдавано през лятото на 2014 г., разкрива слабости в надзора, особено в надзора на риска от концентрация и кредитирането на свързани лица в банката (вж. Принцип 20). Освен това, тъй като спазването на лимитите за концентрация на риск е спорно (банките използват няколко стратегии за заобикаляне на регламента за лимитите за големите експозиции и превишават лимита за концентрация на риск, както се вижда от докладите на БНБ), има нужда от още по-засилено наблюдение в тази област от страна на управление „Банков надзор“. Това може да се постигне по различни начини: а) чрез хоризонтална проверка, с която да се гарантира, че неправилните практики не са широко разпространени в банковия сектор, б) издаване на препоръки, и в) прилагане на санкции срещу банките в нарушение (вж. Принцип 11).</p> <p>Разговорът с две водещи компании за външен одит показва, че въпреки положените от БНБ усилия въпросът с лимитите при големите експозиции все още дава основания за притеснения. Проблемът произтича от факта, че банките се затрудняват при определяне на свързаност между икономически свързани клиенти. Освен това отсъствието на прозрачност в структурата на собственост на дружествата (понякога с местоположение в чужбина) размива още повече разбирането за кредитиране на свързани лица, а оттук и за рисковете от концентрации.</p>
--	---

⁷⁴ Съществуващите концентрации на кредитен риск към клиентите, за които екипът от инспектори преценява, че съществуват достатъчно доказателства за свързаност на неформална основа.

⁷⁵ Като част от анализа на кредитния риск рискът от концентрация включва големи експозиции към свързани лица и големи експозиции към групи от контрагенти със сходни характеристики, вероятност за неизпълнение, която зависи от общи фактори като икономически сектор, географско положение, вид на финансовите инструменти и др. Анализът следва да обхваща цялостната дейност и активи на банките (в това число и задбалансовите ангажменти), като бъде отделено конкретно внимание на съвременното установяване на риска от концентрация в банковите и кредитните портфейли. Рейтингът за капиталовата адекватност на банките се определя въз основа на оценката на няколко ключови фактори и критерии, в това число и степента и управлението на риска от концентрация и големите експозиции.

⁷⁶ Общият размер на експозициите на кредитополучателите, свързани формално и неформално с основния акционер, е повече от 60% от капиталовата база.

БЪЛГАРИЯ

	<p>Препоръчва се следното:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Извършване на хоризонтален преглед в целия банков сектор, за да се установи степента на спазване на изискванията във връзка с лимитите при големите експозиции. ○ Банките да получат указания да активизират усилията си за установяване на по-ясно разбиране относно структурата на собственост на техните клиенти. ○ Предприемане на по-решителни мерки за прилагане на по-ефективно спазване на лимитите за концентрации на риск.
Принцип 20	<p>Трансакции със свързани лица. С оглед избягване на злоупотреби във връзка с трансакции със свързани лица⁷⁷ и за справяне с риска от конфликт на интереси надзорният орган изисква от банките да извършват трансакции със свързани лица да извършват трансакции със свързани лица⁷⁸ изключително на принципа на равнопоставеност и независимост на страните; да проследяват тези операции; да предприемат подходящи стъпки за контрол и редуциране на рисковете и да отписват експозициите към свързани лица в съответствие със стандартните политики и процеси.</p>
Основни критерии	
ОК1	<p>Законовите или подзаконовите нормативни актове предвиждат, или надзорният орган разполага с правомощията да дефинира всеобхватно понятието „свързани лица“. Дефиницията визира лицата, посочени в бележка под линия към този принцип. Надзорният орган може да упражни правото си на преценка при прилагане на тази дефиниция според конкретния случай.</p>
Описание и изводи относно ОК1	<p>Българският правен режим не дефинира понятието „свързани лица“ в чист вид. Законът за кредитните институции споменава това понятие косвено като изброява лицата, към която дадена банка може да има експозиции при определени условия, дефинирани в закона. Както се посочва в чл. 45, ал. 1, дадена банка може да създаде експозиции към следните контрагенти:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. администратори на банката; 2. акционери, притежаващи над 10% от акциите с право на глас; 3. акционер, чийто представител е член на управителен или надзорен орган на банката; 4. съпрузи, братя, сестри и роднини по права линия до трета степен, както и други свързани с тях лица; 5. юридически лица, в които посочените в т. 1–4 лица участват; 6. дружества, в които банката или лице по т. 1–4 участват в управлението или имат квалифицирано дялово участие. 7. трети лица, действащи от името на лицата, посочени в т. 1–6.
	<p>Законът за кредитните институции (в допълнителните разпоредби) дефинира „администратори“ като а) член на надзорен или управителен съвет (съвет на директорите) на банката; б) „прокурист“⁷⁹ на банката и всяко лице, чиято длъжност включва изпълнение на функции по ръководство и контрол на оперативни звена, и в) ръководството на специализираната служба за вътрешен контрол. От друга страна, ЗКИ дефинира понятието „икономически свързани лица“, като две или повече лица, които трябва да се разглеждат като носители на общ риск, тъй като са взаимосвързани до степен, в която ако едно от тях има финансови проблеми, по-специално затруднения при финансиране или погасяване на задълженията си, другото или всички останали вероятно също биха имали затруднения за финансиране или погасяване на задълженията си.</p> <p>По смисъла на Регламент ЕС № 575/2013 банките следва също да прилагат определението за група свързани лица (чл. 4, ал. 1, т. 39). Група от свързани лица включва два аспекта: контрол чрез собственост или сходни отношения и икономическа взаимосвързаност⁸⁰. Тези аспекти са описани</p>

⁷⁷ Понятието „свързани лица“ може да включва, наред с другото, дъщерните дружества, филиали, и всяка друга страна (в това число и техните дъщерни дружества, филиали и дружества със специално предназначение), върху които банката упражнява контрол или които упражняват контрол върху банката, основните акционери, членовете на ръководния орган, висшето ръководство и ключовия персонал на банката, техните преки и свързани интереси, членове на семейството в близка родствена връзка, както и съответните лица в свързани дружества.

⁷⁸ Трансакциите със свързани лица включват балансови и задбалансови кредитни експозиции и вземания, както и взаимоотношения от рода на договори за услуги, покупко-продажба на активи, договори за строителство, споразумения за лизинг, трансакции с дериватни инструменти, привлечени средства и отписани кредити. Терминът „трансакция“ следва да се тълкува широко като включва не само трансакции, сключени със свързани лица, но също и ситуации, при които несвързано лице (с което банката има съществуваща експозиция) в последствие става свързано лице.

⁷⁹ „Прокурист“ е лице, действащо от името на двама изпълнителни директори по силата на предоставени му пълномощия.

⁸⁰ Българската народна банка използва също така и други видове отношения, които могат да сигнализират наличие на свързаност. а) кредитополучател,

	<p>по-подробно в насоките на БНБ относно ревизирия режим за големите експозиции.</p> <p>При встъпване в длъжност всеки администратор декларира писмено пред управителния съвет (съвет на директорите) имената и адресите на лицата, които са икономически свързани с него, или членовете на семейството и деловите интереси, които както администратора, така и членовете на семейството му имат с банката към момента на декларацията; при промяна на декларираните обстоятелства, администраторът подава нова декларация до 7 дни от влизане в сила на такава промяна.</p> <p>Оценяваната институция уведоми мисията, че БНБ прилага собствена преценка при използване на дефиницията за свързани лица по време на дистанционните проверки и тези на място. Ако инспекторът прецени, че е налице договор със свързани лица, който укрива фактите, БНБ може да наложи корективни мерки по силата на надзорните си правомощия. Освен това нивото на концентрация при свързани лица се анализира за всеки конкретен случай за всяка банка поотделно в зависимост от нейната дейност и склонност към поемане на риск.</p> <p>Българската народна банка използва различни източници на информация за установяване на свързаност между лицата. Екипът на БНБ има пълен достъп до вътрешните регистри, които банките трябва да поддържат във връзка със свързани лица и кредитирането на свързани лица.</p> <p>Външен публичен източник на информация (напр. търговския регистър, частните доставчици) са също важен информационен източник на данни за корпоративните структури на собственост и евентуална финансова обвързаност. Друг полезен документ е писмото за „свързаност“, подписано от кредитополучателя. Тези аспекти се анализират на място, включително и „неформалната свързаност“ (напр. няколко лица на един и същ адрес). Дирекция „Специален надзор“ към БНБ също отговаря за поддържане на регистър на всички акционери на кредитни и финансови институции, лицензирани или регистрирани от БНБ; извършва още и ежегодна оценка на финансовото състояние и взаимосвързаност на основните акционери, за да установи възможността им да оказват финансова помощ на банката.</p>
ОК2	<p>Законовите, подзаконовите нормативни актове или надзорният орган изискват трансакциите със свързани лица да не се извършват при по-изгодни условия (напр., при оценката на кредита, сроковете, лихвените проценти, таксите, погасителните планове, изискванията по отношение на обезпечението), отколкото съответните трансакции с несвързани контрагенти⁸¹.</p>
Описание и изводи относно ОК2	<p>Както се посочва в ЗКИ, чл. 45 (1), банката може да установи взаимоотношения със свързани лица само въз основа на „единодушно решение на ръководството“. В съответствие с ал. 4 на същия член банките не могат да предоставят облагодетелстващи условия на свързани лица по смисъла на чл. 45, ал. 1. Това включва, наред с другото, събиране на лихви, такси или други дължими плащания, или приемане на обезпечения, които са с по-ниска стойност от изискваните от други клиенти при аналогични случаи. Този аспект се следи от БНБ при проверките на място. Обръща се внимание на ценообразуването на кредитите, евентуално нарушение на периода на отсрочка и на други облагодетелстващи условия.</p>
ОК3	<p>Надзорният орган изисква предварително одобрение от ръководния орган на банката за трансакциите със свързани лица и отписванията на експозиции, превишаващи посочените размери или по друг начин носещи специален риск. Надзорът задължава членовете на ръководния орган, при които е налице конфликт на интереси, да бъдат изключени от процеса на одобрение във връзка с изпълнение и управление на трансакции със свързани лица.</p>

който е доставчик на външни услуги или е контрагент на банката по силата на договор; б) кредитополучатели с общо обезпечение; в) кредитополучатели с общ източник на погашение на дълга; г) кредитополучатели с общ адрес на управление; д) кредитополучатели, чиито одитор е и одитор на банката или ако са били одитирани от същия одитор, одитирал кредитополучателите през последните три години и т.н.

⁸¹ Изключение би могло да бъде уместно по отношение на преференциални условия като част от цялостния пакет от възнаграждения (напр. отпускане на заеми за служителите при изгоден лихвен процент).

БЪЛГАРИЯ

<p>Описание и изводи относно ОКЗ</p>	<p>Както постановява законът, експозициите към свързани лица изискват единодушно решение на ръководството на банката (чл. 45, ал. 1). Нито законодателството, нито БНБ обаче дават определение на понятието експозиции, подлежащи на единодушно решение, както и не предвиждат никакви ограничения в случай на отписвания. Освен това съгласно чл. 51, ал. 4 от ЗКИ администратори с делови интерес в сключването на конкретна трансакция с банката нямат право да участват в преговорите или в обсъждането и решението за сключването ѝ. Законодателството повелява, че при изпълнението на своите функции администраторите и другите служители на банката са длъжни да поставят интересите на банката и на нейните клиенти над своите собствени интереси. Не е ясно обаче дали това гореспоменато ограничение относно „сключването на конкретна трансакция“ се отнася, в случаите на кредити, и за всяко решение/резолуция във връзка с лихвените проценти и погасяването.</p> <p>На практика наличието на облагодетелстващи условия се проверява при проверките на място като инспекторите на БНБ правят преглед на протоколите на съответните кредитни комитети, за да установят дали лица с възможен конфликт на интереси не са участвали в решението.</p>
<p>ОК4</p>	<p>Надзорният орган се уверява, че банките разполагат с политики и процеси за недопускане на лица, които биха могли да се облагодетелстват от трансакцията и/или лица, свързани с такова лице, да участват в процеса на изпълнение и управление на трансакцията.</p>
<p>Описание и изводи относно ОК4</p>	<p>Както бе посочено на мисията, БНБ се уверява, че банките имат политики, които са в съответствие с ОК4, посредством оценката за прилагане на надеждни процедури за корпоративно управление от компетентния орган за управление. Наръчникът за системата за оценка на риска (COP) на БНБ задължава екипа на инспекцията да провери дали корпоративните ценности на банката, обект на прегледа, включват и процедури, които забраняват или строго ограничават конфликта на интереси и преференциалното отношение към свързани лица и други привилегировани лица (с. 66 от Наръчника). Трансакциите, сключени от администратор в нарушение на горните разпоредби, са нищожни и невалидни.</p>
<p>ОК5</p>	<p>Законовите и подзаконовите нормативни актове предвиждат, или надзорният орган има правомощията да определи на обща или индивидуална база, лимити за експозиции към свързани лица, да приспадне тези експозиции от капитала при оценяване на капиталовата адекватност, или да изиска обезпечение за тях. При определяне на лимити за агрегирани експозиции към свързани лица, те са поне също толкова строги, както и тези за единични контрагенти или групи от свързани контрагенти.</p>
<p>Описание и изводи относно ОК5</p>	<p>Има специфични лимити за експозиции към свързани лица. Действащата към момента нормативна уредба ограничава общата експозиция на банката към свързани лица (физически или юридически), които не са кредитна институция или инвестиционен посредник, до 10% от общия „собствен капитал“. Освен това общият размер на всички експозиции на банката към свързани лица не може да надхвърля 20% от собствения ѝ капитал (ЗКИ, чл. 45, ал. 6).</p> <p>Няма изисквания, които позволяват на БНБ да приспада такива експозиции от капитала при оценяване на капиталовата адекватност, или да изиска обезпечение на такива експозиции. Според БНБ обаче в случай на неспазване на изискванията на чл. 45 от ЗКИ и преди изтичане на определения краен срок за привеждане в съответствие БНБ може по презумпция да наложи надзорни мерки по чл. 103 от ЗКИ, и по-конкретно ал. 2, т. 3 (писмена заповед за преустановяване на нарушението), т. 5 (да изиска от банката да държи собствен капитал над задължителния) и т. 20 (да изиска специално провизиране).</p> <p>Следва да се отбележи, че законът посочва и друг вид лимити, относими към този принцип. Определени трансакции със свързани лица изглеждат приемливи при следните условия:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ако размерът на експозиция към лице от посочените в чл. 45 (1) т. 1 до т. 4, (напр. администратори, акционери и техни роднини)⁸² не превишава годишното му възнаграждение; - размерът на експозиция към лице от посочените в чл. 45, ал. 1, т. 2, 3, 5, 6, и 7 (напр. акционери, притежаващи над 10% от акциите с право на глас; акционер, чийто представител е член на управителен или надзорен орган на банката; юридически лица, в които участва администратор или акционер на банката и т.н.) е под 1% от собствения капитал на банката, но не превишава 300 000

⁸² Т. 1 до т. 4 от чл. 45, ал. 1.

ОК6	<p>Надзорният орган преценява дали банките имат политики и процеси за идентифициране на отделните експозиции към свързани лица и трансакциите с тях, и на общия размер на експозициите, и за наблюдението и отчитането им посредством процес на независим преглед на кредитите или одит. Надзорният орган се уверява, че изключения от политиките, процесите и лимитите се докладват на подходящото ниво на висшето ръководство, а при необходимост и на ръководния орган на банката с цел предприемане на своевременни действия. Надзорният орган преценява също дали висшето ръководство следи текущо трансакциите със свързани лица както и дали ръководният орган осъществява надзор над тези трансакции.</p>
Описание и изводи относно ОК6	<p>Българската народна банка се уверява посредством инспекциите на място, че банките имат политики и процедури за идентифициране, наблюдение и отчитане на експозициите към свързани лица пред ръководния орган и висшето ръководство. Тази дейност се извършва като част от оценката на рисковете от концентрация и управлението на банката. Наръчникът за СОР (с. 42) дефинира провежданата от инспекторите комплексна проверка за тази цел, особено при оценяването на кредитните политики и процедури. Преди инспекция екипът от инспектори изисква от банката да предостави в електронна форма копие от регистъра на свързаните лица заедно с всички правила, политики и процедури за управление на кредитната дейност. Екипът на БНБ проверява дали има ясно дефинирани правила и процедури за идентифициране и текущо наблюдение на свързаност (формална и неформална).</p> <p>Специално внимание следва също да се обърне на способността на банката да установи свързаност между клиентите си на ниво делови взаимоотношения, неформални връзки и други фактори, които дават основание тези клиенти да се разглеждат като носители на общ риск за институцията. За целта, инспекторите следва да оценят подхода на ръководството към този въпрос и да преценят дали този подход е формален – следващ само хипотезата за свързаност, описана в нормативната рамка - или са проучени всички значими неформални взаимоотношения и контакти между клиентите. Инспекцията също следва да провери съществуването на хипотези, при които биха могли да възникнат конфликти на интереси.</p> <p>Други свързани с въпроса препратки могат да се открият в Наръчника за ПНПО на БНБ, в който специално внимание следва да се обърне на способността на системата за наблюдение и управление на риска да обхваща рисковете, произтичащи от експозицията на група свързани лица; друг важен елемент е прегледът на риска от концентрация, произтичащ от нараснала експозиция към един контрагент или група свързани лица. За капиталови цели се очаква също, че в рамките на ВААК всяка институция следва да реши дали лимити, формирани въз основа на кредитоспособност, са подходящи за свързани лица.</p>
	<p>Експозициите към свързани лица обаче не изглежда да съставляват неразделна част от прегледите на банката, осъществявани от функцията по вътрешен контрол и ръководството на банката. Наредба №10 за вътрешния контрол и Наредба №7 за управлението на рисковете в банките не споменават нищо за дейностите, отнасящи се до свързани лица. Наръчникът с процедури по банков надзор на БНБ не упоменава нищо по въпроса за свързани лица.</p> <p>Всяка констатация, сочеща възможно заобикаляне на регулацията за експозиции към свързани лица, се подчертава в доклада от инспекцията. Особено внимание се обръща на експозицията с индикации за свързаност с акционерите на банката. При наличие на такива практики, това се отразява като критика към ръководството на банката в Доклада от инспекцията на място, а също и в комплексния рейтинг за ръководството на банката.</p>
ОК7	<p>Надзорният орган получава и преглежда информацията за агрегираните експозиции към свързани лица.</p>

БЪЛГАРИЯ

<p>Описание и изводи относно ОК7</p>	<p>Банките подлежат на задължителна отчетност според предвиденото в ЗКИ. Банките са задължени писмено да уведомят БНБ в рамките на 10 дни от приемане на решенията относно всяка експозиция към свързано лице в съответствие с посоченото в чл.45 (ЗКИ, чл. 71, ал. 1). До края на 2014 г. тримесечните отчетни форми (в съответствие с отменената Наредба № 7 за големите експозиции) е трябвало да бъдат изпращани в БНБ с информация за всички големи експозиции и всички експозиции към свързани лица (според посоченото в чл. 45 от ЗКИ). Гореспоменатата Наредба е отменена и към настоящия момент банките са задължени да подават данни за агрегирани експозиции към свързани лица като използват образците за финансова отчетност по <i>FINREP</i>.</p> <p>След срива на КТБ, БНБ е разработила нови отчетни форми за оповестяване и отчитане на по-широк кръг от свързаност между кредитополучателите. Новите отчетни форми предоставят по-голяма детайлност на данните във връзка с евентуална свързаност между клиентите (напр. общ адрес и общо обезпечение).</p>
<p>Оценка на принцип 20</p>	<p>Несъответствие в голяма степен</p>
<p>Коментари</p>	<p>Оценка на трансакциите със свързани лица се извършва както при проверките на място, така и дистанционно.</p> <p>Текущото наблюдение се осъществява главно чрез отчетни образци. Въпреки че разпоредбите във връзка със свързани лица в ЗКИ, чл. 45 не предвиждат изрично отчетност, БНБ вече от доста време е въвела уведомителен режим. С оглед на последните регулаторни промени, на 24 януари, 2015 г. Българската народна банка е изпратила официално писмо до банките, в което са включени допълнителни детайли с изискване да предоставят същото ниво на детайлност като това от отчетните форми по COREP за големите експозиции. Някои от основните елементи са: наименование, код на юридическото лице (<i>LEI</i>)⁸³, код на контрагента, сектор на дейност на контрагента, кода на стопанската дейност съгласно номенклатурата на <i>NACE</i>, вид на контрагента, брутна експозиция, нетна експозиция след допустимото редуциране на кредитния риск, вид на експозицията - пряка или косвена, балансова или задбалансова и т.н. Отчетен образец <i>F.31</i> дава допълнителни детайли за експозициите към свързани лица (подаването на данни следва правилата на <i>MCC 24</i>)⁸⁴.</p> <p>Размерът на притежаваното дялово участие и функциите, изпълнявани от даден администратор, не са част от редовната отчетност. Въпреки това, информацията за размера на дяловото участие е включена в администрираните от БНБ регистър на кредитните институции, а функциите на администраторите се проверяват при инспекциите на място.</p>
	<p>По време на инспекция на място инспекторите от БНБ обръщат внимание на трансакциите със свързани лица, както е видно от докладите от инспекциите, които мисията разглежда. Съществуват обаче редица въпроси, описани по-долу, които обясняват рейтинга „Несъответствие в голяма степен“, отнасящ се до този основен принцип.</p> <p>Законът за кредитните институции не дефинира видовете трансакции, които е необходимо да се вземат под внимание при оценяване на експозициите към свързани лица. По същество анализираният по-горе чл. 45 включва обширна дефиниция на свързани лица, но не посочва видовете трансакции, които пораждаат експозиции към свързани лица. Препоръчително е да се издадат някои насоки в това отношение в съответствие с бележка под линия 77 към този основен принцип, които да включват изрично в обхвата на трансакциите със свързани лица балансови и задбалансови кредитни експозиции и вземания, както и взаимоотношения (например договори за услуги), покупко-продажба на активи, договори за строителство, споразумения за лизинг, трансакции с дериватни инструменти, привлечени средства и отписани кредити.</p> <p>Оценяващите по Базелските основни принципи за ефективен банков надзор приветстват положените от властите усилия за по-добро управление на въпросите, отнасящи се до свързани</p>

⁸³ Идентификатор на юридическите лица.

⁸⁴ Основната разбивка по видове свързани лица в отчетна форма 31 включва: предприятие майка и субекти със съвместен контрол или значително влияние; дъщерни предприятия и други субекти от същата група; асоциирани предприятия и смесени предприятия; ключови длъжностни лица в институцията или в предприятието-майка; други свързани лица; разбивка по инструменти; информация за разходите и приходите; структура на групата: по отделни субекти и отделни инструменти.

	<p>лица. Дирекция „Специален надзор“ е положила съществени усилия през последните месеци за изясняване на прозрачността на структурите на собственост в банките и установяване самоличността на действителните собственици. Ежегодно се изпращат писма с искане до акционерите (притежаващи над 3% от акциите или правата на глас) да потвърдят информацията за тяхната дейност, вид на инвестициите (акции, облигации) и одитирани финансови отчети. В този смисъл бяха изразени конкретни опасения по отношение на прозрачността в няколко банки, в това число и една от водещите, при която 3 компании с квалифицирани дялови участия се намират в офшорни центрове с неустановен действителен собственик. Мисията бе уведомена, че БНБ е успяла да получи цялата необходима информация във връзка с тези компании и че проблемът с прозрачността на тези банки вече е отпаднал.</p> <p>Факт е, че въпросът със свързаните лица в България през последните години поражда загриженост; сривят на КТБ през 2014 г. разкри, че кредитирането на свързани лица все още съдържа сериозен риск в това отношение. Цялостният външен одит на банката, възложен през юли 2014 г. от българските власти, установи значителни слабости в оповестяването на риск от свързани лица⁸⁵. Сред многобройните проблеми, разкрити от одитора, трансакциите със свързани лица се открояват особено силно. Значителна част от кредитния портфейл показва много голяма свързаност между длъжниците и основните акционери на банката⁸⁶. Самата БНБ извършва оценка на КТБ непосредствено след срива ѝ и посочва, че банката е заобикаляла закона, превишавайки лимитите за кредитиране на свързани лица за един дълъг период от време⁸⁷. Това може да е изолиран случай, но на БНБ се препоръчва да извърши проверка в напречен разрез в целия банков сектор, за да се увери, че експозициите към свързани лица и взаимосвързаността между групи свързани лица са обхванати добре от системите за управление на риска в банките и кредитирането на свързани лица при щателно разглеждане. Като част от такава проверка, екипите от инспектори екипи следва да обърнат особено внимание на паричните потоци между свързаните лица – нещо, което липсва при предходни инспекции в КТБ.</p>
	<p>По време на срещите на оценяващите извън БНБ одиторска фирма сподели, че самата професия одитор е изправена пред трудности при идентифициране на групи свързани дружества, които не са формално свързани помежду си, а са икономически обвързани. Предизвикателството при идентифициране на взаимосвързаност също се свързва най-вече с понятието действителен собственик, което не покрива напълно физическите лица, които са крайните собственици или контролират клиента и/или лицето, от чието име се извършва трансакцията. В доклада си за оценката⁸⁸ от 2013 г. <i>MONEYVAL</i> посочва останалите трудности в това отношение. Препоръчва се на банковия сектор да бъдат предоставени допълнителни указания.</p> <p>Следва да се обмисли преразглеждане на някои законови положения, и по-конкретно да се позволи на външните одитори да докладват за всяко „икономически свързано лице“. Според разговорите с Комисията за публичен надзор над регистрираните одитори (КПНРО), външните одитори не са длъжни да оценяват и докладват икономически зависимости между лица или групи свързани лица.</p> <p>По време на срещите с екипа на БНБ, мисията бе осведомена, че БНБ получава многобройни въпроси от банковия сектор за начина на третиране на определени експозиции за установяване на свързаност между лицата. Освен ЗКИ, не съществува друго вторично законодателство; ето защо БНБ може да реши да издаде насоки с цел предоставяне на допълнителни разяснения по въпроси, които не са достатъчно разписани в закона, като например условията за отписване на трансакции на свързани лица.</p> <p>В заключение, относно трансакциите със свързани лица, пълна ефективност може да бъде постигната само чрез поредица от мерки, които БНБ трябва да вземе под внимание, както следва:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Дефиниране в наредба или в насоки на видовете трансакции, които пораждат експозиции към свързани лица;

⁸⁵ В края на юни 2014 г. експозицията на КТБ към свързани лица възлиза на 33.3% от капиталовата ѝ база – значително нарастване спрямо 3.9%, отчетени в края на 2013 г. Това е резултат от прекласификацията от одитора на значителна експозиция към основния акционер.

⁸⁶ Посредници при кредитирането са били дружества със специална инвестиционна цел, холдингови дружества или подобни субекти.

⁸⁷ Българската народна банка е установила, че чрез използване на различни техники банката е успяла изкуствено да поддържа „високо“ качество на кредитния си портфейл (под 2% коефициент на необслужваните кредити).

⁸⁸ Докладът на *MONEYVAL* за България, септември 2013 г., Четвърти доклад за оценка – Резюме, § 8.

БЪЛГАРИЯ

	<ul style="list-style-type: none"> ○ Засилване на наблюдението на трансакции със свързани лица в целия сектор посредством проверка в напречен разрез; ○ Предоставяне на препоръки към банковия сектор за по-щателно идентифициране на клиентите им до крайния собственик (особено за юридически лица с местоположение в чужбина).
Принцип 21	Държавен и трансферен риск. Надзорният орган се уверява, че банките имат адекватни политики и процеси за своевременно идентифициране, измерване, оценка, наблюдение, отчитане и контрол или за редуциране на държавен риск ⁸⁹ и трансферен риск ⁹⁰ в международната си кредитна и инвестиционна дейност.
Основни критерии	
ОК1	<p>Надзорният орган преценява дали политиките и процесите на банките отделят нужното внимание за идентифициране, измерване, оценка, наблюдение, отчетност и контрол или редуциране на държавния и трансферния риск. Надзорният орган също така констатира дали тези процеси съответстват на рисковия профил, системното значение и склонността към поемане на риск на банката, дали отчитат пазарните и макроикономическите условия и дали дават цялостна картина на експозициите към държавен и трансферен риск.</p> <p>Експозициите (включващи, където е уместно, вътрешногрупови експозиции) се идентифицират, наблюдават и управляват по отделни региони и страни (както и на базата на крайни кредитополучатели / крайни контрагенти). От банките се изисква да наблюдават и оценяват динамиката на държавния и трансферния риск и да прилагат подходящи контрамерки.</p>
Описание и изводи относно ОК1	<p>България няма нормативна уредба за държавен и трансферен риск; все пак банките следва като минимум да спазват изискванията за държавен риск, залегнали в Регламент (ЕС) № 575/2013. Освен това според новите Насоки на ЕБО за ПНПО (публикувани през декември 2014 г.) БНБ е задължена да оценява степента на концентрация на всички видове експозиции към държавен риск, включително държавни експозиции, в сравнение с целия кредитен портфейл на кредитната институция, икономическата мощ и стабилност на държавата на кредитополучателите и тяхната история по отношение на навременно плащане и сериозни случаи на кредитно неизпълнение, риска от други форми на държавна намеса, които биха засегнали съществено кредитоспособността на кредитополучателите, и риска, породен от възможността събитие, засягащо цялата държава, да доведе до кредитно неизпълнение от страна на голяма група длъжници. Съгласно същите насоки на ЕБО, БНБ трябва в бъдеще да оценява също и трансферния риск, свързан с презгранично кредитиране в чуждестранна валута, за значителни презгранични кредити и експозиции в чуждестранна валута.</p> <p>Както бе посочено на мисията, държавният риск обикновено се оценява при редовните инспекции на място <u>като част от кредитния риск</u> поради липсата на дейности в чужбина или като част от оценяването по ВААК.</p> <p>Банките в България обикновено нямат разгърнати презгранични дейности, но повечето дъщерни банки имат презгранични експозиции. В това отношение БНБ регистрира значителен спад през 2015 г. във връзка с гръцките банки. Заслужава внимание фактът, че БНБ предприема някои мерки, за да подложи всички банки с експозиции към Гърция (клонове и дъщерни дружества на гръцки банки) на стриктно наблюдение и на един вид защита на активите поради икономическата ситуация в изпращаната държава. Българската народна банка е дала на въпросните институции следните указания: 1) да поддържат високоликвидни активи в размер на 30% от привлечените средства от некредитни и нефинансови институции, предприятия и физически лица в допълнение към минималните резерви в размер на 20% при БНБ; 2) забрана да поддържат големи салда в банката майка и нейната група и да инвестират в ценни книжа на емитенти с неинвестиционен рейтинг; 3) да</p>

⁸⁹ Държавният риск е рискът от експозиция към загуба, породена от събития в чужда държава. Понятието е по-широко от суверенен риск, тъй като обхваща всички форми на кредитна или инвестиционна дейност към/с физически лица, фирми, банки или правителства.

⁹⁰ Трансферен риск е рискът кредитополучателят да не може да конвертира местната парична единица във валута и по този начин да извърши плащания за обслужване на дълга си в чуждестранна валута. Рискът обичайно произтича от валутни ограничения, наложени от правителството в страната на кредитополучателя. (Еталонен документ: *Документ на МВФ – Ръководство по статистика на външния дълг за изготвящите статистика лица и ползвателите*, 2003 г.)

	<p>гарантират функционалната си независимост от банката майка; и 4) да предоставят ежедневни отчети на БНБ.</p> <p>Според водеща компания за външен одит, с която мисията проведе разговори, ситуацията с гръцките банки в България е обект на „добро наблюдение“ от страна на БНБ. Среци с най-големите гръцки дъщерни банки в България също потвърдиха това становище. Гръцките банки все още подават ежедневни отчети на БНБ по-конкретно за ликвидната си позиция.</p> <p>Това прави и една банка с много голяма експозиция към своята компания майка в Унгария, която предизвиква сериозно безпокойство от страна на БНБ, но институцията също е под стриктно наблюдение.</p>
ОК2	Надзорът установява дали стратегиите, правилата и процедурите за управление на държавния и трансферния риск в банките са приети от ръководния орган на банката и дали този орган извършва надзор върху управлението по начин, който гарантира, че правилата и процедурите са прилагани ефективно и са напълно интегрирани в общия процес на управление на рисковете от страна на банките.
Описание и изводи относно ОК2	В правната рамка на България няма изрично изискване ръководният орган на банката да приема стратегии и политики относно държавния и трансферния риск. Тези задължения обаче се съдържат имплицитно в изискванията на Наредба № 7 (2014) за организацията и управлението на рисковете в банките. Вътрешният наръчник за СОР също посочва задължението на ръководството на банката да упражнява ефективен контрол върху <u>цялостната дейност</u> на институцията. Мисията беше уведомена, че надзорниците проверяват вътрешната политика и валутните лимити като част от своите инспекции на място, по-специално в големите банки.
ОК3	Надзорът установява дали банките имат информационни системи, системи за управление на риска и системи за вътрешен контрол, които своевременно и точно обобщават, наблюдават и отчитат държавните експозиции и гарантират спазването на установените лимити за експозиции към държавен риск.
Описание и изводи относно ОК3	<p>Във Вътрешния наръчник за ВААК няма специални разпоредби, които засягат конкретно държавния и трансферния риск. Това е предвидено в общия процес, в който за всеки идентифициран значим риск банките следва:</p> <p>1) да имат отделен процес на управление на риска (идентифициране, измерване, наблюдение и управление) от гледна точка на методология, процедури и ИТ спомагателни системи; 2) да имат методология за управление на риска, с която да се установява подходяща система от лимити, както и други подходи, използвани за редуциране на риска. Тази система следва да отразява склонността на банките към риск и да бъде широкообхватна; 3) да извършва самооценка на степента, в която тези политики действително отразяват процеса на вземане на решения в сферата на управлението на риска; и 4) да представят определени редовни и специални доклади на ръководството на банката.</p> <p>Мисията бе уведомена, че при инспекциите на място БНБ установява дали банките имат информационни системи, системи за управление на риска и системи за вътрешен контрол, които гарантират ефективното наблюдение и своевременното отчитане на експозиции към държавен риск, както и съответствието с лимитите за експозиции към държави.</p>
ОК4	<p>Съществува надзорно наблюдение върху формирането на подходящи провизии срещу държавен и трансферен риск. В това отношение са разработени различни международни практики и всички те са приемливи, докато водят до рисковобазирани резултати. Те включват:</p> <p>а) Надзорът (или някой друг официален орган) взема решение за подходящото минимално провизиране чрез редовно определяне на фиксирани проценти за експозиции към всяка държава, като взема предвид преобладаващите условия. Надзорът прави преглед на равнищата на минимално провизиране, когато е необходимо.</p>

БЪЛГАРИЯ

	<p>б) Надзорът (или някой друг официален орган) редовно определя процентни диапазони за всяка държава, вземайки предвид преобладаващите условия, и според тези диапазони банките могат да вземат решение какви провизии да приложат за отделните експозиции. Надзорът прави преглед на процентите диапазони за целите на провизирането, когато е необходимо.</p> <p>в) Самата банка (или друг орган, например асоциацията на банките в страната) определя проценти или насоки, или дори взема решение за подходящото провизиране на всеки отделен кредит. След това адекватността на провизирането ще бъде оценявана от външен одитор и/или от надзора.</p>
Описание и изводи относно ОК4	<p>От банките се изисква последователно да оценяват рисковете си и да поддържат резервни средства за тяхното покриване. В настоящата регулаторна и отчетна рамка няма изрични изисквания за провизиране срещу трансферен риск. Държавният риск се измерва съгласно разпоредбите на Регламент (ЕС) №575/2013 във връзка с експозициите към правителства и централни банки. Всяка банка следва да прави обезценки и провизии съгласно МСС 36, 37 и 39. Освен това БНБ отблизо следи вътрешногруповите вложения и трансфери към други свързани чуждестранни лица. В случаи на значителни изходящи потоци от ликвидност се предприемат корективни мерки.</p>
ОК5	<p>Надзорът изисква от банките да включат подходящи сценарии в своите програми за стрес тестове, които да отразяват анализа на държавния и трансферния риск за целите на управлението на риска.</p>
Описание и изводи относно ОК5	<p>Съгласно Вътрешния наръчник за ВААК банките следва да извършват оценка на отражението на външни фактори върху равнищата на капитала им и върху експозициите им към отделните рискове на базата на различни стрес тестове. Ръководството на институцията следва да приеме подробна методология за цялостната рамка на стрес тестовете. Следва да се отбележи, че БНБ е издала Указания за извършване на стрес тестове, посредством които банките, провеждащи дейността си в повече от една държава, следва да извършат стрес тест на равнище структурна единица във всеки географски регион, индустриален сектор или група дейности. Независимо от това в Указанията на БНБ за извършване на стрес тестове няма конкретно изискване относно сценариите, което да отразява държавния и трансферния риск.</p>
ОК6	<p>Надзорът редовно получава и преглежда своевременно достатъчна информация за държавния и трансферния риск за банките. Той също така има правомощието да получава допълнителна информация, ако това е необходимо (например в кризисни ситуации).</p>
Описание и изводи относно ОК6	<p>Понастоящем основният източник на информация за държавния риск е Общата рамка за отчитане (COREP), образец С.09.03. Българската народна банка получава от банките на тримесечна база отчетна информация за капиталовите изисквания за държавен риск и за експозицията към валутен риск. Тези отчети съдържат подробна информация за балансови и задбалансови експозиции по видове длъжници (правителство, банков сектор, други), държава, валута и т.н. Българската народна банка редовно проверява точността на тези отчети и ги анализира за равнища на значителни отклонения и трендове.</p>
Оценка на принцип 21	<p>Несъответствие в голяма степен</p>
Коментари	<p>Оценяващите намериха някои недостатъци в режима за държавен и трансферен риск.</p> <p>България няма нормативна уредба за държавен и трансферен риск; банките следва да спазват изискванията за държавен риск, залегнали в Регламент (ЕС) № 575/2013, но по мнението на оценяващите това не е достатъчно.</p> <p>Както бе отбелязано по-горе, БНБ е издала Указания за извършване на стрес тестове, посредством които банките, провеждащи дейността си в повече от една държава, следва да извършат стрес тест на ниво структурна единица във всеки географски регион, индустриален сектор или група дейности. Според становището на оценяващите това не е достатъчно. Банките следва да извършват стрес тестове за държавен риск в добавка към стрес теста по местоположение, а също така да извършват стрес тестове за трансферен риск.</p> <p>Също така изглежда, че Насоките на ЕБО за ПНПО, в съответствие с които надзорните органи следва да оценяват степента на концентрация на всички видове експозиции на държавен риск, все още предстои да бъдат приложени. Предвиден е преглед на вътрешния наръчник на БНБ за ПНПО, но той още не е приключил. Според надзорните органи въпросът за държавния риск е обсъждан главно на ниво група по време на заседанията на надзорните колегии.</p>

	<p>И накрая, в правната рамка на България няма изрично изискване ръководният орган на банката да приема стратегии и политики относно държавния и трансферния риск, независимо че тези задължения са обхванати от изискванията за общото управление на рисковете в банките.</p> <p>Препоръки:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Да бъде приета нормативна уредба за държавен и трансферен риск. • Държавният и трансферният риск да се включат при провеждането на стрес тестове. • Да се прилагат Насоките на ЕБО за ПНПО, за да се гарантира надеждно и своевременно покритие на държавния риск.
Принцип 22	Пазарен риск. Надзорът установява дали в банките се осъществява адекватен процес на управление на рисковете, който взема предвид склонността на банките да поемат риск, рисковия им профил, както и пазарните и макроикономическите условия и риска от значително намаляване на ликвидността на пазара. Това включва пруденциални правила и процедури за идентифициране, измерване, оценяване, наблюдение, отчитане и контрол или за своевременно редуциране на пазарните рискове.
Основни критерии	
OK1	<p>Законовите, подзаконовите нормативни актове или надзорът изискват от банките да осъществяват подходящ процес на управление на пазарния риск, който дава изчерпателна информация за експозицията към пазарен риск за банките. Надзорът установява дали тези процеси съответстват на склонността към поемане на риск, рисковия профил, системното значение и капитала на всяка банка; вземат предвид пазарните и макроикономическите условия и риска от значително намаляване на пазарната ликвидност; ясно формулират ролите и отговорностите за идентифициране, измерване, наблюдение и контрол върху пазарния риск.</p>
Описание и изводи относно OK1	<p>Стандартите и изискванията за пазарен риск са залегнали в Наредба № 7 на БНБ за организацията и управлението на рисковете в банките. В Наредбата наред с другото са заложени изискванията за организацията и управлението на рисковете в банките; критериите, които трябва да бъдат изпълнени във връзка с политиките за управление на рисковете в банките; и за контрола върху рисковете и процесите за поддържане на вътрешен капитал, който да е адекватен за покритие на тези рискове.</p> <p>Съгласно Наредба № 7 (Глава III, Раздел III. Пазарен риск) банките следва да прилагат правила и процедури за идентифициране, измерване и управление на всички значими източници на пазарни рискове и на тяхното въздействие. Банките също така следва да имат адекватен вътрешен капитал, за да покриват пазарни рискове, за които не се прилагат капиталови изисквания по член 92 от Регламент (ЕС) № 575/2013. В член 13, алинеи 2 и 3 са залегнали допълнителни изисквания относно позиционния риск и вътрешния капитал за покриване на риска от загуба, съществуващ между момента на началното поемане на ангажимент и следващия работен ден.</p> <p>Глава IV от Наредба № 7 засяга вътрешните подходи за изчисляване на капиталовите изисквания за кредитен и пазарен риск. Понастоящем в България няма банка, която да използва вътрешен подход за пазарен риск.</p> <p>Както е отбелязано по-горе в Основен принцип 17 за кредитния риск, основните изисквания за банките във връзка с управлението на техните рискове са залегнали в ЗКИ, член 73, алинея 1, точки 4–7, и член 73а, алинеи 1 и 2. Законът за кредитните институции изисква ръководният орган на всяка банка да приеме и периодично да актуализира в съответствие с най-добрите международно признати практики за корпоративно управление на банки: стратегиите и политиките за поемане, управление, наблюдение и редуциране на рисковете, на които е или може да бъде изложена банката, включително рисковете, породени от макроикономическата среда, в която тя функционира в съответната фаза на икономическия цикъл; реда за изготвяне и обхвата на управленската информация; организацията на оперативния контрол, включително правилата и процедури по одобряване, изпълнение и отчитане на операциите; вътрешните правила и процедури за ефективността на управлението и системите за контрол върху риска и за докладване на установените слабости в организацията и дейността на структурните звена.</p>

БЪЛГАРИЯ

	<p>Съгласно ЗКИ банките трябва текущо да изграждат надеждни, ефективни и цялостни стратегии и процеси, за да оценяват и поддържат размера, видовете и разпределението на вътрешния капитал, който смятат за адекватен за покриване на характера и степента на рисковете, на които са или могат да бъдат изложени. Стратегиите и процесите подлежат на редовен вътрешен преглед с цел да се гарантира, че те продължават да бъдат всеобхватни и пропорционални на характера, мащаба и сложността на дейността на банките. При положение че падежът на късата позиция настъпва преди този на дългата, банките следва да предприемат мерки срещу риска от недостиг на ликвидност.</p> <p>Българската народна банка е издала свое Указание за управлението на лихвения риск в банковия портфейл въз основа на съответните насоки на КЕБНО (сега ЕБО).</p> <p>По отношение на валутния риск следва да се отбележи, че България е в режим на паричен съвет, според който българският лев е фиксиран към еврото (1.95583 лв. = 1 евро). За кредитните институции, опериращи в България, рисковете при валутни трансакции възникват при експозиции, деноминирани във валути, различни от еврото.</p> <p>Като цяло капиталовите изисквания за покриване на пазарни рискове представляват относително нисък процент от общия размер на капиталовите изисквания за банките в България. Експозициите на банките към пазарен риск са ниски или средно ниски в зависимост от размера и дейностите на банката. Основните инструменти, използвани от банките в България, включват: лихвоносни инструменти; капиталови инструменти; държавни облигации и валутни сделки.</p> <p>По правило системите на банките за вътрешно управление и контрол върху рисковете са обект на редовен преглед и оценка при инспекциите на място.</p>
<p>ОК2</p>	<p>Надзорът установява дали стратегиите, правилата и процедурите за управление на държавния и трансферния риск в банките са приети от ръководния орган и той извършва надзор върху управлението по начин, който гарантира, че правилата и процедурите са прилагани ефективно и са напълно интегрирани в общия процес на управление на рисковете от страна на банките.</p>
<p>Описание и изводи относно ОК2</p>	<p>Съгласно Наредба № 7, член 12 (в Раздел III. Пазарен риск) от банките се изисква да прилагат правила и процедури за идентифициране, измерване и управление на всички съществени източници на пазарни рискове и на тяхното въздействие. Въз основа на банковите стратегии и планове за развитие в областта на риска инспекцията на място бива информирана за целите на банката по отношение на пазарния риск. Провежданите инспекции на място са основното средство за проверка, дали ръководният орган на банката е приел политика за пазарния риск, и за оценка, дали правилата и процедурите са прилагани в съответствие с политиката. Инспекциите на място проверяват дали банката има вътрешна организация и адекватна система за отчитане, която позволява на висшето ръководство и на ръководния орган да наблюдават риска, резултатите и позициите на банката; оценяват рисковия ѝ профил и се уверяват, че приетите писмени указания се спазват. При инспекциите на място БНБ проверява дали рискът и позициите на банката, резултатите (печалби или загуби), както и стойността на финансовите инструменти, са докладвани редовно на съответния комитет за управление на риска и на ръководния орган.</p> <p>Инспекцията на място за пазарен риск включва преглед на политиката и на указанията за управление на риска, оценка на съществуващите рискови позиции и експозиции и на организацията на банката, включително разделението на служебните задължения, вътрешните контроли и преоценките. Екипът, извършващ инспекцията на място, следва да провежда срещи с член на ръководния орган на банката, отговарящ за пазарния риск, с вътрешните одитори, с фронт и бек офиса, със звеното за управление на активите и пасивите и с екипа за управление на риска. Инспекциите на място също така проверяват системата за контрол върху набора от пазарни лимити за инструменти, позиции, сделки и за евентуално нарушаване на лимитите. Екипът инспектори може да проверява дали са спазени лимитите (както вътрешните, така и наложените от надзора). Инспекцията на място може също така да включва проверка и оценка на ВААК на банката по отношение на пазарния риск. Разпределението на позициите в търговския и в банковия портфейл на банката също е обект на обсъждане във връзка с проверката на ВААК в областта на пазарния риск – макар че трябва да се отбележи, че само една банка надхвърля минималния лимит за наличие на търговски портфейл.</p> <p>Макар че БНБ не разполага с ресурси за отделен експерт по пазарен риск, във всяка инспекция на място е включен един член, който има по-голяма специализация в областта на пазарния риск.</p>

ОКЗ	<p>Надзорът установява дали чрез правилата и процедурите си банките са установили подходяща и правилно контролирана среда за управление на пазарния риск, която включва:</p> <p>а) ефективни информационни системи за точно и своевременно идентифициране, обобщаване, наблюдение и докладване на експозициите към пазарен риск пред ръководния орган и пред висшето ръководство на банката;</p> <p>б) подходящи лимити за пазарен риск, които са съобразени със склонността към поемане на риск, рисковия профил и капитала на банката и със способността на ръководството да управлява пазарния риск и които също така са добре известни и редовно съобщавани на съответните служители;</p> <p>в) процеси на извънредно проследяване и докладване, които гарантират, че висшето ръководство или ръководният орган на банката при необходимост ще извършат бързи действия на подходящо равнище;</p> <p>г) ефективни контроли при използването на модели за идентифициране и измерване на пазарния риск и установяване на лимити; и</p> <p>д) надеждни правила и процедури за разпределение на експозициите в търговския портфейл.</p>
Описание и изводи относно ОКЗ	<p>Оценяването на банковата политика на проследяване и контрол на средата за управление на пазарния риск се осъществява главно чрез инспекцията на място, която включва преглед на протоколите на ръководния орган на банката и на протоколите на съответните комитети. От инспекторите се очаква да извършват преглед на текущите отчети за експозициите към пазарен риск и за финансовите резултати от търговски и пазарни преоценки и операции по отношение на честота и точност на отчитането не само пред ръководния орган или пред висшето ръководство на банката, но също така и пред компанията майка. Банката следва да бъде в състояние да обясни необичайно големи дневни печалби или загуби предвид размера на своите позиции. В хода на прегледа на протоколите от заседанията на ръководния орган банката се взема под внимание не само точността на информацията, но и това, дали въз основа на нея се вземат решения както при благоприятни, така и при неблагоприятни пазарни обстоятелства, и какво е естеството на тези решения. По време на инспекцията на място се оценява целесъобразността на лимитите с оглед на операциите, рисковия профил и равнището на капитала на банката. В случай на нарушаване на установените лимити се очаква инспекторите да изискат допълнителна информация. В някои случаи документацията за трансакциите и операциите се изисква от бек офиса и от звеното за управление на активите и пасивите.</p> <p>Както бе отбелязано по-горе, разпределението на търговски и банков портфейл съществува само в една банка. Независимо от това се изисква съответният екип от инспектори да направи оценка на банковите правила и процедури за разпределение на позициите в търговския портфейл и да се увери, че банката провежда на практика тези политики и спазва стандартите за разпределение, залегнали в Регламента за капиталовите изисквания (РКИ, членове 102–106). Валутният и стоковият риск, както и всички други пазарни рискове в търговския портфейл се проследяват посредством капиталовите изисквания, залегнали в РКИ, така че БНБ може да установява дали степента им се повишава и дали е необходим по-близък надзор. По време на извършване на оценката нивата на тези видове пазарен риск – както бе отбелязано по-горе – бяха много ниски.</p> <p>Вж. също ОК1 и ОК2.</p>

БЪЛГАРИЯ

<p>ОК4</p>	<p>Надзорът установява дали съществуват системи и контроли, които гарантират, че банките периодично извършват преоценка на позициите по пазарна стойност. Той установява също така дали всички трансакции се включват своевременно и дали оценяването се извършва с помощта на последователни и пруденциални практики и въз основа на надеждни пазарни данни, потвърдени от структурни звена, функционално независими от звеното, поемащо риска (при липса на пазарни цени се използват модели, приети в банката или в сектора). Доколкото банката се опира на моделиране за целите на оценяването, от нея се изисква да гарантира, че моделът е утвърден от структурни звена, функционално независими от звеното, поемащо риска. Надзорът изисква от банките да установят и да поддържат правила и процедури за извършване на корекции в оценката на позиции, които не могат по друг начин да получат пруденциална оценка, включително концентрирани, по-слабо ликвидни и нетъргувани позиции.</p>
<p>Описание и изводи относно ОК4</p>	<p>Българската народна банка изисква от банките да установят подробни правила и процедури за цялостното управление на своите пазарни дейности. Това включва: системи и контроли, методи и модели за оценяване и т.н. Качеството на системите и контролите се удостоверява от инспекторите, които отправят при необходимост подходящи изисквания и препоръки.</p> <p>От системите за управление на риска се изисква да покриват всички значими рискове за кредитните институции и да отговарят на набор от стандарти за качество, включващи установяването на специализирано звено за контрол върху риска, което е независимо от функционалното звено за търговия; ръководният орган следва да бъде активно включен в процеса на контрол върху риска чрез преглед на дневните доклади, подготвени от звената за контрол върху риска; звеното за вътрешен одит провежда преглед на системата за управление на риска, и т.н.</p> <p>Инспекциите на място са основното средство, използвано от БНБ за утвърждаване на банковите правила и процедури за корекции при преоценка на по-слабо ликвидни позиции, както и на позиции по пазарна стойност. Българската народна банка прави преглед на писмените процедури на банките и ги обсъжда с отговорните служители с цел да се прецени дали те гарантират пруденциално и надеждно оценяване, което да бъде използвано както в докладите до ръководния орган на банката, така и във финансовите отчети. Българската народна банка също така взема предвид всички бележки, направени от вътрешния или външния одитор в одиторските доклади.</p> <p>По време на извършване на оценката банките, опериращи в България, не са много активни в търговските операции и преобладаващият компонент в техните портфейли са българските държавни облигации.</p> <p>Дериватите обикновено са ограничени и се използват само за хеджиране. Общо взето, пазарните рискове в банките са сведени главно до лихвения риск. Рискът, свързан с капиталови инструменти и валутният риск са ниски, а стоковият риск е пренебрежимо малък.</p> <p>Според наблюденията на БНБ честото преоценяване поставя предизвикателства пред банките, тъй като обемите, търгувани на борсата, са малки и цените за деня невинаги са налични, а българският държавен дълг фактически не се търгува на борсата.</p> <p>За дъщерните банки на банки от ЕС е типично да използват модели на банката майка (например модели „стойност под риск“) и в тези случаи банките също така обичайно търсят мнението на надзора в БНБ, макар че, както бе посочено по-горе, тези модели не се използват за изчисляването на регулаторния капитал, тъй като нито една банка няма признати вътрешни модели за изчисляване на капиталови изисквания за пазарен риск.</p> <p>Българската народна банка от своя страна има за задача да гарантира, че моделът на банката майка е използван активно и пълноценно в местните условия. За БНБ също така е важно да се увери, че дъщерната банка не използва модела на банката майка просто като обект на изследване.</p>
<p>ОК5</p>	<p>Надзорът установява дали банките поддържат подходящи нива на капитала срещу неочаквани загуби и извършват подходящи корекции в оценките при несигурност в определянето на справедливата стойност на активи и пасиви.</p>

Описание и изводи относно ОК5	<p>Наредба № 7 (член 13, алинея 1) изисква от банките да поддържат адекватен вътрешен капитал, за да покриват пазарни рискове, за които не се прилагат капиталови изисквания по член 92 от Регламента.</p> <p>В съответствие с това в хода на инспекцията на място БНБ проверява веднъж годишно ВААК, за да оцени дали банката поддържа подходящи нива на капитала срещу неочаквани загуби, свързани с пазарен риск и извършва подходящи корекции на оценките при несигурност в определянето на справедливата стойност на активи и пасиви.</p> <p>Инспекциите на място в областта на пазарния риск обикновено се провеждат на всеки 2–3 години в съответствие с рисковобазирания подход.</p>
ОК6	Надзорът изисква от банките да включат експозициите към пазарен риск в своите програми за стрес тестове за целите на управлението на риска.
Описание и изводи относно ОК6	<p>Стрес тестовете на банките са обект на преглед от страна на БНБ съгласно ПНПО. Българската народна банка оценява рисковете, разкрити при стрес теста, като взема предвид характера, мащаба и сложността на дейността на банката (ЗКИ, член 79в, алинеи 1 и 3 и Наредба № 7, член 23, точки 2 и 4). Затова съгласно принципа на пропорционалността пазарният риск трябва да бъде включван в стрес тестовете на банките като значим риск.</p> <p>Освен това БНБ е приела насоките на ЕБО за стрес тестовете. Указанията за извършване на стрес тестове в рамките на ПНПО определят обхвата им, калибрирането, честотата, качеството на данните и информационната система, ролята на ръководството на банката, канала за отчитане на резултатите и за прегледа, актуализирането на методологията на стрес тестовете и други. Българската народна банка отново използва своята практика за провеждане на инспекции на място, за да потвърди, че подходите в правилата и процедурите за управление на риска са интегрирани и резултатите се вземат предвид от ръководството на банката в стратегията на банката за поемане на рискове.</p>
Оценка на принцип 22	Съответствие
Коментари	<p>Пазарният риск не е важен фактор в рисковия профил на банковата система. Важно е обаче да не се подценява значимостта на този рисков елемент. Докато например само една банка има достатъчно голям търговски портфейл, така че да е длъжна да изчислява капиталови изисквания за пазарен риск, и няма банка с одобрен вътрешен модел за пазарен риск за целите на капиталовата адекватност, въведени са модели, използвани за целите на управлението на дейността и на риска, и за БНБ е важно да е в състояние да се ангажира дейно заедно с банките и да подлага на изпитание структурата, спецификациите, управлението и използването на такива модели. Понастоящем равнището на уменията и познанията на служителите в БНБ относно пазарния риск изглежда достатъчно за текущите нужди. Макар че БНБ не разполага с ресурси за отделен експерт по пазарен риск и тъй като пазарът ще се развива, ако дори една банка настоява за подход за вътрешно моделиране, такава специализация ще бъде необходима.</p>
Принцип 23	<p>Лихвен риск в банковия портфейл. Надзорът установява дали банките имат адекватни системи за своевременно идентифициране, измерване, оценка, наблюдение, отчитане и контрол или за редуциране на лихвения риск⁹¹ в банковия портфейл. Тези системи вземат предвид склонността за поемане на риск и рисковия профил на банката и пазарните и макроикономическите условия.</p>
Основни критерии	

⁹¹ Във връзка с този принцип „лихвен риск“ се отнася за лихвения риск в банковия портфейл. Лихвеният риск в търговския портфейл е разработен в Принцип 22.

БЪЛГАРИЯ

<p>OK1</p>	<p>Законовите, подзаконовите нормативни актове или надзорът изискват от банките да имат подходяща стратегия за управление на лихвения риск и рамка за управлението на лихвения риск, която предоставя изчерпателна представа за лихвения риск за банките. Това включва правила и процедури за идентифициране, измерване, оценяване, наблюдение, отчитане и контрол или за редуциране на значими източници на пазарен риск. Надзорът установява дали стратегията, правилата и процедурите на банката са съобразени със склонността към поемане на риск, рисковия профил и системната значимост на банката, вземат предвид пазарните и макроикономическите условия и редовно се преразглеждат и подходящо се коригират, когато е необходимо, при промяна в рисковия профил на банката и в динамиката на пазара.</p>
<p>Описание и изводи относно OK1</p>	<p>Българската народна банка е издала свое Указание за управлението на лихвения риск в банковия портфейл въз основа на Насоките относно техническите аспекти за управлението на лихвения риск, издадени от КЕБНО (сега ЕБО). Документът разписва технически указания, приложими за измерването и управлението на лихвения риск в банковия портфейл. Той поставя ударението върху инструкции на високо ниво, някои от които са предназначени за институциите (както кредитни институции, така и инвестиционни фирми), а други за надзорниците. Документът поначало не предоставя подробни указания за това, кога и как да бъдат използвани или разработвани количествени средства и модели.</p> <p>Съгласно един от принципите, свързани с лихвения риск в банковия портфейл (<i>IRRBB</i>) – <i>IRRBB4</i>, от Указанието за управление на лихвения риск в банковия портфейл (прието от БНБ) банките следва да разполагат с добре обоснована, строга и разписана политика по всички въпроси, които са важни при отделните обстоятелства.</p> <p>Според принцип 1 в Приложение 1 на Указанието за управление на лихвения риск в банковия портфейл: Ръководният орган на банката следва да одобри стратегии и правила за управление на лихвения риск и да се увери, че ръководните лица предприемат необходимите стъпки за наблюдение и контрол на този риск в съответствие с одобрените стратегии и правила. Ръководният орган следва да бъде редовно информиран за експозицията към лихвен риск на банката, за да прецени наблюдението и контрола на този риск съобразно собствените си указания за приемливите нива на лихвен риск. Като част от процеса на ВААК ръководният орган периодично прави преглед също така и на правилата и процедурите за управление на лихвения риск в банковия портфейл (ВУ 6, Указание относно ПНПО).</p> <p>Общата рамка относно лихвения риск в банковия портфейл се основава на издаденото от БНБ по Указание за управление на лихвения риск в банковия портфейл по Втори стълб.</p> <p>Българската народна банка също така е разработила допълнително практическо указание за ВААК, в което са заложили подробни изисквания относно лихвения риск в банковия портфейл, например:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Банките следва да поддържат ясно дефинирани правила и процедури за активно управление на лихвения риск в банковия портфейл. • Банките имат две възможности да направят оценка на необходимия вътрешен капитал за лихвения риск в банковия портфейл: • Преценка за необходимия вътрешен капитал за лихвен риск въз основа на изчисляването на потенциалната загуба, причинена от паралелна промяна от 200 базисни точки в кривата на доходност. Методът за изчисляване е описан подробно в издаденото от БНБ Указание за управление на лихвения риск в банковия портфейл. • Прилагане на собствена методология от страна на банката за оценка на необходимия вътрешен капитал за лихвен риск (например <i>VaR</i> или <i>PV</i>). Банките следва да предоставят аргументи, че методът е подходящ за естеството и за целите на управлението на лихвения риск. <p>Съответствието с горепосоченото Указание е обект на редовно наблюдение главно чрез провеждането на инспекции на място и отчасти чрез дистанционен анализ на изискваните информация и данни.</p> <p>Както в много сфери на рисковия профил, трябва да се направи общо разграничение между дъщерните банки от ЕС и банките с местни собственици. Местните банки са склонни да използват относително опростен подход за установяване на несъответствия, докато дъщерните банки могат да си служат с по-усложнени техники, произтичащи от политиката на групата.</p>

ОК2	Надзорът установява дали стратегията, правилата и процедурите за управлението на лихвения риск са били приети и редовно са били обект на преглед от ръководния орган на банката. Надзорът установява също така дали висшето ръководство гарантира, че стратегията, правилата и процедурите са разработени и прилагани ефективно.
Описание и изводи относно ОК2	Указанието (вж. ОК1) постановява, че ръководството на банката трябва да приеме политика относно лихвения риск, която включва основна стратегия, правила и процедури. От висшето ръководство се изисква да разработи и да прилага подробна стратегия, правила и процедури, при редовните инспекции на място от надзорния орган. Практическите констатации се извършват в процеса на инспекциите на място.
ОК3	<p>Надзорът установява, че с правилата и процедурите си банките са установили подходяща и правилно контролирана за лихвен риск среда, включваща:</p> <p>а) всеобхватни и подходящи системи за измерване на лихвения риск;</p> <p>б) редовен преглед и независимо (вътрешно или външно) валидиране на всички модели, използвани от функционалните звена, натоварени със задачата да управляват лихвения риск (ключително преглед на допусканията на основния модел);</p> <p>в) подходящи лимити, приети от ръководния орган и висшето ръководство на банката, които са съобразени със склонността към поемане на риск, рисковия профил и капитала на банката и са добре известни и редовно съобщавани на съответните служители;</p> <p>г) процеси на извънредно проследяване и докладване, които гарантират, че висшето ръководство или ръководният орган на банката при необходимост ще извършва бързи действия на подходящо равнище; и</p> <p>д) ефективни информационни системи за точно и своевременно идентифициране, обобщаване, наблюдение и докладване на експозициите към лихвен риск пред ръководния орган и пред висшето ръководство на банката.</p>
Описание и изводи относно ОК3	<p>Както бе отбелязано в ОК1 и ОК2, Указанието за управление на лихвения риск в банковия портфейл по Втори стълб и практическото указание за ВААК, издадени от БНБ, предоставят всеобхватен и детайлен набор от изисквания по отношение на лихвения риск. От системата на банката за измерване на риска се очаква:</p> <ul style="list-style-type: none"> • да отчита всички съществени лихвени рискове за банката, пораждани от активи, пасиви и от задбалансови позиции; • да включва параметри и допускания, които са потвърдени, подходящо документирани и са обект на периодичен преглед с оглед на своята целесъобразност; • да описва лихвения риск под формата на колебания както на дохода от лихви, така и на настоящата стойност на капиталовите инструменти; • да отчита всички съществени видове лихвен риск; • да покрива всички позиции, чувствителни към лихвен риск. <p>От висшето ръководство се изисква да предоставя и да прилага система от лимити и да проследява изключенията от тях. Целта на управлението на риска е да задържа лихвения риск за банката в рамките на определени параметри, установени от самата банка, в случай на няколко възможни изменения на лихвените проценти. Това изисква установяването на система от лимити, която позволява на висшето ръководство да контролира експозицията към риск и да измерва текущо възникващите рискове въз основа на толеранси, установени от управлението и докладването към ръководния орган и на висшето ръководство на банката.</p>
ОК4	Надзорът изисква от банките да включат подходящи сценарии в своите програми за стрес тестове, за да измерват уязвимостта си към загуби при неблагоприятно движение на лихвените проценти.

БЪЛГАРИЯ

<p>Описание и изводи относно ОК4</p>	<p>Лихвеният риск в банковия портфейл е разработен в рамката на ВААК/ПНПО. Както и по отношение на другите рискове по Втори стълб, Наредба № 7 на БНБ за организацията и управлението на рисковете в банките изисква от тях да разполагат със система за установяване, оценка и управление на рисковете, произтичащи от потенциални промени в лихвените проценти, засягащи дейността им в банковия портфейл (член 8, алинея 1).</p> <p>Съгласно ЗКИ банките трябва да изграждат надеждни, ефективни и цялостни стратегии и процеси, за да оценяват и поддържат на текуща база размера, видовете и разпределението на вътрешния капитал, който смятат за адекватен за покриване на характера и степента на рисковете, на които са или могат да бъдат изложени (член 73а от ЗКИ).</p>
	<p>Съгласно Наредба № 7 (член 8, алинея 2) банките, чиято икономическа стойност би спаднала с повече от 20% от собствения им капитал в резултат на внезапна и неочаквана промяна на лихвените проценти с 200 базисни точки или друга промяна, установена по приложимите насоки на ЕБО, следва да предприемат незабавни коригиращи действия и да уведомяват БНБ за горните обстоятелства в разумни срокове.</p> <p>В някои случаи кредитните институции може да разглеждат динамиката и измененията с оглед на кривите на доходността си при анализа на своя сценарий, тъй като непаралелна промяна в кривата може да доведе до допълнителен спад както в дохода от лихви, така и в икономическата стойност на институцията.</p> <p>Комплексността на лихвения риск е различна за всяка институция с оглед на сложността на използваните от нея финансови инструменти. Когато се използват по-несложни финансови инструменти, ефектът от даден шок може да бъде изчислен от институцията чрез анализ на чувствителността (без да се идентифицира произходът на шока и чрез просто прилагане на шока към портфейла). Когато една институция използва по-сложни финансови инструменти, върху които шокът оказва многобройни и непреки ефекти, тя следва да използва по-усъвършенствани подходи с конкретно определяне на неблагоприятните (стресови) ситуации.</p>
<p>Допълнителни критерии</p>	
<p>ДК1</p>	<p>Надзорът получава от банките резултатите от техните вътрешни системи за измерване на лихвения риск, които сочат заплахата за икономическата стойност, включвайки използването на стандартен шок за лихвения риск в банковия портфейл.</p>
<p>Описание и изводи относно ДК1</p>	<p>Българската народна банка редовно оценява резултатите от системите за измерване на лихвения риск на банките, използвайки техниките на инспекциите на място и на дистанционния надзор. Стандартният лихвен шок се прилага при годишния процес по ВААК и данните не се предоставят с по-голяма честота.</p>
<p>ДК2</p>	<p>Надзорът преценява дали системите за измерване на вътрешния капитал на банките адекватно отчитат лихвения риск в банковия портфейл.</p>
<p>Описание и изводи относно ДК2</p>	<p>Оценката на системата за измерване на вътрешния капитал на банката се прави въз основа на следната информация, изисквана от надзорния орган:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ документация и методология на вътрешния модел ▪ процес на валидиране и резултати ▪ отчитане ▪ система на наблюдение ▪ оценки на вътрешния одит на банката, и т.н. ▪ други съответстващи на целта документи и данни при необходимост.
<p>Оценка на принцип 23</p>	<p>Съответствие</p>

Коментари	<p>Българската народна банка разглежда лихвения риск в банковия портфейл като изключително значим риск и приветства настоящата дейност на Базелския комитет, която би довела до капиталово изискване по Стълб 1. Понастоящем анализът на <i>IRRBB</i> се извършва само на годишна база, по време на годишната оценка на ВААК, и БНБ, въз основа на сегашните високи нива на капитала в системата, още не е приложила никакви допълнителни елементи по Стълб 2 спрямо <i>IRRBB</i>. Предвид факта, че БНБ няма възможност да оценява на годишна база измерването на този риск на място, и някои от по-малките институции, евентуално лишени от достатъчен опит, може да не бъдат инспектирани в продължение на дълги периоди, би трябвало да се обърне по-голямо внимание на този риск в процеса на дистанционния надзор. Изрично е посочено, разбира се, че за всяко обновяване и осъвременяване на политиките, стратегиите и процедурите банките следва да уведомяват БНБ, така че тя винаги е в състояние да прецени дали например банките са пропуснали да вземат предвид промени в средата, отразяващи се върху лихвения риск.</p> <p>Препоръка</p> <ul style="list-style-type: none"> o Във връзка с това, макар да се смята, че понастоящем този риск има адекватно покритие, на БНБ се препоръчва да обърне по-голямо внимание на съгласуваното развитие на качеството на дистанционния анализ.
Принцип 24	<p>Ликвиден риск. Надзорът определя пруденциални и подходящи ликвидни изисквания (те могат да бъдат количествени или качествени, или смесени), които отразяват нуждите на банката от ликвидност. Надзорът установява дали банките имат стратегия, която позволява пруденциалното управление на ликвидния риск и съответствието с изискванията за ликвидността. Стратегията взема предвид рисковия профил на банката, както и пазарните и макроикономическите условия, и включва пруденциални правила и процедури, съответстващи на склонността на банката за поемане на риск и предназначени за идентифициране, измерване, оценка, наблюдение, отчитане и контрол или редуциране на ликвидния риск за подходящ набор от времеви хоризонти. Поне за банките с международна дейност ликвидните изисквания са не по-ниски от приложимите базелски стандарти.</p>
Основни критерии	
ОК1	<p>Законовите, подзаконовите нормативни актове или надзорът изискват от банките последователно да съблюдават предвидените ликвидни изисквания, включително праговете, по отношение на които банката подлежи на надзорно действие. Поне за банките с международна дейност предвидените изисквания са не по-ниски от залегналите в приложимите базелски стандарти, и надзорът използва диапазон от инструменти за наблюдение на ликвидността, не по-малък от предвидения по същите стандарти.</p>
Описание и изводи относно ОК1	<p>Рамката за ликвидността в ЕС е залегнала в РКИ и в делегирани актове на Комисията. Регламентът за капиталовите изисквания и делегираните актове са правнообвързващи и пряко приложими в държавите членки и не изискват процес на въвеждане в националното законодателство.</p> <p>Графикът за въвеждането на отношението на ликвидно покритие (ОЛП) в ЕС е, както следва:</p> <p>60% от 1 октомври 2015 г., 70% от 1 януари 2016 г., 80% от 1 януари 2017 г., и 100% от 1 януари 2018 г.</p> <p>Така въвеждането на ОЛП за държавите – членки на ЕС, ще стане задължително от октомври 2015 г., т.е. 10 месеца преди срока, даден от Базелския комитет, но отношението ще бъде прилагано в цялост една година по-рано от изискването по базелския стандарт. Държавите членки имат възможността да изпълнят изискването преди срока, установен от РКИ и от делегирания акт на Комисията, но България не е избрала тази възможност и се придържа към рамката, залегнала в Наредба № 11 на БНБ. Българската народна банка заявява, че тази рамка ще бъде поддържана до пълното въвеждане на изискванията за ликвидно покритие в ЕС. Очаква се това да се случи в последните месеци на 2018 г.</p> <p>Някои качествени изисквания за ликвидността, които са част от ДКИ IV (и по-точно част от вътрешното управление), са въведени в Наредба № 11. Независимо от това Наръчникът за ВААК, който предоставя насоки на инспекторите при разглеждането на техническите критерии за</p>

БЪЛГАРИЯ

	<p>адекватност на ВААК, не включва пряко изискване към инспекторите да проверяват капацитета за управление или разбирането на процесите, включени в него.</p> <p>Когато банка не спазва изискванията за приемливо ниво на ликвидност, залегнали в Наредба № 11, БНБ прилага правомощията си за принудително действие (членове 8 и 12). Правомощията ѝ включват определянето на минимални коефициенти на ликвидност за ограничен срок и налагането на административни мерки и санкции по ЗКИ (член 103, алинея 2). В практиката БНБ издава писма до банките с изисквания за допълнително и по-често отчитане на ликвидността.</p>
	<p>Наредбата залага различни критерии за ефективното управление на ликвидния риск, както и за установяването на надзорния процес, прилаган към банките. Тя урежда въпросите за вътрешната система за управление на ликвидността, управленската информационна система, падежната структура, отчитането пред надзорния орган, оценяването при дистанционен надзор и при инспекции на място и надзорните мерки и санкции.</p> <p>Наредба № 11 определя също така два коефициента на ликвидност, за които БНБ е установила прагове:</p> <p>Коефициент на ликвидните активи – съотношението между сумата на ликвидните активи и сумата на депозитите и другите задължения на банката (ликвидните активи са определени в член 8, алинея 1 от Наредбата). Препоръчителният минимален коефициент на банковите ликвидни активи към общите депозити на предприятия и домакинства, който БНБ посочва всяка финансова година с официално писмо до всички банки, е 20%.</p> <p>Падежна структура – коефициенти за ликвидност по падежни интервали – съотношението между сумата на активите (входящ паричен поток) за съответния падежен интервал плюс излишъка на нетния паричен поток от предходния интервал към депозитите и другите задължения на банката (изходящ паричен поток) за същия падежен интервал (във връзка с падежната структура, дефинирана в член 6). Ликвидността на банката се смята за приемлива, ако коефициентите за ликвидност по падежни интервали са не по-малки от 1 поне за първите два падежни интервала.</p> <p>Българската народна банка също така е публикувала Указания за ликвидните буфери и периодите на оцеляване (въз основа на Насоките за ликвидните буфери и периодите на оцеляване, изготвени от КЕБНО (сега ЕБО) през 2009 г.) и Указания за разпределение на разходите и ползите, свързани с ликвидността (Наредба № 11, член 1, алинея 5, точка 2).</p> <p>Дирекция „Макропруденциален надзор и финансова стабилност“ провежда най-малко веднъж годишно стрес тестове за всички институции в банковата система с фокус върху ликвидния риск.</p> <p>Вътрешният наръчник за СОР на БНБ следва практиките за управление на ликвидността, залегнали в базелските стандарти. Тези практики включват изисквания за структурата на управлението на ликвидността в банките, оценка и наблюдение на основната ликвидност, управление на достъпа до пазарите, планове за действие при непредвидени обстоятелства, управление на ликвидността в чуждестранна валута, вътрешен контрол върху управлението на ликвидността, пазарна дисциплина и ролята ѝ в усъвършенстването на управлението на ликвидността, надзорна оценка и анализ.</p> <p>Българската народна банка отбеляза, че отчетността за надзорни цели, установено преди РКИ, е била от съществена полза при кризата с КТБ през 2014 г., тъй като надзорниците са имали налични ежедневни данни (а също и данни в рамките на деня) за оценка на цялата банкова система, както и за взаимосвързано финансиране между банките. Тази информация е била много ценна във връзка с преговорите за предоставяне на ликвидна помощ за държавата от Европейската комисия.</p>
<p>OK2</p>	<p>Предписаните изисквания за ликвидността отразяват рисковия профил на банките относно ликвидността (включително балансови и задбалансови рискове) в контекста на пазарните и макроикономическите условия, в които банките функционират.</p>
<p>Описание и изводи относно OK2</p>	<p>Изискванията за ликвидността са залегнали в Наредба № 11 и в РКИ, като и в двата документа е залегнало изискването да бъдат оценявани както балансовите, така и задбалансовите рискове. От надзорниците изрично се изисква при оценяването на банките да вземат предвид структурата на баланса и наличието на всички значителни задбалансови задължения.</p> <p>В допълнение към изискванията за ликвидност, залегнали в Наредба № 11, които банките са задължени да спазват последователно, БНБ може да налага и специални изисквания, предназначени за определена банка или за група кредитни институции и отразяващи техния рисков профил или макроикономическата среда, в която функционират.</p>

	<p>Българската народна банка обсъди подробностите за специалните изисквания, въведени за банките през предходните дванадесет месеца, в които ударението бе поставено върху осигуряването на ликвидност при непредвидени обстоятелства, като особено внимание бе обърнато върху паричните потоци, свързани с финансирането в рамките на банкова група.</p>
ОК3	<p>Надзорът преценява дали банките имат стабилна рамка за управление на ликвидността, която изисква от тях да поддържат достатъчна ликвидност, за да устоят при редица ситуации на криза, и включва подходящи политики и процеси за управление на ликвидния риск, които са били одобрени от ръководните органи на банките. Надзорът също преценява дали тези политики и процеси предоставят цялостна картина за ликвидния риск в банковата система и дали съответстват на рисковия профил на банките и тяхното значение за системата.</p>
Описание и изводи относно ОК3	<p>Изискванията за управлението на ликвидния риск, включително провеждането на стрес тестове, са регламентирани с Наредба № 11. Изискването за системите за управление на ликвидността е посочено в член 2, а изискването за банките да установят свои вътрешни политики, планове и процеси по управление на ликвидността, се съдържа в член 3. От ръководния орган на банката се очаква да определя толеранс на ликвиден риск и лимити за ликвидни позиции и ликвидни буфери, които трябва да се преразглеждат периодично.</p> <p>Вътрешната рамка за управление на ликвидността на банките се оценява от надзорния орган както при проверките на място, така и при дистанционния надзор. При проверка на място, отговарящият за оценката на ликвидния риск инспектор следва изчерпателните насоки на Наръчника за СОР, който предоставя практическо ръководство за анализа и оценката на ликвидния риск в банките, включително информация, как да се извършва прегледът на вътрешната рамка за управление на ликвидността на кредитните институции, плановете за действия при непредвидени обстоятелства, оценката за провежданите от банката стрес тестове и др. Оценката на ликвидността се основава на подробни справки за привлечените и разпределените средства, за разходите за финансиране, протоколи от заседанията на Комитета за управление на активите и пасивите (КУАП), вътрешната нормативна рамка на банката и провежданите срещи с отговорните за управлението на ликвидността служители.</p> <p>Наръчникът за СОР предоставя също и указание за техниките при дистанционното оценяване на експозицията на банките към ликвиден риск и при оценката на ликвидния риск, която включва източници на информация, доклади, предоставени за нуждите на дистанционния надзор, оценки на падежната структура, анализ на главните източници за финансиране, основни критерии за определяне качеството на управление на ликвидността.</p>
ОК4	<p>Надзорът установява дали стратегията на банките, политиките и процесите им по управление на ликвидността създават среда за адекватен и правилен контрол на ликвидния риск, включваща:</p> <p>а) ясно обозначаване на общата склонност към поемане на ликвиден риск, която е подходяща за дейността на банките и тяхната роля във финансовата система и е одобрена от ръководните органи на банките;</p> <p>б) надеждни практики при ежедневно, а при необходимост и в рамките на работния ден, управление на ликвидния риск;</p> <p>в) ефективни информационни системи на банките, спомагащи за активното установяване, обобщаване на резултатите, наблюдение и контрол на експозициите към ликвиден риск и техните нужди от финансиране (включително активното управление на активите, използвани за обезпечения);</p> <p>г) адекватен контрол от страна на ръководните органи на банките, с цел да се гарантира, че ръководството ефективно прилага политиките и процесите по управление на ликвидния риск по начин, съответстващ на склонността на банките към поемане на ликвиден риск; и</p> <p>д) редовен преглед (поне веднъж годишно) от страна на органите за управление на банките и съответстващо актуализиране на стратегията, политиките и процесите при управление на ликвидния риск с оглед на променящия се рисков профил на банките и развитието на външните пазари и макроикономическите условия, в които те оперират.</p>

БЪЛГАРИЯ

<p>Описание и изводи относно ОК4</p>	<p>Изискванията на този основен критерий са наложени на банките посредством Наредба № 11, както следва:</p>
	<p>а) Одобряване от страна на ръководния орган на банката на общата склонност към поемането на ликвиден риск: чл. 1, ал. 5 и чл. 2, ал. 2 и 3.</p> <p>б) Надеждна практика за управление на риска: чл. 1, ал. 5 и чл. 2, ал. 2.</p> <p>в) Надеждни информационни системи: чл. 2, 3 и 5.</p> <p>г) Адекватно наблюдение от страна на ръководния орган на банката, обхванато от чл. 2, ал. 1, както и в Наредба № 10 (за по-общите разпоредби за контрола).</p> <p>д) Периодичен преглед от страна на ръководния орган на банката: чл. 2, ал. 2 и 7; чл. 3, ал. 2, т. 2; чл. 4, ал. 5, също и в Наредба № 10 (за по-общите разпоредби за контрола).</p> <p>Изисквания относно управлението на ликвидността в рамките на работния ден не са изрично зададени.</p> <p>Надзорът извършва оценяването и дава определение в хода на надзорния процес чрез проверки както на място, така и дистанционно. По същество, изискванията, които са включени в Наредбата, подробно се повтарят и се затвърждават - често с по-големи подробности - чрез вътрешния наръчник за системата за оценка на риска и вътрешните указания за системата за оценка на риска, за да се изостри вниманието върху тях и върху констатациите, направени от надзорниците.</p> <p>а) Корпоративното управление от страна на ръководния орган на банката по отношение на общата склонност към поемане на ликвиден риск</p> <p>Оценяването на подходящото ниво на склонност към риск, който банките са склонни да поемат, се осъществява предимно на място, когато се оценява годишният вътрешен анализ на адекватността на капитала (БААК), или при целеви инспекции на място, насочени към БААК.</p> <p>В допълнение към очакваната ясно документирана склонност към поемане на риск, инспекторите се ръководят от Вътрешния наръчник за системата за оценка на риска при определяне дали склонността към поемане на риск съответства на стратегията на банката за дейността ѝ и на нейното място във финансовата система. Склонността към поемането на ликвиден риск (т.е. способността и готовността на банките да поемат ликвиден риск) следва да бъде разписана подробно във вътрешната банкова документация, а взаимовръзката между рисковите експозиции и очаквания доход трябва да бъдат ясно определена. Освен това е необходимо да се вземе предвид възможността от продължителен период на нестабилност, а не само на наличие на нормални условия.</p> <p>Вътрешният наръчник за ПНПО допълнително предписва надзорът да проверява дали вътрешните правила за ликвидността са били одобрени от ръководния орган на банката.</p> <p>б) Надеждна практика за управление на ликвидния риск</p> <p>Вътрешните наръчници отново насочват надзорниците и инспекторите да проверят качеството на практиките при управлението на риска. Например паричните потоци – входящи и изходящи, трябва да бъдат наблюдавани на ежедневна база. Вътрешният лимит определя структурата - а когато е подходящо за сферите на дейност - и качеството на механизмите за вътрешен контрол, каквито са двойния контрол, съответствието на звеното за управление на ликвидността (например КУАП); качеството на извършената работа по изпълнение на функциите на вътрешния одит.</p> <p>в) Надеждни информационни системи</p> <p>Вътрешните наръчници за СОР и за ПНПО потвърждават необходимостта надзорниците да проверяват дали информационните системи съответстват на целите за измерване, наблюдение, контрол и отчитане на ликвидния риск пред висшето ръководство на институцията (управленска информационна система) и да се гарантира, че във всички банки се извършва идентификация, наблюдение и контрол на рисковете.</p> <p>Освен това се очаква надзорниците да осъществяват преглед как стратегията по отношение на риска, склонността към поемане на риск и отговорностите са представени в рамките на организацията и под каква форма (правила и процес на комуникация) и дали всеки е запознат със своите отговорности във връзка с идентифицирането и отчитането на рисковете.</p>

	<p>г) и д) Адекватен контрол и преглед от страна на компетентния орган за управление на банката.</p> <p>Вътрешният наръчник за системата за оценка на риска напомня на надзорниците, че ръководството на банката носи отговорност и осигурява ефективно управление на активите и пасивите чрез създаване на стратегия и всеобхватна рамка за управление на ликвидността. От надзорниците се очаква да проверят дали политиката за ограничаване на ликвидния риск се преглежда - поне - веднъж годишно и се актуализира при необходимост.</p>
<p>OK5</p>	<p>Надзорът изисква банките да създадат и периодично да правят преглед на стратегиите си за финансиране, политиките и процесите за текущо измерване и наблюдение на изискванията за финансиране и за ефективно управление на риска от финансиране. Политиките и процесите вземат предвид това как другите рискове (например кредитен, пазарен, операционен и репутационен риск) могат да повлияят върху цялостната стратегия за управление на ликвидността, и включват:</p> <p>а) анализ на изискванията за финансиране при алтернативни сценарии;</p> <p>б) поддържането на резерв от ликвидни активи с високо качество, които са свободни от тежести и могат да бъдат използвани без никакви ограничения за получаване на средства в периоди на криза;</p> <p>в) диверсификация на източниците (включително по контрагенти, инструменти, валути и пазари) и сроковете за финансиране, както и периодичен преглед на лимитите за риск от концентрация;</p> <p>г) постоянни усилия за установяване и поддържане на взаимоотношения с кредиторите на банката; и</p> <p>д) периодично оценяване на възможността за продажба на активи.</p>
<p>Описание и изводи относно OK5</p>	<p>а) Сценариен анализ на капиталовите изисквания:</p> <p>Наредба № 11 изисква от банките да създадат „... методология за установяване, измерване, управление и текущ контрол на източниците за финансиране, която обхваща текущите и прогнозираните съществени парични потоци, произтичащи от активи, пасиви и задбалансови позиции, включително условните задължения и възможното влияние на репутационния риск“ (Наредба № 11, чл. 3, ал. 2, т. 5). Този член също изисква банките да имат системи за управление на ликвидността с оглед нормалното осъществяване на дейността при сценарий „действащо предприятие“, както и планове за действия при извънредни обстоятелства и сценарий „ликвидна криза“, които включват мерките, действията и съответните отговорности, които са необходими, за да осигурят оцеляването на банката, в случай че тя е изправена пред ликвидна криза;</p> <p>Наредбата също изисква от банките периодично да провеждат стрес тестове, сценарийни анализи и оценка на ликвидността при неблагоприятни обстоятелства, като използват алтернативни сценарии по отношение на ликвидните им позиции и факторите, понижаващи риска; алтернативните сценарии следва да обхващат и задбалансовите позиции, включително задължения към дружества със специална инвестиционна цел – секюритизация, или други дружества, по отношение на които банката действа като спонсор или предоставя съществена ликвидна подкрепа. Резултатите от стрес тестовете се използват за определяне нивото и състава на ликвидните буфери в неблагоприятна среда, както и за актуализиране на плановете за действия при непредвидени обстоятелства.</p> <p>Надзорната оценка за ликвидността се извършва с помощта на задължителен месечен отчет. Обхватът и формата на отчета за ликвидността са били актуализирани няколкократно през последните години, за да предоставят възможността за:</p> <ul style="list-style-type: none"> - по-добро наблюдение на микрониво (всяка отделна институция с течение на времето и в сравнение с институции със сходни характеристики); - наблюдение на макрониво (банков сектор) на тенденциите/особеностите на финансиране и динамиката на ликвидните активи по тип контрагенти (включително резидентната структура). <p>Освен това от ноември 2011 г. банките са задължени да отчитат изходящите парични потоци според остатъчния срок до падеж, използвайки два подхода – <i>консервативен</i> и <i>поведенчески</i> (оценка на изходящите парични потоци, основана на статистика по вида на средствата).</p>

	<p>Консервативният сценарий изисква всички привлечени средства без фиксиран падеж да бъдат отчитани в най-късия падежен интервал – „на виждане до 7 дни“. Пасивите с договорен падеж се разпределят в падежните интервали според техния остатъчен срок до падежа. Подобен подход се прилага при задбалансовите позиции – неувоените кредитни ангажименти, като овърдрафти или кредитни карти, се разглеждат като незабавен изходящ поток (на виждане до 7 дни). По този начин консервативният подход се доближава до „ликвидна криза“ и дава допълнителен поглед/гледна точка на надзорните анализи, позволявайки калибриране на препоръките/изискванията и мерките, насочени към кредитните институции.</p> <p>При оценка на банките Наръчникът за СОР определя методите за дистанционен анализ и оценка на ликвидния риск от гледна точка на управлението на финансирането, като се очаква надзорниците да извършат преглед на основните източници и структура на привлечените средства – финансов, нефинансов сектор, емитирани облигации, капиталова подкрепа, финансови резултати, наличие на достатъчна подкрепа от институцията майка (за банки, които са част от международни финансови групи). Изисква се също и анализ на обема, структурата и тенденциите в пасивите на банките, включително задържането на депозити.</p> <p>Наръчникът за СОР също така предоставя указание за инспекторите на място при оценката на управлението на финансирането. Подчертано е, че надзорниците се нуждаят от достъп до достатъчна информация за източниците на финансиране на банката, включително тези, които не са отразени в нейния баланс, като договорени кредитни линии, ангажименти от страна на компанията майка или по-широк кръг институции за своевременно предоставяне на достатъчно ликвидност, планирано емитиране на дългови ценни книжа или акции, депозитни продукти с привлекателен лихвен процент и други.</p> <p>б) Резерв от ликвидни активи: Наредба № 11 (чл. 8, ал. 1) определя активите, които следва да се считат за ликвидни, изчисляването на коефициента на ликвидни активи и на коефициентите за ликвидност по падежни интервали. Член 8, ал. 3 посочва, че ликвидността на банката се счита за приемлива, ако коефициентите за ликвидност по падежни интервали са не по-малки от 1, поне за първите два падежни интервала.</p> <p>Кризата с държавните дългове в Европа през 2011 г. принуди БНБ да обърне по-голямо внимание на необходимостта банките да формират и поддържат ликвидни буфери (наред с капиталовите буфери) и да бъдат подготвени да устоят на евентуален отлив на парични средства. За тази цел, в периода от октомври 2011 г. до февруари 2014 г. БНБ изпрати поредица писма, в които постави условия за справянето с падежните несъответствия, прилагането на стресови сценарии, гарантиращи поддържането на допълнителни търгуеми активи (допълващи ликвидните активи, определени от БНБ) и др. БНБ поддържа препоръката си от края на 2011 г., според която банките следва да гарантират, че и през 2014 г. ще са в състояние да представят отчети за ликвидността на дневна база. Банките трябваше да могат да определят и мобилизират ликвидни активи и входящ поток от средства от допълнителни източници, както и да имат системи за своевременно предоставяне на данни.</p> <p>Българската народна банка отбеляза, че редовно извършва преглед на структурата на банковите активи чрез дистанционния надзор и по-специално на съотношението на ликвидните към общите активи и на растежа им спрямо нарастването на вземанията. Също така бе отбелязано, че в някои случаи при сегашните условия „поддържането на висока ликвидност може да е последица от невъзможността на банката да си осигури своевременно финансиране от външни източници“.</p> <p>в) Диверсификация на структурата на финансиране: в Наредба № 11 се изисква „банката да поддържа необходимата степен на диверсификация на задълженията си и да осигурява ликвидни средства за изплащането им съобразно падежната им структура и пазарните условия“ (чл. 2, ал. 2, т. 5). Съгласно Наръчника за СОР надзорът може да не счете за адекватна ликвидната позиция на банката, освен ако структурата на нейните задължения не е добре диверсифицирана и остатъчният срок до падежа на активите не осигурява адекватен паричен поток.</p> <p>От гледна точка на инспекцията на място екипът от инспектори очаква да получи пълна информация за наличието на концентрации при депозитите (по контрагенти, срочност, падеж, лихвен процент и др.).</p>
--	--

	<p>Освен това Наредба № 11 потвърждава, че БНБ ще предприеме оздравителни мерки, ако сметне, че концентрацията в структурата на финансиране може да доведе до нестабилност на отделна банка или на системата като цяло.</p> <p>г) Взаимоотношения с кредиторите на банката. В настоящия момент няма изисквания към банките да проверяват и да поддържат отношения със своите кредитори.</p> <p>д) Проверка на възможността за продажба на активи за набавяне на ресурс. От друга страна, няма специално изискване към банките в това отношение, макар че темата е засегната като част от надзорния въпросник при проверките на място.</p> <p>Проверявайки ликвидния риск инспекторите от банковия надзор извършват преглед на вътрешната документация (политики, стратегии, правила и процедури) и оценяват тяхното качество. Това правило не се прилага само за оценката на ликвидния риск, но и за всички рискове, които са присъщи за банковата дейност.</p>
ОК6	<p>Надзорът преценява, че банките имат стабилни планове за осигуряване на ликвидно финансиране при непредвидени обстоятелства, за да се справят с проблеми с ликвидността. Надзорът преценява, че планът на банката за финансиране при непредвидени обстоятелства е изготвен съобразно всички изисквания, адекватно документално оформен и представя нейната стратегия за справяне с недостига на ликвидност в ситуации на криза, без да се разчита на подкрепа от кредитор от последна инстанция. Надзорът също преценява, че планът на банката за финансиране при непредвидени обстоятелства установява ясно разпределение на отговорностите, включва ясни планове за оповестяване (в това число комуникация с надзора), периодично се проверява и актуализира, за да се гарантира неговата оперативна надеждност. Надзорът оценява от гледна точка на рисковия профил на банката и системното ѝ значение, дали планът ѝ за финансиране при непредвидени обстоятелства е изпълним, и ангажира банката да отстрани слабостите.</p>
Описание и изводи относно ОК6	<p>Планът за финансиране при непредвидени обстоятелства е важна съставна част от Наредба № 11. Член 3 постановява: „Вътрешните правила за управление на ликвидността задължително съдържат плановете за действия при извънредни обстоятелства и сценарий „ликвидна криза“, които включват мерките, действията и съответните отговорности, които са необходими, за да осигурят оцеляването на банката, в случай че тя е изправена пред ликвидна криза; тези планове подлежат на периодична проверка, актуализиране въз основа на резултатите от прилаганите алтернативни сценарии, докладване и одобрение от компетентния орган за управление и водят до подходящи промени във вътрешните политики и процеси.“</p> <p>Кризата с държавните дългове в Европа през 2011 г. принуди БНБ да обърне по-голямо внимание на необходимостта банките да формират и поддържат ликвидни буфери (наред с капиталовите буфери) и да бъдат подготвени да устоят на непредвиден отлив на парични средства. За тази цел, в периода от октомври 2011 г. до февруари 2014 г. БНБ изпрати поредица писма, в които постави условия за справянето с падежните несъответствия, прилагане на стресови сценарии, гарантиращи поддържането на допълнителни търгуеми активи (допълващи ликвидните активи, определени от БНБ) и др. Както бе посочено в ОК5, БНБ счита, че опита от 2011 г. постави банковата система през 2014 г. в по-добро положение.</p> <p>Освен това налице са някои членове на Наредбата, определящи изискванията за системата за управление на ликвидността (чл. 2), управлението на ликвидността в банката (корпоративно управление) (чл. 4), като банките са наясно какво да очакват от проверките на място (чл. 10) и от процеса по надзорния преглед и оценка на системата за управление на ликвидността (чл. 11), и които потвърждават, че БНБ ще оценява адекватността на стратегията за оцеляване на банката в допълнение към различни аспекти на ликвидността, включващи още ниво, качество и състав на ликвидните буфери и ефективността на плановете за действия при непредвидени обстоятелства.</p> <p>Българската народна банка оценява плановете за финансиране при непредвидени обстоятелства както дистанционно, така и при проверките на място, като част от оценката за ликвидния риск, преглеждайки по-специално допусканията в разработените от банките стрес тестове и плановете за действие при сценарий „ликвидна криза“. Оценяващите откриха доказателство за това в докладите на БНБ.</p> <p>С оглед на организацията на инспекциите на място, от инспекторите се очаква да изготвят обоснована надзорна оценка за адекватността на вътрешните правила и процедури, на</p>

	<p>управленската информационна система. Те също така извършват анализ на методите за управление на активите и пасивите, на ликвидния и лихвения риск в банката и на необходимостта от допълнителен капитал за ликвиден риск по Стълб 2. Оценяващите отново имаха възможност да се запознаят с доклади от инспекции.</p> <p>Проверката на действията при извънредни обстоятелства, съгласно надзорните очаквания, е представена в Наръчника за СОР, който следва принципите за разумно управление на ликвидния риск, определени от Базелския комитет. Например: „Банката трябва да приеме план за действия при непредвидени обстоятелства в съответствие с разработените стратегии за действие в случай на ликвидна криза, с необходимите мерки, действия и отговорности, както и процедури за справяне с недостиг на парични средства при непредвидени обстоятелства. Този план трябва да включва подробна информация и да определя събитията, настъпването на които може да доведе до прилагането му; описание на възможните източници на финансиране; оперативни процедури (включително за привличане на необходимите средства – в точните обеми, падежна структура и валута); ясно разпределение на отговорностите и на процеса за осигуряване на своевременен обмен на информация; процедура за поддържане на отношенията с външните лица и др.“</p> <p>Наред със задължителните изисквания в Наредба № 11 за плановете за финансиране на банките при непредвидени обстоятелства през последните години БНБ издаде препоръки, за да се гарантират устойчивите нива на ликвидността въпреки колебанията им. Сред препоръките на подуправителя, ръководещ управление „Банков надзор“, адресирани до всички или до групи банки със сходни характеристики, влизат:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 20% за съотношението между сумата на ликвидните активи и привлечените средства от институции, различни от кредитни, и от домакинства (25% през отделни периоди); - готовност да предоставят по-често, дори ежедневно, отчети за ликвидността; - да актуализират плановете си за действия при непредвидени обстоятелства с цел отразяване на последните промени. <p>В някои случаи банките са били насочени да преосмислят инвестициите си в определени финансови инструменти, вземайки предвид повишената несигурност и вероятността от колебания.</p> <p>От гледна точка на планирането на управление при ликвидна криза БНБ посочва, че съществуват три основни източници за банките да получат ликвидни средства в условията на криза – финансиране от институцията майката/подкрепа от акционерите, продажба на ликвидни (или приемливи) активи или продажба на кредитни портфейли. На практика, в банковата система се държат малко ликвидни ценни книжа, тъй като пазарът им не е добре развит и България е юрисдикция с ограничен държавен дълг (и поради това има недостатъчно активи от първо ниво, за да се изпълни изискването за отношението на ликвидно покритие). Продажбата на активи от кредитния портфейл също е проблемна в условията на криза и при неразвит пазар за търговия с кредити или секюритизация. Ето защо, подкрепата от акционерите чрез емитиране на дълг или директно финансиране е решаваща в условията на българския пазар. Кредиторът от последна инстанция - за който обаче банките нямат разрешение да включат в плановете си за действия при непредвидени обстоятелства за ликвидността – в действителност е ограничен в България от валутния борд.</p>
<p>ОК7</p>	<p>Надзорът изисква банките да включат в техните програми за целите на управление на риска редица краткосрочни и дългосрочни специфични за банката и такива за целия пазар стрес тестове (индивидуални и комбинирани), като използват консервативни и периодично преразглеждани допускания. Надзорът преценява дали резултатите от стрес тестовете се използват от банките, за да коригират стратегиите, политиките и позициите си за управление на ликвидния риск и за да разработят ефективни плановете за финансиране при непредвидени обстоятелства.</p>

<p>Описание и изводи относно ОК7</p>	<p>Както беше посочено по-горе (ОК5), Наредба № 11 изисква банките да провеждат периодично стрес тестове (например чл. 2, ал2, т. 6). Макар в Наредбата на няколко места да се посочва, че е необходимо да се взимат предвид различни сценарии, включително стрес сценарии, няма конкретна препратка към различни видове краткосрочни и дългосрочни индивидуални (идиосинкратични) или обхващащи целия пазар сценарии.</p> <p>При надзорните проверки на място инспекторите оценяват стрес тестовете, извършвани от банките. В Наръчника за СОР са изложени надзорните очаквания:</p> <p>„Банките периодично планират паричните си потоци при различни сценарии, които вземат предвид променящата се нужда от ликвидност (въз основа на вътрешни и външни фактори). При оценката на влиянието на тези сценарии върху паричните потоци банките следва да правят обосновани допускания и да ги преглеждат периодично. Тези допускания се разработват, като се взема предвид историческия опит на банката или опитът на други институции (например при наличието на установена обща база данни). Банките трябва да имат подходящи планове за действия при извънредни обстоятелства, които да се прилагат в случай на ликвидна криза (местна или глобална). Чрез инспекциите на място инспекторите трябва да извършват анализ и да оценяват качеството на стрес тестовете на банката, включително честота, пълнота на допусканията и реалистичност на сценариите, надеждността на прогнозите, резултатите от бек тестовете и други.“</p> <p>При проверките на място се прави преглед на стрес тестовете за ликвиден риск като част от цялостната оценка на системите за управление и контрол на ликвидността и когато се прецени за необходимо, се правят препоръки. Оценяващите отбелязаха, че инспекторите системно са правили бележки относно качеството и използването на стрес тестовете в докладите от проверките си.</p> <p>В допълнение, успоредно към изискванията, наложени на банките и оценявани от инспекторите, дирекция „Макропруденциален надзор“ на БНБ използва тримесечни отчети за извършване на вътрешен стрес тест за преглед на ликвидността на всички банки. Съществуват две форми на теста – при 5-дневен шок и за измерване дали ликвидните активи на банката са достатъчни за покриване на съществен отлив на парични средства.</p> <p>Обобщените резултати подпомагат тримесечните анализи на рисковете и уязвимите места на банковия сектор, които се представят на Управителния съвет на БНБ. Резултатите за отделната кредитна институция, свързани с унифицирания вътрешен тест за преглед на ликвидността, се споделят със съответните надзорни екипи, в помощ на тяхната работна програма.</p>
<p>ОК8</p>	<p>Надзорът идентифицира тези банки, които извършват значителни операции, свързани с преобразуване на чуждестранна валута за целите на ликвидността. Когато дейността в чуждестранна валута на банката е значителна или пък тя има значителни експозиции в дадена валута, надзорът изисква от банката да извършва отделен анализ на стратегията си и да наблюдава ликвидните си нужди за най-използваните валути поотделно. Това включва използването на стрес тестове, за да се определи доколко уместни са несъответствията в тази валута, а където е подходящо, установяването и периодичното преглеждане на лимитите за размера на несъответствията в паричните потоци във валута съвкупно и поотделно за всяка значима валута. В тези случаи надзорът наблюдава също ликвидните нужди на банката във всяка значима валута и оценява нейната способност да прехвърли ликвидност от една валута в друга във всяка юрисдикция и правен субект.</p>

БЪЛГАРИЯ

<p>Описание и изводи относно ОК8</p>	<p>В Наредба № 11 частично са застъпени въпроси, свързани с чуждестранните валути, но чл. 3, ал. 5 и 6, изисква от банките да предприемат оперативни мерки, за да могат плановете за възстановяване на ликвидността да бъдат изпълнени незабавно, включително да притежават активи в чуждестранна валута, съответстваща на валутата и матуритетната структура на привлечените средства на банката. Ежемесечното отчитане пред БНБ (предвидено в чл. 9, ал. 1 на Наредба № 11) гарантира получаването от БНБ на информация за притежаваните активи и пасиви, деноминирани в чуждестранна валута. Българската народна банка отбелязва, че изискването в бъдеще да се докладват отношението за ликвидно покритие (ОЛП) и на това за нетно стабилно финансиране (ОНСФ) на валутна база ще бъде трудно за изпълнение от банките. Общата експозиция в чуждестранна валута е ниска, тъй като по-голямата част от нея е в евро, към което е фиксиран българският лев. Освен еврото, най-значимата валута е доларът и както бе посочено в доклада, банките поддържат капитал като рисково претеглена сума от общата им нетна открита позиция. Оценителите отбелязват, че в своите доклади инспекторите на БНБ са обръщали особено внимание на валутните ограничения и рисковете.</p>
<p>Допълнителни критерии</p>	
<p>ДК1</p>	<p>Надзорът установява, че нивото на обременените с тежести активи в балансите на банките се контролира в приемливи граници, за да се намалят рисковете, произтичащи от прекалено високи нива на тежестите от гледна точка на влиянието им върху цената на банковото финансиране и значението им за стабилността на тяхната дългосрочна ликвидна позиция. Надзорът изисква от банките да се ангажират с адекватно оповестяване на информация и определяне на подходящи лимити за намаляване на идентифицираните рискове.</p>
<p>Описание и изводи относно ДК1</p>	<p>Съгласно Наредба № 11 (чл. 3, ал. 3) от банките се изисква да разграничават, особено при извънредни ситуации, активите, предоставени като обезпечение, от свободните от тежести активи, които са винаги достъпни. Банките трябва да вземат предвид правния субект, който държи активите, държавата, в която активите са законно записани по сметка, както и тяхната приемливост. Банките трябва също да осъществяват наблюдение върху начините за своевременно ползване на активите. Отчитането пред ЕБО на обременени с тежести активи е в сила от януари 2015 г. Като цяло, по-малките местни банки са с обременени с тежести активи. Българската народна банка имаше възможност да потвърди пред ЕССР дейността си във връзка с установяване на риска от обременени с тежести активи и че той не представлява проблем на ниво система, но може да засегне отделни институции.</p>
<p>Оценка на принцип 24</p>	<p>Съответствие</p>
<p>Коментари</p>	<p>Разбирането на БНБ за ликвиден риск и контролът над него бяха тествани през 2014 г., когато в редица банки е имало изтичане на депозити. Благодарение на честотата и качеството на надзорните данни БНБ се оказа в състояние да идентифицира системните връзки и тази информация беше важна за процеса на договаряне на държавна помощ за капиталова подкрепа на една местна банка.</p> <p>Българската народна банка има правилно разбиране за ликвидния риск - оценяващите отбелязаха внимателното анализиране и установяване на редица елементи на ликвидния риск в докладите на инспекторите) и бе една от ранно приелите базелските стандарти от 2008 г. за управление на ликвидния риск. С настъпването на кризата на държавни дългове в ЕС през 2011 г. банките бяха обект на повишени изисквания за отчетност, а след ликвидната криза през 2014 г. – на изискване за ежедневни отчитане.</p> <p>От банките в България се изисква да предоставят данни въз основа на образците на ЕБО за ОЛП, но окончателните формуляри все още не са налични, а ОЛП няма да бъде въведен в ЕС до октомври 2015 г., когато прилагането му ще започне от ниво 60% за изискваното покритие. Въпреки това, европейската рамка позволява на държавите членки да запазят съществуващите национални изисквания за отчитане и показатели за ликвидността, докато ОЛП не бъде приложен напълно (чл. 412, ал. 5 от РКИ). Данни за нетното стабилно финансиране също са докладвани посредством отчетните образци на ЕБО. Българската народна банка запазва изискванията и отчитането по</p>

	отношение на ликвидността съгласно Наредба № 11 до пълното прилагане на ОЛП. Българската народна банка продължава да извършва регулярни симулации, за да се оценят ОЛП и ОНСФ за отделните банки и за системата.
Принцип 25	Операционен риск. Надзорът установява дали банките разполагат с адекватна система за управление на операционния риск, която отчита склонността им да поемат риск, техният рисков профил, както и пазарните условия и макроикономическата среда. Това включва благоразумни правила и процедури за установяване, оценяване, измерване, наблюдение, отчитане и контрол или за намаляване на операционния риск ⁹² своевременно.
Основни критерии	
ОК1	Законовите, подзаконовите нормативни актове или надзорът изискват от банките да разполагат с подходящи стратегия, политика и процеси за управление на операционния риск, за да установяват, оценяват, измерват, наблюдават, отчитат и контролират или за да ограничат операционния риск. Надзорът установява дали стратегиите, правилата и процедурите на банките съответстват на техния рисков профил, системна значимост, склонност към поемане на риск и капиталова мощ, взети са предвид пазарните условия и макроикономическата среда и обхващат всички важни аспекти на операционния риск, които са характерни за сферите на дейност на ниво банка (включително периоди, когато оперативният риск би могъл да нарасне).
Описание и изводи относно ОК1	Регулаторният режим за управление на операционния риск (ОР) може да се намери в Наредба № 7 на БНБ за организацията и управлението на рисковете в банките. Съгласно чл. 15, ал. 1 банките трябва да прилагат политики и процедури за оценка и управление на експозицията си към операционен риск, включително риск, свързан с модела, както и за покриване на събития с ниска честота и силно неблагоприятно въздействие. За тази цел, банките следва да установят рисковите фактори и събитията, свързани с операционен риск. В допълнение, член 16 постановява, че е необходимо банките да разполагат с планове за действие при непредвидени обстоятелства и за осигуряване на непрекъснатост на дейността, които обезпечават способността им за поддържане на дейността и ограничаване на загубите в случай на сериозен срив. Освен това Наредба № 10 на БНБ за вътрешния контрол в банките изисква от специализираната служба за вътрешен контрол да проверява системите за управление на риска и да установява дали банките разполагат с необходимите кадри в специализираните сфери, в т.ч. един специалист в областта на информационните технологии и експерт по управление на ОР.
	С цел да установи, че стратегията, правилата и процедурите на банката са съобразени с нейния рисков профил, системна значимост и с другите изисквания, БНБ е въвела процеси както за и дистанционния надзор, така и за инспекции на място. На ниво дистанционен надзор, ОР се оценява чрез системата за оценка на риска <i>CAMELOS/CAEL</i> . Пълната оценка с всички рейтинги по рискове <i>CAMELOS</i> е годишна и се основава на анализа за качеството на дейността и рисковия профил на банката. Рейтингът се основава също и на заключенията от текущия финансов анализ на количествените показатели на кредитните институции, извършен с помощта на инструментите за дистанционен надзор. Системата за оценка <i>CAMELOS</i> покрива няколко ключови елемента - включително операционен риск. Задължения за отчитане на ОР също са налице; БНБ увери мисията, че тези отчети се преглеждат на всяко тримесечие и спомагат за допълване на анализа по <i>CAMELOS</i> . Освен това дирекция „Надзорни макроанализи и стратегии“ на БНБ изготвя няколко аналитични материала на тримесечна база и ги представя на Управителния съвет на БНБ след консултации с ръководството на Управление „Банков надзор“, включително резултатите от текущи стрес тестове, измерващи чувствителността на банките и банковата система към изменения в техните операционни рискове. За оценка на ОР в сферите на дейност БНБ е изработила методология (Наръчник за система на оценка на риска – СОР, от август 2014 г.), която предоставя практически насоки за измерване и оценка на ОР по време на инспекциите на място. Както е посочено в този наръчник, основните инструменти за оценка на ОР включват счетоводни отчети и вътрешни документи, представяни от

⁹² Комитетът определи операционния риск като риск от загуба, произтичащ от неадекватни или недобре функциониращи вътрешни процеси, лица и системи, или поради външни събития. Определението включва правния риск, но изключва стратегическия и репутационния риск.

	<p>банката, както и редовни срещи с ръководството и лицата, отговорни за управлението на операционния риск.</p> <p>Анализът на ОР обхваща оценяване чувствителността на банката към външни и вътрешни събития и качеството на управлението на риска, включително вътрешните контролни механизми за гарантиране на сигурността на процесите вътре в банката, нейните операции и пренос на данни. За оценка на чувствителността на банката към операционен риск инспекторите вземат предвид редица критерии, включително: а) размера и сложността на организационната структура б) броя и сложността на продуктите и услугите, предоставяни от банката, както и операциите, които тя извършва; в) мащаба и честотата на измененията в банката, вкл. организационните промени, и г) броя, качеството, сигурността, ефикасността на информационните системи и възможността да бъдат възстановявани в критични ситуации.</p> <p>При оценяване управлението на операционния риск на банката, инспекторите от БНБ трябва да оценят: а) адекватността на политиката и вътрешните регулации и процедури, наред с качеството на политиката за сигурност на банката и б) качеството на вътрешните процеси и системи, в това число, <i>наред с другото</i> процес на планиране на организационните промени и промени на информационните системи, система за управление на защитата на ИТ и оторизация на данните, както и стратегическите планове за дейността и план за действия при непредвидени обстоятелства. Резултатите от анализа както на чувствителността на банката към риск, така и на качеството на управлението на ОР намират отражение в специфичния рейтинг за ОР, както е показано в таблицата по-долу:</p>																												
	<p style="text-align: center;">ЧУВСТВИТЕЛНОСТ КЪМ ОПЕРАЦИОННИЯ РИСК</p> <p style="text-align: right;">И</p> <table style="margin-left: auto; margin-right: auto;"> <tr> <td></td> <td style="text-align: center;">НИСКА</td> <td style="text-align: center;">СРЕДНА</td> <td style="text-align: center;">ВИСОКА</td> </tr> <tr> <td></td> <td style="text-align: center;">↓</td> <td style="text-align: center;">↓</td> <td style="text-align: center;">↓</td> </tr> </table> <table style="margin-left: auto; margin-right: auto;"> <tr> <td style="text-align: right;">МНОГО ДОБРО</td> <td style="text-align: center;">→</td> <td style="text-align: center;">1</td> <td style="text-align: center;">1/2</td> <td style="text-align: center;">2</td> </tr> <tr> <td style="text-align: right;">СЪОТВЕТСТВАЩО</td> <td style="text-align: center;">→</td> <td style="text-align: center;">1/2</td> <td style="text-align: center;">2</td> <td style="text-align: center;">2/3</td> </tr> <tr> <td style="text-align: right;">ПРЕДИЗВИКВАЩО ЗАГРИЖЕНОСТ</td> <td style="text-align: center;">→</td> <td style="text-align: center;">3</td> <td style="text-align: center;">3/4</td> <td style="text-align: center;">4</td> </tr> <tr> <td style="text-align: right;">НЕСЪОТВЕТСТВАЩО</td> <td style="text-align: center;">→</td> <td style="text-align: center;">4</td> <td style="text-align: center;">4/5</td> <td style="text-align: center;">5</td> </tr> </table> <p style="text-align: right;">накрая,</p> <p>КАЧЕСТВО НА УПРАВЛЕНИЕТО НА ОПЕРАЦИОННИЯ РИСК</p> <p>заслужава внимание фактът, че методологията, упомената по-горе, съдържа цял набор от въпросници, които да се използват при проверките на място и които да помогнат на инспекторите от БНБ да обхванат всички аспекти на ОР, като чувствителност към риск, управление на ОР, вътрешен контрол, политики на защита, ИТ инфраструктура, управление на информационните системи, електронно банкиране, изнасяне на дейности, план за непрекъсваемост на операциите и планове за действие при непредвидени обстоятелства.</p> <p>Определени от ЗКИ надзорни санкции и мерки, предприети от БНБ в съответствие с този закон, включително налагане на допълнителни капиталови изисквания или ограничения във връзка с използването на вътрешни модели за операционния риск при изчисляване на изисквания собствен капитал за надзорни цели.</p>		НИСКА	СРЕДНА	ВИСОКА		↓	↓	↓	МНОГО ДОБРО	→	1	1/2	2	СЪОТВЕТСТВАЩО	→	1/2	2	2/3	ПРЕДИЗВИКВАЩО ЗАГРИЖЕНОСТ	→	3	3/4	4	НЕСЪОТВЕТСТВАЩО	→	4	4/5	5
	НИСКА	СРЕДНА	ВИСОКА																										
	↓	↓	↓																										
МНОГО ДОБРО	→	1	1/2	2																									
СЪОТВЕТСТВАЩО	→	1/2	2	2/3																									
ПРЕДИЗВИКВАЩО ЗАГРИЖЕНОСТ	→	3	3/4	4																									
НЕСЪОТВЕТСТВАЩО	→	4	4/5	5																									
<p>OK2</p>	<p>Надзорът изисква от банките стратегията за дейността, политиките и процесите за управление на операционния риск (включително тяхната склонност към поемане на операционен риск) да бъдат одобрени и периодично проверявани от ръководния орган на банката. Надзорът също изисква ръководният орган на банката да извършва надзор върху управлението на риска, за да осигури ефективното прилагане на тези политики и процеси.</p>																												
<p>Описание и</p>	<p>Както постановява чл. 73 от ЗКИ, компетентният орган за управление на всяка банка приема и</p>																												

изводи относно ОК2	периодично актуализира стратегиите и политиките си за управление на деловата дейност и на риска, част от които е и политиката за операционния риск. В същата връзка, член 2 от Наредба № 7 на БНБ за организацията и управлението на рисковете в банките изисква (чл. 2) надзорният съвет/съветът на директорите да одобрява и извършва периодичен преглед на приетите съгласно посочения по-горе чл. 73 стратегии и политики за поемане, управление, наблюдение и редуциране на рисковете, на които банката е или може да бъде изложена. В същата наредба (чл. 3) се посочва, че управителният съвет (съветът на директорите) отделя необходимото време за разглеждане на въпросите, свързани с риска (в това число и с операционния риск). Изисква се също ръководният орган да участват активно и да гарантира разпределението на достатъчно ресурси за управлението на всички съществени рискове по Наредба № 7 и Регламент (ЕС) № 575/2013. И накрая, банките са задължени да приемат и поддържат правила и процедури за докладване към ръководния орган, които обхващат всички съществени рискове и политиките за тяхното управление и промените в тях.
ОК3	Надзорът установява дали приетите стратегия и важни правила и процедури за управление на операционния риск се прилагат ефективно от ръководството и напълно се вписват в цялостния процес по управление на риска на банката.
Описание и изводи относно ОК3	<p>Оценката за съответствието с тези изисквания се осъществява почти изцяло при инспекциите на място. Наръчникът за СОР съдържа въпросници, които се ползват от инспекторите за удостоверяване, че ръководният орган на банката е отговорен за определянето на стратегиите, политиките и процесите за контрол на ОР. Необходимо е да се отговори на няколко въпроса, както следва: Има ли член от управителния съвет/съвета на директорите, който да отговаря за управлението на ОР? Дали службата за вътрешен контрол редовно проверява системата за управление на операционните рискове? Управленската информационна система предоставя ли информация относно ОР и какъв е нейният принос в процеса по вземане на решения в банката? Ръководният орган получава ли редовно информация, свързана с ОР и с управлението на този риск? Ръководният орган одобрил ли е принципите за управление на операционния риск, изложени в писмената политика на банката? Информирани ли е редовно надзорният съвет по въпросите, свързани с управлението на операционния риск? С цел да се определи прилагането на одобрената от ръководството стратегия, проверяващите на място инспектори получават и анализират следните документи:</p> <p>Копия от политиката и стратегията за управление на операционния риск, включително правилата за управление на операционния риск и инструкциите за отделните структурни звена. Копия от Вътрешните правила за самооценка за нивото на операционния риск на отделните звена в банката, анализите на резултатите от самооценките и предприетите мерки.</p> <p>Копия от правилата или инструкциите, прилагани към тях, за определяне и поддържане на база данни от събития, свързани с операционен риск.</p> <p>Копие от регистъра с операционни събития, съдържащи данни към (дата).</p> <p>Копие от правилата за разпределение на операционни събития, по бизнес линии.</p> <p>Копия от доклади, анализи и стрес тестове, определящи допусканията във връзка с установяването, измерването и контрола на операционния риск към (дата) както за нуждите на звеното, занимаващо се с управление, оценяване и контролиране на този риск, така и за ръководството на банката.</p> <p>Доклада на банката с определени ключовите рискови индикатори и лимитите за техните стойности.</p> <p>Копия от протоколите на заседанията на ръководните органи, ангажирани в управлението на операционния риск към (дата).</p> <p>Копие от регистъра на жалбите (по електронен път) към (дата), както и копия от доклади или анализи, изготвени в тази връзка и съдържащи информация за повторно възникналите причини за жалби, съотношението обосновани/необосновани жалби и действията, предприети от банката за намаляване на броя на жалбите.</p> <p>Копие от плана на банката за непрекъсваемост на дейността; протоколи/доклади от тестовете на плана, резултати от тестовете и последващите действия; копия от плана за действие при</p>

	непредвидени обстоятелства.
OK4	<p>Надзорът извършва преглед на качеството и пълнотата на плановете на банката за възстановяване при аварии и за осигуряване на непрекъсваемост на дейността, за да се оцени тяхната целесъобразност при сценарии на сериозен срив в дейността, който би могъл да засегне банката. По този начин, надзорът установява дали банката е в състояние да извършва дейност в качеството на действащо предприятие и да ограничи до минимум загубите, включително тези, които могат да възникнат от нарушенията в работата на платежната и сетълмент система, в случай на сериозен срив в деловата дейност.</p>
Описание и изводи относно OK4	<p>Член 16 на Наредба № 7 на БНБ постановява, че е необходимо банките да разполагат с планове за действие при непредвидени обстоятелства и за осигуряване на непрекъсваемост на дейността (понататък плановете), които обезпечават способността за поддържане на дейността и ограничаване на загубите в случай на сериозен срив. За да се оцени съответствието с това изискване, инспекторите от БНБ използват подробни въпросници при инспекциите на място, в които са обхванати всички аспекти на плановете за осигуряване на непрекъсваемост на дейността и за действие при непредвидени обстоятелства. Инспекторите преглеждат дали плановете на банката са документирани и дали този документ е бил одобрен от ръководния орган и е проверяван от вътрешния контрол. Подобна старателна проверка се осъществява и по отношение на плановете за действия при непредвидени обстоятелства. Инспекторите също изясняват дали плановете за действия при непредвидени ситуации включват действия в случай на природно бедствие, прекъсване на електрозахранването, проблем с главния сървър или с телекомуникациите. В допълнение, по време на инспекциите на място се поставят въпроси за обучението на кадрите във връзка с плановете за действие при непредвидени обстоятелства и за осигуряване на непрекъсваемост на дейността и за годишното тестване на плановете. Във връзка с последното, на мисията беше казано, че екипът на БНБ проучва резултатите от стрес тестовете и дали всеки проблем е решен.</p> <p>По време на инспекциите на място се извършват и други проучвания, за да се провери съдържанието на плановете за действия при непредвидени обстоятелства за информационните системи и наличието на резервно хранилище на данни. В тази връзка, БНБ е отправила неотдавна препоръка към банките, че е необходимо да имат помещения извън София [<i>друго населено място – уточнение на ред. на превода</i>], където да се разположат резервните системи за работа при непредвидени обстоятелства.</p>
OK5	<p>Надзорът установява дали банките са изградили подходящи процедури от гледна точка на информационните технологии и процеси за установяване, оценяване, наблюдение и управление на рискове, свързани с техническото обезпечаване на дейността. Надзорът също установява дали банките имат подходяща и надеждна в технологично отношение информационна инфраструктура, отговаряща на изискванията за осъществяване на текущите им и предвижданите в бъдеще дейности (при нормални условия и в периоди на кризи), която да гарантира пълнотата и целостта на данните и системата, защитата и наличността им и подпомага цялостното и комплексно управление на риска.</p>
Описание и изводи относно OK5	<p>Наръчникът за СОР на БНБ съдържа редица указания във връзка с ИТ процедури и системата за управление на информационна защита на банката. Тези аспекти на дейността се обсъждат при проверките на място чрез подробни въпросници, които обхващат ИТ инфраструктура и управлението на информационните системи. По първия аспект инспекторите от БНБ трябва да прегледат следните теми: а) физическата защита на основния ресурс; б) логическа сигурност; в) логическа сигурност на крайните потребители; г) антивирусна защита; д) приложения, свързани с извършване на банковата дейност; е) процедури за създаване на резервно копие и човешкият фактор, включително подходяща квалификация на персонала за поддръжка и обслужване на системите и достатъчен брой кадри за изпълнение на ИТ дейности. Във връзка с управлението на информационните системи инспекторите от БНБ се фокусират върху следните области. В областта на организацията се обръща внимание дали ИТ звеното е независимо, дали разделението на отговорностите е ясно описано в организационната структура и има ли подходящи програми за обучение. Българската народна банка също обхваща въпроси, свързани с планирането, като плановете за деловата дейност по отношение на информационните системи и плановете за действие при непредвидени обстоятелства. Обръща се внимание на механизмите за вътрешен</p>

	<p>контрол, за да се гарантира например, че банката има вътрешни правила за контрол по отношение на информационните системи и че препоръките на одиторите се изпълняват.</p> <p>В началото на всяка инспекция на място, извършвана от БНБ, се отправят специфични искания относно събирането на информация за информационните системи: те включват, наред с другото, отчет на свързаните с ИТ звена и комитети, които докладват пряко на ръководството, копие от стратегията за развитие на информационните системи на банката (ако съществува такава), копие от политиката по сигурността, механизмите за (физическа и логическа) защита на ресурсите на информационните системи от неоторизиран достъп и др.</p>
OK6	<p>Надзорът установява дали банките разполагат с подходящи и ефективни информационни системи за:</p> <p>а) наблюдение на операционния риск;</p> <p>б) съставяне и анализиране на данните за операционния риск; и</p> <p>в) създаване на подходящи механизми за докладване към ръководния орган, висшето ръководство и между бизнес звената на банката, което спомага за предприемането на превантивни мерки при управлението на операционния риск.</p>
Описание и изводи относно OK6	<p>Както бе посочено на мисията, БНБ не е наложила изрично изискване за събиране на информация за възникналите инциденти. За банките със сложна структура обаче, които използват усъвършенствания подход за измерване (АМА) при изчисляване на капиталовите изисквания за операционен риск, има изрично изискване да поддържат подходяща система за събиране на информация относно инцидентите. Освен това Българската народна банка извършва редица проверки и анализи и оценява, в рамките на надзорния процес по оценка, редица ключови показатели, включително базата данни за възникналите загуби вследствие на операционни събития и данните от предприятиите от банката мерки, за да се избегнат подобни събития в бъдеще. Управленската информационна система (MIS) също се оценява от инспекторите, основно по време на инспекциите на място чрез анализ на отчетите, протоколите от заседанията на управителния съвет, протоколите от заседанията на съответния комитет и др.</p> <p>Наръчникът за СОР съдържа още редица контроли във връзка с управленската информационна система, най-вече за осигуряването на постоянен поток от своевременно и необходима информация за ръководството на банката. Нужната минимална информация (с различна честота на отчетност), която управленската информационна система предоставя, следва да обхваща в това число и отчетите за операционния риск на банката.</p>
OK7	<p>Надзорът изисква от банките да имат подходящи механизми за отчетност, за да бъде надзорът информиран по всяко време относно развитието на операционния риск в банките в съответната юрисдикция.</p>
Описание и изводи относно OK7	<p>Кредитните институции са задължени да отчетат тримесечно операционния риск за целите на Стълб 1 (чрез образците, свързани с рамката за капиталова адекватност – COREP) и годишно – за целите на Стълб 2 (в докладите им по ВААК). От банките, които използват усъвършенствания подход за измерване (АМА) при изчисляването на капиталовите изисквания за ОР, също се изисква да искат от надзора разрешение в случай на големи/съществени изменения в рамката на използвания от тях усъвършенстван подход за измерване.</p> <p>Няма изрично изискване да се уведомява надзорният орган в случай на по-съществено операционно събитие. Независимо от това Българската народна банка очаква от банките да информират отговорните инспектори в случай на значим срив на операциите, продължително прекъсване на електрозахранването, значителни прекъсвания в информационната система или външни атаки, нови големи схеми за измама, значителни щети вследствие на лошо време, кражби, предизвикали сериозни загуби и др.</p>
OK8	<p>Надзорът установява дали банките са създали подходящи политики и процеси за оценка, управление и наблюдение на изнесените дейности. Програмата за управление на риска, произтичащ от изнесените дейности, включва:</p>

БЪЛГАРИЯ

	<p>а) провеждане на подходяща проверка за избора на потенциалния доставчик на услуги;</p> <p>б) структуриране на договора за изнасяне на дейности;</p> <p>в) управление и наблюдение на рисковете, произтичащи от договора за изнасяне на дейности;</p> <p>г) осигуряване на условия за ефективен контрол, и</p> <p>д) разработване на изпълними/приложими планове за действия при непредвидени обстоятелства.</p> <p>Политиката и процесите за изнасяне на дейности изискват от банката да има изчерпателни договори и/или споразумения за извършване на услуги, с ясно разпределение на отговорностите между външния доставчик и банката.</p>
<p>Описание и изводи относно ОК8</p>	<p>В българското законодателство няма конкретни разпоредби във връзка с изнесените дейности. Българската народна банка е публикувала на интернет страницата си указания за изнесените дейности, произтичащи от указанията на КЕБНО (понастоящем ЕБО). Указание 6.1 например постановява, че институцията, която изнася дейности разполага с политика по изнасянето на дейности, включително планове за действия при непредвидени обстоятелства и стратегии при прекратяване на споразуменията. По-нататък указание 6.2, т. 6 постановява, че „<i>политиката разглежда основните фази на процеса по изнасяне на дейности</i>“, включително „<i>предварителен анализ на състоянието на изпълнителя на изнесени услуги</i>“, и препоръчва изготвянето на проект на писмен договор за изнасяне на дейности.</p> <p>Ръководството на банката трябва още да проявява бдителност при наблюдението на риска, произтичащ от договора за изнесени дейности, и най-вече да предприеме корективни мерки в случай на изменения в организационната или акционерната структура на изпълнителя на изнесени услуги. Същото указание препоръчва на институциите възложители да планират и да прилагат споразуменията с оглед осигуряване непрекъсваемост на тяхната делова дейност, в случай че предоставянето на услуги от изпълнителя по споразумението за изнесени дейности спре или се влоши в неприемливи граници, или поради други промени, засегнали фирмата изпълнител. Тази политика включва изготвяне на план за действия при непредвидени обстоятелства и ясно определена стратегия при прекратяване на споразумението.</p> <p>За да се гарантира, че банката се съобразява с тези указания, Наръчникът по СОР съдържа въпросник, който се използва от инспекторите за оценка на изнесените дейности. В частност, инспекторът насочва вниманието си върху решенията на ръководството по отношение на изнесените дейности, включително дали ръководният орган е приел правила за изнасяне на дейности и дали банката е анализирала финансовото състояние на изпълнителя, неговата компетентност и професионализъм, преди да подпише споразумението за изнасяне на дейности. От страна на инспектора от БНБ се обръща внимание и на самото споразумение за изнасяне на дейности (обхват, срокове и условия, разходи, изисквания за поверителност, вътрешен надзор на възлагащата институция и др.).</p>
<p>Допълнителни критерии</p>	
<p>ДК1</p>	<p>Банковият надзор регулярно проследява за наличието на общи аспекти в експозицията към операционен риск или потенциална уязвимост (например изнасяне на основни операции от страна на много банки към общ доставчик на услуги или срив във външни доставчици на дейности по платежни услуги и сетълмент).</p>

Описание и изводи относно ДК1	На основата на събраната от банковия сектор информация БНБ извършва редовен преглед на уязвимите зони на кредитните институции по отношение на общите операционни рискове, за да предотврати възникването на системен риск. Българската народна банка анализира информацията относно изнасянето на ИТ услуги към общ външен доставчик, чувствителността към сригове в услугите по сетълмент, предоставяни от едни и същи фирми, и към операционни рискове, които могат да окажат влияние върху повече от една кредитна институция.
Оценка на принцип 25	Съответствие в голяма степен
Коментари	<p>Изискванията на БНБ за операционен риск се основават на правилата и регламентите на ЕС. Спазването им се постига основно чрез правилата по ВААК и инспекциите на място. Могат да се вземат под внимание няколко препоръки:</p> <p>Българската народна банка отбеляза пред мисията, че операционният риск е предмет на критична проверка. През последните години в повечето банки този риск е оценяван по време на инспекциите на място. За разлика от другите рискове, операционният риск не се включва систематично в рутинните проверки; критериите за включването му зависят в много голяма степен от обхвата на инспекцията. Българската народна банка засилва вниманието си към този риск, но е препоръчително да се увеличи честотата на наблюдението му, тъй като той е вторият по съществено основен риск, изчисляван по Стълб 1, както бе посочено от управление „Банков надзор“. Това би позволило на служителите на БНБ да придобият повече знания за управлението на операционния риск в банките и да натрупат по-голям опит във времето; понастоящем няма специалисти в тази област, особено с умения в сферата на информационните технологии; практиката е някои инспектори по-често да проверяват тази област в сравнение с други. Би било полезно да се създаде отделна програма за надзорна проверка на операционния риск, за да се достигне до всеобхватна оценка за него в цялата банкова система.</p> <p>Въпреки че БНБ очаква от банките да я уведомяват относно настъпили значителни събития, не съществува правно или регулаторно задължение за банките да разполагат с подходящи механизми за отчетност, посредством които да уведомяват надзора относно промени, свързани с операционния риск. Българската народна банка изисква от банките, но само от онези, които са въвели усъвършенствания подход за измерване на операционния риск (АМА), да разполагат с достатъчно данни и статистика, позволяващи им да разбират и измерват степента, в която са изложени на операционния риск. Освен това по време на инспекциите на място (както бе посочено по-горе) екипът от инспектори изисква от банките да представят подробен списък с информация относно свързаните с операционния риск събития с разбивка по видове събития (например сриг в информационните технологии, измама, външни фактори, довели до загуба, правни рискове и пр.). Българската народна банка може да разгледа възможността за създаване на задължителни механизми, които да й позволят да получава информация за промените по отношение на риска в банките.</p> <p>Препоръчва се:</p> <ul style="list-style-type: none"> - да се систематизира наблюдението на операционния риск по време на инспекциите на място и да се изготви наредба, задължаваща банките да разполагат с подходящи механизми за отчетност, посредством които да уведомяват надзора относно свързаните с операционния риск промени; - да се повиши нивото на експертни умения на служителите от управление „Банков надзор“, по-специално в областта на информационните технологии; - да се изисква от банките да уведомяват банковия надзор в случай на значителни събития, касаещи операционния риск.

<p>Принцип 26</p>	<p>Вътрешен контрол и одит. Банковият надзор установява дали банките разполагат с подходящи рамки за вътрешен контрол, които да изграждат и поддържат добре контролирана оперативна среда по отношение на осъществяване на дейността предвид рисковия профил на всяка банка. Това включва ясни процедури за делегиране на правомощия и отговорности; разделение на функциите, свързани с поемане на задължения от страна на банката, изплащане на средства и осчетоводяване на активи и пасиви; съгласуване на тези процеси; опазване на банковите активи; и подходяща функция за независим⁹³ вътрешен одити функция за спазване на правилата, посредством които да се проверява спазването на тези контроли и на приложимите нормативни актове.</p>
<p>Основни критерии</p>	
<p>OK1</p>	<p>Законите, подзаконовите нормативни актове или надзорният орган изискват от банките да разполагат с подходящи рамки за вътрешен контрол, за да създадат и поддържат добре контролирана оперативна среда за осъществяване на дейността предвид рисковия профил на всяка банка. Контролът е отговорност на ръководния орган на банката и/или висшето ръководство, като той е ангажиран с организационната структура, счетоводните политики и процедури, взаимния контрол, както и опазване на активите и инвестициите (включително мерките за предотвратяване, ранно откриване и отчитане на злоупотреби, като например измами, незаконно присвояване, непозволен търговски сделки и пробив в информационната система). Контролът включва по-конкретно:</p> <p>а) организационната структура – дефиниции на задълженията и отговорностите, включително прецизно делегиране на правомощия (например ясни ограничения по отношение на одобряването на кредити), политики и процедури за вземане на решения, разделение на критичните функции (например бизнес звената, плащания, равнение на салда, управление на риска, счетоводство, одит и спазване на правилата);</p> <p>б) счетоводните политики и процедури – равнение на сметките, списъка с контроли и информация за ръководството;</p> <p>в) взаимния контрол (или принципът на „четирите очи“) – разделение на задълженията, насрещна проверка, двоен контрол на активите, подписи на две лица; и</p> <p>г) опазването на активите и инвестициите, включително физическия контрол и компютърния достъп.</p>
<p>OK2</p>	<p>Банковият надзор установява дали е налице подходящ баланс в уменията и ресурсите на бек-офиса, контролните функции и оперативното управление, свързано с бизнес звената. Надзорът преценява също така, дали служителите на бек-офиса и тези с контролни функции имат достатъчен опит и правомощия в рамките на организацията (а при необходимост за служителите с контролни функции достатъчен достъп до ръководния орган), за да осъществяват ефективен взаимен контрол в бизнес звената.</p>
<p>Описание и изводи относно OK2</p>	<p>Независимо че няма конкретни нормативни изисквания за бек-офиса и контролните функции, свързани с дейността на бизнес звената, са създадени високи изисквания. Например чл. 3, ал. 2 изисква организацията на вътрешния контрол да се подчинява на „разумната достатъчност на контрола“. В членове 5 и 6 е залегнало изискването за отговорността на компетентния орган за управление при гарантирането на стабилна среда за контрол. Съгласно чл. 5, ал. 9 от Наредба № 10 компетентният орган за управление е длъжен да осигури система за обучение, оценка и стимулиране на лицата, заети с контролни функции, а в чл. 6 е регламентирано задължението за разделение на задълженията при необходимост. Взети заедно, законът и наредбата създават</p>

⁹³ При оценяването на независимостта, надзорът отделя нужното внимание на системите за контрол, създадени за предотвратяване на конфликти на интереси при оценяване на постигнатите резултати от служителите, ангажирани с функцията по съответствието, контрола и вътрешния одит. Възнагражденията на тези служители, например следва да се определят независимо от групите дейности, които те контролират.

	<p>рамката за гарантиране на баланса в уменията, както се изисква съгласно този критерий, но очакванията не са изрично формулирани.</p> <p>От гледна точка на надзорната преценка, екипите на надзора вземат предвид Насоките относно Процеса за надзорен преглед и оценка (ПНПО), както и Наръчника за системата за оценка на риска (COP), посредством инспекциите на място и взаимодействието с представители на банката.</p> <p>Процесът по надзорен преглед и оценка изисква от БНБ да извършва подробен анализ на дейността си във връзка с важните бизнес звена или нивата на процедурите по отношение на реални и предполагаеми рискове, както и възприетите контролни механизми.</p> <p>В наръчника за COP се прави разграничение между оценката на вътрешния контрол при различните видове риск (например кредитен, пазарен риск), като се изисква надзорните екипи да изготвят оценка на системата за вътрешен контрол, както е посочено в раздела „Ръководство и корпоративното управление. Вътрешен контрол“. Въпреки че балансирането на уменията на служителите при изпълнение на контролните функции с тези на звената за инициране на кредити не е посочено изрично, се очаква ръководният орган да насърчава „високи етични и професионални стандарти и култура на вътрешния контрол, които биха спомогнали за намаляване на рисковете“. По същия начин в контекста на оценяването на управлението на човешките ресурси (раздел в главата „Вътрешен контрол“) в наръчника за COP се отбелязва, че „професионалното равнище на служителите, както и целенасоченото изпълнение на индивидуалните им задължения и на целите на банката са първата защитна линия срещу възникването на проблеми“, което отразява осъзнаването на значението на балансираните умения в съответните звена на банката. Освен това образците на въпросниците в наръчника потвърждават това (по отношение на информацията за надзорната преценка относно това, дали банката е осигурила подходящ подбор, възнаграждения, обучение и професионално развитие на служителите си).</p>
ОКЗ	<p>Банковият надзор установява дали банките разполагат с постоянно действаща, независима и обезпечена с достатъчно персонал, функция за спазване на правилата⁹⁴, която да подпомага висшето ръководство при ефективното управление на риска от неспазване на правилата. Надзорът преценява дали служителите, ангажирани с функцията по спазване на правилата, са подходящо обучени, имат съответния опит и достатъчно правомощия в рамките на банката, за да изпълняват ефективно ролята си. Надзорът преценява, дали ръководният орган на банката упражнява надзор върху управлението на функцията по спазването на правилата.</p>
Описание и изводи относно ОКЗ	<p>Изисква се спазването на нормативните актове от страна на банките, следването на политиката, плановете, вътрешните правила и процедурите да са част от общата рамка на контрола в банката, както е залегнало в Наредба № 10 (чл. 2, ал. 2, т. 6).</p> <p>Изискванията, на които трябва да отговаря функцията по спазването на правилата, са регламентирани в раздел 27 на „Указанията за вътрешно управление в банките“. Според тях и пропорционално на размера и сложността на банковите дейности всяка банка следва да създаде функция за спазване на правилата, като тя може да се обедини с други отдели, като например с отдела за контрол на риска. Тя се отчита на ръководния орган за на банката, а когато е целесъобразно на отдела за контрол на риска.</p> <p>По правило функцията по спазване на правилата, която се оценява от надзорния орган като неразделна част от цялостното управление на риска и организационния процес в банката чрез Стълб 2 и Насоките за процеса по надзорен преглед и оценка, включва ясна дефиниция на тази функция и изразява очакването, че ангажираността на екипа на БНБ с проверката на тази функция ще представлява важен аспект от надзорния преглед. Този процес съдържа всички аспекти на рисковете от дейността и вътрешното управление (включително контрола на риска, функцията по спазването на правилата и по контрола).</p> <p>По време на инспекциите на място от надзорниците се изисква обобщен доклад за дейността, извършена през предходни години от звеното, ангажирано с функцията по спазването на</p>

⁹⁴ Терминът „функция за спазване на правилата“ не означава непременно организационно звено. Служителите, ангажирани с функцията по спазването на правилата, могат да са разположени в оперативните структурни звена или местните дъщерни дружества, като се отчетат на оперативното ръководство по сфери на дейност или на местното ръководство, ако тези служители са и йерархично подчинени на ръководителя на звеното за проверка на спазването на правилата, който следва да е независим от сферите на дейност.

<p>OK4</p>	<p>правилата, както и план за действие за текущата година.</p> <p>Надзорният орган преценява дали банките разполагат с независима, постоянно действаща и ефективна функция за вътрешен одит⁹⁵, ангажирана със:</p> <p>а) оценяване дали съществуващите политики, процедури и вътрешен контрол (включително управлението на риска, процедурите за проверка на спазването на правилата и корпоративното управление) са ефективни, адекватни и достатъчни за дейността на банката; и</p> <p>б) гарантиране на спазването на политиките и процедурите.</p>
<p>Описание и изводи относно OK4</p>	<p>Съгласно чл. 74, ал. 1 от ЗКИ банките следва да създадат специализирана служба за вътрешен одит, чието ръководство се избира и освобождава от общото събрание на акционерите.</p> <p>Общите изисквания относно докладването на установени нарушения пред ръководния орган се съдържат в ЗКИ, докато Насоките за вътрешно управление са по-конкретни и по-строги, като в т. 28 се изисква от вътрешния одит да оценява ефективността и ефикасността на рамката на вътрешния контрол. Служителите, ангажирани с функцията по вътрешния одит, оценяват адекватността на съществуващите политики и процедури, както и спазването на правните и законовите изисквания.</p> <p>Глава трета от Наредба № 10 също е посветена на функцията по вътрешния одит. В чл. 14 са определени функциите на службата за вътрешен контрол. Те включват проверка и оценка на системата за отчетност и информация, полезността на изготвяните анализи, електронните информационни системи и верността на данните; законосъобразността на операциите, спазването на вътрешните правила и процедури и изпълнението на управленските решения; вътрешните контролни процедури при извършване на сделки; резултатите и ефективността от дейността; системите за управление на риска, методите за оценка на риска и достатъчността на капитала; надеждността и навременността на надзорните отчети; защитата на активите на банката от безстопанственост и злоупотреби; изпълнението на договорите и поетите ангажименти; подбора и квалификацията на кадрите, както и съответствието на длъжностните характеристики и правомощията.</p> <p>В част шеста „Ръководство и корпоративно управление. Вътрешен контрол“ от Наръчника за СОР се представят подробно очакванията за надзорния процес и инспекциите на място, по време на които следва да се разгледат редица елементи с цел установяване на ефикасността и ефективността на функцията по вътрешния одит, както и адекватността ѝ по отношение на дейността на банката. При оценяването на вътрешния контрол доминира изискването, че инспекцията следва да е по-скоро насочена в бъдещето и превантивна от гледна точка на начина, по който банката би могла да се развива, а не просто ретроспективен анализ.</p>
<p>OK5</p>	<p>Надзорът преценява дали функцията по вътрешния одит:</p> <p>а) разполага с достатъчно ресурси и персонал, който е подходящо обучен и има съответния опит да разбере и оцени дейността, която одитира;</p> <p>б) има нужната независимост чрез линиите на отчетност пред ръководния орган или пред комитета за одит към този орган, като разполага със статут в рамките на банката, за да гарантира, че висшето ръководство реагира и действа в съответствие с препоръките на вътрешния одит;</p> <p>в) постоянно получава своевременна информация относно съществени промени в стратегията на банката за управление на риска, политиките или процедурите;</p> <p>г) разполага с неограничен достъп и комуникации с всеки член на персонала, както и с неограничен достъп до документацията, файловете или данните на банката и нейните клонове във всички случаи, когато това е необходимо;</p>

⁹⁵ Терминът „функция за вътрешния одит“ не означава непременно организационно звено. В някои държави се разрешава на малките банки да използват като алтернатива система за независим преглед, прилагана например от външни експерти, на ключовия вътрешен контрол.

	<p>д) използва методология, която установява наличието на съществени рискове, управлявани от банката;</p> <p>е) подготвя план за одит, който е предмет на периодичен преглед на базата на собствена оценка на риска, като разпределя по съответния начин и ресурсите; и</p> <p>ж) има правомощията да оценява всяка функция, свързана с изнасяне на дейности.</p>
<p>Описание и изводи относно ОК5</p>	<p>а) Ресурси и експертен опит</p> <p>Съгласно чл. 15, ал. 1 от Наредба № 10 вътрешните проверители следва да притежават: професионални умения в прилагането на стандартите за професионална практика на вътрешен одит, процедурите и техниките за извършване на одит; познания и опит в прилагането на счетоводните стандарти; познания за принципите на управление и добрата банкова практика. Освен това в чл. 16 са залегнали и изискванията към ръководителя на специализираната служба за вътрешен одит.</p> <p>б) Независимост и статут</p> <p>Чл. 13, ал. 1 от Наредба № 10 предвижда, че вътрешният одит е независима оценъчна дейност на банковите сделки и операции и системите за контрол, която се осъществява от специализирана служба за вътрешен одит. Ролята му според чл. 13, ал. 2 е да подпомага органите на управление при вземане на решения и да следи за тяхното изпълнение. В чл. 14, ал. 3 изрично се подчертава, че функцията по вътрешния одит следва да е независима и не може да съвместява други дейности.</p> <p>в) Постоянна информираност</p> <p>Вътрешното правило, върху което се гради вътрешният одит съгласно чл. 18 от гореспоменатата наредба (произтичащо от чл. 74, ал. 3 от ЗКИ), предоставя на вътрешните одитори не само неограничен достъп до активите и информацията, но и преки взаимоотношения на ръководителя на службата за вътрешен одит с ръководните органи. В чл. 14, ал. 2 е регламентирано правото на вътрешните одитори на неограничен достъп до решенията на органите за управление и другите длъжностни лица.</p> <p>г) Неограничен достъп</p> <p>Както е предвидено в чл. 14, ал. 2 от наредбата и потвърдено във вътрешното правило, залегнало в чл. 18, вътрешните одитори при осъществяване на дейността си следва да имат право: 1. на неограничен достъп до служебните помещения и активите на банката; решенията на органите за управление и другите длъжностни лица; отчетността и информационните системи; 2. да изискват и да събират сведения, справки и други документи във връзка с изпълнението на възложените им задачи. Член 18 изрично предвижда правото на преки взаимоотношения с органите за управление (Съвет на директорите и изпълнително ръководство). В раздел 28, т. 2 от Насоките за вътрешно управление на БНБ допълнително се потвърждава правото на служителите, ангажирани във вътрешния одит, да разполагат с неограничен достъп до съответните документи и информация във всички структурни и контролни звена.</p> <p>д) Подходяща методология</p> <p>Според чл. 19, ал. 2 от Наредба № 10 всички обекти на контрол следва да бъдат обхванати в рамките на един контролен период с продължителност не повече от две години. Честотата на контролните действия върху отделни обекти и системи за контрол се определя според значимостта им и риска за банката.</p> <p>е) План за одит</p> <p>Член 17 на Наредба № 10 предвижда годишният план за дейността да бъде одобрен от компетентния орган за управление и ръководителя на службата за вътрешен одит, който съгласно чл. 19, ал. 1 следва да изготви необходимите разчети за ресурсите и да одобри подробни програми за изпълнение на плана за одит. В член 24 се предвижда, че годишният отчет за дейността на службата за вътрешен одит и изпълнението на плана следва да се представят на ръководния орган (управителния и надзорния и съвет/съвета на директорите), както и на общото събрание на акционерите.</p> <p>ж) Функции по изнасяне на дейности</p>

	<p>В съответствие с Насоките за изнасяне на дейности, издадени от БНБ на основата на Насоките на КЕБНО, всички договори за външни услуги следва да задължават предоставящите тези услуги компании да осигуряват на вътрешния одит и на звената за спазването на правилата на банката (както и на външния одитор на кредитната институция) неограничен достъп до базите им данни, пълни и неограничени права за преглед и проверка на тези данни. Освен това договорът следва да разрешава на надзорния орган (т.е. БНБ) съответния достъп до помещенията и базата данни на предоставящите външни услуги.</p> <p>Както беше отбелязано по-горе, в Наръчника за СОР се съдържа отделна глава, посветена на процеса на ръководство, корпоративното управление и вътрешния контрол в банките, като оценката на вътрешния контрол е един от ключовите елементи при оценката на риска – CAMELOS. От банките се изисква да предоставят подробна информация на БНБ още преди провеждането на инспекцията на място, за да се улесни процесът на оценяване. От своя страна надзорният екип проверява механизмите на контрола и одита. Изискванията по отношение на информацията и обхватът на оценката са представени по-долу:</p> <p>Изисквана информация, която банките следва да предоставят на БНБ:</p> <ul style="list-style-type: none"> • обобщен доклад за дейността на вътрешния одит; <p>годишен работен план на звеното за вътрешен одит за предходните няколко години и списък на извършените през този период проверки; правила и процедури за работата на звеното (По време на инспекцията могат да бъдат изисквани някои от тези доклади за извършени от звеното проверки);</p>
	<ul style="list-style-type: none"> • копие от доклада на вътрешния одит за проверката на последните касови операции и наличности в централата на банката, заверен с подписите на представителите; • информация относно броя на служителите с квалификация в информационните технологии, работещи в специализираната служба за вътрешен одит; • доклади и констатации за операционния риск и риска в областта на информационните технологии, установени по време на вътрешните одити; специални инспекции на звеното за вътрешен одит в случай на понесени щети и загуби за банката. • съгласно насоките за ПНПО относно изискванията за оценяване на характера и обхвата на дейността на вътрешния одит се очаква оценката да установи следното: • качество и задълбоченост на вътрешните правила, съобразно които работи звеното за вътрешен одит; • степен на независимост на звеното (включително на ниво отделни служители); • достатъчност на персонала – брой на служителите и специализация (вкл. поне един специалист в областта на ИТ, специалист по операционен риск, пазарен риск и пр.); • качество на докладите, отчетна йерархия и процедура за справяне с установените слабости; • до каква степен одитите на звеното са рисково-ориентирани и/или фокусирани върху ежедневните дейности на банката; • одит план за текущия отчетен период и степен на прилагане/изпълнение на този план; • годишен доклад за дейността – одитите, извършени след предходния отчетен период: основни констатации (преглед на кръстосаните проверки във връзка с най-важните препоръки); • големи нарушения – за даден период по преценка на инспекцията; • дали са спазени изискванията на Наредба № 10 по отношение честотата на проверките; и • дали е позволено участието на ръководителя на звеното за вътрешен одит в оперативната работа на банката и по какъв начин – напр. участие в подготовката на вътрешната правна рамка, в заседанията на някои комисии/съвети и др.
<p>Оценка на принцип 26</p>	<p>Съответствие в голяма степен</p>
<p>Коментари</p>	<p>Основната регулаторна рамка на функцията по вътрешния контрол и одита е определена в Наредба № 10, която в преобладаващата си част е приета през 2003 г. Одитната рамка се основава на разумни принципи, които в по-голямата си част са на относително високо ниво. Надзорната практика на БНБ се допълва в съответствие с насоките на КЕБНО/ЕБО, като в съществената си част е формулирана в Наръчника за СОР.</p>

	<p>Подобно на другите, свързани с риска и контрола сфери, установяването на адекватен и ефективен вътрешен контрол е важна функция на инспекциите на място. Българската народна банка е имала възможност да проследява развитието в областта на вътрешния контрол в цялата банкова система, като отбелязва подобрение, както и факти, доказващи, че докладите на вътрешния одит все повече се използват в процеса на вземане на решения. Налице е и известно увеличение на броя на специалистите, включително в областта на информационните технологии в банките.</p> <p>Намаляването обаче на честотата на инспекциите и относително малкото коментари и анализи в докладите, прегледани от оценяващите, както и изразените в Принцип 9 опасения, че дирекциите по банков и специален надзор вероятно няма да могат да направят цялостна оценка на дадена институция, показват, че макар и значението на вътрешния контрол да се осъзнава в пълна степен от БНБ и той да е включен в комплексната оценка на риска в банките, качеството на работата в тази област започва да изостава. Независимо че, вътрешният наръчник е изготвен с референции към насоките на ЕБО и сам по себе си не е остарял, се препоръчва БНБ да обмисли преразглеждането на вътрешните насоки, за да се гарантира, че актуалните добри практики са напълно отразени в тях. Както в случая с принципи 14 и 15, Наредба № 10 подлежи на преразглеждане, за да формулира очакванията и изискванията на надзора.</p>
	<p>Препоръки</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Да се преразгледа Наредба № 10, за да се потвърдят и разширят надзорните изисквания в областта на вътрешния контрол ○ Да се обнови Наръчникът за системата за оценка на риска в частта за вътрешния контрол
Принцип 27	<p>Финансова отчетност и външен одит. Надзорът преценява дали банките и банковите групи поддържат подходяща и надеждна документация, подготвят финансови отчети в съответствие с международно признатите счетоводни политики и практики, като всяка година публикуват информация, която достоверно отразява финансовото им състояние и резултати и съдържа независимо одиторско мнение. Надзорът преценява също така, дали банките и предприятията майки на банковите групи разполагат с подходяща организация на управленския процес и наблюдение на функцията по външния одит.</p>
Основни критерии	
ОК1	<p>Банковият надзор⁹⁶ възлага на ръководните органи на банката отговорността за изготвянето на финансовите отчети в съответствие с международно признатите счетоводни политики и практики и подпомагането на този процес от системите за съхранение на документи с цел изготвянето на адекватни и надеждни данни.</p>
Описание и изводи относно ОК1	<p>Съгласно чл. 75 от ЗКИ банките следва да изготвят финансовите си отчети на базата на Закона за счетоводството и изискванията на БНБ.</p> <p>В съответствие с чл. 24 от Закона за счетоводството ръководният орган на дружеството следва да носи отговорност за съставянето, своевременното подготвяне, съдържанието и публикуването на финансовите отчети и придружаващите ги годишни доклади за дейността.</p> <p>Съгласно Закона за счетоводството всички банки, които извършват дейност на територията на Република България, следва да изготвят публични финансови отчети на основата на МСС/МСФО, приети с Регламент (ЕО) № 1606/2002 на Европейския парламент и на Съвета относно прилагането на международните счетоводни стандарти.</p> <p>Банките и банковите групи следва да предоставят на БНБ финансови отчети, които отразяват финансовото им състояние на индивидуална и на консолидирана основа. Банки, които са дъщерни на банкова група, финансов холдинг, финансов холдинг със смесена дейност или холдинг със смесена дейност, трябва да представят на БНБ консолидираните финансови отчети на групата или холдинговата компания, от която са част.</p> <p>Правилата и изискванията за информационните системи са регламентирани в чл. 67 от ЗКИ, като</p>

⁹⁶ По този основен критерий надзорът не се ограничава непременно до банковия надзор. Отговорността за гарантирането, че финансовите отчети са изготвени съгласно счетоводните политики и практики, може да се възлага и на надзорния орган по ценни книжа и пазари.

БЪЛГАРИЯ

	изискванията за съхранение на документите са залегнали в Закона за счетоводството (Глава шеста – Съхранение на счетоводната информация).
OK2	Надзорният орган възлага на ръководните органи на банката отговорността за публичното оповестяване на финансовите отчети, които съдържат независимото одиторско мнение, получено в резултат на външен одит, осъществен в съответствие с международно признатите практики и стандарти за одитиране.
Описание и изводи относно OK2	В съответствие с изискванията на чл. 76, ал. 1 от ЗКИ годишните финансови отчети на всяка банка, както и надзорните отчети, определени от БНБ, се проверяват и заверяват от специализирано одиторско предприятие, което е регистриран одитор съгласно Закона за независимия финансов одит (ЗНФО).
	В съответствие с чл. 38 от Закона за счетоводството годишните финансови отчети на банките са предмет на независим финансов одит. Одитът на публичните финансови отчети се извършва в съответствие с международно признатите практики и стандарти за одитиране, както и съответните процедури, залегнали в Международните одиторски стандарти (чл. 2 от ЗНФО).
OK3	Надзорът преценява дали банките използват практики за оценяване в съответствие с международно признатите счетоводни стандарти. Надзорът констатира също така, дали рамката, структурата и процедурите за оценяване на справедливата стойност са предмет на независима проверка и заверка, както и дали банките документират всички значителни различия между оценките, използвани за целите на финансовото отчитане и за регулаторни цели.
Описание и изводи относно OK3	Съгласно Регламент (ЕО) № 1606/2002 международните счетоводни стандарти се прилагат към всички котиращи на борсата дружества в Европейския съюз. Съгласно чл. 75, ал. 1 от ЗКИ банките следва да изготвят финансовите си отчети на базата на Закона за счетоводството и изискванията на БНБ. В съответствие с чл. 22а, алинеи 1 и 2 и във връзка с чл. 38, ал. 1, т. 3 от Закона за счетоводството банките следва да изготвят и представят годишните си финансови отчети на базата на МСФО и МСС. Правилата за оценяване също се определят в съответствие с МСФО и МСС. Всички банки в България изготвят финансовите и надзорните си отчети на базата на МСФО. Като отправна точка за целите на финансовото отчитане и за регулаторни цели се използват едни и същи оценки. За регулаторни цели, обаче се прилагат различни допустими корекции при оценяването на необходимостта от обезценки и нуждите по отношение на платежоспособността. В съответствие с чл. 103, ал. 2, т. 20 от ЗКИ, БНБ може да изисква специална политика за провизиране или третиране на активите посредством капиталовите изисквания, въпреки че понастоящем това не се прилага – вж. Принцип 18. Има изисквания и по отношение на несигурността на справедливите стойности. Съгласно чл. 34 от РКИ банките при изчисляване на регулаторния капитал следва да прилагат изискванията на чл. 105 по отношение на всички необходими допълнителни корекции на стойността, извършени спрямо активи, оценявани по справедлива стойност, които се приспадат от базовия собствен капитал от първи ред. Член 105 от РКИ се отнася за изискванията по отношение на пруденциалното оценяване. Европейският банков орган (ЕБО) публикува през януари 2014 окончателния проект на регулаторни технически стандарти (РТС) за установяване на изискванията относно пруденциалните корекции при остойностяване на позициите по справедлива стойност. Целта на проекта за РТС е да се определят пруденциалните стойности, с които може да се достигне подходящото ниво на сигурност, като в същото време се отчита и динамичният характер на позициите в търговския портфейл (със забележката, че има само една банка с търговски портфейл). На 23 януари 2015 г. ЕБО публикува допълнения вариант (EBA/RTS/2016/06/rev1) на окончателния проект на РТС относно пруденциалното оценяване. Въпреки това разпоредбите на РКИ не отговарят в пълна степен на този критерий. Няма изрично изискване оценките на справедлива стойност да се подлагат на независима проверка и

	утвърждаване, въпреки че инспекторите получават инструкции да оценяват и разглеждат техниките на оценяване, които се използват от банката.
OK4	Действащите нормативни актове или банковият надзор имат правомощията да определят обхвата на външните одити на банките, както и стандартите, които трябва да се следват при извършването им. Във връзка с това е необходимо използването на рисково-базиран подход и подход, основан на съществеността при планирането и извършването на външния одит.
Описание и изводи относно OK4	Българската народна банка няма правомощията да определя обхвата на външните одити на банките, както и стандартите, които трябва да се следват при извършването им. Външните одитори следват международните одиторски стандарти. При някои обстоятелства чл. 80, ал. 4 от ЗКИ позволява на БНБ при осъществяване на надзорните си правомощия да назначава независими експерти, които да оценяват активите на банката, и да изисква от банката да отразява резултатите от оценката във финансовите или надзорните си отчети.
OK5	Надзорните насоки или действащите в страната стандарти за одитиране определят областите, които следва да бъдат обхванати при одита, а именно кредитен портфейл, провизии срещу загуби по кредити, необслужвани активи, оценка на активи, търговска дейност и други свързани с ценни книжа, деривати, секюритизация на активи, консолидиране и други операции със задбалансови инструменти, както и адекватност на вътрешните контроли в областта на финансовата отчетност.
Описание и изводи относно OK5	Съгласно чл. 11 от ЗНФО обхватът на одита трябва да е съобразен с действащото в момента законодателство и Международните одиторски стандарти, като се покриват и елементите на този критерий. Вж. също Принцип 4 по-горе.
OK6	Банковият надзор има правомощията да откаже и отмени назначаването на външен одитор, за който се счита, че няма необходимия експертен опит или независимост или че не прилага или не отговаря на установените професионални стандарти.
Описание и изводи относно OK6	Българската народна банка има правото на възражение срещу назначаването на даден одитор. Съгласно чл. 76, ал. 4 от ЗКИ банките следва да съгласуват предварително с БНБ избора на одитор. В чл. 76, ал. 5 се забранява на дадено лице да бъде одитор, ако не е спазвало изискванията на ЗКИ или нормативните актове по прилагането му през последните три години преди предлагането му за одитор. Банката следва да бъде уведомена писмено за възражението на БНБ съгласно изискването за предварително съгласуване в срок от 14 дни от датата на уведомлението. Ако в срок от 14 дни БНБ не е направила възражение, приема се, че предложението за избор на одитор е одобрено от БНБ (чл. 76, ал. 6 от ЗКИ).
OK7	Надзорът преценява дали банките периодично сменят на ротационен принцип външните си одитори (фирмата или служителите в нея).
Описание и изводи относно OK7	Българската народна банка няма правото да изисква ротация на външните одитори. В Закона за независимия финансов одит (чл. 40н) е залегнало изискването за задължителна ротация на ключовия одитор на всеки пет години. Следвайки принципа на ротация съответният съдружник може да се върне към одитиране на банката след две години.
OK8	Надзорът периодично се среща с външни одиторски фирми, за да обсъжда въпроси от общ интерес, свързани с банковите операции.

БЪЛГАРИЯ

<p>Описание и изводи относно ОК8</p>	<p>Българската народна банка провежда извънредни срещи с външни одитори по конкретни въпроси от общ интерес, както и при искане на становища относно възможни изменения на надзорната правна рамка. Не е създадена рамка за регулярен диалог между БНБ и външните одитори, нито по отношение на общи срещи, нито на двустранна или тристранна основа (в присъствието на съответната банка).</p> <p>В комуникацията с външни одитори обикновено вземат участие директорът на дирекция ННКИ и подуправителят, а при необходимост присъства и екипът от инспектори.</p>
<p>ОК9</p>	<p>Надзорният орган изисква от външния одитор, пряко или чрез банката, да му докладва въпроси от особена важност, например неспазване на критериите за лицензиране или нарушения на банковото законодателство или други закони, значими недостатъци и слабости на контрола в процеса по изготвянето на финансовата отчетност на банката или други въпроси, които според външния одитор биха имали важно значение за функциите на надзора. Нормативните актове следва да предвиждат, че одиторите, които изготвят добросъвестно тези доклади, не могат да бъдат държани отговорни за неспазване на задължението за поверителност.</p>
<p>Описание и изводи относно ОК9</p>	<p>Съгласно чл. 77, ал. 1 от ЗКИ: Одиторите следва да информират незабавно и в писмена форма БНБ относно всички обстоятелства, които са им станали известни по време на одита и които:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. представляват нарушение на законите, подзаконовите нормативни актове и актовете на БНБ, които регулират банковата дейност; 2. засягат или могат да доведат до засягане нормалното функциониране на банката; 3. водят или биха могли да доведат до ситуация, при която банката няма да е в състояние да изпълнява своите парични задължения; 4. водят до отказ на одитора да завери отчетите или до заверка на отчетите с изразяване на резерви; 5. са свързани с действия на администратор на банката, които причиняват или могат да причинят значителни вреди на банката или на нейни клиенти; 6. са свързани с неверни или непълни данни в отчетите и докладите, които банките редовно представят в БНБ. <p>Одиторите не носят отговорност за нарушения на правни или договорни разпоредби относно поверителността в случаите, когато те добросъвестно предоставят информация на БНБ в съответствие със ЗКИ (чл. 77, ал. 4).</p>
<p>Допълнителни критерии</p>	
<p>ДК1</p>	<p>Надзорът има право на достъп до работните документи на външните одитори, когато това е необходимо.</p>
<p>Описание и изводи относно ДК1</p>	<p>Единствените документи, до които БНБ има достъп, са годишният доклад на одита и докладите, които са представени на одитния комитет.</p> <p>Съгласно чл. 77, ал. 2 от ЗКИ одиторите на банките са длъжни при писмено искане от БНБ да ѝ представят цялата информация и документи, придобити в хода на одита във връзка с обстоятелствата по чл. 77, ал. 1, като неспазване на законодателството; въпроси, които биха могли да повлияят върху банката или да причинят значителни загуби на банката или клиентите ѝ; риск, че банката няма да е в състояние да изпълни задълженията си; евентуален риск, че одиторът може да откаже да завери финансовите отчети. В заключение, БНБ упражнява правомощията си само в случай на неспазване на чл. 77, ал. 1.</p>
<p>Оценка на принцип 27</p>	<p>Несъответствие в голяма степен</p>

Коментари	<p>Българската народна банка има известни правомощия и прерогативи по отношение на външните одитори, макар че са налице важни недостатъци. Българската народна банка няма достъп до работните документи на одиторите, включително писмото до ръководството, изпращано до одитираната банка. Със законодателните промени в ЕС се предвижда възможност за по-големи правомощия на надзорните органи, но резултатите от предложенията, както и графикът за въвеждането им са несигурни. Българската народна банка няма право да настоява за ротация на одитор (фирмата или ключовия съдружник), въпреки че законът предвижда защитно изискване за ротация на ключовия одитор. Независимо че законът предвижда минимално спазване на съответния критерий, в контекста на концентриран пазар, където само една фирма е отговорна за одита на над половината от банковата система, този проблем поражда сериозни опасения.</p> <p>В заключение, въпреки че чл. 76, ал. 5 от ЗКИ и разпоредбите на чл. 76, алинеи 4 и 6 дават на БНБ право да откаже повторно назначаване на одитора, има известна неяснота по отношение на обстоятелствата, при които това право може да се използва (например системни нарушения или невъзможност да се направи стриктен анализ на финансовите отчети на банката, професионална небрежност, подвеждащи формулировки, предоставяни на банките и др.). В заключение, въпреки че ЗКИ предоставя форма на правомощия за освобождаване на даден одитор, правната разпоредба не е ясно дефинирана и на практика не е стимул за БНБ да упражни правомощията си освен при най-очевидните обстоятелства.</p> <p>От гледна точка на надзорните практики БНБ досега е имала в известен смисъл дистанцирани отношения с общността на външните одитори. От особено значение е банковият надзор и одиторите да имат задълбочено разбиране относно взаимните перспективи и отговорности, което оценяващите – на база проведените разговори – считат, че не е постигнато в достатъчна степен. До момента срещите с одиторите на банките не са обичайна практика, независимо на каква основа – двустранна или тристранна. Нито пък е редовна практика, макар и с малки изключения, при отмяна на важни наредби, например, БНБ да има колективни срещи с външните одитори.</p> <p>Друга тясно свързана разпоредба се съдържа в чл. 76, алинеи 7 и 8 от ЗКИ, съгласно която БНБ има право да изисква от външните одитори да представят доклад за надеждността на системите за вътрешен контрол и съответствието на изготвените от банката надзорни отчети. Задължението за изготвяне на доклад по надзорните отчети на банките отпадна с въвеждането на РКИ (то влезе в сила с отмяната на наредба във връзка с РКИ), като БНБ очаква представянето на доклади за вътрешния контрол. Досега БНБ няма усещането тези доклади да носят особена полза, като това вероятно се дължи отчасти на основните слабости във взаимното разбиране между одиторите и БНБ.</p> <p>Някои от интервюираните посочиха пред оценяващите, че задълбоченото разбиране на МСФО от страна на служителите на надзора в БНБ по всяка вероятност не е на необходимото равнище. Това се отнася не само за БНБ, разбира се, тъй като то представлява обичайно предизвикателство за всички надзорници, като следва да се отбележи обаче, че предизвикателствата ще се увеличават в близко бъдеще с въвеждането на МСФО 9. Въпреки че оценяващите отбелязаха също така, че БНБ има достъп до висококачествени консултации с външни експерти по МСФО, тя има нужда и от вътрешни ресурси.</p> <p>Една от надзорните практики на БНБ е да включва въпроси на вниманието на външния одитор в докладите си за инспекцията, предоставяни на банката. Одиторът не е независимо уведомяван относно провеждането на инспекцията и/или дали тя е довела до съображения, които са от значение за външния одитор. Оказва се, че понастоящем някои банки не са сигурни дали им е позволено да предоставят докладите от инспекциите, а одиторите не са винаги наясно, че е проведена инспекция или че е наличен доклад, който съдържа конкретни изводи, свързани с тях. Една еднозначна процедура на уведомяване би била достатъчна, за да гарантира яснота.</p> <p>Препоръки</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Препоръчва се компетентните органи в България да разгледат съответни изменения във местното законодателство, ако това е юридически допустимо в рамките на по-широката рамка на ЕС, за отстраняване на слабостите, включително предоставяне на БНБ на категорично право да настоява за смяна на одитора в случай на одит с ниско качество или други надзорни притеснения, право да настоява за ротация на одитната фирма или ключовия одитор, както и право на достъп до работните одитни документи и писмото до ръководството. ○ Препоръчва се БНБ да създаде рамка за „регулярен диалог“ както на колективно, така и на ниво
-----------	---

	<p>отделна институция. С оглед на предстоящите предизвикателства, свързани с прилагането на МСФО 9, този диалог ще бъде особено ценен.</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Препоръчва се БНБ да включи анализ на опита и разбирането на МСФО при планирането на квалификацията и на оценката на потребностите, като се предприемат стъпки за подсигуряване на инвестирането в обучение и подбор на необходимия персонал. ○ Препоръчва се също така БНБ да установи административна практика, гарантираща, че при изготвянето на докладите от инспекциите на място, които съдържат препоръки към външните одитори, те ще бъдат уведомявани и държани в течение на тези препоръки. Обичайна практика е да се контактува с одиторите директно. ○ Във връзка с техническите въпроси и предвид значението на надеждността на оценките в баланса, се препоръчва БНБ да изготви собствени изисквания, за да се подсигури, че банките осъзнават задължението си да прилагат независима проверка и утвърждаване на оценките по справедлива стойност. От Наръчника за СОР става ясно, че БНБ осъзнава важността на това изискване, но регламентирането му в наредба на БНБ е не само от значение за надеждността на надзорните данни, но ще представлява и недвусмислен сигнал за индустрията от надзорния орган.
Принцип 28	<p>Оповестяване и прозрачност. Надзорът определя редовното публикуване на информация от банките и банковите групи на консолидирана, където е приложимо, и на индивидуална база, която е лесно достъпна и достоверно отразява тяхното финансово състояние, представяне, рискови експозиции, управление на рисковите стратегии, както и административните политики и процеси на управление.</p>
Основни критерии	
OK1	<p>Законовите, подзаконовите нормативни актове или надзорът изискват периодично публично оповестяване⁹⁷ на информация от банките на консолидирана, където е приложимо, и на индивидуална база, която адекватно отразява реалното финансово състояние и представяне на банката и се придържа към стандартите, насърчаващи съпоставимостта, приложимостта, надеждността и навременността на оповестената информация.</p>
<p>Описание и изводи относно OK1</p>	<p>Законът за кредитните институции съдържа няколко изисквания за оповестяване. Съгласно чл. 75 от ЗКИ, банките изготвят своите финансови отчети според Закона за счетоводството и в съответствие с изискванията на БНБ. Член 40 от Закона за счетоводството постановява, че банката публикува годишния и консолидирания си финансов отчет, и годишния и консолидирания доклад на ръководството, приети на общото събрание на акционерите. В допълнение, в съответствие с чл. 70 от ЗКИ, банките трябва да публикуват на всеки шест месеца техните баланси и отчети за доходността най-малко в един централен ежедневник.</p> <p>В одиторските доклади на банките регистрираният одитор, който извършва независим финансов одит на финансовите им отчети, трябва също да изрази мнение за съответствието между годишния доклад на ръководството и годишния финансов отчет (за същия отчетен период) и/или за съответствието между консолидирания доклад на ръководството и консолидирания финансов отчет. Годишният финансов отчет трябва да бъде одитиран и заверен от специализирана одиторска фирма, която да е регистрирана съгласно Закона за независимия финансов одит.</p> <p>Режимът за оповестяване на еквивалентния Стълб 3 от рамката на Базел се урежда от Регламента за капиталовите изисквания (РКИ), съгласно осма част. Оповестяването на консолидирана база се извършва веднъж годишно в срок от 6 месеца след края на периода, за който се отнася. Когато българска банка е също така и дъщерна банка на голяма банкова група, оповестяването се извършва на ниво България, не само на нивото на крайното предприятие-майка.</p> <p>Според изискванията на чл. 433 от РКИ, банките трябва да направят оценка дали е необходимо по-често, цялостно или частично, оповестяване през призмата на съответни характеристики на техния бизнес, като например мащаба на операциите, обхвата на дейността, присъствието в различни държави, участието в различни финансови сектори, международни финансови пазари и платежни,</p>

⁹⁷ За целите на този основен критерий изискванията за оповестяване могат да бъдат намерени в приложимата счетоводна рамка, регистрацията на фондовата борса или други подобни правила, вместо или в допълнение на директивите, издадени от надзора.

	<p>клиринг и сетълмент системи. В срок от 6 месеца след излизането на оценката по Базелските основни принципи, БНБ възнамерява да изпълни насоките на ЕБО за съществеността, търговската тайна и поверителността, и за честотата на оповестяване съгласно чл. 432, ал. 1 и ал. 2, и чл. 433 от РКИ.</p>
	<p>Оповестяването следва да се предостави, доколкото е възможно, чрез официалния уебсайт на банката и чрез поне още едно средство за комуникация и оповестяване.</p> <p>Има още и изисквания за оповестяване, произтичащи от емитирането на ценни книжа на публично регистрирани дружества, включително законодателството на ЕС, което включва Директива 2010/73/ЕС за изменение на Директива 2003/71/ЕО относно проспектите и за изменение на Директива 2004/109/ЕО относно хармонизиране изискванията за прозрачност. Тези директиви създават обща основа за периодичното оповестяване на информацията и включват уведомявания за големи акционери. Комисията за финансов надзор е отговорният компетентен орган за прилагането на това законодателство.</p>
OK2	<p>Надзорът преценява дали изискванията за оповестяването трябва да включват количествена и качествена информация за финансово представяне на банката, финансовата позиция, стратегиите и практиките за управление на риска, рисковите експозиции, агрегираните експозиции към свързани лица и трансакциите към тях, счетоводните политики, основния бизнес, мениджмънта, управлението и възнагражденията. Обхватът и съдържанието на предоставената информация и нивото на дезагрегиране и детайлност са съизмерими с рисковия профил на банката и значението ѝ за банковата система.</p>
Описание и изводи относно OK2	<p>Регламентът за капиталовите изисквания, осма част, дял II, съдържа изчерпателни технически критерии за оповестяването на собствения капитал, капиталовите изисквания, капиталовите буфери, политиката и целите за управление на операционния риск, експозициите към кредитния риск от контрагента, корекциите, свързани с кредитен риск, пазарния риск, операционния риск, експозициите към лихвения риск, които не са включени в търговския портфейл, експозициите към секюритизационните позиции, организация на корпоративното управление, политиката за възнагражденията и други. Оповестяването на изисквания собствен капитал е посочено също и в Регламент за изпълнение (ЕС) № 1423/2013 на Комисията. По същество оповестяването е и количествено и качествено.</p> <p>В съответствие с чл. 70, ал. 2 от ЗКИ банките трябва да публикуват на официалния си уебсайт информация за спазването на изискванията на този закон и актовете по прилагането му в областта на корпоративното управление и възнагражденията.</p> <p>Член 436 от РКИ изисква от банките да оповестяват информацията, отнасяща се до обхвата на прилагането на изискванията на този регламент в съответствие с Директивата за капиталовите изисквания IV (ДКИ IV) – т.е. разликите в базата на консолидацията за счетоводни и надзорни цели с кратко описание на предприятията, попадащи нея.</p> <p>В съответствие с чл. 70, ал. 5 от ЗКИ предприятията майки следва ежегодно да публикуват – в пълен вид или чрез препратки към равностойна информация – описание на правната си структура и управленската и организационна структура на групата, включително лицата, с които те са в тесни връзки. Тесни връзки е термин, дефиниран съгласно законодателството на ЕС.</p> <p>Съгласно чл. 431 от РКИ, банките приемат официална политика с цел спазване на предвидените в осма част от РКИ изисквания за оповестяване и разполагат с политики за оценка на уместността на извършваните от тях оповестявания, включително за тяхната проверка и честотата, с която се извършват. Както е отбелязано в ОК1, банките трябва да оценят необходимостта от оповестяване с по-голяма честота от на годишна база и трябва да имат политика за определяне дали извършваните от тях оповестявания предоставят достатъчно информация на участниците на пазара относно рисковия профил на институциите.</p> <p>Българската народна банка има общи условия за всички банки и може да изисква публично оповестяване на допълнителна информация (чл. 103, ал. 2, т. 19 от ЗКИ).</p> <p>В допълнение към надзорните изисквания за оповестяване има и такива, които са свързани със счетоводната политика, основната дейност и управлението и трябва да бъдат в съответствие с МСФО 7 „Финансови инструменти: оповестяване“ и всички специфични стандарти. Оповестяването на агрегираните експозиции към свързани лица и трансакциите към тях също са описани в МСФО.</p>

БЪЛГАРИЯ

	<p>Вж. също ОК1.</p> <p>На практика БНБ отбелязва, че подходът на банките към оповестяването варира. Някои банки са готови да направят значителни качествени оповестявания, които покриват теми като стратегия и поемане на рискове, докато други банки биха искали да са по-ограничени в оповестяването на качествени данни, притеснявайки се, че могат да изложат чувствителна информация на конкурентите си. Някои стандартизирани формуляри за оповестяване на отделни въпроси, например собствен капитал, обременени с тежести активи, отношение на ливъридж, са достъпни, а други са станали достъпни за първи път в оповестяванията за 2014 г.</p> <p>Българската народна банка счита, че практиката на банките се е подобрила в сравнение с първото оповестяване по Стълб 3.</p>
ОК3	<p>Законовите, подзаконовите нормативни актове или надзорът изискват от банките да оповестят всички съществени лица в структурата на групата.</p>
Описание и изводи относно ОК3	<p>В съответствие с чл. 70, ал. 6 от ЗКИ всяка банка оповестява ежегодно на консолидирана база информация, поотделно за Република България, за другите държави членки и за трети държави, в които банката има дъщерни дружества или е установила клонове.</p> <p>Тази информация е предмет на независим финансов одит и трябва да бъде публикувана като приложение към годишния финансов отчет на индивидуална или консолидирана база, където е приложимо.</p> <p>Българската народна банка посочи, че е удовлетворена от качеството на оповестяване на банките по отношение на техните групови структури.</p>
ОК4	<p>Надзорът или друга държавна институция ефективно преглежда и налага спазването на стандартите за оповестяване.</p>
Описание и изводи относно ОК4	<p>Оповестяванията, които се съдържат в годишните финансови отчети на банките, се преглеждат от външен одитор, според изискванията на чл. 76, ал. 7 от ЗКИ. Одиторът не само трябва да изкаже своето мнение дали финансовата позиция на банката е представена вярно, но и също трябва да прегледа и изрази мнение по съответствието между годишните финансови отчети и надзорните отчети с изискванията на ЗКИ и наредбите за неговото прилагане. Резултатите от одита на финансовите отчети трябва да бъдат представени в отделни доклади за надзорни цели, подготвени според изискванията на наредба на БНБ и предоставени на БНБ.</p>
ОК5	<p>Надзорът или други институции регулярно публикуват информация за банковата система, за да се улесни общественото разбиране за банковата система и упражняването на пазарна дисциплина. Тази информация включва обобщени данни за балансовите индикатори и статистическите параметри, които отразяват основните аспекти на банковите операции (структура на баланса, капиталово съотношение, капацитет за генериране на приходи и рисков профил).</p>
Описание и изводи относно ОК5	<p>Управление „Банков надзор“ на БНБ регулярно, на месечна и тримесечна база, публикува обобщена информация както за банковата система, така и за всяка една търговска банка. Наборът от данни е пълен и съдържа информация за финансовите отчети, ликвидността, капиталовата адекватност, заемите и авансите, ценните книжа, привлечените средства и други. Тази информация е в допълнение към друга публикувана статистическа информация, събирана от БНБ за целите на паричната статистика.</p> <p>Ниво на представяне на данните</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Съвкупност на банковата система. ○ Разпределение на банките по групи: банките се разпределят в една от три групи, въз основа на размера на активите им, и групата се преглежда и изменя, ако е необходимо, в края на всеки отчетен период. Първата група се състои от петте най-големи банки, втората група – от всички останали банки, а третата група – от клоновете на чуждестранните банки в България. ○ Индивидуални банки.

	<p>Видове информация</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Баланс и отчет за доходите на банковата система и по групи банки (т.е. 3-те групи банки в България). ○ Детайлна структура на ценните книжа, на заемите и авансите, и на финансирането на банковата система и по групи банки: ○ Образецът за ценните книжа представя инвестиционния портфейл на банката по отношение на капиталовите и дълговите ѝ инструменти, както и на инвестициите ѝ в свързани, дъщерни и съвместни дружества. ○ Образецът за заемите и авансите се състои от структурата на кредитния портфейл, който обхваща заемите за кредитните и некредитните институции, заемите за правителството, предприятия и експозициите на дребно (жилищните ипотечни кредити за физически лица и потребителските кредити). Този образец също така съдържа информация за валутната структура на кредитните експозиции, приходите от лихви и обезценката. ○ В образца за финансирането има информация за източниците на финансиране на банковата система, валутната структура и разходите по финансирането. ○ Кредитно качество и обезценка: Този образец се състои от данни, свързани с брутните и нетни стойности на кредитните експозиции, размера на обезценката (според МСС 39) и детайлната структура на обслужваните и необслужваните кредити. Необслужваните кредити се разпределят в три категории, а именно: в просрочие между 30 и 90 дни, в просрочие между 90 и 180 дни и в просрочие над 180 дни. ○ Ликвидна позиция и ликвидни буфери на българската банкова система в съответствие с Наредба № 11 за управлението и надзора върху ликвидността на банките: Образецът съдържа информация за размера на ликвидните активи и коефициента на ликвидност за различните падежни интервали. ○ Капиталово съотношение съгласно новата регулаторна рамка. <p>Видове публикации, свързани с надзорните данни на банковата система</p> <p>Българската народна банка чрез управление „Банков надзор“ публикува данни за състоянието на банковата система чрез месечни прессъобщения и в тримесечния си бюлетин „Банките в България“.</p> <p>Освен това управление „Банков надзор“ издава допълнителна информация, базирана на неофициално споразумение, като например отчети, основаващи се на проучване на икономическата среда и влиянието ѝ върху банковата система. Подобна информация се базира на данните, получени от годишното проучване относно аспектите на банковата дейност, както и от проучването за тримесечната кредитна активност.</p>
Допълнителни критерии	
ДК1	<p>Наложеният изисквания за оповестяване насърчават оповестяване на информация, която да помогне за разбирането на рисковите експозиции на банката по време на отчетния период, например средните експозиции или оборота през отчетния период.</p>
<p>Описание и изводи относно ДК1</p>	<p>В съответствие с чл. 70, ал. 6 и 7 от ЗКИ всяка банка трябва да оповестява ежегодно следната информация на консолидирана основа, поотделно за Република България, за другите държави членки и за трети държави, в които банката има дъщерни дружества или е установила клонове:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Име, описание на дейностите и географско местоположение; - Размер на оборота; - Действителен брой служители на пълен работен ден; - Финансови резултати преди данъчно облагане; - Данъчно облагане;

БЪЛГАРИЯ

	<p>- Възвръщаемост на активите (<i>ROA</i>), получена като съотношението нетна печалба/общо активи;</p> <p>- Получени държавни субсидии.</p> <p>Тази информация е предмет на независим финансов одит и трябва да бъде публикувана като приложение към годишния финансов отчет на индивидуална или консолидирана база, където е приложимо.</p>
Оценка на Принцип 28	Съответствие
Коментари	Българската народна банка като надзорен орган предоставя публичен достъп до широк набор от данни, включително разбивка „банка по банка“. Няколко участници на пазара са коментирали ползата от това оповестяване. Тримесечният бюлетин за състоянието на банките в България също е оценен положително.
Принцип 29	Злоупотреба с финансови услуги. Надзорът преценява дали банките имат адекватна политика и процеси, включително и стриктни правила за комплексна проверка на клиента относно поддържането на високи етични и професионални стандарти във финансовия сектор и предпазването на банката от предумишлени или непредумишлени престъпни дейности ⁹⁸ .
Основни критерии	
ОК1	Законовите или подзаконовите нормативни актове установяват задълженията, отговорностите и правомощията на надзорния орган, свързани с надзора на вътрешния контрол на банките и изпълнението на съответните закони и регламенти, свързани с престъпната дейност.
Описание и изводи относно ОК1	<p>Българският режим срещу изпирането на пари се урежда от Закона за мерките срещу изпирането на пари (ЗМИП) и Правилника за прилагане на Закона за мерките срещу изпирането на пари (ППЗМИП). Последните промени в закона са направени през 2014 г. Отделен Закон за мерките срещу финансирането на тероризма (ЗМФТ) е приет през 2003 г. И двата закона прилагат 40-те препоръки на Специалната група за финансови действия (<i>FATF</i>) и транспонираат изискванията на Третата европейска директива срещу изпирането на пари.</p> <p>По отношение на съответствието между борбата срещу изпирането на пари и финансирането на тероризма според изискванията на банките, българският режим се състои от двойни и паралелни механизми за надзор. Както БНБ (чийто правомощия са вече обсъдени в Принцип 1), така и дирекция „Финансово разузнаване“ (ДФР) са компетентни по отношение на задължителното наблюдение за спазването на мерките срещу изпирането на пари и финансирането на тероризма от кредитните институции. Въпреки това, по закон, основната отговорност за контрола на мерките срещу изпирането на пари и финансирането на тероризма за всички лица се носи от дирекция „Финансово разузнаване“ към ДАНС. В тази връзка през 2003 г. е подписан Меморандум за разбирателство между двете институции, който урежда механизма за сътрудничество и споделяне на информация. Този Меморандум е в процес на преразглеждане.</p> <p>1 - Роля на централната банка. Член 3а от ЗМИП и чл. 9а на ЗМФТ налагат задължения на надзорниците, т.е. БНБ трябва да извършва проверки в банките за спазване на законодателството в областта на борбата срещу изпирането на пари и финансирането на тероризма. За тази цел БНБ създава дирекция „Специален надзор“ (ДСН). Дирекцията е в рамките на управление „Банков надзор“ и е отделна от дирекцията, която извършва пруденциален надзор на място. Дирекция „Специален надзор“ има свой собствен екип от експерти, които да изпълняват задълженията ѝ. Тя планира инспекциите си и също така може да извършва посещения на място по заявка на ДФР. Дирекция „Финансово разузнаване“ няма правомощия върху другите институции, които извършват услуги като обмяна на пари или парични трансфери.</p>

⁹⁸ Комитетът е наясно, че в някои юрисдикции други органи като звеното за финансово разузнаване, вместо банковия надзор, могат да носят главната отговорност за оценката на съответствието на законите и регламентите относно криминалните действия в банките, като например измами, изпиране на пари и финансиране на тероризма. Следователно, в контекста на този Принцип, „надзорът“ може да се отнася и до други органи, и по-конкретно в Основни критерии 7, 8 и 10. В подобни юрисдикции банковият надзор си сътрудничи с такива органи, за да постигне спазване на критериите, посочени в този Принцип.

	<p>В случай на несъответствие или всякакво подозрение, отнасящо се до изпирането на пари или финансирането на тероризма, за което не е било съобщено, БНБ е длъжна да информира своевременно ДФР. В допълнение БНБ може да предприеме мерки за принудително изпълнение (включително имуществени санкции) по чл. 103 от ЗКИ. Дирекция „Специален надзор“ също така координира взаимоотношенията на БНБ с ДФР, правоохранителните органи и прокуратурата. На национално ниво и на ниво ЕС тя също така участва в експертните групи срещу изпирането на пари.</p>
	<p>2 - Роля на дирекция „Финансово разузнаване“. Държавната агенция „Национална сигурност“ (ДАНС), основана през 2008 г. със Закона за Държавна агенция „Национална сигурност“ (ЗДАНС)⁹⁹, включва в структурата си специализирана административна дирекция за финансово разузнаване, наречена дирекция „Финансово разузнаване“ (ДФР). Последната събира, съхранява, проверява, анализира и оповестява информацията относно финансовите разследвания, заложените в условията и реда на ЗМИП и ЗМФТ. Дирекция „Финансово разузнаване“ също е оправомощена от закона да упражнява надзор върху спазването на мерките срещу изпирането на пари и финансирането на тероризма в банковия сектор като извършва посещения самостоятелно или съвместно с БНБ на място. Всъщност надзорът по прилагането на изискванията срещу изпирането на пари и финансирането на тероризма в банките е основна отговорност на ДФР, но поради очевидната невъзможност на ДФР да поеме сама цялата надзорна дейност за всички отчетни единици, БНБ подпомага надзорните задължения на ДФР по отношение на всички аспекти, свързани с банките.</p> <p>Има механизми, които да гарантират ефективното сътрудничество между двете институции, особено от гледна точка на планирането на инспекциите. И ДФР и БНБ провеждат годишни срещи за набелязване на областите за проверка въз основа на техните съответни източници на информация (например съобщенията относно подозрителни финансови операции (СПФО)). Тези срещи позволяват да се реши кои банки да бъдат оценени съвместно и кои поотделно. Също така, има текущо взаимодействие между ДФР и БНБ дори по време на отделните посещения на място. В няколко случая, БНБ алармира ДФР за съмнителни операции, които не са били докладвани от съответната банка. Обменът на информация се отнася също и за след инспекциите на място; Българската народна банка споделя своя доклад за инспекцията с ДФР и обратно, ДФР споделя с БНБ своето генерално заключение с основните проблемни области. Двете институции си сътрудничат също и по въпроси, свързани с обучението. Що се отнася до изпълнението на спазването на мерките срещу изпирането на пари, БНБ прибегва предимно към писмени заповеди, докато ДФР, в редки случаи обаче, прилага имуществени санкции. Докато сътрудничеството е доказало ефективността си, в няколко ключови области няма координация, когато става въпрос за прилагане на закона и налагане на санкции за нарушения във връзка с борбата срещу изпирането</p>
<p>OK2</p>	<p>Надзорът преценява дали банките имат адекватна политика и процеси относно поддържането на високи етични и професионални стандарти и предпазването на банката от предумишлени или непредумишлени престъпни дейности. Това включва предотвратяването и разкриването на криминалните действия, както и докладването на такива подозрителни действия на подходящите органи.</p>
<p>Описание и изводи относно OK2</p>	<p>Надзорните очаквания по отношение на съществуващите политики и процеси, които имат за цел да предотвратят престъпните дейности, се съдържат в ЗМИП и ЗМФТ и последващите насоки, издадени от БНБ, и по-конкретно тази, издадена през 2012 г. за създаване на единни практики, съобразени с размера и вида на банковите услуги. Наред с другото, тези насоки определят условията за прилагането на мерките за комплексна проверка на клиента в нормални, нискорискови и високорискови случаи.</p>

⁹⁹ Основните отговорности на държавната агенция включват дейности, свързани с националната сигурност (териториална цялостност и суверенитет, икономическа и финансова сигурност). Тя е отговорна пред Министерския съвет и е независима административна единица със собствен бюджет.

	<p>ЗМИП и ЗМФТ съдържат разпоредби по отношение на комплексната проверка на клиента, които изискват от банките да приемат, разработват и прилагат контролни механизми за предотвратяване и разкриване на дейности, свързани с прането на пари и финансирането на тероризма. В този смисъл банките са длъжни да: 1) установят подходящи политики и методи за комплексна проверка на клиента, включително принципа за познаване на клиента (чл. 9); 2) създадат механизми за вътрешен контрол, които да засичат необичайни дейности; 3) отказват откриването на анонимни сметки или на сметки, които са под фалшиво име; 4) подхождат с повишено внимание към клиенти с висок риск¹⁰⁰ (например видни политически личности; кореспондентски сметки; фондации; тръстове; клиенти, разположени в офшорни центрове); 5) установят процедури за докладване пред ДФР на съмнителни действия; и б) назначат експерт по изпирането на пари, отговарящ за предаването на тези трансакции към ДФР. Законът за кредитните институции също така задължава банките да създадат система за спазване на правилата в съответствие с най-добрите практики. По-специално, чл. 73, ал. 1 от ЗКИ предвижда компетентният орган за управление на всяка банка да приема и периодично да актуализира, в съответствие с най-добрите международно признати практики за корпоративно управление на банки, системите за предотвратяване на риска от изпиране на пари.</p> <p>Проверката дали банките разполагат с адекватни политики и процеси за предотвратяване използването им за престъпни дейности, се извършва предимно на място, поотделно или съвместно, от БНБ и ДФР. За тази цел БНБ е създадала много подробна методология (първоначално с техническото сътрудничество на САЩ и Великобритания¹⁰¹), предлагаща на инспекторите от БНБ насоки за всеки етап от инспекцията. Преди да започне проверка на място дирекция „Специален надзор“ изпраща писмо до банката с искане за пълен набор от материали, които могат да бъдат групирани по области на контрол.</p> <p>За оценка на риска например банката ще трябва да представи следните документи: списък със сметките с висок риск; принципа за познаване на клиента и правилата за комплексна проверка на клиента; списък на всички сметки на клиентите, чиито досиета не съдържат изискваната от закона информация и документи; списък с всички кредити и банки, за които от банката се прилага принципът „разчита на трета страна“, и т.н. Друг набор от документи, който се изискал преди досиетата, се отнася до СПФО и включва: копие от СПФО и придружаващата документация, изпратена до ДФР; анализът, документацията и позицията за съмнителните случаи, които не са били докладвани на ДФР; описание на процедурите за наблюдение, прилагани за сметките с висок риск; описание на охранителните системи за наблюдение в банките¹⁰²; и копия на кореспонденцията, обменяна между банката, ДФР и правоохранителните и съдебни органи.</p> <p>Когато са на място, инспекторите от специален надзор следват подробна методология от около 150 страници, която постоянно бива преработвана и обновявана, за да се направи оценка на начина, по който банките идентифицират и наблюдават риска, откриват подозрителни дейности и съобразно с това обучават служителите си. Служителите на дирекция „Специален надзор“ използват подробни въпросници за провеждането на интервюта с ключовия персонал на банката (служителите, които следят за спазването на правилата, отговорниците за паричните трансфери, ръководителя на услугите с валутни трансакции, както и персонала, отговорен за откриване на сметки, и т.н.).</p> <p>В допълнение към прегледа на материалите, споменати по-горе, работата на БНБ, наред с другото, обхваща следните области: 1) анализ на клиентската база; 2) категоризиране на клиентската база на банката по рисков профил; 3) идентифициране и процедури по принципа за познаване на клиента; 4) мерки за установяване на произхода на средствата, предмет на операции или трансакции; 5) анализ чрез извадки от трансакции за плащанията по вид операции, извършени от клиента.</p>
--	---

¹⁰⁰ За клиенти с висок риск банките всеки месец трябва да преглеждат клиентските досиета.

¹⁰¹ След приемането на България в ЕС Наръчникът е бил актуализиран въз основа на политиката и документите, приети от Специалната група за финансови действия и ЕС, включително и документите, разработени от Европейския банков орган (ЕБО).

¹⁰² Когато системата е закупена от външна фирма, банката трябва да предостави информация за това дружество, датата на изпълнение на програмата в банката, както и описание на използвания алгоритъм.

	<p>Инспекциите също така оценяват цялостната работна организация на банката във връзка с борбата срещу изпирането на пари, включително съответната роля на служителите, които се занимава с борбата срещу изпирането на пари, и вътрешния одит; и (б) обучение на персонала. По-специално по отношение на задълженията за СПФО, на оценяващите беше съобщено, че в няколко случая БНБ е докладвала на ДФР за съмнителни операции, които не са били засечени от банките и е трябвало да бъдат докладвани.</p> <p>Важно е да се отбележи, че за 2014 г. БНБ е провела 16 инспекции в банките относно изпирането на пари и 18 за 2013 г. По същество, инспекциите са били с пълен обхват. За целите на дистанционния надзор и по-специално за определянето на подход, основан на риска, и за планирането на инспекциите ДСН е разработила механизми за докладване на събраните данни от банките на годишна база за видни политически личности, за изграждането на кореспондентски взаимоотношения извън ЕС, за броя и размера на СПФО, за броя на клиентите, разбити по вид, регион, обем на плащане в брой, и т.н.</p> <p>Както е посочено по-горе, ДФР също играе съществена роля в оценяването на спазването на стандартите срещу изпирането на пари и финансирането на тероризма. Законът за мерките срещу изпирането на пари определя основните отговорности за надзорните дейности на ДФР върху банките и други финансови институции. Дирекция „Финансово разузнаване“ има право да провежда както дистанционни, така и проверки на място на отчетните лица. Дейностите по регулирането и надзора на ДФР се фокусират около наблюдението върху организацията на механизмите и проверките за вътрешен контрол на тези субекти по отношение на спазването на мерките срещу изпирането на пари и финансирането на тероризма. За тази цел, ДФР е разработила цялостна методология за надзор, състояща се главно в анализ за оценката на риска. Оценката на риска се изготвя като се има предвид: броят на получените от различни лица СПФО; заключенията от извършените проверки от надзорните органи (БНБ); броят и размерът на паричните трансакции, съгласно регистъра по чл. 11, ал. 2 от ЗМИП. На базата на този анализ всички лица се групират в три групи категории: “с нисък риск”, “със среден риск” и “с висок риск”. Анализът на риска се взема предвид в процеса на планиране на инспекциите.</p> <p>Споменавайки това, при подобни оценки на риска също трябва да се имат предвид: (1) рискът от изпиране на пари и финансиране на тероризма, на който банката е изложена, присъщ за клиентската база, която обслужва, и продуктите/услугите, които предлага; и (2) качеството на системите/мерките на банката за управление на риска.</p> <p>Според методологията, ДФР извършва три вида инспекции: случайна инспекция (провежда се въз основа на мотивирано писмено искане от друга дирекция на ДАНС, надзорен орган или друг държавен орган, който изисква предприемането на спешни и навременни действия); планирана инспекция (извършва се въз основа на предварително изготвен и одобрен тримесечен план) и тематична инспекция (проверка на изпълнението на някои изисквания по ЗМИП, свързани с използването на финансовата система за целите на изпирането на пари и финансирането на тероризма).</p> <p>Таблицата по-долу съдържа данни от инспекционната програма на дирекция „Финансово разузнаване“ от 2011 г.</p>																	
	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Година</th> <th>Брой банки</th> <th>Вид инспекция</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>2011 г.</td> <td>4</td> <td>2 тематични и 2 с пълен обхват</td> </tr> <tr> <td>2012 г.</td> <td>8</td> <td>1 съвместна с БНБ и 7 тематични</td> </tr> <tr> <td>2013 г.</td> <td>8</td> <td>4 тематични, 3 съвместни с БНБ и 1 планирана</td> </tr> <tr> <td>2014 г.</td> <td>5</td> <td>1 тематична, 3 съвместни с БНБ и 1 с пълен обхват</td> </tr> </tbody> </table>	Година	Брой банки	Вид инспекция	2011 г.	4	2 тематични и 2 с пълен обхват	2012 г.	8	1 съвместна с БНБ и 7 тематични	2013 г.	8	4 тематични, 3 съвместни с БНБ и 1 планирана	2014 г.	5	1 тематична, 3 съвместни с БНБ и 1 с пълен обхват		
Година	Брой банки	Вид инспекция																
2011 г.	4	2 тематични и 2 с пълен обхват																
2012 г.	8	1 съвместна с БНБ и 7 тематични																
2013 г.	8	4 тематични, 3 съвместни с БНБ и 1 планирана																
2014 г.	5	1 тематична, 3 съвместни с БНБ и 1 с пълен обхват																
ОКЗ	<p>Източник: Дирекция „Финансово разузнаване“.</p> <p>Наред с отчитането към дирекция „Финансово разузнаване“ или към определените органи, банката докладва на банковия надзор за съмнителни действия и инциденти с измама, когато действията/инцидентите са съществени за сигурността, стабилността или репутацията на банката¹⁰³.</p>																	

¹⁰³ В съответствие с международните стандарти банките трябва да докладват за съмнителни действия, включващи случаи на потенциално изпиране на пари и финансиране на тероризма, на съответния национален център, създаден или като независим държавен орган или в рамките на съществуващ орган или институции, функциониращи като дирекция „Финансово разузнаване“.

БЪЛГАРИЯ

<p>Описание и изводи относно ОК3</p>	<p>Няма такова изискване в българския правен режим. Българската народна банка не е получавала доклади за случаи, които могат съществено да накърнят сигурността и надеждността на дадена банка. През 2014 г. БНБ е била информирана от една банка за схема за измама и последвал опит за пране на пари. Информацията е разпространена от БНБ в банковата система като предупреждение за предотвратяване на подобни опити в други банки.</p>
<p>ОК4</p>	<p>Ако надзорът разбере за нови опити за съмнителни сделки, той информира службата за финансово разузнаване и, ако е необходимо, друг специално упълномощен орган, за подобни трансакции. В допълнение, надзорът, пряко или косвено, обменя информация, отнасяща се за предполагаеми или фактически криминални дейности, с други относими органи.</p>
<p>Описание и изводи относно ОК4</p>	<p>Съгласно чл. За (1) (2) от Закона за мерките срещу изпирането на пари БНБ предоставя информация на службата за финансово разузнаване, когато, в хода на изпълнение на своите задължения, надзорът е установил операции или сделки, за които се предполага, че са резултат от дейности, свързани с изпирането на пари. Мисията беше информирана, че такива доклади са изготвени неотдавна.</p>
<p>ОК5</p>	<p>Надзорът определя дали банките са разработили политики и процедури за проучване на клиентите, които са точно документирани и доведени до знанието на съответния персонал. Надзорът определя, също така, дали тези политики и процедури са интегрирани в цялостното управление на риска на банката и дали има подходящи стъпки за идентифициране, оценка, контрол, управление и намаляване на рисковете от изпиране на пари и финансиране на тероризма, по отношение на клиенти, страни и региони, както и що се отнася до стоки, услуги, трансакции и канали за доставка, на текуща база. Програмата за управление на комплексните проверки на клиенти на групова база има няколко основни елемента:</p> <p>а) Политика за одобряване на клиент, която определя деловите взаимоотношения, които банката няма да одобри на базата на идентифицирани рискове;</p> <p>б) Програма за идентифициране, проверка и проучване на клиент на текуща база; това включва проверка на действителната собственост, разбиране на целта и характера на деловите взаимоотношения, и рисково – базирани прегледи, за да се гарантира, че записите са актуализирани и относими;</p> <p>в) Политики и процедури за наблюдение и установяване на необичайни или потенциално съмнителни сделки;</p> <p>г) Засилено проучване на високорискови клиенти (напр. ескалиране към висшето ръководство на банката при влизане в делови взаимоотношения с тези клиенти, или поддържане на такива взаимоотношения, когато съществуващо взаимоотношение стане високорисково);</p> <p>д) Засилено проучване на видни политически лица (включително, наред с другите неща, ескалиране към висшето ръководство на банката при влизане в делови взаимоотношения с тези лица); и</p> <p>е) Ясни правила за това какви данни трябва да бъдат съхранявани от комплексната проверка на клиент и отделни сделки и сроковете за тяхното съхраняване. Такива данни имат най-малко пет години срок за съхранение.</p>
<p>Описание и изводи относно ОК5</p>	<p>Изискванията за идентифициране на клиент са изложени в Закона за мерките срещу изпирането на пари и Закона за мерките срещу финансирането на тероризма. Изискванията за комплексна проверка на клиент и процедурата „опознай своя клиент“ обикновено са изчерпателни, когато става дума за банки. Процедурата „опознай своя клиент“ изисква: идентифициране на клиент, включително на действителния собственик¹⁰⁴, програма за проверка и проучване, особено по отношение на високорискови клиенти.</p> <p>За юридически и физически лица, които извършват управленски дейности, банките събират следната информация: пълно наименование на компанията, правна форма, адрес на седалището, ЕИК (единен идентификационен код), оригинал или нотариално заверено копие на официално</p>

¹⁰⁴ Съвместният доклад за оценка от 2013 година отбелязва, че дефиницията за действителни собственици не съответства напълно на стандарта на Специалната група за финансови действия (вж. таблица „Рейтинг за съответствие с препоръките на Специалната група за финансови действия“, пунктове 1 и 4 по Препоръка 5).

	<p>удостоверение за актуално състояние, заверено копие на устав, и др. Указанията на БНБ изискват също така банката да извърши проучване на крайния собственик. Като част от прегледа и проверката на клиент – юридическо лице, банката е задължена, освен идентификацията, да потвърди действителния собственик на това юридическо лице. Банката прилага мерките, за да събере информация за лицето, което е действителният собственик. Когато се отнася за високорисков клиент, банката трябва да потвърди предоставените данни, ако не са получени от надежден и независим източник на информация¹⁰⁵.</p> <p>На практика обаче банките все още много трудно събират данни за действителната собственост. Известна фирма за външен одит каза на мисията, че все още има голям брой компании (които заемат средства или имат сметки в банки) с местоположение в чужбина, понякога в офшорни центрове, и чиято действителна собственост не е ясно установена. Одиторската фирма препоръчва банките да подобрят своите процедури „опознай своя клиент“ и да установят по-стриктни процеси за проследяване на собствеността до самия край на веригата.</p> <p>По отношение на документацията, са разработени правила за това какви документи да се съхраняват във връзка с идентификацията и отделни операции на клиента. Законът разпорежда банките да прилагат процедури за съхранение на всички данни за техните клиенти, включително информация за идентификацията и отделни операции на клиента. Цялата информация и документация трябва да бъдат съхранявани за период не по-малък от пет години. Няма обаче законова база за съхраняване на записи за операции и идентификационни данни за период, по-дълъг от пет години, ако е необходимо, когато са надлежно изисквани от компетентен орган.</p> <p>Освен това от банките се изисква да приемат политики и процедури за наблюдение, идентифициране и докладване на съмнителни операции. Законът предвижда и механизми за вътрешен контрол за наблюдение, идентифициране и докладване на необичайни операции на звеното за финансово разузнаване. По-нататък законът изисква вътрешните процедури на банките срещу изпирането на пари и борбата с финансирането на тероризма да бъдат прегледани и одобрени от председателя на службата за финансово разузнаване, нещо твърде необичайно.</p> <p>Що се отнася до видните политически лица, законът изисква банките да приемат процедури за редуциране на рисковете, свързани с видните политически лица. Банките са длъжни да разработят ефективни вътрешни системи, които да определят дали даден клиент е видно политическо лице или свързано с него лице. Такива системи могат да се базират на различни източници на информация: информация, събрана посредством прилагане на засилени мерки за проверка; писмени декларации, изисквани от клиента, чиято цел е да се определи дали лицето попада в категорията видни политически лица и информация, получена посредством използването на вътрешни и външни бази данни. Изглежда, че от банките не се изисква да идентифицират действителни собственици, които са видни политически лица и да прилагат засилена проверка.</p>
	<p>Като част от инспекциите на място БНБ проверява спазването на условията проучване на клиент/процедурата „опознай своя клиент“ и други изисквания, упоменати по-горе. След дискусии със служителите на дирекция „Специален надзор“, оценяващите са на мнение, че инспекторите обръщат специално внимание на тези теми. В докладите от инспекцията, прегледани от мисията, има няколко наблюдения или коментари, свързани с липсата на съответстваща документация, както и слабости в начина, по който се установяват и наблюдават необичайни операции. Механизмите за докладване на съмнителни дейности на дирекция „Финансово разузнаване“ също се проучват при инспекциите на място, а БНБ е открила няколко случая, които биха дали основание за доклад до дирекция „Финансово разузнаване“.</p> <p>Трябва да се отбележи и това, че банките са длъжни да обръщат специално внимание на всички опасности от изпиране на пари, които могат да възникнат от нови или развиващи се технологии (напр. електронно банкиране), които благоприятстват анонимността, и да вземат мерки, ако е необходимо, за предотвратяване на тяхното използване в схеми за изпиране на пари – чл. 5в от Закона за мерките срещу изпирането на пари, и чл. 8б от Правилника за прилагане на закона за мерките срещу изпирането на пари.</p>

¹⁰⁵ Например ако единственият източник на данни при установяване самоличността на клиент е писмено заявление на законния представител; в такъв случай банката трябва да проверява данните докато изясни собствеността на юридическото лице и структурата на неговото управление, за да идентифицира всички действителни собственици на клиента.

БЪЛГАРИЯ

ОК6	<p>Надзорът определя дали банките, освен нормалното проучване, имат специфични политики и процедури по отношение на банките кореспонденти. Такива политики и процедури включват:</p> <p>а) Събиране на информация за техните банки кореспонденти, достатъчна, за да се разбере напълно характера на техния бизнес и клиентска база и как те се надзират; и</p> <p>б) Да не се установяват или продължават кореспондентски взаимоотношения с тези банки, които нямат адекватен контрол върху криминални дейности или, такива, които не се надзират ефективно от съответните органи, или банки, които се считат за банки „фантоми“.</p>
<p>Описание и изводи относно ОК6</p>	<p>Законът за мерките срещу изпирането на пари (чл. 3б и чл. 5б) изисква банките да прилагат засилени мерки по проучването на клиент във връзка с презграничното банкиране (трябва да се отбележи, че такива изисквания се прилагат само за взаимоотношения с финансови институции от юрисдикции извън ЕС106). Банките трябва да предприемат следните действия при влизане в кореспондентски взаимоотношения с кредитна институция от трета страна:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Да събират достатъчно информация за кредитната институция – кореспондент, за да се разбере напълно бизнеса на кореспондента и да се определи от наличната публична информация репутацията на институцията и качеството на надзора; 2) Да оценяват механизмите за вътрешен контрол по отношение на изпирането на пари/финансирането на тероризъм, прилагани от институцията – кореспондент; 3) Да организират процеса по такъв начин, че да получат одобрение от висшето ръководство на кредитната институция, преди да установят нови кореспондентски отношения; 4) Да документират съответните отговорности на всяка институция – кореспондент по отношение на мерките срещу изпирането на пари/финансирането на тероризъм. <p>Когато трети страни, клиенти на институцията – кореспондент, имат достъп до кореспондентската сметка, кредитната институция трябва да се увери, че институцията - кореспондент е осъществила идентифициране, проверка на идентификацията и текущо наблюдение върху клиентите, които имат пряк достъп до сметката и, както и че институцията - кореспондент е в състояние да предостави необходимите идентификационни и други данни за тези клиенти при поискване. Същият закон забранява на банки да встъпват в кореспондентски отношения с банки в юрисдикции, в които те нямат физическо присъствие и не принадлежат към регулирана финансова група. Същата забрана се отнася и за кореспондентски отношения с банки извън страната, за които е известно, че позволяват техните сметки да бъдат използвани от банки в юрисдикции, в които те нямат физическо присъствие и които не принадлежат към регулирана финансова група.</p>
ОК7	<p>Надзорът определя дали банките имат достатъчно контроли и системи, за да предотвратят, идентифицират и докладват потенциално незаконно използване на финансови услуги, включително изпиране на пари и финансиране на тероризъм.</p>

¹⁰⁶ Съвместен доклад за оценка от 2013 година: вж. таблица „Рейтинг за съответствие с препоръките на Специалната група за финансови действия“, пункт 3 по Препоръка 7.

<p>Описание и изводи относно ОК7</p>	<p>За да потвърди, че банките разполагат с достатъчно контроли и системи за предотвратяване изпирането на пари, БНБ създава звено (дирекция „Специален надзор“) с 14 служители в рамките на управление „Банков надзор“. Тъй като тази дирекция отговаря и за решаването на други въпроси (например, прозрачност на продуктите и наблюдение на динамиката в потреблението), само 8 служители наблюдават оперативно мерките срещу изпирането на пари/борбата с финансирането на тероризъм. Около 50% от банковия сектор подлежи на инспекция от БНБ всяка година във връзка с мерките срещу изпирането на пари. През 2013 г. са били инспектирани 18 банки, а през 2014 г. – 16 банки. Тези инспекции, които могат да продължат от 4 до 5 седмици в зависимост от размера на банката, могат да доведат до идентифицирането на серия от нарушения.</p> <p>Екипът на Дирекция „Специален надзор“ включва експерти, които са на работа в дирекцията от 14 години. Служителите от дирекция „Специален надзор“, които извършват надзор върху мерките срещу изпирането на пари/борбата с финансирането на тероризъм притежават съответния опит да надзирават банките и съответните финансови институции за съответствие с разпоредбите за мерките срещу изпирането на пари/борбата с финансирането на тероризъм. Всички банки, интервюирани от оценяващите, потвърждават задълбочеността на инспекциите, извършвани от БНБ по предотвратяване изпирането на пари и професионализма на инспекторите от Дирекция „Специален надзор“. Това съответства и на резултатите от Доклада за оценка на MONEYVAL от 2013 г.</p>															
<p>ОК8</p>	<p>Надзорът притежава адекватни пълномощия да предприема действия срещу банка, която не спазва своите задължения съгласно съответните закони и разпоредби, отнасящи се до криминални деяния.</p>															
<p>Описание и изводи относно ОК8</p>	<p>Два ключови органа имат законово право да предприемат действия срещу банки, които не спазват своите задължения по отношение на мерките срещу изпирането на пари/борбата с финансирането на тероризма, дирекция „Финансово разузнаване“, от една страна, и БНБ – от друга. Както е указано в Доклада за оценка на MONEYVAL (Доклад по Четвъртата мисия за оценка, 19 септември 2013), обхватът на санкциите за неспазване на Закона за мерките срещу изпирането на пари, с които разполага службата за финансово разузнаване, включва, наред с друго, глоби (до 50 000 лв., 25 000 евро), писмени предупреждения и право да застави банката да предприеме корективни мерки. Независимо, че максималната глоба не е достатъчна да окаже възпиращо въздействие, оценяващите разбират, че на практика всяко нарушение на Закона за мерките срещу изпирането на пари или Закона за мерките срещу финансирането на тероризма предполага отделна санкция и, че общото ниво на глобите може да бъде много по-високо при многократни нарушения. Както е показано в таблицата по-долу, дирекция „Финансово разузнаване“ е налагала парични глоби, за да санкционира конкретни нарушения през изминалите години. Дирекция „Финансово разузнаване“ обаче не е упражнявала други правомощия, които е имала на разположение, освен в няколко от случаите (3 писмени предупреждения за 8 години).</p> <table border="1" data-bbox="432 1464 1528 1621"> <thead> <tr> <th>Година</th> <th>Брой банки</th> <th>Брой глоби</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>2011</td> <td>2</td> <td>5</td> </tr> <tr> <td>2012</td> <td>5</td> <td>11</td> </tr> <tr> <td>2013</td> <td>3</td> <td>7</td> </tr> <tr> <td>2014</td> <td>3</td> <td>8</td> </tr> </tbody> </table> <p>Източник: Дирекция „Финансово разузнаване“</p> <p>Тези глоби са мотивирани от следните нарушения: липса на декларации за произход на средства; непълна идентификация или липса на декларация за произход на средства; липса на отчетност; несвоевременно съобщаване на съмнение и недокладвани тавани за безкасови операции.</p> <p>Българската народна банка също се ползва с широки правомощия, описани подробно в Основен принцип 11, включително административни принудителни мерки и административни санкции.</p>	Година	Брой банки	Брой глоби	2011	2	5	2012	5	11	2013	3	7	2014	3	8
Година	Брой банки	Брой глоби														
2011	2	5														
2012	5	11														
2013	3	7														
2014	3	8														

<p>ОК9</p>	<p>Надзорът определя дали банките имат:</p> <p>а) изисквания за вътрешен одит и/или външни експерти¹⁰⁷, които независимо да оценяват съответните политики за управление на риска, процедури и контроли. Надзорът има достъп до техните доклади;</p> <p>б) установени политики и процедури за назначаване на служители по съответствие с мерките срещу изпирането на пари на управленско ниво в банките, както и на съответно длъжностно лице, на което да бъде докладвано за потенциално некоректно използване на финансовите услуги на банките (включително, подозрителни сделки);</p> <p>в) адекватни политики и процедури за проверка, които да гарантират високи етични и професионални стандарти при наемането на персонал; или при встъпване в агентски взаимоотношения или взаимоотношения с външни изпълнители; и</p> <p>г) текущи програми за обучение на персонала, включително по проучване на клиенти и методи за наблюдение и разкриване на криминални и подозрителни дейности.</p>
<p>Описание и изводи относно ОК9</p>	<p>а) Наредба № 10 за вътрешния контрол в банките задължава банките да създадат организация и процедури за целите на вътрешния контрол като непрекъснат процес, осъществяван от ръководните органи и от лицата, заети с вътрешноконтролни функции. Вътрешният контрол се състои от управленски контрол; контрол на риска (включително на мерките срещу изпирането на пари/мерките срещу финансирането на тероризма), отчетност и информация и вътрешен одит. Наличието и ефективността на съответствието с тези изисквания се оценява на място от дирекция „Специален надзор“. Компаниите за външен одит също включват качеството на вътрешния контрол в банките като част от своя мандат.</p> <p>б) На мисията беше казано от БНБ – и потвърдено в интервюта с няколко банки, – че кредитните институции са създали специализирани звена срещу изпирането на пари (състоящи се понякога от 15 души) и са назначили служители по мерките срещу изпирането на пари, освен служители по съответствие с мерките срещу изпирането на пари. Тези служители осъществяват връзката между банката и БНБ, дирекция „Финансово разузнаване“, правозащитните органи, прокуратурата и други институции, ангажирани с мерките срещу изпирането на пари/срещу финансирането на тероризма. Ръководителят на специализираното звено за мерките срещу изпирането на пари отговаря за своевременното докладване на съмнителни сделки на дирекция „Финансово разузнаване“. Софтуер за предотвратяване изпирането на пари се използва в 90% от лицензираните банки и клонове на чуждестранни банки в Република България, за да се изпълнят законовите изисквания банките да предотвратяват или докладват дейности, свързани с пране на пари/финансиране на тероризъм.</p> <p>в) Законът за кредитните институции и Наредба № 10 съдържат разпоредби, отнасящи се за техническите и професионални изисквания за конкретна длъжност, освен стандартното проучване, което трябва да се извършва при наемане, включително проверки за липса на съдебно минало. Освен това съгласно указанията на БНБ срещу изпирането на пари банките трябва да разполагат с адекватни механизми за оценка на новонаетите служители, за да предотвратят използването на ресурсите на банката от криминални елементи.</p> <p>г) Указанията на БНБ срещу прането на пари се отнасят и за обучението на банковите служители. Банките трябва да осигурят адекватно обучение на своя персонал. Информацията за обучението (включително, учебни материали, участници в програмата, оценки) се съхранява в банката и се предоставя на надзорния орган при поискване. Изискванията по т. а), б), в) и г) се проверяват и оценяват при инспекциите на място.</p>
<p>ОК10</p>	<p>Надзорният орган определя дали банките имат и следват ясни политики и процедури за докладване от персонала на проблеми, свързани с неправомерното използване на финансовите услуги на банките, на местното ръководство, или на съответното упълномощено длъжностно лице, или и двете. Надзорният орган определя също дали банките имат и използват адекватни управленски информационни системи, за да предоставят на ръководните органи на банките и на упълномощените длъжностни лица своевременна и адекватна информация за такива действия.</p>

¹⁰⁷ Това могат да бъдат външни одитори или други квалифицирани лица, на които е даден съответният мандат, и при съответните условия на конфиденциалност.

<p>Описание и изводи относно ОК10</p>	<p>Законът за мерките срещу изпирането на пари изисква програмите за предотвратяване и борба с прането на пари/финансиране на тероризма да осигуряват процедури за вътрешно и външно отчитане на съмнителни дейности и сделки (вътрешно и външно отчитане). Най-вече, механизмът за докладване на съмнителни дейности трябва да има ясни процедури, които се знаят от целия персонал. Съгласно чл. 11, при съмнение за изпиране на пари, банката е длъжна незабавно да уведоми дирекция „Финансово разузнаване“ непосредствено преди извършването на операцията или сделката като забавят нейното осъществяване, а в случаите, когато забавянето на операцията или сделката е обективно невъзможно, дирекция „Финансово разузнаване“ трябва да бъде уведомена незабавно след извършването ѝ. По време на проверките на място БНБ проверява съответствието с тези изисквания.</p>
<p>ОК11</p>	<p>Законите предвиждат, че членът на персонала на банката, който докладва добросъвестно съмнителна дейност вътрешно или директно на съответния орган, не може да носи отговорност.</p>
<p>Описание и изводи относно ОК11</p>	<p>Чл. 15 от Закона за мерките срещу изпирането на пари предвижда законова защита на персонала на банката, който докладва добросъвестно за съмнителна дейност вътрешно или директно на съответния орган.</p>
<p>ОК12</p>	<p>Надзорът, пряко или косвено, си сътрудничи със съответните местни и чуждестранни надзорни органи във финансовия сектор или споделя с тях информация, отнасяща се за предполагаеми или действителни криминални действия, когато тази информация е за надзорни цели.</p>
<p>Описание и изводи относно ОК12</p>	<p>Както беше дискутирано при Принцип 3, практическото взаимодействие и сътрудничество между дирекция „Финансово разузнаване“ в ДАНС и БНБ се регулира с „Инструкции за сътрудничество и обмен на информация“ и е уредено с Меморандум за разбирателство. Този меморандум за разбирателство обаче вече не е в сила. Агенцията за финансово разузнаване (АФР) първоначално е създадена като административна служба за финансово разузнаване към Министерство на финансите. През 2008 г. службата за финансово разузнаване се трансформира в Дирекция „Финансово разузнаване“ към ДАНС съгласно Закона за държавната агенция за национална сигурност (ЗДАНС). Досега Меморандумът за разбирателство, подписан през 2003 г. с АФР, не е бил ревизиран след създаването на новия орган. Преработен проект се готви вече три години и на органите настоятелно се препоръчва да го финализират.</p> <p>Съществува друг ефективен механизъм за сътрудничество между БНБ и правоохранителните органи – прокуратура, национално следствие, специални разследващи звена, полиция.</p> <p>Българската народна банка участва с предоставянето на експертна помощ и анализ в сложни и важни случаи на присвояване на средства от европейски фондове, пране на пари, финансови измами, сложни трансгранични финансови сделки.</p> <p>С оглед правомощията на Комисията за финансов надзор да упражнява контрол само върху небанковия финансов сектор, за да се разшири и подобри ефективността на контрола върху финансовия пазар, е бил подписан Меморандум за сътрудничество и взаимодействие с Българска народна банка.</p>
<p>ОК13</p>	<p>Освен ако не е направено от друг орган, надзорът разполага с вътрешни ресурси от опитни специалисти за справяне с криминални деяния. В такъв случай, надзорът регулярно предоставя информация на банките за рисковете от изпиране на пари и финансирането на тероризъм.</p>

БЪЛГАРИЯ

<p>Описание и изводи относно ОК13</p>	<p>Българската народна банка е създала дирекция „Специален надзор“ (ДСН) за надзор върху банките за съответствие със Закона за мерките срещу изпирането на пари и Закона за мерките срещу финансирането на тероризма. Персоналът на дирекцията се състои от експерти, които работят в нея повече от десетилетие. Служителите на дирекция „Специален надзор“, заети с надзора на мерките срещу изпирането на пари/борбата с финансирането на тероризма имат съответния професионален опит да надзирават банките и финансовите институции за съответствие с разпоредбите за мерките срещу изпирането на пари/борбата с финансирането на тероризма. Освен това има стриктни правила за назначаването на нови служители в дирекция „Специален надзор“. От целия персонал на дирекцията се изисква най-високо ниво на професионални стандарти и стриктно придържане към Етичния кодекс на БНБ. От всички служители (с изключение на чисто административния персонал) се изисква да притежават съответните университетски степени по право, икономика или международни отношения. Персоналът също така се обучава, за да е в течение на последните тенденции. Персоналът на БНБ е вземал участие в ежегодни семинари и обучения, организирани от МВФ, Joint Vienna Institute, Banque de France, Deutsche Bundesbank и De Nederlandsche Bank. По време на тези курсове за обучение участниците са били информирани за новите тенденции в прането на пари/финансирането на тероризма и най-добрите практики за предотвратяване изпирането на пари.</p> <p>Българската народна банка провежда ежегодни обучения за служители на банките, особено за служителите по съответствие с мерките срещу изпирането на пари. Фокусът на тези курсове е върху рисково-базиран подход за оценка на риска, промени в законодателството, включително на ниво ЕС, съществени пропуски, открити при инспекции на място.</p>
<p>Оценка на Принцип 29</p>	<p>Съответствие в голяма степен</p>
<p>Коментари</p>	<p>Българското законодателство предвижда необходимите надзорни пълномощия, за да могат надзорните органи да наблюдават и гарантират съответствие на регулираните субекти с изискванията на мерките срещу изпирането на пари/борбата с финансирането на тероризма. Процесът на инспектиране от страна на дирекция „Специален надзор“ се базира на подробна методология за мерките срещу прането на пари/борбата с финансирането на тероризма, която осигурява полезни инструменти и механизми, включително тестване на извадки. Всички банки са създали звена за мерките срещу прането на пари, чийто персонал е от 2 до 15 души, и са назначили служители по съответствие с мерките срещу изпирането на пари. Дирекция „Финансово разузнаване“, която е основният орган за наблюдение и контрол върху мерките срещу прането на пари/борбата с финансирането на тероризма, също разполага със съответните методологии и процедури, и се позовава на работата на другите надзорни органи, най-вече БНБ. Съществува и добро сътрудничество между дирекция „Финансово разузнаване“ и БНБ, особено при планирането на инспекции. Инспекторите на БНБ имат професионалния опит и провеждат своите инспекции старателно с помощта на най-новите методологии. Имайки предвид всичко това, оценяващите са на мнение, че надзорът върху съответствието на мерките срещу прането на пари/борбата с финансирането на тероризма в банките отговаря на повечето изисквания на Основен принцип 29.</p> <p>По-долу са посочени някои аспекти, които заслужават повече внимание от страна на органите.</p> <p>Широкият обхват от дейности на дирекция „Специален надзор“, извън мерките срещу изпирането на пари, не съответства на настоящия брой служители. Първоначално дирекцията е създадена само за надзор на мерките срещу изпирането на пари/борбата с финансирането на тероризма, но постепенно, с разширяването на мандата на БНБ, на дирекцията са възложени допълнителни дейности, включително проблеми свързани с прозрачността на продуктите и съответствие с правилата за гарантиране на депозитите, които да бъдат извършвани заедно с предотвратяване прането на пари.</p> <p>В резултат на това един и същи доклад за инспекция разглежда целия спектър от дейности, включително тези, които нямат отношение към борбата с прането на пари, нещо твърде необичайно по мнение на оценяващите. Важно е, също така, да се отбележи, че от служителите на дирекция „Специален надзор“ често се иска да съдействат на правоохранителните органи и българския съд при разследването на случаи на пране на пари. Дирекция „Специален надзор“ извършва и специфични тематични инспекции, включително проверки на място, в дружества,</p>

	<p>които могат да извършват неправомерни банкови операции. При тези обстоятелства оценяващите стигат до заключението, че тези дейности трябва да продължат да бъдат извършвани като се увеличи персонала в дирекция „Специален надзор“. Друга възможност е, да се помисли дейностите, които не са свързани с предотвратяване изпирането на пари да бъдат възложени на други дирекции, може би извън управление „Банков надзор“.</p> <p>Друг аспект, който си струва да се отбележи, е съществуващото разделение между надзора върху противодействието на прането на пари и целия пруденциален надзор върху банковите рискове. Дирекция „Специален надзор“ реално е разделена от дирекцията, извършваща пруденциален надзор на място. Понастоящем, в доклада, анализиращ резултатите от дейността на банките и процедурите, се анализират всички видове рискове, освен рисковете от пране на пари/финансиране на тероризъм, дори за целите на анализа на операционните рискове. Например, оценяващите не можаха да открият никаква референция към противодействието на прането на пари/борбата с финансирането на тероризма в тримесечните дистанционни анализи, анализите по CAMELOS и ежегодните рейтингови отчети. Като цяло, проблемите при противодействието на прането на пари/борбата с финансирането на тероризма отразяват недостатъците във вътрешния контрол, корпоративното управление, информационните системи, управлението на риска и, по мнение на оценяващите, те трябва да бъдат вземани предвид от служителите в дирекция ННКИ в процеса на надзорен преглед и оценка. Един от начините да се постигне това е да се провеждат регулярни срещи между двете дирекции и да се обменя информацията от отчетите от инспекциите на противодействието на прането на пари с дирекция ННКИ. През 2014 г. по инициатива на подуправителя, ръководещ „Банков надзор“, се засилва комуникацията между дирекция „Специален надзор“ и другите дирекции на управление „Банков надзор“; оценяващите приветстват това съществено подобрение. Наистина е важно да се насърчава систематичното споделяне на информация между инспекторите, отговарящи за борбата с прането на пари и „пруденциалните“ инспектори (от дирекция ННКИ), така че проблемите с противодействието на прането на пари/борбата с финансирането на тероризма да станат част от общия анализ на риска на дирекция „Надзор на кредитните институции“.</p> <p>Все още има притеснения, що се отнася до идентификацията на клиентите и действителния собственик. Този проблем се потвърди от фирма за външен одит на среща с мисията, както и от Дирекция „Финансово разузнаване“. Мисията извърши и преглед на подбор от доклади от инспекции, в които служители на БНБ са открили сериозни слабости. В една банка, например, голяма част от кредитния портфейл се формира от кредити към офшорни фирми и компании с чужда регистрация, „което (...) излага банката на висок риск“; в друга банка, голяма част от корпоративния кредитен портфейл на която е концентрирана върху кредитополучатели с офшорни собственици, кредитните досиета „не съдържат почти никаква информация за собствениците на офшорните компании“. Както вече беше обсъдено в Основни принципи 19 и 20, този проблем заслужава повече внимание. Повечето банки се позовават на декларациите на клиентите за свързаност и краен действителен собственик, а също и на публичните регистри, но не проявяват достатъчно настоятелност да получат цялата пълна информация за крайния собственик. Откриването на проблеми показва, че БНБ следи ситуацията; желателно е обаче да се предоставят ясни инструкции на банковия сектор, за да се повиши тяхната активност по отношение на принципа „опознай своя клиент“, особено що се отнася до юридически лица с местоположение в чужбина. Би било разумно също така да се предложи на банките да предоставят докладите от инспекциите на БНБ за мерките срещу изпирането на пари на техните външни одитори.</p> <p>Досега прилаганите санкции, изглежда, не са възпиращ фактор. Максималната глоба съгласно Закона за мерките срещу изпирането на пари е 50 000 лв. (25 000 евро), която, съдейки по всичко, е много ниска. Освен това, макар че дирекция „Финансово разузнаване“ е налагала глоби, явно броят на наказанията е недостатъчен, а размерът на глобите – относително нисък. Дирекция „Финансово разузнаване“ също така не е използвала другите правомощия, които има на свое разположение. Българската народна банка, от друга страна, не е използвала досега своите широки правомощия по чл. 103 от Закона за кредитните институции за налагане на мерки срещу изпирането на пари. Вземайки всичко това предвид, оценяващите стигат до заключението, че налагането на разпоредбите за мерките срещу прането на пари/борбата с финансирането на тероризма няма достатъчно възпиращо въздействие (за повече подробности вж. и Основен принцип 11).</p>
--	--

	<p>И накрая, Меморандумът за разбирателство между БНБ и звеното за финансово разузнаване вече е невалиден и от около три години се подготвя нов. Важно е да се финализира този процес, най-вече с оглед на това да се насърчи координацията, особено в области, където сътрудничеството може да бъде подобро (например обмена на доклади и изработването на стратегия за контрол върху спазването на законовите норми).</p> <p>Препоръки:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Дирекция „Специален надзор“ отново да се съсредоточи върху основния си мандат - мерките срещу прането на пари като прехвърли несвойствените дейности на съответните управления в БНБ; • Да се интегрират мерките срещу прането на пари/борбата с финансирането на тероризма в комплексния анализ на риска на дирекция ННКИ. • Да се подобри законовата рамка, отнасяща се до проучването на клиентите. • Да се засили сътрудничеството и обменът на информация между дирекция „Специален надзор“ и дирекция ННКИ, включително обмен на доклади за мерките срещу прането на пари със служителите на ННКИ и обсъждане на принудителни мерки за максимално повишаване на ефективността. • Увеличаване на санкциите при повторни нарушения на разпоредбите срещу изпирането на пари/борбата с финансирането на тероризма от една институция; а при тежки случаи може да се помисли за санкции срещу директорите и висшето ръководство. • Да се дадат разпореждания на сектора да създаде по-строги механизми за установяване на действителната самоличност на техните клиенти, особено що се отнася до юридически лица с местоположение в чужбина с неустановен краен собственик. • Препоръчва се банките да предоставят докладите за инспекция от БНБ за мерките срещу прането на пари на своите външни одитори (ако е предвидено от закона); <p>Да се финализира новият вариант на Меморандума за разбирателство с дирекция „Финансово разузнаване“.</p>
--	--

РЕЗЮМЕ ОТНОСНО СЪОТВЕТСТВИЕТО С БАЗЕЛСКИТЕ ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ ЗА БАНКОВ НАДЗОР

Основен принцип	Степен	Коментари
1. Отговорности, цели и правомощия	Съответствие в голяма степен	<p>В рамките на управление „Банков надзор“ на дирекция „Специален надзор“ са били възложени многобройни дейности (например, наред с другото, прозрачност на банковите продукти и наблюдение на потребителските тенденции), които излизат извън нейната основна цел да гарантира интегритета в банковия сектор. Тези извъннадзорни дейности не позволяват правилното разпределение на ресурсите за надзорни цели и отвлечат служителите от дирекция „Специален надзор“ от основните им цели.</p> <p>Българската народна банка няма правомощия да изисква от дадена банка да променя своята вътрешна организация или структура. Правото да се освобождава висшето ръководство не се отнася за останалия персонал, конкретно за специалистите по риска и останалия персонал, изпълняващ важни функции в банката (служители по съответствието, управление на риска, предотвратяване изпирането на пари и кредитни инспектори). Настоящият правов режим не предоставя достатъчно компетенции на органите за ефективно управление на кризи. Както се видя от фалита на КТБ, БНБ няма достатъчно възможности за взаимодействие и сътрудничество, за да извърши контролирано реструктуриране на дадена банка.</p>
2. Независимост, отговорност, ресурсна обезпеченост и законова защита за надзорните органи	Несъответствие в голяма степен	<p>Организацията на управление в БНБ по отношение на банковия надзор поставя тежестта върху едно лице – подуправителя, ръководещ „Банков надзор“. Вътрешноуправленските процедури не гарантират яснота на комуникацията, а ескалиране на противоречията, когато възникват проблеми, не гарантират и прозрачност, и необходимия взаимен контрол в целия процес на вземане на решения. Правноорганизационната структура на управлението не дава възможност за ефективно делегиране на надзорни правомощия, ако подуправителят, ръководещ „Банков надзор“, отсъства или е неспособен да изпълнява задълженията си по някаква причина.</p> <p>Служителите на надзора на БНБ се радват на висока, и по мнение на оценяващите, заслужена репутация за своите професионални умения и всеотдайност. Въпреки всичко има редица фактори, които подкопават тази ценна репутация.</p> <p>Ресурсите са недостатъчни за обхвата и естеството на задачите, които БНБ трябва да изпълнява за постигането на ефективен надзор.</p> <p>Този недостиг влияе негативно на броя на персонала, както и на неговото непрекъснато обучение и способности в областта на информационните технологии.</p>

БЪЛГАРИЯ

Основен принцип	Степен	Коментари
		<p>Съществуват някои специализирани умения, особено в областта на информационните технологии, както и математически способности, които са дефицитни.</p> <p>Понастоящем няма визия за уменията, които са необходими в непрестанно развиващите се надзорни процеси, както и за оценка на уменията на персонала, които да удовлетворяват тези нужди, и гаранция, че има стратегия за справянето с тези пропуски.</p> <p>Макар да има законови защити, БНБ не е задължена да покрива разходите за юридически услуги на служители в случай на завеждане на съдебно дело.</p>
3. Сътрудничество и взаимодействие	Съответствие в голяма степен	<p>Няма официален механизъм за сътрудничество между БНБ и Министерството на финансите, особено при реструктуриране на банка. За проблеми, свързани с предотвратяване изпирането на пари/борбата с финансирането на тероризма, настоящият Меморандум за разбирателство, уреждащ сътрудничеството и обмяна на информация между БНБ и дирекция „Финансово разузнаване“, вече не е валиден. Меморандумът за разбирателство, подписан през 2003 г. с Агенцията за финансово разузнаване, не е бил ревизиран след създаването на новия орган (дирекция „Финансово разузнаване“). Настоящият механизъм за сътрудничество и обмен на информация между БНБ и Фонда за гарантиране на влоговете, подписан през ноември 2009 г., вече не е актуален. В сферата на външния одит няма Меморандум за разбирателство между БНБ и Комисията за публичен надзор над регистрираните одитори (КПНРО).</p>
4. Разрешени дейности	Съответствие	
5. Критерии за лицензиране	Съответствие в голяма степен	<p>Във връзка с концепцията за непряко участие и действителна собственост Законът за кредитните институции (ЗКИ) няма дефиниция за действителен собственик.</p> <p>Няма разпоредба в ЗКИ, която да изисква от БНБ да определя, когато е необходимо, дали законовата, управленската, оперативната и структурата на собственост на дадена банка не са пречка за прилагане на корективни мерки в бъдеще.</p> <p>За оценка на „надеждността“ на бъдещите администратори образецът на БНБ не изисква информация за дохода и активите на администратора. Нито в закон, нито в подзаконов акт са определени видовете допълнителна информация, която трябва да осигури заявителят, за да докаже легитимността на средствата. Не се прави допълнително проучване за гарантиране източника на средствата, освен анализите на финансовите отчети и условията на писмената декларация.</p>

Основен принцип	Степен	Коментари
		<p>От членовете на ръководния орган, както индивидуално, така и колективно, не се изисква да имат надеждни познания за основните дейности, които банката възнамерява да извършва, както и свързаните с това рискове.</p> <p>Няма официален механизъм за интервюиране на заявителите, след като заявлението е официално представено на БНБ. „Предварителна консултация“ е възможна по време на изготвяне на досието, но не е задължителна.</p> <p>Българската народна банка не е създала специален механизъм, чрез който служителите на БНБ да наблюдават развитието на новите участници на пазара за изпълнение на техните бизнес и стратегически цели.</p>
6. Прехвърляне на значителна собственост	Несъответствие в голяма степен	<p>Правомощията на БНБ очевидно са ограничени що се отнася до акционери, които вече не отговарят на изискването за притежаване на капитал в банки. Законът за кредитните институции не съдържа разпоредба, изискваща банките да уведомяват надзора веднага след като узнаят за някаква съществена информация, която би имала отрицателно въздействие по отношение пригодността на основен акционер или на страна, която има контролиращо участие.</p>
7. Големи придобивания	Съответствие в голяма степен	<p>Придобиванията на банки в нефинансови компании не изискват уведомление – дори и последващо – до БНБ и следователно не са обект на надзорно одобрение. Българската народна банка не е създала някакъв специален протокол или процедура във връзка с големи придобивания от банки на нефинансови компании. В резултат на това БНБ, изглежда, няма възможност: 1) да оценява съответствието с лимитите (установено с чл. 89 от Регламент на ЕС (ЕС) № 575/2013), 2) да определя дали инвестицията или голямото придобиване на небанкова компания не излагат групата на риск, и 3) да се увери, че банката има възможност да управлява риска. Няма изрична разпоредба, съгласно която надзорът да определя, когато е подходящо, дали новите придобивания и инвестиции биха били пречка за ефективното прилагане на корективни мерки в бъдеще.</p>
8. Надзорен подход	Съответствие в голяма степен	<p>Българската народна банка използва надеждни методологии за анализ и оценка на индивидуални банки и банкови групи. Тази дейност е сериозно подпомагана от усилията на дирекция „Макропруденциален надзор и финансова стабилност“. Работата по реструктуриране на банки изостава вследствие на липсата на транспониране на Директивата за възстановяване и реструктуриране на банки, тъй като задачите, свързани с планирането на реструктуриране, не могат да бъдат изпълнени, докато за това не бъде приет закон. Отбелязано е, че БНБ не чака транспонирането на Директивата за възстановяване и реструктуриране на банки и вече е започнала своята работа.</p>

Основен принцип	Степен	Коментари
9. Надзорни техники и инструменти	Съответствие в голяма степен	<p>Надзорният подход в БНБ разчита в много голяма, но не и недопустима степен, на определенията и верификациите, извършвани от инспекциите на място.</p> <p>Важно е БНБ да максимизира своя рискобазирани подход към надзора и да обмисли използването на инструменти и техники, от които не се е възползвала в миналото. Независимо че комуникацията с банките е до голяма степен задоволителна, има място за засилването ѝ. Има място най-вече за подобрения във вътрешната организация и процедурите на надзорната функция, за да се гарантира последователността и качеството на контрола, както и вътрешната комуникация. Както се отчита и в Основен принцип 2, под въпрос е наличието на достатъчно ресурси за изпълнението на изцяло ефективна надзорна програма, особено като се имат предвид по-големите изисквания на надзорниците, произтичащи от международната програма за регулаторна реформа и необходимостта от постоянно внимание към посткризисните събития в България. Липсата на достатъчно персонал прави въпросът за по-големи умения в сферата на информационните технологии все по-значим и потенциално неотложен.</p>
10. Надзорна отчетност	Съответствие	<p>Изискванията по отношение на надзорната отчетност се уреждат предимно от хармонизирания режим на ЕС. В тази връзка се отбелязва, че режимът на отчетност преминава през преходна фаза. Има някои пропуски, които са отразени в принципите за съпътстващите рискове.</p>
11. Корективни и санкциониращи правомощия на надзора	Несъответствие в голяма степен	<p>Налагането на пруденциалните регулации не е достатъчно ефективно. Подходът на БНБ се състои основно в издаване на писмени заповеди. Реакцията на БНБ не се засилва, когато дадена банка системно игнорира препоръките и писмените заповеди на БНБ.</p> <p>Почти няма случай през последните пет години, когато БНБ да е наложила санкции за възпиране на повтарящи се нарушения и системни нарушители.</p> <p>Българската народна банка няма свои методи или критерии, които могат да предоставят на висшето ръководство насоки за това, как се прилагат критериите за санкции, особено за определяне размера на глобите. Налагането на санкции и определянето на техния размер се преценява от подуправителя в съответствие с тежестта и сериозността на нарушението и цялостното поведение на банката. Няма връзка обаче между определени нарушения и санкции и прагове за коригиращи действия, при които се изисква надзорно действие. Това не гарантира единен подход и равноправно отношение.</p>

Основен принцип	Степен	Коментари
		Важен елемент, който все още липсва, е подходяща рамка, насочена към оздравяване на банки, включително подготовката на планове за възстановяване и реструктуриране. В резултат на това БНБ не може да си сътрудничи и взаимодейства със съответните органи при вземането на решение, кога и как да извърши контролирано реструктуриране на проблемна банка.
12. Консолидиран надзор	Съответствие в голяма степен	Смесените холдингови компании, а в някои случаи лизингови, факторингови компании и дружества за потребителско финансиране не влизат в периметъра на консолидацията. Българската народна банка, в качеството си на изпращащ надзор, не е посещавала чуждестранните офиси на български банки с местоположение в чужбина. Няма орган, определен да извършва прегледи за пригодност и надеждност на текуща база на собствениците и висшето ръководство на нефинансови холдингови компании.
13. Взаимоотношения изпращащ-приемащ надзорен орган	Съответствие	Ролята на БНБ е главно на приемащ надзорен орган на държава в рамките на ЕС и надзорът има добри взаимоотношения със сродните си организации. Представители на индустрията се изказват благосклонно за качеството на координацията и вземането на решения между БНБ и другите надзорни органи.
14. Корпоративно управление	Несъответствие в голяма степен	Въпреки качеството на информираност на БНБ за политиките на корпоративно управление в банките практиките за корпоративно управление в банките все още са в процес на преход и изискват по-голямо внимание и вероятно разширяване на набора от умения на БНБ. Тази уязвимост засяга не само този Основен принцип, но и всички основни принципи, фокусирани върху риска. Както беше отбелязано в Основен принцип 2, БНБ все още няма политика за систематичен контакт на ниво ръководен орган, каквато се препоръчва от повечето развити юрисдикции.
15. Процес на управление на риска	Съответствие в голяма степен	Както при корпоративното управление, управлението на риска е в процес на развитие. Българската народна банка е направила много, за да гарантира, че архитектурата на управлението на риска е изградена, но се нуждае от засилено внимание, за да се гарантира, че процедурите за управление на риска са изцяло внедрени и ефективни. Българската народна банка все още не е имала възможност да финализира своята работа по планиране на мерки за извънредни ситуации и планове за възстановяване с банките.

БЪЛГАРИЯ

Основен принцип	Степен	Коментари
16. Капиталова адекватност	Съответствие	Имало е случай, когато, независимо от многобройните заповеди на БНБ, една институция не се е съобразявала с инструкциите на централната банка. През 2004 г. БНБ предупреждава, че независимо от увеличението на капиталовата база капиталовата адекватност на въпросната банка ще падне под нивото на регулаторния минимум „при надлежна оценка на кредитния риск“ и институцията следва да увеличи своя капитал.
17. Кредитен риск	Съответствие	Българската народна банка демонстрира и се радва на висока репутация на пазара за качеството на надзора върху кредитния риск, който е основен риск за банковия сектор. Съществуват редица уязвимости, които трябва да се имат предвид, но те са разгледани в съответните Основни принципи, а именно, корпоративно управление (14), риск от концентрация (19), свързани лица (20) и надзорни техники (9).
18. Проблемни активи, провизии и резерви	Съответствие в голяма степен	Българската народна банка вече не изисква от банките да заделят надзорните провизии по отношение на проблемни експозиции. Независимо от това БНБ наблюдава отблизо портфейлите на банките, срещу които (за системата като цяло) стоят 2 милиарда лева [това е размерът на специфичните провизии за кредитен риск към момента на отмяна на наредбата, която е отменена в резултат на влизането в сила на единните европейски норми – уточнение на ред. на превода]. Българската народна банка все още не е приела официалното използване на правомощията по Стълб 2 по отношение на проблемните експозиции, за да изисква от банките да държат повече капитал срещу проблемни активи. Уязвимостите, отбелязани в Основен принцип 17 за кредитния риск, важат и тук и се разглеждат в съответните Основни принципи, а именно, корпоративно управление (14), риск от концентрация (19), свързани лица (20) и надзорни техники (9).
19. Риск от концентрация и лимити за големи експозиции	Несъответствие в голяма степен	Фалитът на КТБ разкри слаби места в надзора, най-вече що се отнася до риска от концентрация и кредитирането на свързани лица в банката. Ефективността на режима за лимити на големите експозиции е дискредитиран от местните практики (например банките използват няколко стратегии за заобикаляне на разпоредбите за лимит на големите експозиции). Определението на банките за свързаност между икономически свързани лица не е оптимално. Освен това липсата на прозрачност за структурата на собственост на компаниите (понякога с местоположение в чужбина, включително в офшорни центрове) още повече затруднява установяването на свързаност и в резултат на това – рисковете от концентрация.

Основен принцип	Степен	Забележки
20. Трансакции със свързани лица	Несъответствие в голяма степен	<p>Законът за кредитните институции не уточнява видовете трансакции, водещи до експозиции към свързани лица. Банките не са достатъчно внимателни при определянето на своите клиенти до крайния действителен собственик (особено за юридически лица, с местоположение в чужбина); това се явява сериозна пречка при определянето на свързаността между страните или група от свързани дружества.</p> <p>Законът за кредитните институции не е достатъчно ясен относно 1) условията, които се прилагат при отписване на трансакции със свързани лица, или 2) включването в списъка на свързаните лица на основните лица, поемащи риск, като кредитни инспектори по отношение на преките и непреките им интереси.</p> <p>В закона не става ясно дали забраната за „всеки администратор, който има бизнес интерес от сключването на определена сделка“ да участва в решението се прилага също така и за всяко решение/резолюция, определящо лихвения процент и погасяването на заем. Освен това фактът, че сделките със свързани лица не трябва да се сключват при по-благоприятни условия от съответните трансакции с несвързани контрагенти, не е посочен изрично в закона, както би следвало.</p>
21. Държавен риск и трансферен риск	Несъответствие в голяма степен	<p>България не разполага с уредба за държавен и трансферен риск.</p> <p>Банките следва да извършват тестове за държавен риск в добавка към стрес теста по местоположение, а също така да направят проверки за трансферен риск.</p> <p>Въвеждането на насоките на ЕБО за ПНПО все още предстои. Предвиден е преглед на вътрешния наръчник на БНБ за ПНПО, но той още не е приключил.</p> <p>В правната рамка няма изрично изискване ръководният орган на банката да приема стратегии и политики относно държавния и трансферен риск.</p>
22. Пазарен риск	Съответствие	<p>Пазарният риск представлява много малка част от рисковия профил на банковата система. Понастоящем наборът от умения на персонала на БНБ е подходящ за извършване на оценка на пруденциалните рискове, но за БНБ е важно да следи отблизо необходимостта от допълнителни умения в тази област.</p>
23. Лихвен риск в банковия портфейл	Съответствие	<p>Българската народна банка разглежда лихвения риск в банковия портфейл като изключително значим риск и приветства настоящата дейност на Базелския комитет, която би довела до капиталово изискване по Стълб 1.</p>
24. Ликвиден риск	Съответствие	<p>Българската народна банка има добро разбиране за ликвиден риск и е сред първите, приели базелските стандарти за управление на ликвидния риск от 2008 г. С настъпването на кризата на държавните дългове в ЕС през 2011 г. банките бяха подложени на засилена отчетност по отношение на ликвидността, а след ликвидната криза от 2014 г. – на ежедневна отчетност. Очаква се коефициентът на ликвидно покритие и изискването за стабилно нетно финансиране да влязат в сила в съответствие с графици, определени в Регламента за капиталовите изисквания.</p>

БЪЛГАРИЯ

Основен принцип	Степен	Забележки
25. Операционен риск	Съответствие в голяма степен	На дирекция „Специален надзор“, първоначално създадена с цел надзор на борбата срещу изпирането на пари/финансирането на тероризма, са възложени прекалено много дейности, които не са свързани с надзора (включително прозрачност на продуктите). По този начин не се гарантира правилно разпределение на ресурсите и дирекция „Специален надзор“ се отклонява от основната си дейност. Между дирекция „Надзорно наблюдение на кредитните институции“ и дирекция „Специален надзор“ съществува ограничено сътрудничество и обмен на информация. Въпросите относно борбата срещу изпирането на пари/финансирането на тероризма не са интегрирани в общия ПНПО. Няма санкции по въпроси относно борбата срещу прането на пари, наложени от БНБ, а броят на наложените от Агенцията за финансово разузнаване са много малко. Банковите практики за установяване на действителната идентичност на техните клиенти, особено за разположени в чужбина юридически лица с неоповестен действителен собственик, са под въпрос [<i>тези заключения, които се отнасят за Принцип 29, погрешно са включени и тук, а заключенията, свързани с Принцип 25 от основния текст, не са прехвърлени в резюмето – уточнение на ред. на превода</i>].
26. Вътрешен контрол и одит	Съответствие в голяма степен	Българската народна банка напълно осъзнава значението на вътрешния контрол и той е включен в комбинираната оценка на риска на банките, но качеството на работата в тази област се отличава с липса на задълбоченост по отношение на други рисковни области и има риск да изостане от сходните институции и евентуално да пропусне появата на слабости в някои банки.
27. Финансова отчетност и външен одит	Несъответствие в голяма степен	Българската народна банка има известни правомощия по отношение на външните одитори, макар че са налице сериозни недостатъци. Българската народна банка няма правомощия да настоява за ротация на одитор (бил той от фирмата или от по-старши съдружник). Също така БНБ няма достъп до работните документи на одитора, включително писмото до ръководството, изпращано до одитираната банка. По отношение на надзорните практики досега БНБ е имала донякъде дистанцирани отношения с общността на външните одитори. Задълбоченото разбиране на МСФО от страна на служителите на надзора в БНБ вероятно не е на необходимото равнище.
28. Оповестяване и прозрачност	Съответствие	Като надзорен орган БНБ предоставя широк набор от данни за състоянието на банковия сектор, включително разбивки по банки. Редица участници на пазара приветстват качеството и полезността на практиките за оповестяване на БНБ.

Основен принцип	Степен	Бележки
29. Злоупотреба с финансови услуги	Съответствие в голяма степен	<p>На дирекция „Специален надзор“, първоначално създадена с цел надзор над борбата срещу изпирането на пари/финансирането на тероризма, са възложени прекалено много дейности, които не са свързани с надзора (включително прозрачност на продуктите). Това не гарантира правилното разпределение на ресурсите и отклонява дирекция „Специален надзор“ от основната ѝ цел. Сътрудничеството и обменът на информация между дирекция „Надзорно наблюдение на кредитните институции“ и дирекция „Специален надзор“ са ограничени. Въпросите, свързани с борбата срещу изпирането на пари/финансирането на тероризма, не са интегрирани в ПНПО. БНБ не е наложила наказания по въпроси, свързани с борбата срещу изпирането на пари, а санкциите, наложени от Агенцията за финансово разузнаване, са много малко. Банковите практики за установяване на действителната идентичност на техните клиенти, особено за разположени в чужбина юридически лица с неоповестен действителен собственик, са под въпрос.</p>

ПРЕПОРЪЧИТЕЛНИ ДЕЙСТВИЯ И ЗАБЕЛЕЖКИ НА ОРГАНИТЕ

А. Препоръчителни действия	
Препоръчителни действия за подобряване на съответствието с Базелските основни принципи и ефективността на регулаторната и надзорната рамка	
Референтен принцип	Препоръчителни действия
Принцип 1	<p>Дейността на дирекцията „Специален надзор“ следва да се преориентира към основния си мандат за финансов интегритет; това може да бъде постигнато чрез възлагане на ненадзорните дейности (напр. прозрачност на продуктите, мониторинг на вноските във Фонда за гарантиране на влоговете) на други дирекции, за предпочитане извън управление „Банков надзор“.</p> <p>Да се дадат правомощия на БНБ да изисква от банките да променят вътрешната си организация или структура и да освобождава служители (различни от висшето ръководство), като например служители, работещи в областта на управлението на риска, и съответните служители с ключови позиции в банката (спазване на правилата, управление на риска, борба срещу изпирането на пари, както и служители, ангажирани при отпускането на кредити).</p>
Принцип 2	<p>Да се преразгледа вътрешната организационна структура на банковия надзор в БНБ, ако е необходимо, и посредством законови промени, за да се гарантира, че няма да се предоставят съществени правомощия само на едно лице. Да се гарантира, че в процеса на вземане на решения има ясен институционален контрол, включващ процедури за прозрачност и оспорване. Да се гарантира, че отсъствието или липсата на което и да е лице няма да попречи на пълното и ефективно използване на всички надзорни правомощия на БНБ.</p> <p>Да се гарантира, че Управителният съвет получава своевременно информация относно развитието на съществени въпроси в областта на надзора, включително изпреварваща информация във връзка с всякакви промени в контролните и корективните действия, така че да бъде добре подготвен, ако е необходимо да взема важни решения в критични ситуации, в т.ч. даване и отнемане на лицензи, поставяне на банка под специален надзор (назначаване на квестор) и издаване на нормативни актове в областта на пруденциалния надзор.</p> <p>Да се увеличат средствата, насочвани към банковия надзор с цел:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Осигуряване на достатъчно квалифициран персонал, способен да извършва цялостна програма за инспекциите на място. - Осигуряване на набор от умения, включително в областта на ИТ, количествен анализ, моделиране и МСФО. Ще бъде необходимо също обучение и набиране на персонал. - Осъвременяване на информационно-технологичните възможности, с които разполагат служителите от надзора, което ще позволи ефикасното и ефективно използване на масива от данни и информация, предоставяни на БНБ. Това осъвременяване следва да надхвърля подмяната на изгубена в резултат на нормативни промени функционалност. <p>Да се определи подходящ набор от умения, необходими за надзорния процес, като се има предвид фактът, че характерът и обемът на изискванията към надзора ще продължават да нарастват и да се развиват не на последно място и в резултат от дневния ред на международната нормативна реформа. Да се установи точно недостигът на квалификация – настоящ и бъдещ – и да се изготви стратегия за преодоляването му.</p> <p>Да се осигури покриване от БНБ на съдебни разноски вследствие на иск спрямо служител.</p>

Принцип 3	<p>Да се създадат механизми за сътрудничество между БНБ, МФ и други регулатори на финансови институции за осъществяване на планиране на възстановяване и реструктуриране</p> <p>Да се ускори преразглеждането на меморандумите за разбирателство с ФГВБ.</p> <p>Да се финализира новият Меморандум за разбирателство между БНБ и звеното за финансово разузнаване (ЗФР).</p> <p>Да се проучи възможността за подписване на меморандум за разбирателство с Комисията за публичен надзор над регистрираните одитори (КПНРО).</p>
Принцип 5	<p>Да се включи в ЗКИ ясна дефиниция за действителен собственик в съответствие с дефиницията в Закона за мерките срещу изпиране на пари;</p> <p>Българската народна банка следва да подобри процеса на проучване на произхода на средствата, използвани за изплащане на капитал, включително да си взаимодейства със ЗФР и полицията (регистър за криминални дела, офиса на Интерпол).</p> <p>Да се създаде официален механизъм за интервюиране на заявителите, след като заявлението е официално представено на БНБ. Съдържанието и целите на тези интервюта трябва също да бъдат определени и да се извършват задължително.</p> <p>Да се създадат официални процедури, съгласно които в новосъздадена банка да се провежда инспекция на място, за да се гарантира, че банката извършва дейността си в съответствие с условията на лиценза.</p> <p>В съответната наредба да се включи разпоредба, изискваща членовете на ръководния орган както индивидуално, така и колективно да имат задълбочени познания за основните дейности, които банката възнамерява да извършва, както и за свързаните с тях рискове.</p>
Принцип 6	<p>Да се дадат на БНБ повече правомощия по отношение на акционерите, които са престанали да отговарят на изискването за притежаване на капитал в банките.</p> <p>Да се включи в закона разпоредба, която да изисква банките да уведомяват надзора веднага след като узнаят за някаква съществена информация, която би могла да има отрицателно въздействие върху пригодността на основен акционер или на страна, която има контролиращо участие.</p>
Принцип 7	<p>Всяко съществено придобиване трябва да е предмет на официален механизъм за последващ преглед, за да се установи дали новите придобити дейности не излагат банката на прекомерни рискове.</p> <p>Съществени придобивания в нефинансови компании трябва да бъдат предмет на засилен и внимателен контрол, особено по отношение на съответствието с лимитите. Също така БНБ трябва да се увери, че: 1) структурата не води до допълнителни рискове, и 2) са предприети действия за редуциране на рисковете.</p> <p>Да се проучи възможността за налагане на ограничения за съществени придобивания в нефинансовия сектор, за които се счита, че са обект на особена загриженост.</p> <p>Да се създаде изрична разпоредба, съгласно която надзорът да определя, когато е подходящо, дали новите придобивания и инвестиции няма да попречат на ефективното прилагане на корективни мерки за в бъдеще.</p>
Принцип 8	<p>След транспонирането на Директивата на ЕС за възстановяване и реструктуриране на банки да се изготвят оценки за реструктуриране.</p> <p>Да се обнови вътрешната рамка за управление и справяне с кризи, като се вземат предвид поуките, извлечени от събитията през 2014 г.</p>

БЪЛГАРИЯ

<p>Принцип 9</p>	<p>Необходимо е да се подобри системата за обмен на информация между дирекциите в управление „Банков надзор“ на БНБ, като не се ограничава само до контакти между директорите, но също така се базира на проучване и преглед на общи въпроси и потребности от информация, така че цялата съответна информация да се споделя навреме и да подпомага по-широкия надзорен процес.</p> <p>Да се инициира по-интензивна програма на комуникация с надзорните и ръководните органи на банките. Вж. Основен принцип 14.</p> <p>Да гарантира, че съставът на екипите от инспектори в дирекция „Надзор над кредитните институции“ и дирекция „Специален надзор“ не остава статичен във времето.</p> <p>Да се въведат допълнителни процедури за осигуряване на качеството, за да се гарантира, че залегналите практики и качеството на работа, извършвани от различните екипи инспектори, отговарят на достатъчно високи стандарти.</p> <p>Да се извърши хоризонтален преглед на ключовите рискове, идентифицирани в банковия сектор. Да се гарантира, че банките са запознати с ключовите констатации, когато е необходимо.</p> <p>Да се разгледа възможността за използване на външни експерти, за да се гарантира, че се използват възможностите за подкрепа на надзорния анализ и задълбочено разглеждане, когато е възможно.</p> <p>Да се предоставят ресурси за съществено модернизиране на системи, с които разполагат служителите на надзора, за да се гарантира, че служителите могат по-ефективно да разглеждат надзорни данни и автоматично да ги интегрират с други надзорни системи. Вж. Основен принцип 2.</p> <p>Да се създаде звено или комитет с мандат преглед на надзорните процеси и практики. Това упражнение следва да се провежда успоредно с модернизирането на ИТ системата/системата от данни. Вж. Основен принцип 2.</p> <p>Българската народна банка трябва да изисква от банките да я уведомяват предварително за всякакви съществени промени в техните дейности, структура и цялостно състояние, или веднага след като узнаят за някакво съществено неблагоприятно развитие, включително, но не само, нарушение на законови или пруденциални изисквания.</p>
<p>Принцип 10</p>	<p>Да се извърши преглед, за да се удостовери че полаганите в момента усилия за определяне на валидността и достоверността на надзорната информация са достатъчни.</p>
<p>Принцип 11</p>	<p>Да се определят вътрешни насоки, които да подпомогнат подуправителя при определяне на най-подходящите мерки в случай на неизпълнение или нарушение на законите или подзаконовите разпоредби.</p> <p>Да се прилагат постепенно ответни действия, когато банката не спазва препоръките на БНБ .</p> <p>Да се предприемат по-решителни действия срещу редовни нарушители.</p> <p>Да се разгледа възможността за разширяване обсега на обстоятелства, при които дадена банка може да бъде поставена в режим на специален надзор.</p>
<p>Принцип 12</p>	<p>Да извършва по-чести посещения в клоновете и дъщерните дружества на български банки, разположени във и извън ЕС.</p> <p>В обхвата на консолидирането на холдинговите дружества със смесена дейност следва да попаднат лизингови компании, факторинг дружества и дружества за потребителско финансиране.</p> <p>Да се определи орган, който на текуща база да прави преглед на квалификацията и надеждността на собствениците и висшето ръководство на нефинансовите холдингови дружества.</p>
<p>Принцип 13</p>	<p>След транспонирането на Директивата за възстановяване и реструктуриране на банки БНБ следва да финализира оставащите процеси, необходими за подпомагане процеса на</p>

	планиране на презгранично реструктуриране в качеството си на надзорен орган на приемащата държава. Отчита се фактът, че БНБ вероятно ще бъде новият орган за реструктуриране на банки, но забележките към органа за реструктуриране са извън сферата на компетентност на оценката по Базелските основни принципи.
Принцип 14	<p>Да се гарантира, че БНБ разполага с необходимите правомощия да изисква промени в състава на ръководния орган, когато едно или повече физически лица не изпълняват ефективно задълженията си за корпоративното управление.</p> <p>Да гарантира, че банките са задължени да уведомяват БНБ, и ако е необходимо, че е налице правна защита, за да се защитят лицата, които уведомяват БНБ, ако са налице съществени въпроси, които биха повлияли на пригодността и надеждността на член на ръководния орган или член на висшето ръководство.</p> <p>Да се актуализира Наредба № 10 на БНБ, за да се конкретизират по-ясно изискванията и очакванията в областта на корпоративното управление. Да се установи системен контакт между високопоставени служители на БНБ и ръководния орган на всяка банка, за да засилят приоритетните послания, да се задълбочи цялостната оценка на качествата и капацитета на ръководния орган и ако е необходимо, да се оспори лицензът на банките.</p> <p>Необходимо е по-често извършване на оценки на корпоративното управление. С оглед на същественото значение на ограничените ресурси това може да бъде подходяща тема за хоризонтален преглед.</p> <p>Българската народна банка следва да разшири наръчника на СОР, за да предостави повече насоки на инспекторите относно проверката на качеството на корпоративното управление в предприятията и отразяването на техните констатации в цялостния анализ, оценки и надзорни действия.</p>
Принцип 15	<p>В рамките на програмите за инспекции на място да се извършва преглед на нивото на ресурсите, предназначени за управление на риска и вътрешен контрол.</p> <p>Да се разгледа възможността за използване на хоризонтални прегледи за състоянието на управлението на риска в банковия сектор.</p> <p>Да се преработи Наредба № 10, за да утвърдят и засилят надзорните изисквания в областта на управлението на риска.</p> <p>Да се обнови наръчникът за оценка на риска, за да предостави повече насоки на инспекторите при проверката на качеството на корпоративното управление във фирмите и отразяването на техните констатации в цялостния анализ, оценки и надзорни действия.</p>
Принцип 16	Да се предприемат адекватни действия спрямо дадена институция, за да се гарантира, че капиталът е увеличен до подходящото равнище.
Принцип 18	<p>Българската народна банка следва да извърши оценка и да бъде готова да приложи подход по Стълб 2 за банки, които демонстрират слабости по отношение на проблемните експозиции.</p> <p>Да се разгледа възможността за използване на хоризонталните прегледи за състоянието на управлението на необслужваните кредити в банките, като се обърне особено внимание на всички банки, чиито данни сочат резки отклонения по отношение на финансовите им резултати.</p>
Принцип 19	<p>Да се извърши хоризонтален преглед в рамките на сектора, за да се провери степента на съответствие с изискванията на лимитите за големи експозиции.</p> <p>Да се дадат указания на банките за увеличаване на усилията за установяване на яснота при анализа на структурата на собствеността на клиентите, особено за компании, разположени в чужбина.</p> <p>Да се предприемат решителни мерки към банките за насърчаване на ефективното спазване на лимитите за риск от концентрация на риск.</p>
Принцип 20	<p>Да се определят с наредба или насоки видовете трансакции, водещи до експозиции към свързани лица.</p> <p>Да се засилят наблюденията над операциите със свързани лица в банките чрез извършване на хоризонтална проверка.</p>

БЪЛГАРИЯ

	<p>Да се отправят препоръки към банките да бъдат по-внимателни при идентифицирането на своите клиенти до крайния собственик (особено за юридическо лице с местоположение в чужбина, включително в офшорни центрове).</p>
Принцип 21	<p>Да се приеме нормативен акт за държавен и трансферен риск; държавният и трансферният риск да бъдат включени в стрес тестовете на банките.</p> <p>Да се приложат Насоките на ЕБО за ПНПО, за да се гарантира подходящо и навременно обезпечение срещу държавен риск.</p>
Принцип 22	<p>Да се проверява поне веднъж годишно дали е необходимо ангажирането на специалист по пазарен риск, който да подпомогне процеса по инспекции и анализа по отношение на големи банки, използващи вътрешни модели за пазарен риск, макар и не за регулаторни цели,</p>
Принцип 23	<p>Да се постави по-голям акцент върху осигуряването на последователност в качеството на дистанционния анализ.</p>
Принцип 24	<p>Своевременно да се приложат отношенията за ликвидно покритие и нетно стабилно финансиране.</p>
Принцип 25	<p>Да се систематизира в по-голяма степен надзорът на място на операционния риск.</p> <p>Да се издаде наредба, задължаваща банките да разполагат с подходящи механизми за отчетност, посредством които да уведомяват надзорния орган за събития и промени, свързани с операционния риск.</p> <p>Да се повиши равнището на експертни умения на служителите от управление „Банков надзор“, по-специално в областта на информационните технологии. Да се изисква от банките да уведомяват БНБ в случай на значителни събития, касаещи операционния риск.</p>
Принцип 26	<p>Да се преработи Наредба № 10, за да се утвърдят и разширят надзорните изисквания в областта на вътрешния контрол.</p> <p>Да се обнови Наръчникът за системата за оценка на риска в частта за вътрешния контрол.</p>
Принцип 27	<p>До степента, съответстваща на рамката на ЕС, да се гарантира, че БНБ има право ясно да настоява за смяна на одитор поради лошо качество на одита или други надзорни притеснения, да настоява за ротация на одиторската фирма и на старшия съдружник, и право на достъп до работните документи по одита и писмото на одитора до ръководството.</p> <p>Да се създаде рамка за редовен диалог както на колективно равнище, така и на равнище отделна институция. С оглед на предстоящите предизвикателства, свързани с прилагането на МСФО 9, този диалог ще бъде особено ценен.</p> <p>Да се определят професионалните качества и да се извърши оценка на нуждите на служителите на БНБ, необходими за разбирането на МСФО и не на последно място предвид предстоящия МСФО 9, и съответно да се предприемат стъпки за гарантиране на инвестиции за обучение и подбор на персонал.</p>

Принцип 29	<p>Да се преориентира дейността на дирекция „Специален надзор“ към основния ѝ мандат за борба срещу изпирането на пари, като дейностите, които не са свързани с борбата срещу изпирането на пари, бъдат възложени на други компетентни дирекции в БНБ.</p> <p>Да се засилят сътрудничеството и обменът на информация между дирекция „Специален надзор“ и дирекция „Надзорно наблюдение на кредитните институции“, включително споделянето на доклади относно борбата срещу изпирането на пари със служители на ННКИ и да се обсъдят подходи за прилагане на законодателството за постигане на максимална ефективност.</p> <p>Борбата срещу изпирането на пари/финансирането на тероризма да бъдат включени в общия анализ на риска на дирекция „Надзор над кредитните институции“.</p> <p>Да се увеличат санкциите в случай на повтарящи се нарушения на наредбата за борбата срещу изпирането на пари и финансиране на тероризма от една и съща институция, а в по-тежки случаи, да се предвиди налагане на санкции на директори и членове на висшето ръководство.</p> <p>Българската народна банка следва да даде указания на сектора за създаване на по-сигурни механизми за установяване на действителната самоличност на клиентите на банките, особено за разположени в чужбина юридически лица с неоповестен действителен собственик.</p> <p>Да се препоръча на банките да споделят докладите от проверките на БНБ във връзка с борбата срещу изпирането на пари с външните им одитори (ако законодателството го позволява).</p> <p>Да се финализира преразглеждането на Меморандума за разбирателство между БНБ и дирекция „Финансово разузнаване“.</p>
------------	--

Управителният съвет на Българската народна банка оценява високо техническата подкрепа, предоставена от представителите на МВФ и Световната банка във връзка с изпълнението на Базелските основни принципи за ефективен банков надзор (*BCP* оценка). Трябва да се отбележи, че всички дискусии, заседания, съвети, анализи и коментари, направени на всеки етап от процеса (т.е. самооценката, посещението на място и партньорската проверка), допринесоха съществено за ефективността на надзорния процес и колективните познания на служителите на БНБ в областта на банковия надзор. Поради това Управителният съвет на БНБ взе предвид и внимателно разгледа всяка отделна препоръка, изготвена от служителите на Международния валутен фонд и Световната банка, и в резултат подготвихме примерен списък с незабавни действия или бъдещи ангажименти за достигане на по-голяма степен на съответствие с Базелските основни принципи за ефективен банков надзор. Считаме, че очертаването и приоритизирането на необходимите стъпки за по-нататъшни действия или усъвършенстване ще спомогне за повишаване на качеството, навременността, точността и надеждността на процеса на ефективен надзор.

Управителният съвет на БНБ отбелязва, че по-голямата прозрачност и оповестяване на информацията относно работата на централната банка са от решаващо значение за ефективното функциониране на финансовия сектор и повишаване на общата информираност на обществеността. Поради това Управителният съвет одобрява публикуването на пълната версия на доклада, т.е. подробен доклад за оценка (*DAR*), който включва самооценката на БНБ и оценката и препоръките на МВФ и Световната банка, както и степените на съответствие с принципите (оценките). Управителният съвет счита, че оценката на МВФ и Световната банка дава обективна обосновка на спазването на международно приетите стандарти в областта на банковия надзор като цяло, а също така представя и доказателства за естеството, мащаба и интензитета на ежедневните усилия, които служителите на управление „Банков надзор“ полагат в процеса на гарантиране на финансовата стабилност.

Общи бележки

1. Актуализираните през 2012 г. Базелски основни принципи за ефективен банков надзор въвеждат важни подобрения в отделните основни принципи и по-конкретно в онези области, в които е необходимо да се укрепят надзорните практики, управлението на риска, корпоративното управление, публичното оповестяване и прозрачността. Нововъведените изисквания представляват съществено предизвикателство за надзорните органи в световен мащаб и налагат приемането на дългосрочен подход за постепенно постигане на съответствие в хоризонт от над 4–5 години. Въпреки това все още са налице относително оскъдни данни за най-добрите световни практики или сравнения между надзорните подходи, за да се насърчи разработването на подходящи сравнителни показатели за оценка на ефективността на надзорните режими и постигнатото съответствие. В това отношение ще бъде изключително важно МВФ и Световната банка да продължат да анализират различните надзорни подходи и да оповестяват резултатите от тези оценки, за да се състави по-голяма извадка от практики, която да бъде достатъчно представителна, за да очертае основните тенденции или инструменти за постигане на конвергенция с основните принципи.
2. Българската народна банка е компетентен орган, разположен в държава – членка на ЕС. В това си качество тя е длъжна да се съобразява със съответното и приложимо законодателство на ЕС в областта на банковите услуги, отнасящо се до капиталовите изисквания, управлението на риска, възстановяването и реструктурирането на банки, защитата на вложителите и т.н. Във връзка с това БНБ спазва стриктно Единния европейски правилник и процеса на хармонизиране на надзорните практики в ЕС, който се ускори наскоро с въвеждането на новите регулаторни пакети в съответствие със *CRD IV/CRR*, *BRRD*, *DGS* и всички свързани с тях задължителни технически стандарти, въведени от Комисията. Тези актове са залегнали в основата на местния надзорен модел и предоставят експертни указания относно най-добрите практики и подходи, които трябва да се следват, за да се постигне пълно сближаване на надзорните практики. Въпреки факта, че през годините рамката на ЕС се опитва да следва отблизо работата на Базелския комитет, винаги е имало разлики в определени области (напр. минималните капиталови изисквания, качеството на елементите на капитала, честотата на отчетност, управлението на ликвидността, експозициите към свързани лица), произтичащи от естеството на интегрирания пазар на ЕС и особеностите на регулаторния процес в ЕС. Поради това за някои области или препоръчани подобрения е трудно или дори невъзможно да се наложат по-строги изисквания в сравнение с приложимата рамка на ЕС, тъй като всеки случай на налагане на допълнителни изисквания

¹⁰⁸ При липса на възражение в рамките на разумен срок проверяващите лица следва изрично да отбележат този факт и да представят кратко резюме на първоначалния отговор от компетентните органи, получен при обсъждането между компетентните органи и проверяващите в края на мисията за оценка („заключителната среща“).

в сравнение с единния наръчник се преглежда от други институции/органи на ЕС. В тази връзка БНБ се стреми да поддържа подходящ баланс между пълното съответствие с рамката на ЕС и повишаването на ефективността на надзорния подход в областите, в които има пропуски.

3. Постигането на максимално сближаване с Базелските основни принципи е важна задача, която в същото време изисква време и ресурси. Някои от принципите налагат радикални промени не само в надзорния модел, но и оказват съществено влияние върху банковия сектор и използваните в момента бизнес модели на банките, повечето от които са предварително определени от чуждестранни дружества майки. Следователно степента на съответствие с *BCP* зависи също и от външни фактори, някои от които са извън непосредствения пряк контрол на надзорния орган – естеството на бизнес моделите в банковата система, структурата на собствеността, настоящите икономически условия, ефективността на съдебната система, интензивността на презграничните потоци на капитали и фазата на икономическия цикъл. Премахването на подобни ограничения налага постоянни успешни усилия и целенасочени действия в няколко ключови области в по-дългосрочен план. Тези усилия обаче следва да отчитат значителните диспропорции между капацитета и ресурсите на надзорните органи и капацитета и ресурсите на банковата система.
4. В процеса на извършване на оценката на Базелските основни принципи българската държава в сътрудничество с БНБ ускори процеса на приемане на ключово секторно законодателство в областта на гарантирането на депозитите и възстановяването и реструктурирането на банки, а тези регулаторни пакети са насочени към преодоляване на някои от недостатъците, установени в анализа на МВФ/Световната банка. На 30 юли 2015 г. Народното събрание гласува и прие актовете за изпълнение към тези нормативни пакети, които влязоха в сила, считано от 14 август 2015 г.
5. По време на процеса на извършване на оценка БНБ също предприе няколко важни надзорни инициативи, резултатът от които се очаква да се материализира в средносрочен план. Във връзка с това се очаква да се постигне допълнително съответствие с Базелските основни принципи в областта на управлението на риска, корпоративното управление и прозрачността, след като резултатите и констатациите от тези надзорни инициативи бъдат приведени в изпълнение или взети предвид. По-конкретно, в периода 2015–2016 г. БНБ ще извърши всеобхватен анализ на качеството на активите в банковата система (упражнение за ОКА) и ще проведе стрес тестове, за да се направи задълбочен анализ на адекватността на подходите на банките за оценка на активите и обезпеченията, както и на надеждността на счетоводната обезценка. В резултат на анализа, ако е необходимо, ще бъдат очертани някои мерки за капитализация на банковата система.

Конкретни забележки и коментари

1. **Институционална структура на Българската народна банка и функция на банковия надзор — правомощия и функции, независимост и отчетност, ресурси, сътрудничество и съвместна работа (Принципи 1 до 3)**
  - Българската народна банка (БНБ) ще преразгледа настоящата роля и отговорности на управление „Банков надзор“ в светлината на съществено променената надзорна и регулаторна среда след финансовата криза и произтичащото от нея увеличение на работата и отговорностите и ще предприеме незабавни действия за промяна на разпределението на ресурсите, сред които и назначаване на тесни специалисти в конкретни области.
  - Българската народна банка приема констатациите, свързани с изводите, че е необходимо да се укрепи надзорният капацитет чрез привличане на допълнителен персонал и разработване на технически инструменти. Българската народна банка приема, че тези действия произтичат не само от установените по време на оценката нередности, но и че са от ключово значение за надзорните дейности в онези области, които имат сериозни слабости по отношение на персонала, въпреки че са получили оценка „съответствие“ или „съответствие в голяма степен“. Прогресивно засилващите се процеси на регулаторна хармонизация на ниво ЕС, сложността на задачите, информационните потоци и усъвършенстването на надзорния процес изискват достатъчен брой персонал. Налице е нарастваща необходимост от прилагане на модерни подходи и опит, свързани с инспекциите, моделирането на риска, симулациите, стратегическия регулаторен анализ, оценката на въздействието на новите нормативни актове, поддържането на връзки с външни институции, анализите на макропруденциалния надзор и финансовата стабилност и борбата с изпирането на пари. В момента всички тези области се покриват от много малко, макар и висококвалифицирани експерти.
  - Българската народна банка ще предприеме структурни промени в управление „Банков надзор“ и по-конкретно ще раздели функциите на дистанционния надзор от тези на инспекциите на място. По този начин инспекторите ще се съсредоточат върху проверките на място и съответно служителите, които извършват дистанционен анализ, ще разполагат

БЪЛГАРИЯ

с достатъчно време, за да се съсредоточат върху извършването на месечни и тримесечни анализи с добро качество, които целят и ранно идентифициране на рискове и структурни проблеми в счетоводния баланс и бизнес моделите на кредитните институции.

- Българската народна банка ще преразгледа ролята на Управителния съвет на БНБ в процеса на разработването на политики и механизми за контрол на надзорната дейност, както и доколко добре е запознат с основните констатации и резултатите от текущия процес на надзорен преглед.
- Във връзка с влизането в сила през 2015 г. на Закона за възстановяването и реструктурирането на кредитни институции БНБ ще създаде и организира ново функционално независимо звено, на което ще бъдат делегирани функциите на определен от държавата орган за реструктуриране в съответствие с Директива 2014/59/ЕС.
- Меморандумът за сътрудничество и разбирателство с Фонда за гарантиране на влоговете в банките в България ще бъде актуализиран.

2. Допустими дейности, критерии за лицензиране, големи придобивания и прехвърляне на значителна собственост (принципи 4–7)

- Българската народна банка ще преразгледа правната основа с цел да се въведат допълнителни подобрения във връзка с проверката на произхода на средствата.
- Българската народна банка ще вземе предвид препоръките относно създаването на правна възможност за използване на единно определение за „краен собственик“ в Закона за кредитните институции (ЗКИ) и Закона за мерките срещу изпирането на пари (ЗМИП), относно въвеждането на процедура за провеждане на интервюта на кандидатите за членове на управителния съвет/съвета на директорите или на надзорния съвет и относно наблюдението на дейностите на новолицензирани банки във връзка със спазването на условията, при които е бил издаден лицензът.
- Българската народна банка ще вземе предвид препоръките за въвеждане на временно изискване акционерите да отговарят на условията за записване на акции в банки по всяко време след лицензиране на банка и временно изискване банките да уведомяват надзорния орган веднага след като узнаят съществена информация, свързана с голям акционер или лице, упражняващо контрол, която би могла да има отрицателни последици.
- Процесите за надзорен преглед, отнасящи се до всяко по-съществено придобиване или сливане в банковия сектор, ще бъдат усъвършенствани.
- Във връзка с гарантиране качеството на ръководните органи на банките БНБ ще спазва предстоящите насоки на ЕБО, които ще бъдат приети в съответствие с правомощията по чл. 91, ал. 12 от Директива 2013/36/ЕС, за подходящи знания, умения и опит на ръководния орган като цяло.

3. Процес на надзор и правомощия за налагане на корективни мерки и санкции от надзорните органи (принципи 8, 9 и 11)

- Българската народна банка предвижда изграждане на административен капацитет, свързан с функциите за ранна намеса, възстановяване и координация на мерките за реструктуриране на банки, включително по-строги санкции при неизпълнение на законовите изисквания.
- Вече са предприети мерки за актуализиране на вътрешните процедури, свързани с обмена на информация между дирекциите в управление „Банков надзор“. Приоритет ще бъде задълбочаването на диалога между управление „Банков надзор“ и висшето ръководство на банките чрез провеждане на задължителни годишни срещи и тематични заседания с по-голяма честота.
- Ще бъдат разработени правила за ротация на членовете на екипите за извършване на проверки на място и дистанционен надзор и ще се промени подходът за създаване на надзорни екипи.
- Българската народна банка се ангажира да преразгледа, актуализира и хармонизира настоящите вътрешни наръчници („Наръчник с процедури по банков надзор“, „Наръчник за надзорен преглед и оценка“, „Наръчник за системата за оценка на рисковете“ и „Наръчник за вътрешен анализ на капиталовата адекватност“).
- Българската народна банка разглежда възможността за използване на повече външни експерти/лица за изготвяне на оценка на стойността на активите и обезпеченията, недвижимите имоти, обезценките, извършване на ИТ или друг вид одит по време на инспекциите на място. Покриването на разходите за тези услуги може да се прехвърли на инспектираната банка, каквато е практиката в много европейски държави.
- Българската народна банка ще преразгледа разпределението на информационните ресурси в управление „Банков надзор“ и ще изготви предложение за опростяване на процеса на въвеждане на нови системи, поддръжка, съхраняване и използване на информация от различни звена на управлението.
- Българската народна банка предвижда засилено наблюдение на задължението за уведомяване от страна на банките

при значителни промени в бизнес модела, организационната и управленската структура, рисковия профил, състава на активите и пасивите, промяна в стратегията и др., както и предприемане на корективни мерки и санкции в случай на неспазване на това задължение.

- Българската народна банка ще организира задълбочено обсъждане на вариантите за осигуряване насоки за подуправителя, ръководещ управление „Банков надзор“, относно подбора на най-подходящите принудителни административни мерки и административни санкции. Предвижда се да се въведе подход за „ескалация“ по отношение налагането на принудителни административни мерки.
- Определеният в Закона за кредитните институции режим на специален надзор ще бъде уточнен, за да обхване адекватно всички случаи извън прилагането на мерките за реструктуриране, предвидени в новия Закон за възстановяване и реструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници.

4. Консолидиран надзор и отношения между изпращащата и приемащата държава (принципи 12–13)

- Надзорният процес ще обхваща и допълнителните и спомагателните банкови услуги или дейности, за да се даде възможност за засилване на надзора на консолидирана основа на БНБ.

5. Подобряване на корпоративното управление (принцип 14)

- Българската народна банка ще поеме инициативата да разшири правомощията си за налагането на изисквания към банките, свързани с промени в тяхната вътрешна организационна структура, както и правомощията за отстраняване или смяна на членове на ръководния орган в банки в случаите, когато последните не отговарят на изискванията за пригодност.
- „Наръчникът системата за оценка на риска“ и Наредба № 10 на БНБ за вътрешния контрол в банките ще бъдат актуализирани. Българската народна банка следва да осигури правна защита на ръководителя на вътрешния одит, установил съществен проблем, който би могъл да се отрази неблагоприятно на оценката за пригодността на членовете на ръководния орган (съвета на директорите, надзорния съвет, управителния съвет).
- Ще се посвети повече внимание на контрола на вътрешното управление и в резултат на това ще се засили диалогът между висшето ръководство на БНБ и управителните или надзорните органи на банките. Наръчникът за проверки на място ще бъде актуализиран в съответствие с това.

6. Капиталова адекватност и процес на управление на риска (принципи 15–16)

- Актуализиране на „Наръчника за вътрешен анализ на капиталовата адекватност“.
- Българската народна банка планира да актуализира „Наръчника за надзорен преглед и оценка“, който е базиран до голяма степен на насоките на ЕБО и ЕНМ. Ще бъде поставен акцент върху налагането на допълнителни капиталови изисквания за рисковете по Стълб 2, по-специално по отношение на допълнителните капиталови изисквания за проблемни експозиции и изискванията за управление на ликвидната позиция.
- Ще се разработи процедура за предварително одобрение и издаване на разрешения за включване на капиталови инструменти в базовия собствен капитал от първи ред и капитала от първи и втори ред въз основа на представителната извадка на ЕБО за най-добрите практики при емитиране на такива инструменти, съответно с конкретни писмени клаузи, които трябва да се бъдат включени в договорите/проспектите.
- Следва да се актуализира и поддържа регистър с всички емитирани капиталови инструменти.

7. Управление на рискове — кредитен риск и проблемни активи, пазарен риск, операционен риск, ликвиден риск, лихвен риск в банковия портфейл (принципи 17–18, 21–25)

- В плановете за проверки на място ще бъде предвиден цялостен преглед на управлението на риска, кредитните концентрации и свързаните лица, като се включат подробни процедури за преглед на вътрешното управление на риска в банките и вътрешния одит.
- Следва да се укрепят и подобри квалификацията на служителите от управление „Банков надзор“ по отношение на управлението и оценката на рисковете.
- Българската народна банка ще повиши квалификацията на служителите от управление „Банков надзор“ в областта на операционния риск – по-специално в областта на информационните технологии. Българската народна банка предвижда допълнителни надзорни инструменти за мониторинг на операционните рискове и ще изисква от банките своевременно да уведомяват управление „Банков надзор“ в случай на поява на значителни операционни събития.
- Българската народна банка ще проучи възможностите за активно сътрудничество с надзорните органи, участващи в ЕНМ, за да осигури достъп до най-добрите практики, прилагани в областта на банковия надзор в ЕС, както и за обмен на

БЪЛГАРИЯ

опит, експертни знания и техническа помощ.

- Българската народна банка предвижда изготвянето на по-подробни изисквания относно управлението на експозиции и инструменти, водещи до държавен кредитен риск.

8. Кредитни концентрации и големи експозиции (принципи 19–20)

- Българската народна банка ще предприеме необходимите стъпки за въвеждане на възможност за налагане на допълнителни капиталови изисквания в следните области: подозрение за надвишаване на лимитите по големите експозиции; установено надвишаване на лимита; установени съществени недостатъци като част от процеса по проучване на взаимосвързаността между лица. Предвижда се и въвеждане на сходни разпоредби относно квалифицираното участие в дружества от нефинансовия сектор.
- Българската народна банка ще анализира възможностите за разширяване на приложното поле на чл. 45 от ЗКИ относно контрола на експозициите към свързани лица на дадена банка както по отношение на контрагентите, така и по отношение на видовете трансакции, въвеждането на методическите указания и комуникацията с банките с цел да се избегне възможността за заобикаляне на изискванията чрез прилагане на схеми за собственост и контрол.
- Да се актуализира „Наръчникът за системата за оценка на риска“ с цел разработване на процедура за насрещни проверки за установяване на свързаност между страните и по този начин да се предостави възможност за включване на тези насрещни проверки в плана за извършване на надзорни проверки.

9. Вътрешен и външен контрол/одит, финансова отчетност и прозрачност (принципи 26–28)

- Да се приложат мерки за задължителна ротация на външните одитори на банките.
- Да се разработят допълнителни валидационни правила за формален контрол върху входящите информационни потоци, свързани с допълнителната надзорна отчетност.
- Да се повиши квалификацията на служителите в управление „Банков надзор“ в областта на международните счетоводни стандарти.

10. Злоупотреба с финансови услуги (принцип 29)

- Що се отнася до функциите на дирекция „Специален надзор“, ще бъдат въведени структурни промени с цел укрепване на административния капацитет. Режимът на санкции ще бъде променен след транспонирането в националното законодателство на Директива (ЕС) 2015/849 относно предотвратяване използването на финансовата система за целите на изпирането на пари или финансирането на тероризма. Определените в „Наръчника за банковия надзорен процес“ правила ще бъдат актуализирани, за да се подобри обменът на информация между дирекция „Специален надзор“ и дирекция „Надзорно наблюдение на кредитните институции“, а констатациите на надзора по предотвратяване изпирането на пари и финансирането на тероризма ще бъдат отчетени в оценката на общия рисков профил на банките.
- По отношение на функциите за борбата срещу изпирането на пари, мерките срещу финансирането на тероризма, прозрачността на продуктите и наблюдението на потребителските тенденции БНБ ще разгледа възможностите за усъвършенстване и привеждане в действие на правомощията и отговорностите на структурното звено, което отговаря за тези функции.
- Българската народна банка следва да финализира проекта „Инструкции за взаимодействие между Българската народна банка и Държавна агенция „Национална сигурност“ и да го внесе за одобрение от Управителния съвет на БНБ през септември 2015 г.